

วารสารไทย THAI JOURNAL

ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓๕ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๓๒

วันที่สิบสอง
สิงหาคม
พระแม่ยอดฟ้า
พระผู้เอาการ

เฉลิมพระชนมมาน
ขวัญหล้าไทยสถาน
ช่วยราษฎร์พ้นเข็ญ

จาก พุทธรักษา
เกหลง พานิช

“วารสารไทย” เป็นวารสารเผยแพร่ข้อมูล ความรู้เชิงสารคดีที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทย เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ที่ปรึกษา	ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา นายเสฐียร พันธงชัย นายสุธี อากาศฤกษ์	
บรรณาธิการ	นายชาคริต จุลกะเสรี	
บรรณาธิการผู้ช่วย	นางสาวอนุตรา หงษ์สุวรรณ	
กองบรรณาธิการ	นายประพัฒน์ ตรีณรงค์ นายสุวิทย์ ยอดมณี นายเย็นใจ เลหาพนิช นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา นายวิจิตร อวทะกุล นางคณิดา เลขะกุล นางรัชกร เหมะจันทร์
จัดรูปเล่ม	นางสาวอนุตรา หงษ์สุวรรณ	
ฝ่ายจัดการ	นางอติฉินดา หงษ์พงษ์	นางสาวจิรบุญย์ ทศนบรรจง
สำนักงานวารสารไทย	สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี อาคาร ๖ ชั้น ตึกสำนักงานประมาณ (เก่า) ชั้น ๓ โทร. ๒๕๑๔๕๙๐, ๒๕๒๗๘๒๒	

วารสารไทย เป็นเอกสารเผยแพร่เป็นนิตินันทนาการแก่ประชาชนทั่วไป
ทรงพระชนม์และขอคิดเห็นที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ซึ่ง
ไม่จำเป็นต้องตรงกับความเห็นของบรรณาธิการ และคณะผู้จัดทำ

**คณะอนุกรรมการจัดทำวารสารไทย
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ**

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา	อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายเสฐียร พันธงชัย	อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายสุธี อากาศฤกษ์	อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายอภิลาส ไสยถานนท์	ประธานอนุกรรมการ
นายวิจิตร อวทะกุล	รองประธานอนุกรรมการ
นายชาคริต จุลกะเสรี	รองประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ	
นายสุวิทย์ ยอดมณี	นายเย็นใจ เลหาพนิช
คุณหญิงจางศรี รัตนิน	นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
นายประพัฒน์ ตรีณรงค์	นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา
นางคณิดา เลขะกุล	นายปัญญา นิตยสุวรรณ
นางสุนีย์ สินธุเดชะ	นายสถิตย์ เล็งไธสง
นายสมศักดิ์ วงศ์สวัสดิ์กุล	นายบำรุง สุขพรรณ
นางรัชกร เหมะจันทร์	นางดวงกมล พิทักษ์ดำรงกิจ
นายบุญทัน ดอกไธสง	นายวิเศษ ภาณุทัต
นางสาวอนงค์ ณ บางช้าง	นางมณีเป็น พรหมสุทธิรักษ์
นายธนวัฒน์ ศาสตราประเสริฐ	นางสาวอนุตรา หงษ์สุวรรณ
นางอติฉินดา หงษ์พงษ์	นางสาวจิรบุญย์ ทศนบรรจง

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล สามเจริญพาณิชย์

๒๕๔/๔๗ ถนนเจริญนิเวศน์ บางอ้อ กรุงเทพฯ โทร. ๔๒๔๑๖๕, ๔๒๔๑๖๖
นายภักดี เอื้อจงประสิทธิ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓๕ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๓๒
หมายเลขสากลประจำวารสาร ISSN 0125 - 572X

ปก: อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

(ภาพ: อนุตรา หงษ์สุวรรณ)

เผยแพร่เพื่อเป็นนิตินันทนาการ

จาก

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ห้ามจำหน่าย

สื่อจากฟ้า

สื่อมวลชน - โททัศน์ กำลังส่งสื่อที่มีคุณค่าทางรัฐวิทยาและธรรมวิทยา มายังผู้รับสื่ออันหนึ่ง ได้แก่ การอัญเชิญพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประกาศแก่มหาชน

คุณค่าทางรัฐวิทยา เห็นได้จากความในพระบรมราโชวาทมากมาย ที่สื่อมวลชนอัญเชิญมาออกอากาศ มี อาทิ พระบรมราโชวาทที่มีความดีพื้มพ้อย่างดั่งนี้ :

“ในบ้านเมืองเราทุกวันนี้ มีเสียงกล่าวกันว่า ความคิดจิตใจของคนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อม ความประพฤติที่เป็นความทุจริตหลายอย่าง มีที่ท่าจะกลายเป็นสิ่งที่คนทั่วไปพากันยอมรับ และสมยอมให้กระทำกันได้เป็นธรรมดา สถานการณ์เช่นนี้ ย่อมทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมีคม่วงไป เป็นปัญหาใหญ่ที่เสมือนกระแสน้ำไหลบ่าเข้ามาท่วมทั่วทุกหนทุกแห่ง จำเป็นต้องแก้ไข ด้วยการช่วยกันฝืนคลื่นที่กล่าวนั้น”

ความในพระบรมราโชวาทนี้ มีคุณค่าทางรัฐวิทยา ด้วยทำให้เรามองและเห็นว่าขณะนี้สังคมของเรากำลังเป็นอย่างไร และจะเป็นอะไรต่อไป

ในเมื่อปัจจุบัน .-

ก. จิตใจคนเสื่อมทรามลง ละสุจริต ไปสู่ทุจริตมากขึ้น

ข. ผู้มีอำนาจในแต่ละชนิดแห่งอำนาจ มีท่าทีสมยอมกับทุจริตกรรมนั้น ๆ เพื่อเพิ่มผลแห่งอำนาจให้แก่ตน

ค. คลื่นทุจริตกรรมกำลังกรโซก ไหลบ่า ท่วมท้น สาดซัดเขื่อนแห่งสุจริตกรรม เราทั้งหลายจึงต้องช่วยกันสกัดคลื่น อย่าปล่อยให้ไหลบ่าเข้าพังทลายบ้าน ที่บรรพบุรุษอุทิศส่ำหยังแรงเสริมสร้างไว้อย่าให้พังทลายลงมาได้

ส่วนคุณค่าทางธรรมวิทยาที่มองเห็นได้ จากการปฏิบัติของสื่อที่อุทิศส่ำหยังส่งออกมาให้รับคราวนี้คือ เป็นการประกาศกักศีลธรรม ต่อความทรงธรรมขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระกรุณาเอื้ออาทรต่อพสกนิกรของพระองค์อยู่มิได้ขาด

สารบัญ

จากบรรณาธิการ	๔
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับพระพุทธศาสนา	๕
อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย	๑๕
อิศรญาณชาญกลอนอักษรสาร	๓๐
ผีไทย ๆ ของคนไทย	๓๓
บัณฑิตมหาวิทยาลัยทักษิณ	๔๑
รูปแบบการพัฒนาชนบทครบวงจร	๕๒
ข้อสังเกตเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับ ราชาศัพท์	๕๗
ข่าวเพื่อสื่อมวลชน	๖๔
เมื่อเป็นความจะทำอย่างไร	๖๕
ภาษาไทยของเรา	๗๗
การสูญเสียโครงสร้างของวิทยาศาสตร์ ไทยในระดับมาตรฐาน	๘๑
กิจกรรมของสำนักงานเสริมสร้าง เอกลักษณ์ของชาติ	๘๖
ปฏิทินกิจกรรมของสำนักงาน เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ	๘๘
อนุสาวรีย์เราสู้	๙๖

จากบรรณาธิการ

ดูจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ ซึ่ง
จะใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในช่วงต่อไปข้างหน้า ก็น่าดีใจไม่น้อย
เลยที่ได้พบว่า จากความพยายามอย่างต่อเนื่อง ของคณะกรรมการ
เอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งก็รวมกันทั้งหน่วยงานย่อย ๆ ของ “วารสาร
ไทย” ของเรานี้ด้วย ได้มีส่วนร่วมช่วยกันกระตุ้นเร่งเร้า ปลุกสำนึกถึง
ถึงคุณธรรมอันดีงามให้เกิดแก่สังคมไทยเราได้ดียิ่ง ๆ ขึ้นนั้น ก็
ได้มีผลสืบหน้าบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาฉบับที่ ๙ นั้นด้วยแล้ว ดัง
จะเห็นได้จากการเน้นหนักทางด้านการพัฒนาสังคม ให้มีความคู่กัน
ไปกับทางด้านเศรษฐกิจอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นแล้ว

จึงนับเป็นนิมิตหมายที่ดีงามและน่าชื่นชม สำหรับการพัฒนา
ของชาติไทยเรา ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ด้วยเป็นอย่างยิ่ง

ใน “วารสารไทย” ฉบับนี้ก็ให้มีเรื่องที่ทรงคุณค่าน่าสนใจ
เสนอไว้ให้ท่านเลือกอ่านเอาได้อย่างเต็มอิ่มตามความต้องการ ซึ่ง
ทั้งหมดนี้ส่วนใหญ่คงจะหาอ่านจากที่อื่นได้ยากเต็มที อย่างเช่น
เรื่อง “สื่อจากฟ้า” ของศาสตราจารย์ เสฐียร พันธรัณย์ เรื่อง “สมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ กับพระพุทธศาสนา” ของคุณทองต่อ กล้ายไม้
ณ อยุธยา “อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย” ของ “คงรำ” “ข้อสังเกต
เล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับราชาศัพท์” ของ ม.ร.ว.แสงสุริย ลดาวัลย์

นอกจากนี้ ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ก็ได้
กรุณามอบเรื่อง “ผีไทย ๆ ของคนไทย” มาเสนอต่อท่านผู้สนใจ
ด้วย พร้อมทั้งเรื่อง “รูปแบบของการพัฒนาชนบทครบวงจร” โดย
ดร.เย็นใจ เลาหวิช เรื่อง “เมื่อเป็นความจะทำอย่างไร” โดยท่าน
ผู้พิพากษา สติธย์ เล้งไธสง เรื่อง “การสูญเสียโครงสร้างของวิทยา-
ศาสตร์ไทยในระดับรากฐาน” โดยศาสตราจารย์ ระพี สาคริก และ
สำหรับท่านที่ติดตามข้อเขียนของท่านอาจารย์ประพัฒน์ ตรีณรงค์
ก็คงจะไม่ผิดหวังเมื่อได้อ่านเรื่อง “อิสรญาณชาญกลอนอักษรสาร”
ในฉบับนี้ด้วย เหล่านี้เป็นต้น

สำหรับท่านผู้อ่านโดยทั่วไปนั้น หากมีข้อคิดเห็นประการใด
เกี่ยวกับ “วารสารไทย” ที่อยู่ในมือของท่านขณะนี้ ก็ขอโปรดติดต่อ
แจ้งมายังกองบรรณาธิการ “วารสารไทย” ได้เสมอ เรายินดีและ
พร้อมที่จะน้อมรับข้อเสนอแนะจากทุกท่าน ด้วยความขอบพระคุณ
เป็นอย่างยิ่ง

ชาคริต จุลกะเสวี

กันยายน ๒๕๓๒

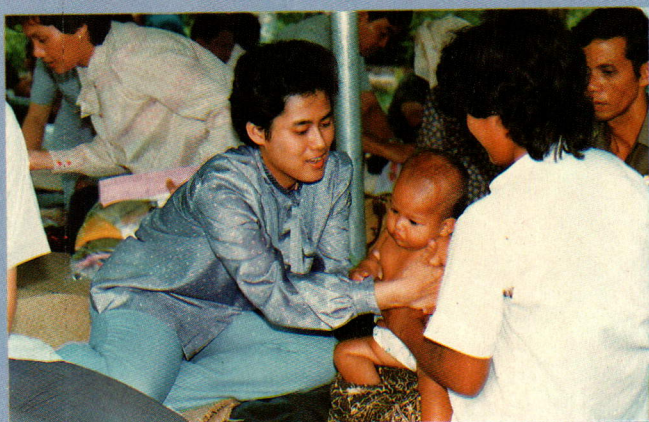

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับพระพุทธศาสนา

ทองต๋อ กล้วยไม้ ณ อยุรยา

พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อันเป็นคุณประโยชน์แก่บ้านเมืองและพสกนิกรชาวไทยนั้น นอกจากจะทรงพระวิริยะอุตสาหะ บำเพ็ญมาเป็นระยะเวลายาวนานอย่างสม่ำเสมอและมีมากมายหลายประการเกินที่จะเชื่อได้ว่ามีสุภาพสตรีผู้ใดที่มีวัยเดียวกับพระองค์ท่านทำได้เช่นนี้ ยังมีประเด็นที่ควรมห้ศรัทธาชื่นชมในพระบารมีอีกด้าน

หนึ่ง คือ พระราชกรณียกิจเหล่านั้นมีความแตกต่างกันอย่างห่างไกลในสาขาวิทยาการ เช่น ทรงสนพระราชหฤทัยในการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับดินและน้ำ ด้วยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ชั้นสูง ทรงพระอุตสาหะติดตามความเจริญก้าวหน้าทางด้านเกษตรกรรมเช่นการเพาะปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ พร้อม ๆ กันนั้นก็ทรงสนพระราชหฤทัยในด้านการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม โดย

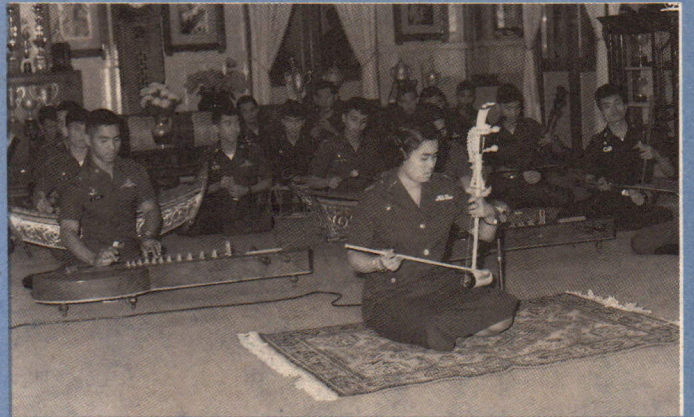
เฉพาะอย่างยิ่งด้านอักษรศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม ดังปรากฏในพระราชนิพนธ์จำนวนมาก และที่มหาชนชาวไทยได้ชื่นชมในพระราชอัจฉริยะ เมื่อยามทรงบรรเลงดนตรีไทย ณ สาธารณสถานอยู่บ่อยครั้ง

ความชื่นชมยินดี ความจงรักภักดี และความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของประชาชนชาวไทยที่มีแด่สมเด็จพระสยามบรมราชกุมารนั้น เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ใจ และเปี่ยมล้นไปทั่วหัวใจ เมื่อได้เห็นภาพพระราชกรณียกิจที่เสด็จพระราชดำเนินตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเยี่ยมเยียนประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดาร พระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญพระราชพิธี พิธีทางศาสนาและสังคม ที่มีผู้เชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธาน พิธีการเหล่านั้นบ่อยครั้งที่ยึดเชื้อและใช้เวลานาน แต่ก็มีพระมหากรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปให้เป็นขวัญและกำลังใจแก่ประชาชน จนบางครั้งถึงกับทรงพระประชวรก็มี และความภูมิใจยิ่งของมหาชนชาวไทยก็คือ พระบารมีนั้นมิได้มีเฉพาะภายในประเทศแต่ได้แผ่ไพศาลไปยังแดนไกลถึงต่างประเทศ การเสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศแต่ละครั้งได้ทรงเป็นผู้แทนนำเกียรติศักดิ์ของประเทศไทยออกสู่สายตาโลก ทรงนำไมตรีจิตมิตรภาพ ความเข้าใจอันดีของชาวไทยไปมอบแก่ประชาชนของมิตรประเทศ การเสด็จพระราชดำเนินทุกครั้ง ต้องทรงเตรียมพระองค์อย่างรอบคอบถี่ถ้วน ทรงศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานที่ และบุคคลสำคัญที่จะต้องทรงไปพบปะ ทรงเตรียมสุนทรพจน์ ทรงเตรียมของขวัญที่จะพระราชทานตอบแทน และจากนั้นก็จะต้องทรงเข้าสู่กำหนดการของการเยี่ยมเยียนอันเหน็ดเหนื่อยยิ่ง การเสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศจึงมิใช่การที่สันทนาการหาความเพลิดเพลินความสำราญเช่นสามัญชน แต่เป็นการทรงปฏิบัติหน้าที่ราชการของชาติ และก็ทรงทำได้ด้วยความเรียบร้อยสวัสดิ์ทุกครั้งด้วย

พระราชกรณียกิจที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือ พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำชาติ และมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพุทธมามกะและเป็นเอกอัครมหาราชูปถัมภก ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของพระบรมวงศ์ที่จะต้องโดยเสด็จบำเพ็ญพระองค์เป็นพุทธมามกะที่เคร่งครัด แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มิได้ทรงถือแต่เพียงว่าเป็นหน้าที่เท่านั้น หากแต่ทรงยึดมั่นในพระรัตนตรัยด้วยพระราชศรัทธาและพระปัญญาบารมีโดยแท้จริง ทั้งนี้ก็ต้องถวายพระเกียรติแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่ทรงอบรมสั่งสอนพระราชโอรสพระราชธิดาทุกพระองค์ ให้ใกล้ชิดกับพระบวรพุทธศาสนาดังแต่ยังทรงพระเยาว์ เช่นการให้โดยเสด็จ

พระราชดำเนินไปร่วมงานบำเพ็ญพระราชกุศลอยู่เป็นนิตย์ หรือการให้ทรงสดมนต์สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยก่อนทรงพระบรรทม และเมื่อพระราชโอรสพระราชธิดาเจริญพระวัยนี้ ก็ทรงศึกษาหาความรู้ในพระศาสนาสุขุมคัมภีร์ภาพเจริญงอกงามขึ้นตามลำดับพระสติปัญญา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงสนพระราชหฤทัยในการ

ศึกษาพระพุทธศาสนาดังแต่ยังทรงศึกษาในระดับมัธยมที่โรงเรียนจิตรลดา ดังจะเห็นได้จากพระราชนิพนธ์บทความสั้น ๆ ๓ ย่อหน้าเรื่อง “นคติ ปัญญาสมา อาภา แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี” ในย่อหน้าสุดท้ายดังนี้

“สิ่งที่ทำให้คนเราแตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ ก็เพราะว่า คนย่อมมีปัญหาที่จะนึกคิด และปฏิบัติสิ่งที่ดีมีประโยชน์และถูกต้องได้ ผู้ที่ยังปฏิบัติสิ่งที่ดีมีประโยชน์และนึกคิดสิ่งต่าง ๆ ไม่ได้ก็เปรียบเสมือนผู้ที่ยังไม่สว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี” นั้นเป็นความจริงอย่างที่สุด”

พระราชนิพนธ์เรื่องดังกล่าวทรงไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓

ต่อมาเมื่อทรงเข้าศึกษาในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แล้วต้องทรงศึกษาภาษาบาลีและเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากขึ้น จึงมีพระราชนิพนธ์เป็นรายงานส่งอาจารย์บ้าง พระราชนิพนธ์ส่งไปพิมพ์ในวารสารของคณะบ้าง เช่น ศาสนาเกิดขึ้นได้อย่างไร (๒๕๑๖) ว่าด้วยสำเกาในการเทศน์มหาชาติ (๒๕๑๖) เอาไม้มาประกอบปะกับเกลา (๒๕๑๖) พระจุฬปิ่นถกเถระทรงแปลจากต้นฉบับภาษาบาลีในพระคัมภีร์มหมปทฎฐกถา (๒๕๑๗)

ศาสนากับการปกครองระบอบประชาธิปไตย (๒๕๑๓) ในประสพ-
การณ์ (๒๕๒๐) ทรรศนะธรรม (๒๕๒๑) และพระราชนิพนธ์ที่
เคยพิมพ์แพร่หลายพอสมควรนั้นคือ พุทธศาสนสุภาษิต คำโคลง
ซึ่งจะขออัญเชิญพระราชนิพนธ์มาอย่างสั้น ๆ เป็นตัวอย่างให้เห็น
ว่าทรงพัฒนาพระราชทัศนะในด้านศาสนาอย่างไร

พุทธศาสนสุภาษิตคำโคลง

คำนำ

การศึกษาพุทธศาสนสุภาษิตเป็นส่วนของหลักสูตรนันทกรรม
ผู้ศึกษาจะต้องแต่งเรียงความแก้อุสภายิตที่ตั้งเป็นกระทู้ อ่าง
พุทธภาษิต หรือภาษิตอื่น ๆ ความยาวของเรียงความ และการ
อ่างสุภาษิต แล้วแต่ชั้นว่า จะเป็นนักเรียนตรี โท หรือเอก

ข้าพเจ้าเองเห็นว่า การศึกษาพุทธศาสนสุภาษิตเป็นประโยชน์
อย่างยิ่ง เพราะทำให้ได้ทราบข้อธรรมอันจะใช้เป็นแนวทางการ
ดำเนินชีวิตได้ จึงศึกษาจากหนังสือพุทธศาสนสุภาษิตของสมเด็จพระ
มหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส วันละเล็กน้อย
แล้วผูกเป็นโคลงวันละบทสองบทเพื่อช่วยความจำ เมื่อรวมกันเข้า
หลาย ๆ บท ก็เกิดเป็นพุทธศาสนสุภาษิตคำโคลงฉบับนี้ การแต่ง
มิได้เรียงตามวรรคที่กำหนดไว้ในหนังสือของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ
แต่เลือกแต่งตามชอบใจ ทำให้แต่งเพิ่มเติมขึ้นได้เรื่อย ๆ เมื่อเวลา
อำนวยในกาลสืบต่อไป

๒๕๑๓

อตฺโต อตฺตสฺส นกฺขตตํ ก็ กริสฺสนฺติ ตารกา
ประโยชน์เป็นอุษณของประโยชน์เอง ดวงดาวจักทำอะไรได้

ทำดีก็ย่อมได้	ผลดี
ประพตฺติชอบนั้นมี	ประโยชน์แท้
อย่าคอยอุกฤษราศี	ดาวเคราะห์ โชนา
ความีอาจช่วยแก้	สิ่งร้ายเป็นคุณ

อินาทานํ ทุกฺขํ โลเก
การกู้หนี้เป็นทุกข์ในโลก

กู้เงินมาเพื่อใช้	ทำทุน
อาจเกิดผลเงินหมุน	ไม่ช้า
กู้ที่หอนมีคุณ	คือเล่น พนันเฮ
เป็นทุกข์ทำวันว้า	ดอกเบี้ยมากมาย

เทสฺโส จ โหติ อติยานาย
คนยอมเป็นที่เกลียดชังเพราะขจัด

ใครใครยอมเกลียดหน้า	คนขอ
เพื่อนักจกหน้าอ	บันอู้
กวนสุขเรียไรต่อ—	แยทาน
ขจัดนั้นคือผู้	มักได้นำชัง

สุขา สงฺมสฺส สามคฺคี
ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข

ยามเหล่าอริร้าย	หมายปอง เมืองนา
ชาวประชาทั้งผอง	ช่วยกู้
ปฏิบัติมีอาจครอง	เข้ายึด
สามัคคีครอบกู้	ชาติให้เสรี
ไทยรวมไทยพรักพร้อม	สามัคคี
อาจก่อปรักเกิดมี	ประโยชน์ได้
เมืองไทยจักเพิ่มทวี	ความรู้ เรื่องนา
สามัคคีนำสุขให้	หมู่พ้องผองไทย

วิสฺสณฺเฐปิ น วิสฺสเส
แม้ในคนคุ้นเคยก็ไม่ควรไวใจ

แม้สหายคนรักคุ้น	เคยกัน
วางจิตทุกสิ่งอัน	ไปได้
อาจนำทุกข์มากครัน	ถ้าเชื่อ
ภัยอาจเกิดจะได้	เพราะไวใจคน

๑๓๑

ศาสนากับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

“พุทธศาสนามีส่วนสนับสนุนการปกครองแบบประชาธิปไตย
ประชาธิปไตยคือการปกครองคนในสังคม โดยคนมีสิทธิปกครอง
ตนเองเพื่อผลประโยชน์ และความสุขของคนในสังคมทั้งสังคม ไม่ใช่
เพื่อประโยชน์ของคนใดคนหนึ่ง การปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น
เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิเท่าเทียมกัน และมติของชน
ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่สำคัญ จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าเองทรงปกครอง
สงฆ์ด้วยระบอบประชาธิปไตยอยู่แล้ว มีการลงมติออกเสียงในหมู่
สงฆ์โดยที่พระสงฆ์แต่ละรูปมีสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นการออก
เสียงลงมติหรือการแสดงความคิดเห็น

พุทธศาสนาสอนให้คนรู้จักฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คือ ให้มี
ขันติธรรม ถ้าเรารู้จักฟังผู้อื่น และนำมาคิดพิจารณาแล้ว ก็จะสามารถ

นำความคิดนั้นมาปฏิบัติ เพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมตามวิถีทางแบบประชาธิปไตย ถ้าปราศจากขันติธรรมแล้วก็จะก่อให้เกิดการขัดแย้งและทะเลาะวิวาท

พุทธสุภาษิตที่ว่า “นตฺถิ อุตฺตมสฺสเปม” ซึ่งแปลว่า ความรักอื่นเสมอคนไม่มี คือคนส่วนใหญ่เห็นแก่ตัว มักกอบโกยผลประโยชน์เข้าตัวเอง เมื่อความต้องการของแต่ละคนขัดกันก็ย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งอันอาจนำไปสู่สงคราม พุทธศาสนานั้นสอนให้เรารักตนเองให้ถูกวิธี ให้เห็นการณ์ไกล ให้มีสติ รู้จักคิดพิจารณาให้รอบคอบว่าอะไรดี อะไรชอบ ไม่ดูแก่อกุศลมูล ไม่ครอบงำด้วย โลภะ โทสะ โมหะ รู้จักเกื้อกูลสงเคราะห์กัน ให้มีเมตตา และให้ดำเนินทางสายกลาง คือ ไม่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่งมากเกินไป ถ้าทำได้ดังนี้แล้วก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม สิ่งเหล่านี้จะช่วยสนับสนุนการปกครองแบบประชาธิปไตย

ท้ายสุดพุทธศาสนานั้นแบ่งเป็นโลกุตระธรรมกับโลกียธรรม ซึ่งธรรมอย่างหลังนี้ ได้กำหนดคตินัยหน้าที่ของคนในสังคม เช่นหน้าที่ของพระเจ้าแผ่นดิน หน้าที่ของพ่อ แม่ ลูก ฯลฯ เพื่อให้ทุกคนรู้จักหน้าที่ควรกระทำอันจะก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม คนผู้ซึ่งเป็นหนึ่งในสังคมก็จะรับผิดชอบกันด้วย

ฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่าถ้าคนรู้จักนำหลักธรรมในพุทธศาสนามาใช้ได้ถูกแล้วก็จะสามารถปรับตนเองให้เข้ากับการปกครองแบบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี และจะเป็นส่วนเกื้อกูลการปกครองแบบนี้ต่อไป”

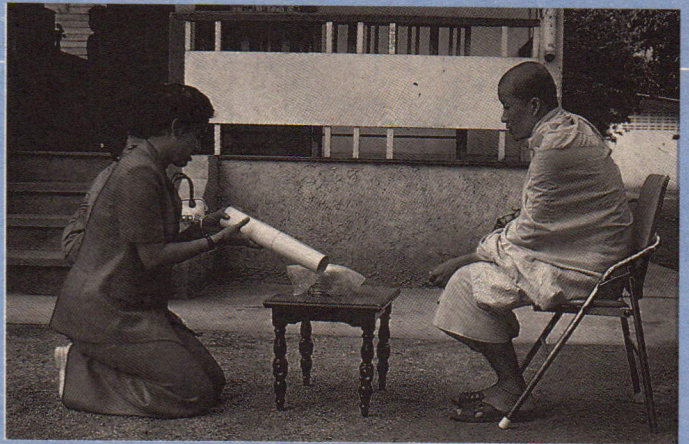
วรรณกรรม

“เมื่อเราไปทำบุญถวายของพระเสร็จแล้ว ตามธรรมดาก็จะต้องกรวดน้ำอุทิศส่วนผลบุญให้แก่บรรดาผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ในระหว่างที่เราหลั่งน้ำ พระภิกษุจะสวดคอนุโมทนาธิมกคาถา แล้วต่อด้วยสามัญญานุโมทนาคาถา ซึ่งมีคำว่า”

“ความเจริญไรทั้งปวง จงบาราศไป โรคทั้งปวงจงหาย อันตรายอย่ามีแก่ท่าน ท่านจงมีความสุข มีอายุยืน ความเจริญไรทั้งปวง จงบาราศไป โรคทั้งปวงจงหาย อันตรายอย่ามีแก่ท่าน ท่านจะเป็นผู้มีมีความสุข มีอายุยืน ธรรม ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ย่อมเจริญแก่บุคคลผู้มีปกติกราบไหว้ มีปกติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่เป็นนิตย์”

ในส่วนที่เป็นตัวคำแปลจากภาษาบาลีว่า

“อภิวาทนสฺสึสุส นิจฺจํ วุฑฺฒาปจายินอจฺจุตารุ ฐมฺมา วุฑฺฒนฺติ อายุ วณฺโณ สุขํ พฺลํ”
เมื่อถึงตอนนี้ผู้ใหญ่มักจะเตือนให้ไหว้ “พระท่านให้พรให้

ความสุข” ข้าพเจ้าจึงเข้าใจมาตลอดว่าข้อความตอนนี้เป็นเพื่อให้ศิลาให้พร ไม่ได้ใส่ใจเป็นพิเศษ ต่อมาเมื่อสนใจพิจารณาคุณค่าแปลของบทสวดแล้ว จะเห็นได้ว่า ในตอนต้นบทสวดมีความเป็นเชิงขับไล่เสนียดจัญไร โรคพาธ อุบัติวันตราข อวยพรให้ผู้ฟังมีความสุข มีอายุยืน แต่ในตอนท้ายนี้ฟังดูมีลักษณะคล้าย ๆ กับมีข้อแม้ว่า ผู้ที่จะมีอายุยืนมีสุขมีอายุยืน มีวรรณะผ่องใส มีความสุข มีพละกำลัง คือ ผู้ที่เป็นคนมีนิสัยอ่อนน้อมต่อผู้หลักผู้ใหญ่ เรื่องนี้เป็นเรื่องน่าคิดว่า ท่านกล่าวดังนี้จะหมายถึงว่าเป็นของธรรมดาที่จตุรพิพร จะเกิดเฉพาะแก่คนที่มีความอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ หรือจะหมายความว่าคนที่มีความอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่สม่ำเสมอ จะได้รับอานิสงส์ คือ พรทั้ง ๔ ประการนี้ (ความสองอย่างนี้ไม่เหมือนกันทีเดียว) ตามความคิดเห็นของข้าพเจ้า ประการหลังน่าจะเป็นไปได้มากกว่าเพราะว่า ผู้ใหญ่หรือบาลี เรียกว่า “วุฑฺฒ” หรือผู้ที่เจริญแล้วนี้หมายความว่าถึงบุคคลได้สามประเภทคือ

๑. ผู้ที่เจริญด้วยอายุ หรือคนชรา (วยวุฑฺฒ)
๒. ผู้ที่เจริญด้วยศรัทธาบรรดาศักดิ์ (ชาตวุฑฺฒ)
๓. ผู้ที่เจริญด้วยคุณธรรมและสติปัญญา (คุณวุฑฺฒ)

ตามประเพณีความเชื่อที่มีมา ผู้ใดที่อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่โดยเฉพาะผู้ทรงคุณธรรม เช่น พระภิกษุผู้เป็นอริยสงฆ์ผู้นั้นย่อม “ได้บุญ” กล่าวคือ อาจจะมีอายุยืน (อายุยืนถือว่ามิบุญ เพราะว่าได้ทำให้มีโอกาสสร้างธรรมดีเสมอ ๆ) เป็นต้น ถ้าจะพิจารณาตามหลักข้อเท็จจริงแล้ว ข้าพเจ้าถือว่าบุคคลผู้ได้เข้าหาบนอบต่อผู้ใหญ่ซึ่งเป็นธรรมวาที จะทำให้เราได้รับประโยชน์ คือ “ได้รับความรู้” ข้อคิดที่จะทำให้เรามีความ “สุข” เกิด “พลั่ง” โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลั่งทางปัญญา การมีความสุขจิตใจผ่องใสก็นับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งของ “อายุ” ได้

ข้อความอธิบายกาลานี้ (อภิวาทนสฺสึสุส...) จะพบได้ในธมมปทฎฐกถา ภาค ๔ เรื่อง อายุวุฑฺฒนญฺมาร

เป็นความบังเอิญอยู่อย่างหนึ่งที่พอดีได้พบข้อความคล้าย ๆ กับความท่ายสามัญญานุโมทนานี้ในหนังสือคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์กฎหมายอินเดียโบราณ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีในเรื่องสังคม หลัก

ปฏิบัติ ประเพณี และความเชื่อถือของคนในยุคนั้น

ข้อความภาษาสันสกฤตที่ว่านี้ มีว่า

“อภิวาทนศีลสุย นิตฺตํ วฤทุโรปเสวินะ อตุวาริ ตสุย วรฺษนฺเต
อารยฺวิทยา ยโคพลมฺ” ความว่า ธรรม ๔ ประการคือ อายุ วิทยา
(ความรู้) ยศ และพละ ย่อมเจริญแก่บุคคลผู้มีปกติกราบไหว้ มีปกติ
เข้าไปคบหาผู้ใหญ่เป็นนิตย์

ความแตกต่างมีเพียง วิทยา และยศ สำหรับวิทยาก็เป็นความ
คิดแนวเดียวกับพุทธศาสนา คือบุคคลที่ขอบคบหาบัณฑิตผู้เจริญด้วย
ปัญญา ย่อมได้วิชาความรู้อันเป็นประโยชน์ยิ่ง วิทยานี้ย่อมนำให้บุคคล
ได้รับยศศักดิ์ในโลกด้วย”

พระราชศรัทธาในพระอริยสงฆ์นั้นจะมีปรากฏให้มหาชน
เห็นอยู่เสมอ ดังเช่น เสด็จพระราชดำเนินไปถวายสักการะสมเด็จพระ
พระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช วัดราชบพิธ และเสด็จ
พระราชดำเนินไปถวายภัตตาหารและถวายสักการะสมเด็จพระ
ญาณสังวรวัดบวรนิเวศ เป็นการส่วนพระองค์เป็นประจำ เมื่อท่าน
อาจารย์ฝั้น อาจาโร ถึงแก่มรณภาพ ก็ได้พระราชนิพนธ์โคลงฉัน
วิวิธมาลี “อาจารย์รวิบาท” เป็นราชสักการะ ดังนี้

อาจารย์รวิบาท

โคลงฉันวิวิธมาลี

๑. นบคุณพระพุทธเจ้า	อรหันต์
ผู้เผด็จผดุงมาร	ปลดปล่อย
ยอดศาสดาอัน	ใครเปรียบ
พบนิพพานซึ้งพร้อม	เพียบเพ็ญ
๒. ธรรมคุณประทีปเทียร	ถ่องนุญ
สันติญูจิกเห็น	แจ่มจ้า
อกาลิกคุณ	ไปขัด
ประณตเสียรข้าเจ้า	นบธรรม
๓. สัมพุทธสาวกเจ้า	นิกร
นุญญเกศตรกุตสกรรม	ก่อเกล้า
คอยสืบศัพท์คำสอน	พระสุกต
นำหมู่ชนแล้วพ้น	กิเลสภัย

๑. ใครเอยเคยกอบกู้

เนะเนื่องประเทืองหทัย

เสาะแสวงสิทธิสานต์

“อาจารย์” ท่านเดิม “ฝั้น” ตั้ง

๒. คราอาจารย์เสร็จสิ้น

คุณไปดับเสื่อมตาม

อนุศาสน์ทั่วทุกกาย

เพราะพระธรรมคล้อยด้วย

๓. มาลัยกรองปรีดีแท้

อีกปฏิบัติบูชา

ยังรสพระธรรมแสดง

อันเดชพระให้เมื่อ

เอาถาร

ทุกข์กัน

สุขทั่ว

ค่อนาม

สภนรักษ

สักน้อย

ไปตลาด

สั่งจา

ศีลแสง

ช่วยเอื้อ

ศัพท์คู่ ดนนา

มุงดี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มีพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับ
พระบรมพุทธานุภาพอยู่เป็นประจำ ที่ควรจะกล่าวถึงอย่างยิ่งคือ
ทรงเป็นแม่กองซ่อมวัดพระศรีรัตนศาสดารามอันเป็นพระอาราม
ที่สำคัญที่สุดของชาติ เพราะเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปมหามณีรัตน-
ปฏิมากร และเป็นสถานที่รวบรวมงานศิลปกรรมชั้นยอดเยี่ยมของ
ช่างไทยไว้มากมายหลายสาขา เมื่อกรุงรัตนโกสินทร์จะมีอายุครบ
๒๐๐ ปีใน พ.ศ. ๒๕๒๕ รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการจัดงาน
สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน
เตรียมการจัดงานไว้หลายเรื่อง งานที่สำคัญประการหนึ่งคือ มอบ
หมายให้กรมศิลปากรรับผิดชอบในการบูรณะปฏิสังขรณ์ วัดพระ-
ศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง กรมศิลปากรได้ดำเนิน
งานเรื่องนี้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๘ จนถึง พ.ศ. ๒๕๒๑ การก็ยังไม-
สำเร็จลุล่วงไปตามโครงการที่วางไว้ และอาจไม่ทันงานพระราชพิธี
สมโภชกรุงที่จะมีในเมษายน ๒๕๒๕ ทั้งนี้เพราะงบประมาณมีน้อย
และมีปัญหาด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น ขาดช่างสาขาต่าง ๆ ดังนั้น
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระมหากรุณาพระราชทาน
พระบรมราชานุญาต ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม-
ราชกุมารีรับอัญเชิญเสด็จเป็นแม่กองบูรณะปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตน-
ศาสดารามและพระบรมมหาราชวังเมื่อปลาย พ.ศ. ๒๕๒๓

ด้วยเดชพระบารมีและพระราชวิริยะอุตสาหะ งานบูรณะ
ปฏิสังขรณ์ได้ลุล่วงไปด้วยดี ทรงกำกับตรวจตราการดำเนินงาน
ด้วยพระองค์เองอย่างใกล้ชิดเป็นประจำ ก่อให้เกิดความปิติยินดี
เป็นกำลังใจแก่เหล่าช่างผู้ปฏิบัติทุกทั่วหน้า เมื่อมีปัญหาที่นักวิชา-
การแต่ละสาขามีความเห็นขัดแย้งกัน ต่างคนต่างไม่ยอมกันตกลง

สมเด็จพระเทพรัตน-
ราชสุดาฯ ทรงเป็นแม่กอง
ซ่อมวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
อันเป็นพระอารามที่สำคัญ
ที่สุดของชาติ

กันไม่ได้ เข้าทำนองมากหมอก也多ความ ก็ทรงวินิจฉัยตัดสินพระราชหฤทัยเด็ดขาด ไม่มีใครกล้าอุทธรณ์ฎีกา งานจึงเสร็จทันกำหนด นอกจากนั้นยังทรงได้รับเงินบริจาคจากพระบรมวงศานุวงศ์และประชาชน ตลอดจนทรงขอพระบรมราชานุญาตสร้างเหรียญพระพุทธรูปหามณเฑียรต้นปฏิมากรให้ประชาชนเช่าบูชา จึงรวมเป็นเงินบริจาคภาคเอกชนถึง ๒๒๐ ล้านบาท เป็นอันว่าได้ทรงอนุรักษวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวัง อันเป็นศูนย์กลางศุภยศของศิลปวัฒนธรรมไทย ให้มั่นคงคงความเป็นศรีของประเทศไว้โดยสมบูรณ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเป็นศูนย์รวมด้านจิตใจของมหาชนชาวไทยในการบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น ทรงเป็นประธานเดินเทียนประทีปยี่สิบ พระประธานพุทธมณฑล ทรงนำสวดสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยโดยไม่ต้องทรงกางคัมภีร์ และทรงประทานของที่ระลึกแก่ผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคเงินสร้างพุทธมณฑล ทรงสนพระราชหฤทัยในกิจกรรมทางศาสนาอยู่ตลอดมา เช่น สมัยทรงศึกษาที่โรงเรียนจิตรลดา ก็เสด็จพระราชดำเนินไปทรงสดับเทศน์มหาชาติตลอดทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ที่วัดพระเชตุพนฯ และทรงรับเป็นเจ้าของภาพกัณฑ์กุมาร และต่อมาก็เสด็จพระราชดำเนินมายังธรรมสถาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อทรงสดับเทศน์มหาชาติ และทรงรับเป็นเจ้าของภาพกัณฑ์กุมารเช่นเคยอีกครั้ง นอกจากนั้นยังมีพระเมตตาให้ธรรมสถาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดทำบัตรอวยพรวันวิสาขบูชา โดยทรงเขียนคาถาพระบาลีและแปลเป็นภาษาไทยด้วยลายพระหัตถ์ เพื่อเป็นการฟื้นฟูประเพณีนี้ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริขึ้นในปลายรัชกาล แต่เมื่อสิ้นรัชกาลแล้วความนิยมนี้ก็เลิกราไป พระราชดำริให้ฟื้นฟูการส่งบัตรอวยพรวันวิสาขบูชานี้ ต่อมา กรมศิลปากร และมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งทรงเป็นประธานกรรมการมูลนิธิ ก็ได้พยายามดำเนินการต่อมา โดยมีพระเมตตาพระราชทานลายพระหัตถ์ให้จัดทำเป็นบัตรอวยพรตลอดมา

พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่จะกล่าวถึงเป็นเรื่องสุดท้ายคือทรงพระราชนิพนธ์วิทยานิพนธ์เรื่อง “ทศบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”

พระราชวิทยานิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง “ทศบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิตภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประจำปีการศึกษาพุทธศักราช ๒๕๒๔ โดยมีศาสตราจารย์หม่อมหลวงจิรายุ นพวงศ์ เป็นพระอาจารย์ที่ปรึกษา พระราชนิพนธ์เรื่องนี้เป็นงานวิจัยเรื่องบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งทรงจำกัดเฉพาะแบบที่นับถือกันในประเทศไทยและประเทศศรีลังกา นับว่าเป็นการค้นคว้าค้นคว้าและหนังสือต่าง ๆ อย่างกว้างขวางและมากที่สุดในเรื่องบารมีเท่าที่มีผู้เคยทำมา ได้ทรงกำหนดที่มาของปัญหา วัตถุประสงค์ในการวิจัย วิธีดำเนินงานวิจัย และประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย ไว้อย่างสมบูรณ์ที่สุด ดังนั้นพระราชวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงเป็นงานวิจัยที่ทรงคุณค่าและมีประโยชน์ยิ่ง มหามกุฎราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติ จึงได้ขอพระราชทานพระราชานุญาตพิมพ์เผยแพร่ในโอกาสเฉลิมฉลอง ๒๐๐ ปีของพระบรมราชจักรีวงศ์และกรุงรัตนโกสินทร์ และได้รับอนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ให้จัดพิมพ์เผยแพร่ได้ นอกจากจะพระราชทานต้นฉบับพระราชวิทยานิพนธ์แล้ว ยังได้ทรงเลือกภาพที่จะพิมพ์เป็นปกและภาพแทรกด้วยพระองค์เองพระราชทานอีกด้วย โดยภาพปกนั้นโปรดเกล้าฯ ให้ถ่ายจำลอง “พระเจ้าห้ามธิดามาร” จากศาลาแดง วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม อันเป็นภาพฝีพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงเขียนผูกเส้นเป็นแบบแฉ้วมอให้ศาสตราจารย์คาร์โล รีโกลี เขียนบรรยายสีปูนเปียกลงที่ผนังด้านในของศาลา ส่วนภาพแทรกทรงเลือกภาพทศชาติฝีพระหัตถ์สมเด็จพระบรมศิลปินพระองค์เดียวกัน โดยมีลายพระหัตถ์ประทานว่า “ภาพทศชาติขอพิมพ์ทุกภาพ สำหรับเวสต์คันตร ยังไม่มีภาพในชุดเดียวกัน จึงขอเอาภาพชุดวัดราชาธิวาส เลือกเอาภาพที่พระชาติขึ้นจากสระมากอดพระขงมีพระเวสต์คันตร ส่วนคานานั้นขอจากสมเด็จพระญาณสังวร” ภาพทศชาติชุดนี้ยังคงมียัง มีผู้นิยมชมชอบกันมาก แต่ปัจจุบันหาดูได้ยากแล้ว พระราชดำริในการเลือกพิมพ์ภาพชุดนี้จึงเป็นการอนุรักษและส่งเสริมงานจิตรกรรมที่วิเศษยิ่งของชาติไทยชุดหนึ่งไปในตัว และหนังสือพระราชวิทยานิพนธ์เล่มนี้ซึ่งมีความหนาถึง ๒๑๐ หน้า มีจำหน่ายที่โรงพิมพ์หามกุฎราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร ในราคาเพียง ๖๐ บาทเท่านั้น และในงานพระเมรุสมเด็จพระสังฆราชวัดราชบพิธ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๓๒ ก็จะมีการพิมพ์หนังสือเล่มนี้อีก ๑๐,๐๐๐ เล่มแจกในงานด้วย

ในคำนำของหนังสือเล่มนี้ได้แถลงว่า ในอดีตมีเจ้านายในพระบรมราชจักรีวงศ์หลายพระองค์ ทรงศึกษามีความรู้ในภาษามคธ หรือที่เรียกว่า ภาษาบาลี เพราะเป็นภาษาที่ใช้จารึกพระไตรปิฎก

พุทธวัจนะ พร้อมทั้งอรรถกถาคือ คำอธิบายพระไตรปิฎก และฎีกา ได้แก่คำอธิบายอรรถกถา ปรากฏว่ามีแต่เจ้านายฝ่ายหน้าที่ทรงศึกษา เช่น พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ส่วนที่ทรงเป็นคฤหัสถ์แต่ทรงศึกษา มีความรู้ภาษาบาลีเป็นที่ปรากฏ จนถึงได้รับพระราชทานดลปัดยศ เทียบเท่าเปรียญห้าประโยคในรัชกาลที่ ๕ คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ และในรัชกาลที่ ๙ คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ ต้นราชสกุลกิติยากรของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลปัจจุบัน ส่วนเจ้านายฝ่ายในไม่ปรากฏว่า พระองค์ใดมีพระปรีชาสามารถในภาษาบาลี

ปัจจุบันทราบว่าสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรง ใฝ่พระราชหฤทัยศึกษาภาษาบาลีเป็นส่วนพระองค์ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงศึกษาภาษาบาลี ในชั้นมหาบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังที่ทรงทำพระราช- วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ซึ่งถ้าท่านผู้ใดได้อ่านจบแล้วจะเห็นได้ว่า มิใช่ เป็นแค่เพียงวิทยานิพนธ์เพื่อประกอบการศึกษาตามหลักสูตรที่มี ระเบียบกำหนดเท่านั้น แต่เป็นผลงานที่แสดงถึงพระปรีชาสามารถ ในภาษาบาลีเป็นพิเศษ ดังเช่นทรงใช้คำภีร์ฉบับของสมาคมบาลีปกรณ์ เป็นหลัก เพราะเป็นฉบับที่รู้จักกันเป็นสากลและจะทรงแปลคำภีร์ เหล่านี้จากภาษาบาลีเป็นภาษาไทยด้วยพระองค์เอง พระราชทาน เหตุผลว่า “คำแปลที่นักภาษารุ่นเก่าของไทยแปลไว้ มักเป็นการ แปลรักษารูปศัพท์เดิมไว้ ทำให้ความในบางตอนไม่กระจ่างนัก” การที่มหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้รับพระราชทาน พระราชานุญาตให้พิมพ์เรื่องทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาทขึ้นนี้ จึงเป็นหลักฐานประกาศให้ทราบว่า มีเจ้านายฝ่ายในผู้ทรงดำรง พระอิสริยยศักดิ์สูงยิ่งพระองค์หนึ่งในพระบรมราชจักรีวงศ์ได้ทรง ศึกษาภาษาบาลีมีความรู้เชี่ยวชาญยิ่ง และเนื่องในโอกาสสมโภช กรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ก็เป็นการแสดงว่าสมเด็จพระบรมวงศ์ ผู้ทรงประทับอยู่ในดวงใจของชาวไทยทุกคนพระองค์นั้นทรงสน พระราชหฤทัยศึกษาและปฏิบัติพระพุทธานุศาสน์พร้อมกันไปกับ ประชาชนชาวไทย อันเป็นเครื่องยืนยันว่า ครอบครัวยุคที่ประชาชนได้ ร่วมกันศึกษาและปฏิบัติธรรมะในพระพุทธศาสนา ครอบครัวยุคนี้ก็จะคุ้มครองรักษาให้ชาติไทย ซึ่งประกอบไปด้วยพระบรมราชจักรีวงศ์ และประชาชน มีความผาสุกมั่นคงตลอดอนันตจักรกาล

พระราชวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มีจุดมุ่งหมายจะศึกษาความ

เปลี่ยนแปลงทางความหมายของศัพท์ว่า “บารมี” ตามที่ปรากฏใน คัมภีร์ทางพุทธศาสนาเถรวาทที่แต่งขึ้นในยุคต่าง ๆ โดยใช้วิธีการ ๒ อย่างคือ การศึกษาวิธีการประกอบศัพท์ และการศึกษาคำศัพท์ ที่อยู่ในคำแวดล้อมต่าง ๆ ดังที่ปรากฏในพระคัมภีร์ จากการศึกษา เห็นได้ว่ายุคแรก ๆ ในระยะต้นนั้น คำว่าบารมีหมายถึงความเป็น เลิศ ความเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ในด้านใดก็ได้ ต่อมาความหมายของ ศัพท์แคบเข้า คือ จะหมายถึงความเป็นเลิศ หรือความบริบูรณ์ใน ธรรมชาติหมวดใดหมวดหนึ่งของพุทธศาสนา ในที่สุดจะหมายถึงความ เป็นเลิศ หรือเป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน ส่วน ความหมายของคำว่าบารมีในยุคหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เข้าใจ กันอย่างแพร่หลายในหมู่คนไทย คือ หมวดธรรมะหรือวิธีการ ๑๐ ประการ อันจะทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติได้บรรลุถึงพระนิพพาน ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในด้านความหมาย คือ เปลี่ยน จากเป้าหมายมาเป็นวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมาย

พระราชนิพนธ์เรื่องทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท แบ่ง ออกเป็น ๑ บท คือบทที่ ๑ เป็นบทนำ บทที่ ๒ ความหมายของ บารมีตามรูปศัพท์ บทที่ ๓ ความหมายของคำว่าบารมีในพระไตรปิฎก บทที่ ๔ ความหมายของคำว่าบารมีในคัมภีร์อรรถกถา คัมภีร์พุทธวงศ์ และคัมภีร์จริยาปิฎก บทที่ ๕ ความหมายของบารมีในคัมภีร์ปกรณ์ พิเศษและอรรถกถา บทที่ ๖ ความหมายของคำว่าบารมีในคัมภีร์ พุทธศาสนาในประเทศไทย และอิทธิพลความคิดเรื่องบารมีใน วัฒนธรรมไทย และบทที่ ๗ เป็นการสรุปและเสนอแนะ ดังจะได้สรุป ใจความสำคัญของบทที่ ๑ คือ บทนำ มาเล่าให้ฟังพอเป็นตัวอย่างคือ

บทนำเป็นบทแสดงที่มาของปัญหา วัตถุประสงค์ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอนในการวิจัย และประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย ที่มาของปัญหานั้นเนื่องจากแนวความคิดเรื่องบารมี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทศบารมีนั้น เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในหมู่ผู้นับถือ พุทธศาสนาเถรวาท ทศบารมี คือ คุณธรรม ๑๐ ประการที่จะนำไปสู่ความเป็นพระพุทธรูปได้แก่ ทาน ศีล เมตตา เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน และอุเบกขา การบำเพ็ญบารมีพระ- โทษัสถ์ได้บำเพ็ญสืบเนื่องกันถึง ๑๐ ชาติ จึงเรียกว่าทศชาติ ซึ่ง เมืองไทยมีการท่องหัวใจทศชาติหรือพระเจ้า ๑๐ ชาติ อันเป็น อักษรต้นของชื่อพระโพธิสัตว์ว่า “เต-ข-สุ-เน-ม-ภู-จ-นา-วิ-เว” ถือ ว่าเป็นสิริมงคลป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ได้ ดังนั้นในประเทศไทย จึงรู้จักคำว่าบารมีในหนังสือต่าง ๆ ที่เล่าเรื่องทศชาติ รวมทั้งประเพณี เทศน์มหาชาติ คือ พระโพธิสัตว์เวสสันดรบำเพ็ญทานบารมีเป็น

(ต่อหน้า ๙๕)

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

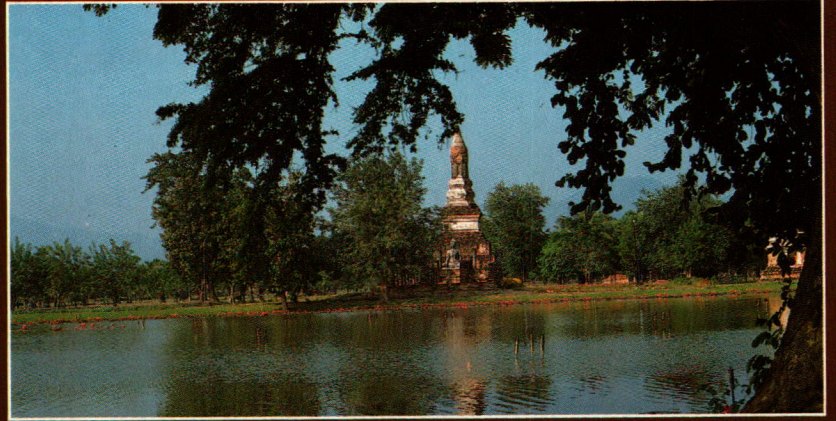
อุทยานทางวัฒนธรรมของภาคเหนือตอนล่าง

โดย ดงว่า

วารสารไทย ๑๕

คำขวัญ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย คือ
“การรักษามรดกไทยเป็นการรักษาชาติ”

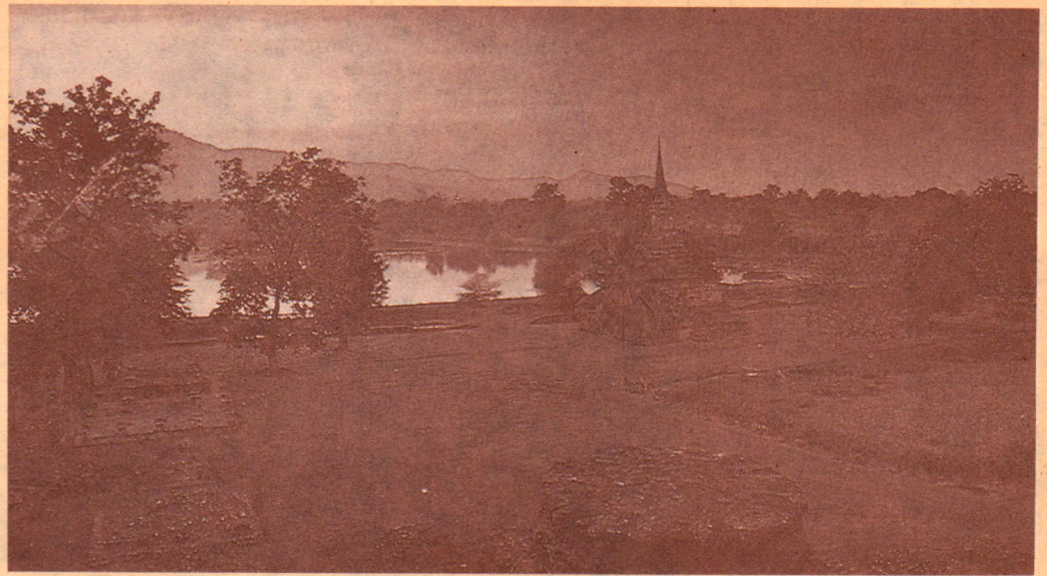
...สุโขทัย คือ มรดกไทย คือ หัวใจของประเทศไทย
ที่พึงมีการพิทักษ์รักษาไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม
ของอดีตที่มีอยู่ในปัจจุบันและคงอยู่ต่อไปในอนาคต...

อรุณรุ่งแห่งความสุข

แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่เป็นแหล่งของกลุ่มสถาปัตยกรรมเด่นแห่งหนึ่งในหลาย ๆ แห่งของเมืองไทย หรือของคนไทย ส่วนหนึ่งของมรดกมนุษยชาติที่กล่าวถึงนี้ คือ สุโขทัย ซึ่งอยู่ท่ามกลางทัศนียภาพของผืนนา หุบเขา แม่น้ำ ป่าแมกไม้ มะม่วง มะพร้าว ดาล ปรางค์เจดีย์ เทวาลัย กำแพงเมืองคูเมือง หมู่บ้าน และชุมชน รวมทั้งพลังและอำนาจของผู้ปกครองบ้านเมืองและผู้คุ้มครองบ้านเมืองในอดีตได้ปรากฏรูปลักษณะความเป็นเมืองอยู่ในขณะนี้ที่สามารถเล่าเรื่องราวย้อนรอยประวัติศาสตร์ได้ และทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งเป็นนามธรรมปรากฏอยู่ในสายตาของคนรุ่นปัจจุบันจำนวนมาก

สุโขทัยหรืออรุณรุ่งแห่งความสุขได้เริ่มขึ้นในราวพุทธศักราช ๑๘๐๐ ณ บริเวณเมืองสุโขทัยแห่งนี้เคยเป็นที่ตั้งของชุมชนขนาดใหญ่ ซึ่งมีระบบการปกครองอย่างมีระเบียบแบบแผนมาก่อน ร่องรอยหลักฐานทางโบราณคดีที่ปรากฏขึ้นเช่นเรื่องนี้คือ ปรางค์วัดพระพายหลวง ปรางค์วัดศรีสวาย ศาสดาผาแดง ซึ่งเป็น

ลักษณะสถาปัตยกรรมรุ่นก่อนสมัยสุโขทัย แต่สำหรับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของสุโขทัยที่สำคัญคือ ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ ๒ ได้บันทึกเรื่องราวของเมืองสุโขทัยในยุคต้นไว้อย่างค่อนข้างชัดเจนว่าเมื่อพ่อขุนศรีนาวนำถม เจ้าเมืองสุโขทัยสิ้นพระชนม์ลง ภายในเมืองสุโขทัยก็เกิดการวุ่นวายเนื่องจาก “ขอมสบาดโขลญลำพง” เข้าครองเมืองสุโขทัย จนพ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองราดผู้เป็นโอรสของพ่อขุนศรีนาวนำถมต้องชักชวนสหยา คือ พ่อขุนบางกลางหาวมาช่วยร่วมรบชิงเอาเมืองสุโขทัยคืนมาได้

เมื่อยึดเมืองสุโขทัยคืนมาได้แล้ว พ่อขุนผาเมืองก็กลับยกเมืองสุโขทัยให้แก่พ่อขุนบางกลางหาว พร้อมทั้งมอบพระขรรค์ชัยศรี และนามศรีอินทราทิตย์ อันเป็นนามเกียรติยศที่ตนเองได้รับมาจากกษัตริย์ขอม กัมพูชา ให้แก่พ่อขุนบางกลางหาวอีกด้วย ส่วนตนเองกลับไปครองเมือง

ราดของตนตามเดิม

ตั้งแต่นั้นมาพ่อขุนบางกลางหาวจึงเป็นที่รู้จักกันในนาม พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ถือกันว่าเป็นต้นราชวงศ์พระร่วง

ในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๘ คือ ยุคทองของสุโขทัย เมื่อพ่อขุนรามคำแหงได้ขึ้นครองราชย์ บ้านเมืองมีความเป็นปึกแผ่นและขยายอาณาจักรออกไปอย่างกว้างขวาง ด้วยทรงเป็นนักรบและทรงเป็นนักปราชญ์ที่รอบรู้ โดยเฉพาะกรรมคติดทางพุทธศาสนาที่นยานฝ่ายลังกา ซึ่งได้รับการฟื้นฟูขึ้นอย่างมากมาในสมัยของพระองค์ จนกลายเป็นแบบอย่างของชีวิตในสังคมไทยนับแต่นั้นมา หลังจากพ่อขุนรามคำแหงสิ้นพระชนม์ลง บ้านที่เมืองน้องทั้งหลายที่รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นอาณาจักรสุโขทัยได้แตกแยกออกจากกัน ไม่ยอมรับศูนย์อำนาจจากเมืองสุโขทัยเหมือนเช่นเดิมดังกล่าวก่อน แต่แล้วไม่นานความเป็น

ปึกแผ่นของสุโขทัยก็ได้เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งในสมัยพระเจ้าลิไท ผู้สนพระทัยศึกษาทางพระพุทธศาสนาจนมีพระราชนิพนธ์หนังสือไตรภูมิภิกษา หรือที่รู้จักกันในชื่อว่า “ไตรภูมิพระร่วง” และพระองค์เป็นผู้ได้รับสมญานามว่า “พระมหาธรรมราชา” สุโขทัยจึงอาจกล่าวได้ว่า คือ เมืองในอุดมคติที่มนุษย์ได้เคยตั้งความหวังไว้สำหรับสันติสุขที่อาจจะไฝหาได้ในพื้นพิภพนี้

ระยะหนึ่งของความมืดมน

ความมืดมนของสุโขทัยเริ่มขึ้นในระยะหนึ่งคราบจนปี พ.ศ. ๒๑๒๗ เมืองที่เคยดั่งด้วยเสียงโหม่ง เสียงกลอง เสียงพาทย์ เสียงพิณ เสียงเลื่อนเสียงขับ ใครจักมักเล่น เล่น ใครจักมักเลื่อน เล่น ก็ไร้ผู้ไร้คน ชาวเมืองต้องละทิ้งถิ่นฐานมารวมกันป้องกันพระนครศรีอยุธยา แสงได้แสงเทียน ประทีปโคมไฟที่เคยรุ่งเรือง

สว่างไสวในสุโขทัยก็กลับอันเฉา
มีคมน สุโขทัยจึงกลายเป็น
เมืองร้างแต่นั้นมา

ตระพังน้ำที่ใสสะอาด
และคารคาศด้วยบัวหลากหลาย
กลับคืนเงินและเปี่ยมไปด้วย
วัชพืชที่ไม่พึงประสงค์

พระอารามที่อยู่ของปุเถร
มหาเถรที่เคียงดงามในทาง
สถาปัตยกรรมกลายเป็นกองอิฐ

พระปฏิมาอันวิจิตรกลายเป็น
เศษของค์พระที่ไร้พระ
เศียรและพาหา

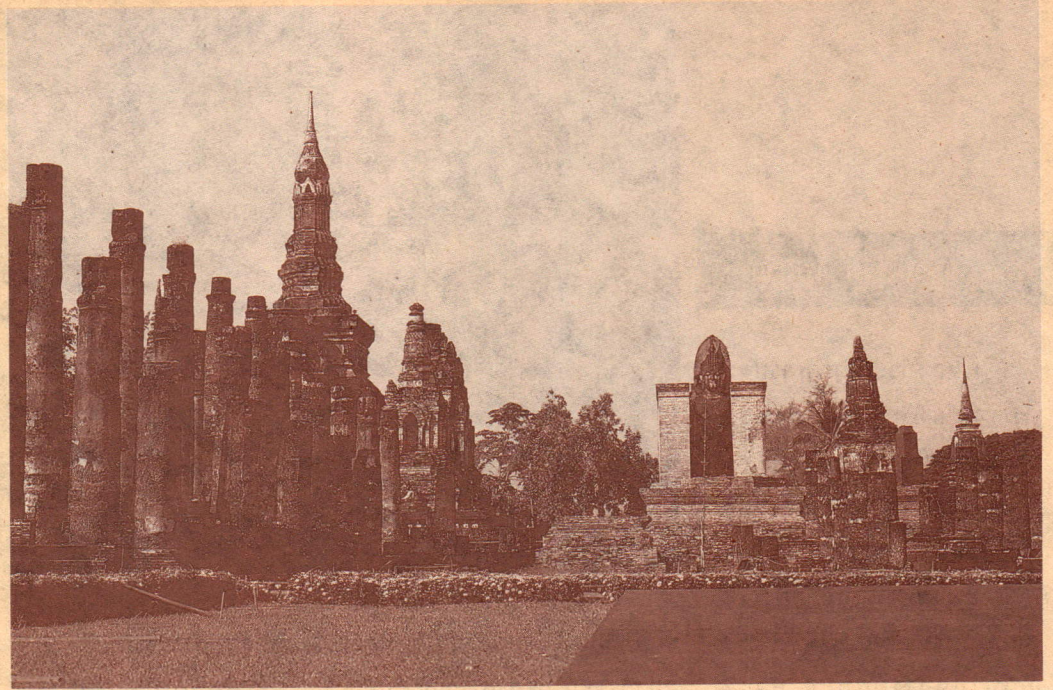
ลวดลายปูนปั้นถูกกระเทาะ
ทำลายจนหมดสิ้น

อรุณรุ่งแห่งประวัติศาสตร์

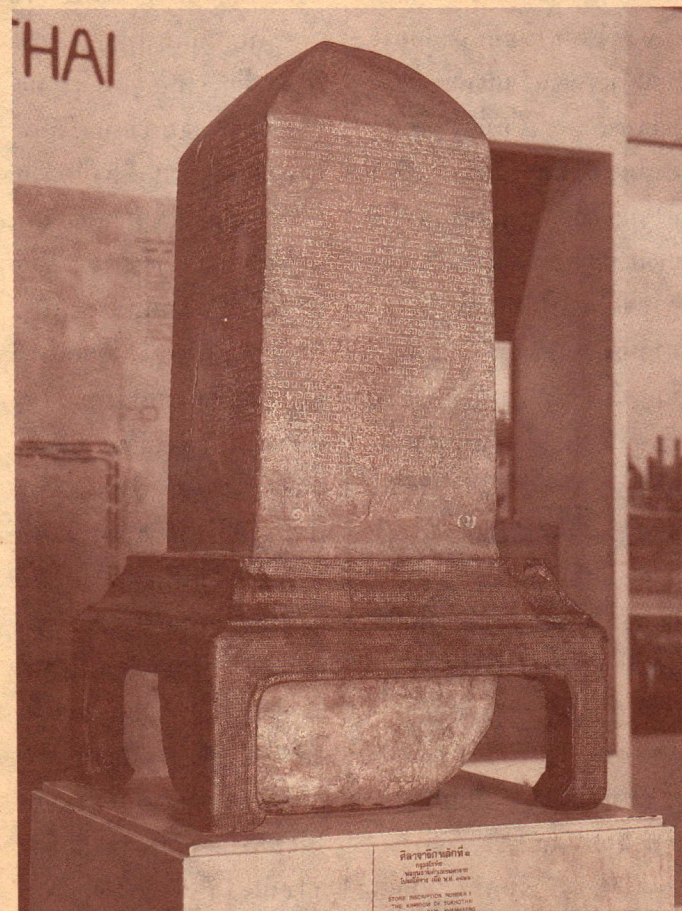
หลักฐานทางประวัติศาสตร์
และโบราณคดีของสุโขทัย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้อัญเชิญพระพุทธรูปจากสุโขทัยจำนวน ๒,๑๒๙ องค์ ไปประดิษฐานตามวัดต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะทรงผนวชอยู่ก็ได้เสด็จมาถึงสุโขทัย พบซากโบราณสถาน โบราณวัตถุมากมายโดยเฉพาะศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหง อันเป็นหลักฐานที่สำคัญของประวัติศาสตร์ไทยและในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้ทรงเสด็จมาเมืองสุโขทัยและได้ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเที่ยวเมือง

๑๔ วารสารไทย

วัดมหาธาตุ เป็นวัดใหญ่อยู่กลางเมืองสุโขทัย เนินปราสาท ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของวัดมหาธาตุนี้ รัชกาลที่ ๔ เมื่อครั้งยังทรงผนวช ได้ทรงพบศิลาจารึกหลักที่ ๑ และพระแท่นมั่งคิลบาตรในบริเวณเนินปราสาทแห่งนี้

ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหงฯ ปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพฯ

พระร่วงไว้ จนกระทั่งปี
พุทธศักราช ๒๔๕๕ กรมศิลปากร
กระทรวงศึกษาธิการ ได้เริ่ม
ขุดแต่งบูรณะโบราณสถาน
สำคัญ ๆ ในบริเวณเมืองสุโขทัย

ลักษณะภูมิประเทศหรือ
กายภาพปัจจุบัน

สุโขทัยเมืองรูปสี่เหลี่ยม
ผืนผ้า มีกำแพงเมืองคูเมือง
๓ ชั้น ตั้งอยู่ทางฟากตะวันตก
ของแม่น้ำยม สภาพภูมิประเทศ
ทั่วไปประกอบด้วยพื้นที่ลาดจาก
ทิศตะวันตกซึ่งเป็นภูเขาไป
ยังทิศตะวันออก เข้าสู่แม่น้ำยม
ตัวเมืองสุโขทัยมีลำน้ำที่สำคัญ
คือ ลำน้ำแม่ลำพัน ไหลจาก
ภูเขาทางทิศตะวันตกของตัว
เมืองผ่านตัวเมืองและลงสู่
แม่น้ำยม ปัจจุบันลำน้ำแม่ลำพัน
ได้ตื้นเขินมีสภาพเป็นเพียง
ลำคลองเล็ก ๆ เท่านั้น พื้นที่

ราบที่ประกอบเกษตรกรรม
ของเมืองสุโขทัยอยู่ทางทิศใต้
และทิศเหนือก่อนไปทาง
ทิศตะวันตกของเมือง ส่วน
ทิศตะวันตกเป็นที่เนินสูงชาย
เขาไม่เหมาะทำการเกษตร
สำหรับทางทิศตะวันออกเป็น
ที่ลุ่มขนาดใหญ่ก่อนถึงแม่น้ำ
ยมบรมิเวณที่ลุ่มแห่งนี้ตรงกับ
ที่กล่าวไว้ในศิลาจารึกว่า
ทะเลหลวง

การบูรณะและพัฒนาอุทยาน ประวัติศาสตร์

ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๐
รัฐบาลไทยและองค์การศึกษา
วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม
แห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก
ได้เล็งเห็นความสำคัญของการ
อนุรักษ์โบราณสถานเมือง
สุโขทัยแห่งนี้และพัฒนาพื้นที่
ให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์
ในพื้นที่ ๙๐ ตารางกิโลเมตร
มีการปรับปรุงและบูรณะ
โบราณสถานภายในกำแพง
เมือง และนอกกำแพงเมือง
ด้านทิศเหนือ ปรับปรุงภูมิทัศน์
ปลูกสวนป่าตามศิลาจารึก
ปรับปรุงชุมชนให้มีระเบียบ
ปรับปรุงสาธารณูปโภค ขุด
ลอกแหล่งน้ำ สระน้ำ บ่อน้ำ
โบราณให้อยู่ในสภาพใช้การได้
ปรับปรุงถนนและขยายเหตุ
การไฟฟ้า และส่งเสริมกิจ
กรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒน
ธรรม ซึ่งเป็นที่มาแห่งประเพณี

ไทย เทศกาลต่าง ๆ ทั้งภาค
กลางวันและภาคกลางคืน ร่วม
กันจัดหลายหน่วยงาน กิจ
กรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญต่าง ๆ
ของชาติเป็นวัฒนธรรมแพรว

ขยายไปทุกบ้าน ทุกช่อง ทุก
ท้องถิ่น ทุกเมือง งานยิ่งใหญ่
ที่จัดแล้ว เช่น งานฉลอง
สมโภช ๙๐๐ ปีลายสือไท
อุทยานประวัติศาสตร์

สุโขทัย เป็นอุทยานฯ ที่จัดตั้ง
ขึ้นเพื่อการพัฒนาการตลาด
วัฒนธรรมสมัยสุโขทัย ที่สำคัญ
ยิ่งของชาติไทย แนวทางการ
พัฒนาเป็นไปทั้งด้านกายภาพ

เมือง ซึ่งสองฟากข้างรายเรียงด้วยบ้านเรือนแบบชนบท ท่ามกลางทุ่งนาเขียวจี สลับด้วยต้นตาลที่ยืนต้นสูงอยู่เป็นระยะ เพลิดเพลินกับธรรมชาติบรรยากาศบ้านทุ่งแบบนี้ เมื่อแยกซ้ายมืออีกครั้งก็จะมุ่งตรงสู่อุทยานฯ อุทยานฯ อยู่ห่างจากตัวจังหวัดสุโขทัย ๑๒ กิโลเมตร

เช่นเดียวกันถ้าออกจากจังหวัดตาก มุ่งตรงสู่สุโขทัย โดยถนนหลวงสายเดียวกันถึงบ้านวังตะคร้อ ตำบลเมืองเก่า แยกซ้ายมือเข้าสู่ถนนเลียบเมืองผ่านบ้านนาท้องทุ่ง แยกเข้าเส้นทางขวามืออีกครั้งก็มุ่งตรงสู่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยได้เช่นเดียวกัน

สถานที่น่าสนใจที่ขอแนะนำหลังจากเข้าอุทยานฯ ในเส้นทางนี้แล้วควรชมสถานที่ต่าง ๆ เป็นลำดับดังนี้

ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
เนื่องจากอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมากเข้าชมโบราณสถานต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลาจำเป็นจะต้องมีศูนย์สำหรับบริการทางด้านการศึกษาและประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ความสะดวกและบริการแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้น กรมศิลปากรจึงได้ดำเนินการก่อสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยขึ้น ประโยชน์ใช้สอยทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพื้นที่ที่เกิดประโยชน์ต่อประชาชน การ

สนับสนุนให้เกิดการใช้ประโยชน์ในพื้นที่จึงมีกิจกรรม เช่น การฟื้นฟูเทศกาลประเพณี การจัดเทศกาลลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ การจัดเทศกาลสงกรานต์ โอยทาน การจัดเทศกาลดนตรีสำหรับประชาชน ยุวศิลปสโมสร ซึ่งเป็นกิจกรรมทั้งภาคกลางวันและกลางคืน ร่วมกันจัดหลายหน่วยงาน และประกอบไปด้วยการจัดกิจกรรมในการบริการการศึกษา และประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โดยมีการควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย

การบูรณะและพัฒนาเมืองพุทธศาสนาอย่างสุโขทัยที่มีความวาสี และอรัญวาสี มีเขตอรัญญิกเป็นดินแดนแห่งพระผู้ไถ่ธรรมะ และไผ่สันติ ลักษณะเมืองเช่นนี้ยังมีปรากฏอยู่ที่กำแพงเพชรและศรีสัชนาลัย

การอนุรักษ์ที่ควบคู่ไปกับการพัฒนานี้ องค์การของรัฐก็ได้ขานรับนโยบายแห่งรัฐ ดำเนินงานให้เหมาะสม เป็นงานที่ปรุงแต่งและเสริมสร้าง

ให้เกิดความกลมกลืนได้และสุโขทัยก็คือ อุทยานของวัฒนธรรมของภาคเหนือตอนล่าง และมีพิธีเปิดอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๑ และหลังจากนั้นภารกิจของการอนุรักษ์สุโขทัยก็ยังมีอีกมาก

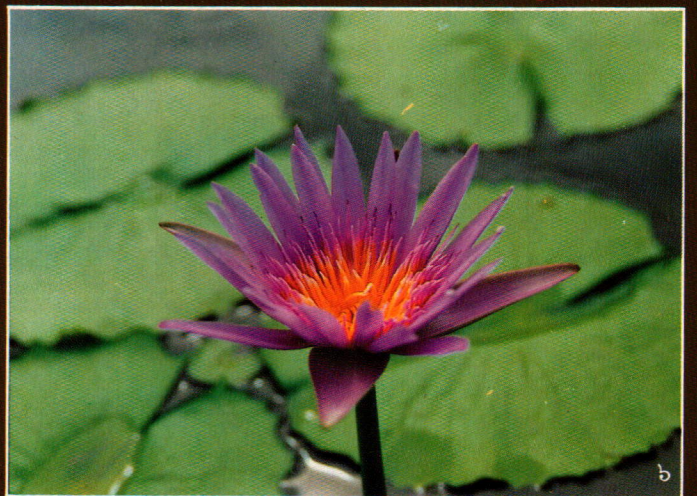
การเดินทางสู่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

การเดินทางไปยังสุโขทัยนี้สามารถแยกไปได้ ๒ ทาง กล่าวคือ จากกรุงเทพฯ เมื่อใช้เส้นทางหมายเลข ๑ ผ่านนครสวรรค์ และกำแพงเพชรแล้วก็เข้าสู่ทางหลวงหมายเลข ๑๐๑ ผ่านอำเภอพรานกระต่าย อำเภอคีรีมาศ เข้าสู่สุโขทัย หรืออีกเส้นทางหนึ่งคือ เมื่อออกจากกรุงเทพฯ ถึงนครสวรรค์แล้วไปใช้เส้นทางหลวงหมายเลข ๑๑๑ ผ่านพิษณุโลก ถึงสุโขทัย อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ๔๔๐ กิโลเมตร

จากตัวจังหวัดสุโขทัยไปตามถนนจรดวิถีถ่อง ทางหลวงหมายเลข ๑๒ ถึงตำบลบ้านนา แยกขวามือตามถนนสายเลียบ-

สิ่งแวดล้อมและด้านโบราณคดี คือ การขุดแต่งบูรณะหาหลักฐานทางด้านโบราณคดีด้วยระบบวิชาการสมัยใหม่ การพัฒนาได้ประสมประสานแนวความคิดรวมทั้งวิถีชีวิตของประชาชนผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นมาก่อน โดยจัดให้มีแผนแม่บทเพื่อการปฏิบัติงานขึ้น โดยการรวมความคิดและประสบการณ์ของผู้ชำนาญการในสาขาต่าง ๆ เข้ามาร่วมกันหาแนวทางประยุกต์มรดกทางอารยธรรมโบราณให้เข้าวิถีชีวิตและความต้องการของประเทศชาติในด้านต่าง ๆ และเกิดประโยชน์ทั้งด้านการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ ปัจจุบันการพัฒนาจะก่อให้เกิดประโยชน์ได้มากที่สุดในทุก ๆ ด้าน โดยทางราชการประสบผลสำเร็จในการพัฒนาตามเป้าหมายประชาชนในท้องถิ่นไม่เดือดร้อน และพอใจการผสมผสานมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ให้เข้ากับสภาพการณ์ปัจจุบันให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

การดำเนินงานอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จะเป็นการส่งเสริมสนับสนุนพื้นที่โบราณ สถานที่พัฒนาเป็นอุทยานแล้วนี้มีการสงวนรักษาทัศนียภาพ สิ่งแวดล้อมศิลปโบราณสถาน เพื่อความเพลิดเพลินสำหรับคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต ในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรสมบัติของทางวัฒนธรรมที่มีแล้วในอดีตไว้สำหรับอนาคต และการบำรุงรักษาวัฒนธรรมจะมีกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิด

๑. อาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จัดเป็นกลุ่มเรือนไทย มีเรือนไทยทรงปั้นหยาประยุกต์เข้ากับเรือนไทยสุโขทัย

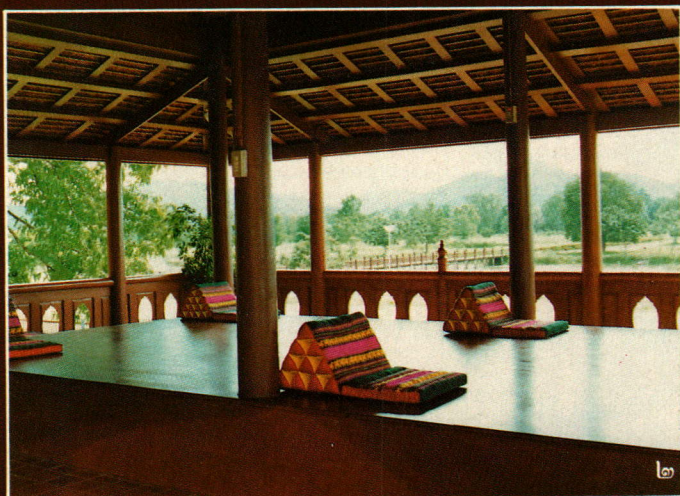
๒. ส่วนตกแต่งอื่น ๆ ประกอบกลุ่มสถาปัตยกรรมไทย อาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

๓. ร้านจำหน่ายของที่ระลึกต่าง ๆ ซึ่งเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวสุโขทัย และมีการจัดแสดงศิลปหัตถกรรม เนื่องในปิตุศิลปหัตถกรรมไทย ที่ชั้นล่างของอาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

๔. เทวรูปซึ่งเป็นประติมากรรมชิ้นเด่น และงดงามที่สุดของสมัยสุโขทัย สะท้อนถึงอิทธิพลของศาสนาฮินดูแต่เดิม ซึ่งได้จำลองแบบนำมาจัดแสดงไว้ในอาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

๕. มุมหนึ่งของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ทางไปสู่จุดชมวิว

๖. บัวงามในอาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

๑. ส่วนหนึ่งของจุดชมวิว
ในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จัดเป็น
เรือนไทย ด้านหนึ่งใช้เป็นห้องทำ
งาน

๒. จุดชมวิวชั้นบนของอาคาร

๓. อาคารร้านอาหาร ด้าน
หน้าศูนย์บริการฯ

๔. จากจุดชมวิว ชั้นบน
อาคารศูนย์บริการฯ จะเห็นทางเข้า
สู่ทัศนียภาพของโบราณสถานวัด
พระพายหลวง

๕. ทัศนียภาพวัดพระพาย-
หลวง ศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม
สมัยก่อนสุโขทัย จากจุดชมวิวชั้นบน
อาคารศูนย์บริการฯ

ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ ทรงเปิดอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่อาทิตย์ที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๑

อาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นกลุ่มบ้านทรงไทยแบบเรือนปั้นหยา และสุโขทัยประยุกต์เพื่อให้มีความสวยงามกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของโบราณสถาน ตั้งอยู่หน้าวัดพระพายหลวง นอกกำแพงเมืองด้านทิศเหนือ ห่างจากประตูศาลหลวงประมาณ ๕๐๐ เมตร

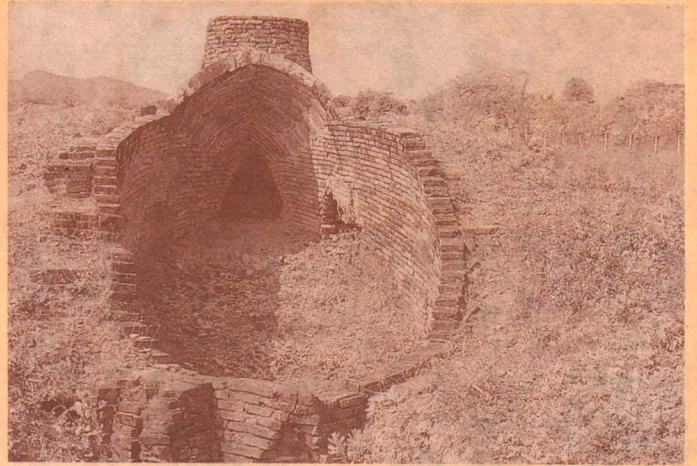
อาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ออกแบบโดยเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร สถาปนิก วโรภาส วงศ์จตุรภัทร และตระกูล หาญทองกุล เป็นผู้ควบคุมงานก่อสร้างประกอบด้วย

— โรงประชาสัมพันธ์ สำหรับติดต่อสอบถามและจำหน่ายหนังสือ ซึ่งขณะนี้ มีหนังสือพิมพ์ออกใหม่เกี่ยวกับสุโขทัยที่น่าสนใจที่ทางศูนย์ฯ มีจำหน่าย คือ หนังสือทำเนียบโบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ราคาเล่มละ ๖๐ บาท หนังสือการขุดค้นทางโบราณคดี ในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ราคาเล่มละ ๘๐ บาท

— อาคารเอนกประสงค์ เป็นส่วนบริการและรับรอง มี หุ่นจำลองอุทยานประวัติศาสตร์ ซึ่งมีโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนไว้ในพื้นที่อุทยาน ๗๐ ตารางกิโลเมตร (๔๓,๗๕๐) ไร่ เริ่มด้วยมีกิจกรรมของวิทยากรบรรยายสรุปเบื้องต้นประกอบ หุ่นจำลองและผังเมืองต่อไปก็จะเพิ่มกิจกรรมการฉายวิดีโอ และการบรรยายประกอบการฉายสไลด์ เพื่อสร้างความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรมและการพัฒนาอุทยาน เพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว

— อาคารร้านอาหาร มีอาหารและเครื่องดื่มสะอาด ถูกหลักอนามัยและบริการแก่นักท่องเที่ยวในราคายุติธรรม จากวิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดสุโขทัย

— อาคารศูนย์บริการ ชั้นบนประกอบด้วยห้องทำงานของเจ้าหน้าที่และจุดชมวิวสำหรับจุดชมวิวนั้น เป็นที่สามารถชมทัศนียภาพต่างๆ เช่น คูแม่โจนวัดพระพายหลวง เทือกเขาประทักษิ์ซึ่งเป็นเขตอรัญญิกของเมืองสุโขทัย ยามเย็นสามารถพักผ่อนชมพระอาทิตย์ตกดิน ในโอกาสพิเศษก็สามารถรับประทานอาหารพร้อมทั้งเพลิดเพลินไปกับเพลงไทยอันไพเราะ ประกอบการบรรยายสภาพโบราณสถาน

เตาทุเรียง

ต่าง ๆ ในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย นอกเหนือจากนี้ในยามค่ำคืนยังมีไฟส่องโบราณสถานวัดพระพายหลวงที่สวยงามมากด้วย ชั้นล่างประกอบด้วยร้านจำหน่ายของที่ระลึกต่าง ๆ ซึ่งเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวสุโขทัย เช่น เครื่องปั้นดินเผา ไม้แกะสลักผ้าทอ-หาคีเสื้อว ชินดินจก และงานฝีมือของนักเรียน ในจังหวัดสุโขทัย

ด้านหน้าประตูทางเข้า ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวจะเป็นลานจอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งมีบริเวณที่กว้างขวางมากด้านหลังของอาคารเป็นศาลาทำนํ้าสำหรับนั่งเล่น พักผ่อนหย่อนใจ เพลิดเพลินกับธรรมชาติรอบ ๆ บริเวณนี้

เตาทุเรียง หรือโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา อยู่ใกล้วัดพระพายหลวง มีแนวคูเมืองเก่าที่เรียกว่า “เมโจน” อยู่โดยรอบในพื้นที่ ๑๐๐ x ๓๐๐ เมตร มีเตาประมาณ ๔๕ เตา เตาเผาเครื่องสังคโลก มีลักษณะก่อด้วยอิฐ กว้าง ๑.๕- ๒ เมตร

ยาว ๔-๕ เมตร ทำเป็นรูปคล้ายประทุนเกวียน แบ่งเป็น ๓ ตอน คือ ที่ใส่ไฟ ที่วางถ้วยชาม และปล่องไฟ เครื่องปั้นดินเผาเคลือบประเภทถ้วยชาม ที่พบในบริเวณนี้ ส่วนมากมีขนาดใหญ่ หนา น้ำยาเคลือบขุ่น สีเทาแกมเหลือง มีลายเขียนสีดำ ส่วนใหญ่ทำเป็นลักษณะ รูปดอกไม้ ปลา และจักร

วัดพระพายหลวง ตั้งอยู่นอกกำแพงเมืองทางด้านทิศเหนือ แผนผังบริเวณวัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีคูน้ำล้อมรอบ ๓ ชั้น คูน้ำชั้นนอกสุดเรียกคูแม่โจน โบราณสถานที่มีอายุเก่าที่สุดภายในวัด คือ พระปรางค์ ๓ องค์ ก่อด้วยศิลาแลง เรียงในแกนเหนือ-ใต้ ซึ่งสร้างขึ้นตามคติพุทธศาสนา ลัทธิมหายาน ลักษณะ แผนผัง และรูปแบบศิลป เป็นแบบอิทธิพลศิลปเขมรแบบบาเยน สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (ประมาณ พ.ศ. ๑๗๒๔-๑๗๖๑) ในปัจจุบันพระปรางค์องค์กลาง และองค์ทางด้าน

วัดพระพายหลวง โบราณสถานขนาดใหญ่อยู่นอกกำแพงเมืองทางด้านทิศเหนือ

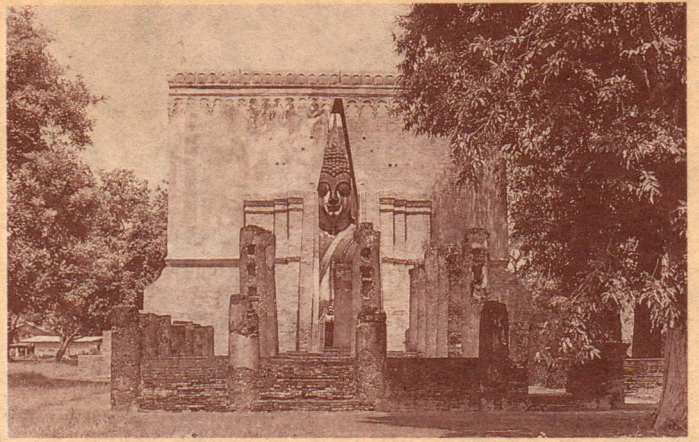

ทศได้หักพังลงเหลือเฉพาะฐานเท่านั้น ในสมัยสุโขทัยได้เปลี่ยนศาสนสถานวัดพระพายหลวง เป็นแบบลัทธิหินยาน สิ่งก่อสร้างในสมัยหลังส่วนใหญ่จะตัดจากพระปรางค์ ๓ องค์ มาทางด้านทิศตะวันออก ซึ่งประกอบด้วยวิหารก่อด้วยศิลาแลง เจดีย์ฐานสี่เหลี่ยมก่อด้วยอิฐที่มีซุ้มประดิษฐาน พระพุทธรูปปางลีลา และปางประทานอภัย นอกจากนี้ยังมีเจดีย์ราย และฐานวิหารอีกแห่งหนึ่ง ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของพระปรางค์ประธาน ระหว่างคูน้ำชั้นกลางและชั้นใน มีกลุ่มโบราณสถานที่เรียกว่า วัดพระพายหลวงน้อย ซึ่งประกอบด้วยฐานวิหารก่อด้วยอิฐ เจดีย์ประธานและเจดีย์ราย โบราณสถานดังกล่าวนี้ สร้างขึ้นสมัยสุโขทัยเช่นเดียวกัน

วัดศรีชุม เป็นโบราณสถานขนาดใหญ่อยู่ทางด้านทิศเหนือ

ของเมืองสุโขทัย ห่างจากวัดพระพายหลวงไปทางด้านทิศตะวันตก ๘๐๐ เมตร สิ่งก่อสร้างที่สำคัญภายในวัดคือ มณฑปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย ตรงกับที่ศิลาจารึกหลักที่ ๑ เรียกว่า "พระอจนะ" ผนังมณฑปประมาณ ๕๐ กว่าแผ่น ด้านทิศใต้จะเป็นอุโมงค์ เพดานอุโมงค์ประดับแผ่นหินสลักร่องชาดกแต่ละแผ่นมีจารึกภาษาไทยสมัยสุโขทัย และอุโมงค์น่าจะเป็นต้นเค้าของตำนานพระพุทธได้ ทางด้านหน้าวิหารก่อด้วยศิลาแลง และมีเจดีย์รายอยู่ทางด้านทิศเหนือของวิหารด้านทิศเหนือของมณฑป ยังมีวิหารขนาดเล็กอีก ๑ หลัง ส่วนอุโบสถอยู่นอกคูน้ำทางด้านทิศใต้ของมณฑป

กำแพงเมือง อยู่กลางอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ล้อมรอบด้วยกำแพงดิน ๓ ชั้น

(บน) วัดศรีชุม

(ล่าง) พระบรมราชานุสาวรีย์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

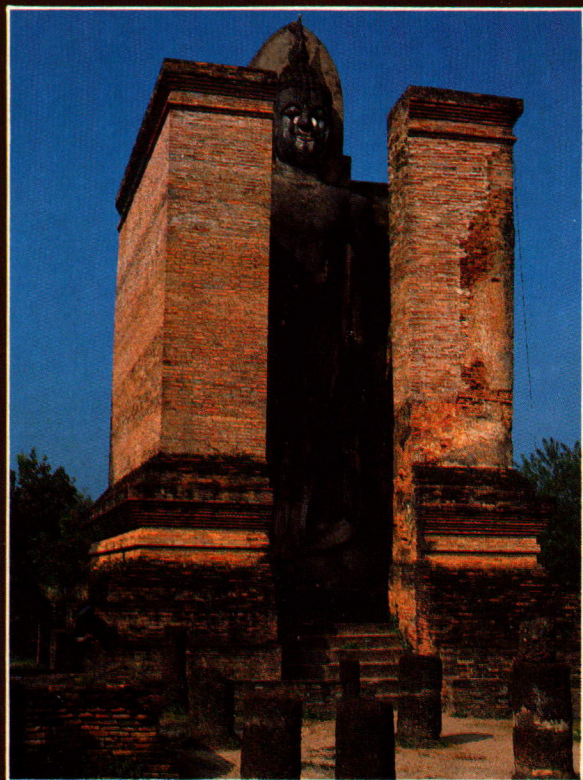
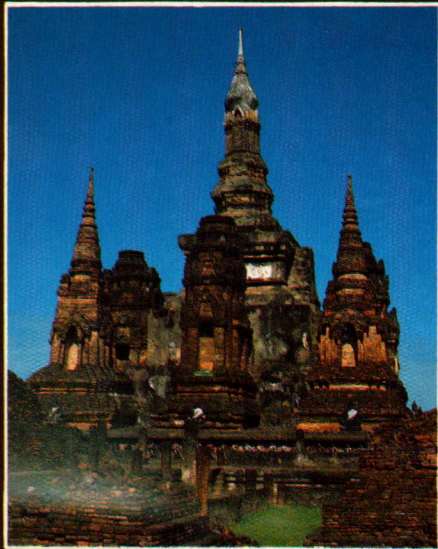
(เรียกในศิลาจารึกว่า "ศรีชุม") แนวกำแพงด้านเหนือ และด้านใต้ยาวด้านละ ๑,๘๐๐ เมตร ส่วนด้านตะวันออกและด้านตะวันตก ยาวด้านละ ๑,๖๐๐ เมตร มีประตูหลวง ๔ ประตู คือ ประตูศาลหลวง ด้านทิศเหนือ ประตูชนะโม ด้านทิศใต้ ประตูกำแพงหัก ด้านทิศตะวันออก ประตูอ้อ ด้านทิศตะวันตก วัดใหม่ โบราณสถานที่สำคัญคือ วิหารฐานก่อด้วยอิฐเสาก่อด้วยศิลาแลง และตั้งอยู่บนฐานขนาดใหญ่อีกชั้นหนึ่ง ส่วนฐานวิหารมีการนำรูปแบบที่เรียกว่า แข่งสิงห์ มาเป็นองค์ประกอบของฐานด้วย ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงว่าอาคารหลังนี้ น่าจะสร้างขึ้นใน

ช่วงสมัยอยุธยาบนฐานล่างจะมีลานที่สามารถทำประทักษิณได้โดยรอบวิหาร นอกจากนี้ยังมีเจดีย์รายอีก ๕ องค์ อยู่ทางด้านทิศตะวันออก และทิศตะวันตกเฉียงเหนือของฐานวิหาร

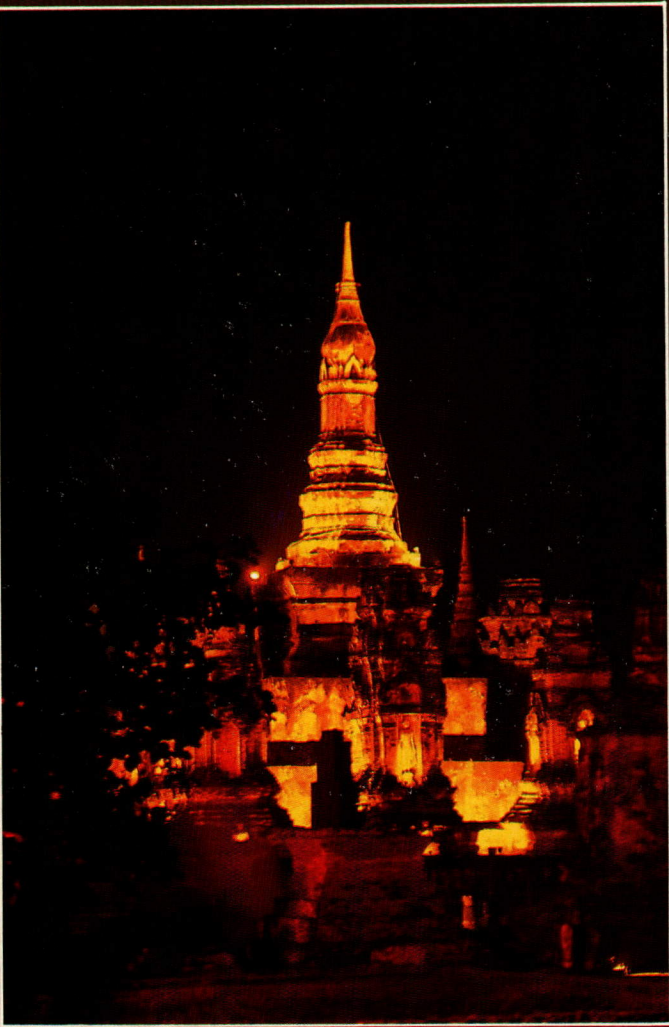
พระบรมราชานุสาวรีย์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของวัดชนะสงคราม ประมาณ ๑๕๐ เมตร จุดเด่นของบริเวณนี้ คือ พระบรมราชานุสาวรีย์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ประทับนั่งอยู่บนแท่นมณฑปศิลาบาตร โดยรอบยังประกอบด้วยภาพปูนปั้นหล่อด้วยทองแดงรมดำ ซึ่งเป็นภาพพระราชภารกิจของพระองค์

วัดชนะสงคราม อยู่ระหว่าง
วัดมหาธาตุกับตระพังตระกวน
โบราณสถานภายในวัดประกอบ
ด้วยเจดีย์ทรงกลมแบบลังกา
ขนาดใหญ่ก่อด้วยอิฐ ตั้งอยู่
บนฐานสี่เหลี่ยมรูปแบบทาง
สถาปัตยกรรมของเจดีย์ประธาน
วัดชนะสงครามนี้ แสดงถึง
ลักษณะเฉพาะของศิลปะสุโขทัย
ไว้ชัดเจน เช่นมัลลียเถา ๓ ชั้น
ทำเป็นบัวลดลอนลดหลั่นขึ้น
บริเวณปากกระฉัง จะมีบัวปาก
กระฉังประดับอยู่ และส่วนของ
บัลลังก์จะไม่ทำเสาฐานเพื่อรองรับ
ส่วนยอดด้านหน้าเจดีย์ประธาน
มีวิหาร ด้านหลังมีอุโบสถนอก
จากนี้ยังมีฐานวิหารตั้งอยู่กลาง
น้ำด้านทิศตะวันออกของเจดีย์
ประธานอีก 1 แห่ง

วัดมหาธาตุ เป็นวัดใหญ่
อยู่กลางเมืองสุโขทัย กลางวัด
มีเจดีย์ประธานทรงพุ่มข้าวบิณฑ์
หรือดอกบัวตูม เป็นแบบไทยแท้
สมัยสุโขทัย ล้อมรอบด้วยเจดีย์
๘ องค์ บนฐานเดียวกัน คือ
ปรากฏศิลาแลงอยู่ที่ทิศทั้ง ๔
และเจดีย์แบบศรีวิชัยผสมลังกา
ก่อด้วยอิฐอยู่ที่มุม จากการ
สำรวจปรากฏว่าในวัดมหาธาตุ
มีเจดีย์แบบต่าง ๆ ถึง ๒๐๘ องค์
วิหาร ๑๐ แห่ง ชุ่มพระ ๘ ชุ่ม
อุโบสถ ๑ แห่ง ตระพัง ๔ ตระพัง
ทางด้านทิศตะวันออกของเจดีย์
ประธานมีวิหารก่อด้วยศิลาแลง
เดิมเคยประดิษฐานพระพุทธรูป
สำริดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

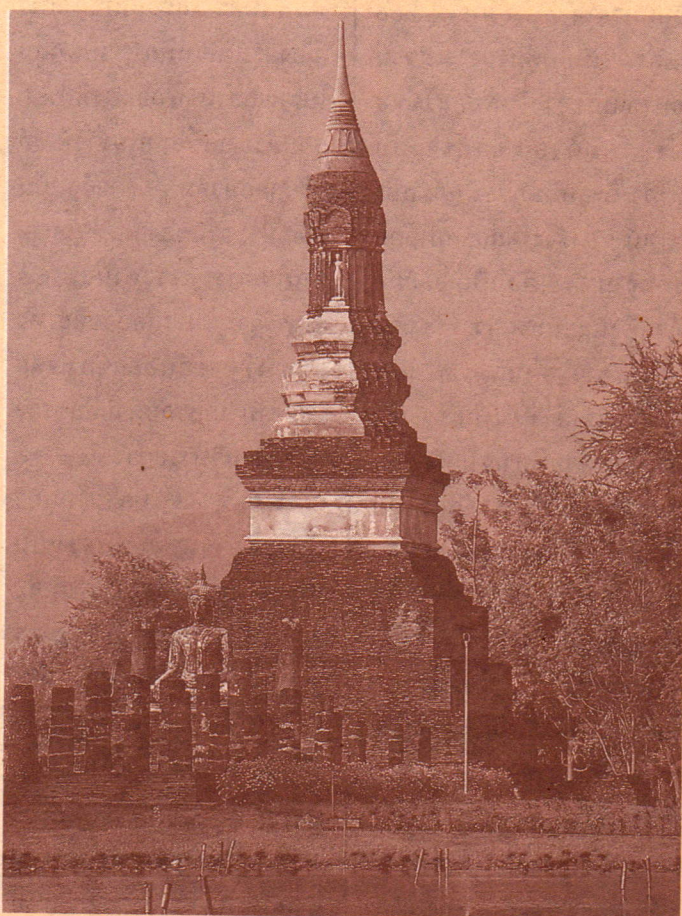
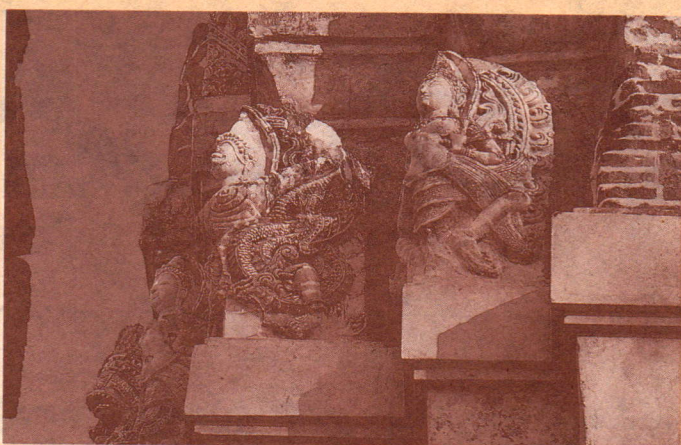
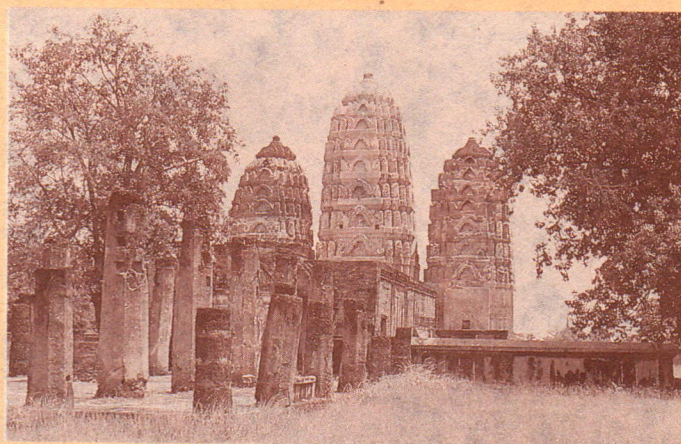
วัดมหาธาตุ เป็นวัดใหญ่ที่อยู่ภายในกำแพงเมืองสุโขทัย มีรูปแบบสถาปัตยกรรม
ที่งามเด่น คือ เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์

การแสดงแสงเสียง ณ วัด
มหาธาตุในงานเทศกาลลอยกระทง
เผาเทียน เล่นไฟ

คือ พระศรีศากยมุนี
เนินปราสาท หรือบริเวณ
เขตพระราชวัง ตั้งอยู่ทางด้าน
ทิศตะวันออกของวัดมหาธาตุ
ลักษณะฐานอาคารก่ออิฐเป็น
รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ส่วนเครื่อง
บนคงจะเป็นเครื่องไม้ ได้หัก
พังลงหมดฐานอาคารหลังนี้น่า
จะหมายถึงพระมณเฑียร ตาม
ที่กล่าวไว้ในศิลาจารึกหลักที่
๔ สำหรับใช้ในการประกอบ
พระราชพิธีต่าง ๆ ในสมัย
พระมหาธรรมราชาลิไท สำหรับ
ตำแหน่งที่ประทับคงจะเป็น
อาคารที่สร้างด้วยไม้อยู่ใน
บริเวณนี้ ใน พ.ศ. ๒๓๗๖
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งยังทรงพระ
ผนวชได้เสด็จจุดธูปยังเมือง
สุโขทัยเก่า ทรงพบศิลาจารึก
หลักที่ ๑ และพระแท่นมณีกล-
ศิลาบาตร ในบริเวณเนินปราสาท
แห่งนี้

วัดศรีสวาย เดิมเป็นเทวาลัย
ในศาสนาพราหมณ์ แล้วมา
แปลงเป็นวัดขอมในพุทธศาสนา
ในชั้นหลัง ศาสตราจารย์ บวส-
เชอติเย่ ชาวฝรั่งเศส กล่าวว่า
พระปรางค์ ๓ องค์นี้เดิมคง
สร้างไว้ก่อน แต่สร้างไม่สำเร็จ
ฐานล่างจึงก่อด้วยศิลาแลง ไทย
มาเติมให้สำเร็จด้วยการก่อองค์
ปรางค์ด้วยอิฐขึ้นข้างบน วิหาร
ด้านหน้าทางด้านทิศใต้มาเพิ่ม
เติมเมื่อแปลงเป็นวัดในพุทธ-
ศาสนาแล้ว ด้วยเหตุนี้ระดับ

พื้นวิหารและปรางค์ ๓ องค์
จึงมีได้อยู่ในระดับเดียวกัน

วัดตระพังเงิน โบราณสถาน
สำคัญตั้งอยู่บริเวณขอบตระพัง
เงินด้านทิศตะวันตก มีเจดีย์
ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ดอกบัวตูม
เป็นประธาน ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรม
เฉพาะของสมัยสุโขทัย
บริเวณเรือนธาตุจะมีชั้นประ-
ดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้น
ประทับยืนทั้ง ๔ ทิศ ด้านหน้า
เป็นวิหารขนาด ๗ ห้อง ฐาน
และเสาค่อด้วยศิลาแลง ภายใน
ประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้น
ปางมารวิชัย ด้านเหนือมีเจดีย์
ทรงพินามก่อด้วยอิฐ ปัจจุบัน
ส่วนยอดหัก กลางตระพังมี
เกาะขนาดเล็ก เป็นที่ตั้งของ
อุโบสถ

วัดสระศรี ตั้งอยู่บริเวณ
เกือบกึ่งกลางเมืองสุโขทัย
โบราณสถานสำคัญจะอยู่บน
เกาะกลางสระน้ำขนาดใหญ่ที่
เรียกว่าตระพังตระกวน ประกอบ
ด้วย เจดีย์ประธานทรงระฆัง
ด้านหน้าวิหารขนาดใหญ่ประ-
ดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นปาง
มารวิชัย และมีระเบียงคดรอบ

(บน) วัดศรีสวาย ซึ่งเดิมเป็น
เทวาลัยในศาสนาพราหมณ์

(กลาง) ลวดลายปูนปั้นประ-
ดับปรางค์ประธานวัดศรีสวาย

(ล่าง) วัดตระพังเงิน มีเจดีย์
ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ หรือดอกบัวตูม
เป็นประธาน

องค์เจดีย์ประธาน ทางด้านใต้ เจดีย์ประธานมีเจดีย์ขนาดเล็ก แบบศรีวิชัยผสมลังกา มีซุ้ม พระพุทธรูปอยู่ทั้ง ๔ ทิศ ด้านหน้ามีเกาะกลางน้ำขนาดเล็กอีกแห่งหนึ่ง มีฐานอุโบสถขนาดเล็กตั้งอยู่ ศาสนสถานนี้สร้างขึ้นกลางลำน้ำ หรือมีน้ำล้อมรอบนี้แสดงถึงการใช้ลำน้ำเป็นสิมา ที่เรียกกันว่า อุทก-เขปสิมา

วัดตระกวน ตั้งอยู่บริเวณขอบตระพังตระกวนปากตะ-วันออกและอยู่ทางด้านทิศใต้ของศาลาตามแดง โบราณสถานสำคัญประกอบด้วย เจดีย์ทรงกลมแบบลังกา ก่อด้วยอิฐเป็นเจดีย์ประธาน ด้านทิศตะวันออกของเจดีย์ประธานมีฐานอุโบสถสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่มีใบเสมาล้อมรอบ นอกนี้ยังมีเจดีย์รายเล็กบริเวณฐานอุโบสถด้านทิศใต้

ศาลาตามแดง เป็นศาสนสถานตามคติศาสนาฮินดู ก่อด้วยศิลาแลง ส่วนยอดหักพังลงจนหมดรูปแบบทางด้านสถาปัตยกรรมและประติมากรรม ศิลปะที่เป็นรูปเคารพ ซึ่งพบในบริเวณนี้เปรียบเทียบกับศิลปะขอมสมัยนครวัด (ราว พ.ศ. ๑๖๕๐- ๑๗๒๐) จัดเป็นโบราณสถานที่มีอายุเก่าที่สุดในบริเวณเมืองสุโขทัย

วัดสระศักดิ์ อยู่ภายใน

วัดสระศรี เจดีย์ประธานทรงระฆัง ด้านหน้าวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปปั้นปางมารวิชัย

กำแพงเมืองด้านทิศเหนือของวัดมหาธาตุ ประมาณ ๖๐๐ เมตร เป็นกลุ่มโบราณสถานขนาดเล็กสร้างในสมัยสุโขทัย ประกอบด้วยเจดีย์ทรงแบบลังกา ที่ฐานมีหัวช้าง และสองขาหน้าของช้างโผล่ออกมาล้อมรอบฐาน ๒๔ ตัว เป็นเจดีย์ก่อด้วยอิฐและศิลาแลง ขนาดกว้าง ยาว ด้านละ ๕ เมตร ฐานวิหาร ๕ ห้อง ก่ออิฐ เสาวิหารทำด้วยหินทรายทั้งท่อนนำมาโกนเป็นเสาค่อกันเป็นท่อน ๆ ลักษณะเช่นนี้จะแตกต่างไปจากวัดอื่น ๆ ที่นิยมใช้ศิลาแลงเป็นพื้น ขนาดของฐานวิหาร กว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๑๑ เมตร ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าหรือทิศตะวันออกของเจดีย์ทรงกลม

วัดร่อนข้าว อยู่ภายในบริเวณกำแพงเมือง ด้านทิศ

เหนือของวัดมหาธาตุ ประมาณ ๑๕๐ เมตร และอยู่ใกล้กำแพงเมืองด้านทิศเหนือ เป็นกลุ่มโบราณสถานขนาดกลางที่ประกอบด้วยเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ หรือดอกบัวตูม ก่อด้วยอิฐ เป็นเจดีย์ประธานของวัด ขนาดฐาน กว้าง ยาว ด้านละ ๑๕ เมตร ฐานวิหารก่อด้วยอิฐ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเจดีย์ประธาน มีเสาก่อด้วยศิลาแลง ขนาดฐานวิหารกว้าง ๑๓.๕๐ เมตร ยาว ๒๕ เมตร ซุ้มกุหาที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นขนาดฐานกว้างยาวด้านละ ๕ เมตร สูงประมาณ ๕ เมตร ฐานเจดีย์รวม ๒ ฐาน เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสผนังทึบ ๓ ด้าน ด้านหน้าเป็นซุ้มประตูภายในเป็นที่ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตกของฐานเจดีย์ประธาน ฐานกำแพงวัดก่อด้วยอิฐ ล้อม

รอบกลุ่มโบราณสถานทั้งหมดไว้ทั้ง ๔ ด้าน แนวกำแพงที่ล้อมรอบวัดนี้มีความกว้าง ๔๗ เมตร ยาว ๑๕ เมตร

นอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้นยังมีโบราณสถานอีกมากที่ควรค่าแก่การเที่ยวชม และศึกษา เช่น

วัดสะพานหิน อยู่ห่างจากกำแพงเมืองด้านทิศตะวันตก ในบริเวณที่เรียกว่า อรัญญิก ห่างจากวัดมหาธาตุ ๒,๕๓๐ เมตร ตั้งอยู่บนเนินเขาสูงประมาณ ๒๐๐ เมตร มีทางเดินไปด้วยหินชนวนไปสู่วิหารก่อด้วยอิฐ มีพระพุทธรูปปูนปั้นประทับยืน ปางประทานอภัย สูง ๑๒.๕๐ เมตร หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก เรียกว่า พระอัฐวรารศ ช่วงทางขึ้นเนินเขาด้านซ้ายมือ มีเจดีย์แบบดอกบัวตูมองค์เล็ก ๑ องค์ วัด

นี้เป็นจุดมณฑลทัศนียภาพของเมืองเก่าสุโขทัยได้งดงามจุดหนึ่ง

เขื่อนศรีดงส์ อยู่นอกกำแพงเมืองด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ เป็นเขื่อนกั้นน้ำ ทำนบกั้นระหว่างเขาพระบาทใหญ่ และเขากัวอ้ายมา ด้านหน้าทำนบปูด้วยหินใหญ่ สันทำนบกว้าง ๔ เมตร ยาว ๔.๘๒ เมตร สูง ๑๐.๕๐ เมตร ระดับน้ำลึกเต็มที่ ๘ เมตร มีปริมาตรน้ำเต็มที่ ๔๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร น้ำจากทำนบนี้ในสมัยโบราณคือที่ระบายน้ำเข้าสู่เมืองเก่าสุโขทัยเพื่อเก็บกักน้ำไว้ตามสระน้ำ (ตระพัง) ในเมืองสำหรับไว้ใช้ตลอดปี เขื่อนศรีดงส์จึงนับเป็นหลักฐานที่แสดงถึงความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการชลประทานของเมืองสุโขทัยที่มีมาแต่อดี

วัดช้างล้อม อยู่นอกกำแพงเมืองด้านทิศตะวันออก มีเจดีย์ทรงกลมแบบลังกาเป็นประธานของวัดรอบฐานเจดีย์ประดับด้วยปูนปั้นเป็นรูปช้างโผล่ครึ่งตัว ด้านหน้ามีฐานวิหารก่อด้วยอิฐ และยังคงมีฐานกำแพงแก้วก่อด้วยอิฐล้อมรอบ

วัดเชตุพน อยู่นอกกำแพงเมืองด้านทิศใต้ มีศิลปกรรมที่น่าสนใจ คือ มณฑปสร้างด้วยหินชนวนประดิษฐานพระพุทธรูป ๔ อริยาบถ คือ พระพุทธรูป

วัดช้างล้อม มีเจดีย์ทรงกลมแบบลังกาเป็นประธาน รอบฐานเจดีย์ประดับด้วยปูนปั้นเป็นรูปช้างโผล่ครึ่งตัว

แบบนั่ง ยืน เดิน นอน อยู่ภายใน การก่อสร้างใช้วัสดุทั้งอิฐ หินชนวน ศิลาแลง ที่ประสานกันอย่างกลมกลืนสวยงาม

โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่สำคัญ

พระศรีศากยมุนี ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดสุทัศน์เทพวราราม กรุงเทพฯ

พระพุทธรูปสำริดปางลีลา ปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย

เทวรูปสำริดทั้งดงามและสะท้อนถึงอิทธิพลของศาสนาฮินดูแต่เดิม ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร กรุงเทพฯ นอกจากนี้มีสังคโลก เครื่องปั้นดินเผาอีกมากมาย ปัจจุบันมีเก็บรักษาที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

ในการศึกษาและอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจากศิลปโบราณสถานที่ปรากฏสุโขทัยก็คือ เมืองประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าทั้งรูปธรรมและนามธรรม เมืองหนึ่งในแถบนี้ ที่มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูในรูปแบบของ อุทยานประวัติศาสตร์ ที่พึงดูแลรักษาไว้ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมชั่วกาลนาน

อิศรญาณชาญกลอน อักษรสาร

ประพันธ์ ตรีนรงค์

ชื่อของเรื่องนี้ เอาคำกลอนบรรทัดแรกของ “สุภาษิตอิศรญาณ” หรือ “เพลงยาวเจ้าอิศรญาณ” มาตั้ง เพราะเป็นคำประกาศที่เก่งกล้าของกวีผู้แต่ง ซึ่งระบุไว้ทั้งชื่อของตน และความเชี่ยวชาญในงานของตนอย่างมั่นใจเป็นอย่างยิ่ง

และก็เป็นจริงอย่างนั้น ผลงานของเจ้าอิศรญาณกวีผู้ทรงองค์นี้ แม้จะปรากฏในวงวรรณคดีของไทยเพียงเรื่องเดียว แต่ก็มีผู้นำเอาไปใช้เป็นคติสอนใจตนเองและผู้อื่นมากมาย โดยที่ผู้ใช้บางท่านนำเอาไปใช้โดยคล่องปาก ไม่ทราบเสียด้วยว่า นั่นเป็นคำอันเป็นสุภาษิตอิศรญาณ เช่น “ชายข้าวเปลือก หญิงข้าวสาร โบราณว่า น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่าอักษณาลัย” หรือ “เดินตามผู้ใหญ่หมาไม่กัด ไปพูดขัดเขาทำไมขัดใจเขา” เป็นต้น ซึ่งคำกลอนทั้งหมดจะนำมาลงไว้ต่อไป เพื่อ

จะได้พิจารณาให้เห็นกันชัด ๆ เลยกว่าเขียนคนเพียงไร และเพื่อท่านที่ไม่มีสุภาษิตสำคัญนี้จะได้มีไว้เป็นสมบัติต่อไปด้วย

ชีวประวัติ “เจ้าอิศรญาณ” ผู้แต่งบทกวีอันมีชื่อว่า “สุภาษิตอิศรญาณ” หรือ “เพลงยาวเจ้าอิศรญาณ” เป็นปัญหาที่ได้รับการสันนิษฐานกันมาเป็น ๒ ทาง

ทางหนึ่งสันนิษฐานว่า เจ้าอิศรญาณ คือ หม่อมเจ้าอิศรญาณ โอรสของกรมหมื่นอินทรพิพิธเจ้าต่างกรมในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งกรมหมื่นพระองค์นี้นั้นเป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และเจ้าจอมมารดาจันทา มีพระนามเดิมว่า พระองค์เจ้าทับทิม ประสูตเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๖ ได้รับพระมหากรุณาสถาปนาให้เป็นกรมหมื่นอินทรพิพิธในรัชกาล

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๖ ทรงทรงบัญชาการกรมช่างแสงใหญ่ และกรมพระคชบาล กรมหมื่นอินทรพิพิธ มีหม่อมช่อกรุด และเป็นพระมารดาของหม่อมเจ้าอิศรญาณ

อีกทางหนึ่งสันนิษฐานว่า เจ้าอิศรญาณ คือ หม่อมเจ้าผู้เป็นโอรสของกรมหลวงมหิศวรินทรอมเรศ ไม่ปรากฏนามเดิม พระบิดาคือ กรมหลวงมหิศวรินทรอมเรศนั้น เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กับเจ้าจอมมารดาเลี้ยง พระนามเดิม พระองค์เจ้าโต ประสูตเมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๖ ได้รับพระมหากรุณาสถาปนาเป็นกรมหมื่นอินทรอมเรศ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และเลื่อนเป็นกรมหลวงมหิศวรินทรอมเรศ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้า

อยู่หัว ทรงบัญชาการกรมพระ-
แสงปิ่นต้นมาตั้งแต่รัชกาล
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้า
อยู่หัว สิ้นพระชนม์ในรัชกาล
นี้ เมื่อ พ.ศ. 2404 ส่วนพระ
โอรสก็ไม่ปรากฏพระนามเดิม
จนกระทั่งเมื่อทรงผนวชจำ
พรรษาอยู่ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร
ได้รับนามฉายาจากพระอุปัชฌาย์
ว่า “อิสฺสรญาโณ” จึงเรียกกัน
ว่า “เจ้าอิสฺสรญาณ”

ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับ
พระประวัติของเจ้าอิสฺสรญาณ
ทั้ง ๒ ทางนี้ ได้รับการวินิจฉัย
กันมาช้านาน ในที่สุดยุติลงกับ
ข้อสันนิษฐานในทางที่ ๒๒
ด้วยเหตุผลดังนี้

๑. การทรงผนวชของ
เจ้าอิสฺสรญาณอยู่ในสมัยเดียว
กันกับของพระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงผนวช
และเสด็จจำพรรษาอยู่ ณ วัด
บวรนิเวศวิหาร และ กล่าวกัน
ว่า ขณะที่ทรงผนวชอยู่นั้น เจ้า
อิสฺสรญาณได้ทรงกระทำอะไร
อย่างหนึ่งซึ่งไม่เป็นที่สมพระ-
ราชอัธยาศัย พระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงกับ
ตรัสปรึกษาเอาว่า “บ้า” พวก
เจ้าอิสฺสรญาณทรงเป็นโอรสของ
กรมหมื่นอินทรพิพิธ ซึ่งเป็น
พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๑
แล้ว ฐานะทางพระญาติคงสูง
กว่าพระบาทสมเด็จพระจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัวคงจะไม่ตรัส
ปรึกษาอย่างนั้น แต่เป็นโอรส
ของกรมหลวงมหิศวรินทรอม-
เรศแล้ว เจ้าอิสฺสรญาณก็ทรงอยู่
ในฐานะเป็น “หลาน” คือเป็น
โอรสของพระเชษฐา ย่อมตรัส
ปรึกษาอย่างรุนแรงนั้นได้

๒. พระมณีนีของกรมหมื่น
พิทยาภรณ์ (น.ม.ส.) ซึ่งผู้ใช้นามปากกาว่า “ไวยัมปายน”
นำไปลงไว้ในหนังสือพิมพ์
ตำรวจว่า “เจ้าอิสฺสรญาณนี้ เป็น
หม่อมแล้ว โอรสของกรมหลวง
มหิศวรินทรอมเรศ พระนาม
เดิมว่ากระไร ไม่มีใครทราบ
บวชอยู่วัดบวรนิเวศ”

นี่คือพระประวัติ เท่าที่มี
หลักฐานปรากฏ

แต่พระอุปัชฌาย์นั้น กล่าว
กันว่า มีพระจริตไม่สู้เป็นปกติ
นัก มีพระอารมณ์ฟุ้งสร้านบ้าง
จึงเป็นเหตุให้รับการปรึกษาว่า
“บ้า” ซึ่งนัยว่ามีคนแสดงความ
เห็นชอบกับพระราชดำรัสตรัส
ปรึกษานั้น

และก็ด้วยเหตุที่ถูกปรึกษ
นั่นเอง ทำให้ทรงน้อยพระทัย
เป็นอย่างยิ่ง แล้ว “สุภาสิต
อิสฺสรญาณ” หรือ “เพลงยาว
เจ้าอิสฺสรญาณ” จึงเกิดขึ้นอย่าง
น่ามหัศจรรย์ เพราะไม่น่าเชื่อ
ว่าผู้มีพระจริตผิดปรกติจะ “ชาญ
กลอนอักษรสาร” ขนาดนั้น

เป็นที่น่าเสียดายเป็นยิ่ง
เกี่ยวกับพระชีวประวัติของเจ้า
อิสฺสรญาณมีเพิ่มเติมเพียงว่า ทรง
อยู่ในเพศบรรพชิต จนกระทั่ง
สิ้นพระชนม์ ส่วนรายละเอียด
ว่า ทรงศึกษาจากพระอาจารย์
ท่านใด หรือทรงศึกษาใฝ่หา
และฝึกฝนด้วยพระองค์เอง จึง
เก่งกล้า แม้วันเวลาที่สิ้นพระ
ชนม์ ก็ไม่ปรากฏ ไม่มีใครทราบ

แต่งานของท่านที่มีชื่อว่า
สุภาสิตอิสฺสรญาณ หรือเพลงยาว
เจ้าอิสฺสรญาณ ยังอยู่ดังเช่นที่ได้
นำมาลงไว้ให้ท่านได้อ่านกัน
ดังต่อไปนี้

สุภาสิตอิสฺสรญาณ หรือ เพลงยาวเจ้าอิสฺสรญาณ

● อิสฺสรญาณชาญกลอนอักษรสาร

เทศนาคำไทยให้เป็นทาน
โดยตำนานศุภกถาสวัสดิ์
สำหรับคนเจ้าจิตจริตเขลา
ด้วยมัวเมาโมหะมากในชาลผิ
ต้องหามามโนมัยใหญ่ยาวรี
สำหรับใช้เป็นม้าอาชาไนย
ชายข้าวเปลือกหญิงข้าวสารโบราณว่า
น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่าอวิชาลัย
เราก็จิตคิดดูเล่าเขาก็ใจ
รักกันไว้ดีกว่าชังระวังการ
ผู้ใดคิดต่ออย่าก่อกิจ
ผู้ใดผิดผ่อนพักอย่าหักหาญ
สิบดึกก็ไม่ถึงกับถึงพาล
เป็นชายชาญอย่าเพ่อคาดประมาทหา
รักสนั่นให้รู้อยู่เพียงสัน
รักยาวนานอย่าให้เย็นเกินกฎหมาย
มิใช่ตายแต่เขาเราก็ตาย
แหงนดูฟ้าอย่าให้อายุแก่เทวดา
อย่าดูถูกบุญกรรมว่าทำน้อย
น้ำตาลย้อยมากเมื่อไรได้หนักหนา
อย่าอนปด้อยเอวกระจกยกออกมา
ส่องดูหน้าเสียทีหนึ่งแล้วจึงนอน
เห็นตอหลักปักขวางหนทางอยู่
พิเคราะห์ดูควรทิ้งแล้วจึงถอน
เห็นเต็มตาแล้วย่อยากทำปากบอน
ตรองเสียก่อนจึงค่อยทำกรรมทั้งมวล
ค่อยดำเนินตาม ใต้ผู้ไปหน้า
ใจความว่าผู้มีคุณอย่าหุนหัน
เอาหลังตากแดดเป็นนิจคิดคำนวณ
รู้ถ่วงจึงสบายเมื่อปลายมือ
เพชรอย่างคิมีค่าราคายัง
ส่งให้ถึงจะรู้ค่าราคาหรือ
ต่อผู้ที่มีปัญญาจึงหาหรือ
ให้เขาถือเสียว่าชายนี้นายเพชร

ของสิ่งใดเจ้าว่างามต้องตามเจ้า
 ใครเลยเล่าจะไม่งามตามเสด็จ
 จำไว้ทุกสิ่งจริงหรือเท็จ
 พริกไทยเม็ดนี้คนเดียวเลี้ยงยัยร้อน
 เกิดเป็นคนเชิงดูให้รู้เท่า
 ใจของเราไม่สนใจใครจะสอน
 อยากให้เขาเราต้องก้มประนมกร
 ใครเลยท่อนจะว่าตัวเป็นวิฆเนศ
 เป็นข้าจีนนิยมชมว่าเอก
 คนไทยยกเหยกรักชยากรลำบากหมอ
 อันยศศักดิ์มีให้เหล่าเมาแต่พอ
 ถ้าเขาชอบเหมือนอย่างเงาให้เราค้น
 บ้างโศกเล่นเต้นรำทำเป็นเจ้า
 เป็นไรเขาไม่จับผิดคิดดูชั้น
 ผีมันหลอกช่างผีตามทีมัน
 คนเหมือนกันหลอกกันเองกลัวเกรงนัก
 สูงอย่าให้สูงกว่าฐานนานไปล้ม
 จะเรียนคมเรียนเถิดอย่าเปิดฝัก
 คนสามขามีปัญญาหาไว้หัก
 ที่ไหนหลักแหลมค้ำจองจำเอา
 เดินตามรอยผู้ใหญ่หมาไม่กัด
 ไปพูดชักเขาทำไม่ขัดใจเขา
 ใครทำตึงแล้วก็หย่อนผ่อนลงเอา
 นักเลงเก่าเขาไม่หาญร่าญนักเลง
 เป็นผู้หญิงแม่มายที่ไร้ผู้
 ชายมักยั่วทำเลียบเทียบข่มเหง
 ไฟไหม้ยังไม่เหมือนคนที่ตนเอง
 ทำอวดเก่งกับชื่อคำว่ากระไร
 อันเสาคินแปดศอกตอกเป็นหลัก
 ไปมาพลักบอยเข้าเสายังไหว
 จงฟังหูไว้หูคอยดูไป
 เชื่อน้ำใจดีกว่าอย่าเชื่อยุ
 หญิงเรียกแม่ชายเรียกพ่อขอไว้ไว้
 มันชอบใจข้างปลอบไม่ชอบดู
 ที่ห่างปัดที่ชิดไซให้ทะลุ
 คนจกขุเหล่เหลื่อไล่พลั่วพลิก
 เอาปลาหมอเป็นครุฑปลาหมอ
 บนบกหนออุตสาห์เสือกกระเดือกกระดิก
 เขาย่อมว่ามาควายเสียคายพริก
 รักหยอกหยิกยับยั้งตัวอย่ากลัวเลียบ
 มิใช่เนื้อเอาเป็นเนื้อก็เหลือปล้ำ

แต่หนามตำเข้าสัณนิศกรียังเจ็บ
 อันโลกลาบาปหนาค้นหาเย็บ
 เมียรู้เก็บผัวรู้ทำพาจำเรียว
 ถ้ารู้จักนั่งไว้อย่าไขว่
 เต็มที่ครูเดียวเท่านั้นเขาสรรเสริญ
 ไม่ควรกำเกินหน้าก็อย่าเกิน
 อย่าเพลิกเพลั่นคนชงนักคนรักน้อย
 วาสนาไม่คู่เคียงเคียงเขาซาก
 ถึงมีปากมีเสียงเปล่าเหมือนเต่าหอย
 ผีเรือนตัวไม่ตีผีอื่นพลอย
 พุดพล่อยพล่อยไม่ตีปากขี้นัว
 แต่ไม่ไผ่อันหนึ่งต้นอันหนึ่งแขวะ
 สีแหยะแหยะตอกตะบันเป็นควันฉิว
 ข้างถีบอย่าว่าเล่นกระเด็นปลิว
 แรงหรือหิวข้างใจจะสู้ข้าง
 ล้อพูดเล่นก็ได้ใจกล้ากล้า
 แต่ว่าอย่าชักเยื้องเข้าเบื้องหาง
 ต้องว่องไวในทำนองคล่องท่าทาง
 ‘ตบหัวผางเดียวม้วนจึงควรล้อ
 ถึงเพื่อนฝูงที่ชอบพ้อขอกันได้
 ถ้าแม่ให้เสียทุกคนกลัวคนขอ
 พ่อแม่เลี้ยงปิดปากเป็นกนกกอ
 จนแล้วหนองเหมือนแปดเหตุด้วยจน
 ถึงบุญมีไม่ประกอบขอบไม่ได้
 ต้องอาศัยคิดดีจึงมีผล
 บุญหาไม่แล้วอย่าได้ทะนงตน
 บุญชนรักกับชังไม่ยังขึ้น

ความจริง สุภาษิตอิศรญาณ
 หรือ เพลงยาวเจ้าอิศรญาณ
 ยังมีต่อไปอีก ๒ เท่าตัว แต่
 กรมศิลปากร ได้ชี้แจงไว้ใน
 ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ว่า

“สุภาษิตอิศรญาณนี้ ต้น
 ฉบับสมุดไทยในหอสมุดแห่งชาติ
 มีข้อความเพียง ‘บุญญาไม่แล้ว
 อย่าได้ทะนงตน บุญชนรักกับ
 ชังไม่ยังขึ้น’ ซึ่งเข้าใจว่าหม่อม
 เจ้าอิศรญาณ ได้ทรงนิพนธ์ไว้
 เพียงเท่านี้ ส่วนข้อความต่อจาก
 นั้น สมเด็จพระยาพิชัย

ราชานุภาพ ทรงอธิบายไว้ว่า
 ‘พิเคราะห์ดูเป็นสำนวนของผู้
 อื่นอีกสำนวนหนึ่ง ผู้แต่งไม่ทราบ
 เรื่องของเจ้าอิศรญาณ แต่ถ้อยคำ
 สำนวนพอใช้ จึงพิมพ์ไว้ด้วย”

ด้วยเหตุนี้ จึงนำมาลงไว้
 เฉพาะสำนวนของเจ้าอิศรญาณ
 ที่กล่าวกันว่าแต่งดี ส่วนสำนวน
 พอใช้นั้น ท่านผู้สนใจอาจหา
 อ่านได้โดยตลอดในฉบับของ
 กรมศิลปากร

เหตุใดจึงกล่าวกันว่า ต้า-

(ต่อหน้า ๔๐)

ผีไทย ๆ ของคนไทย

ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ ออยุธยา

เมืองไทยตอนนี้กำลังเข้าสู่ฤดูฝน อากาศมืดสลัว แม้จะมีฝนตกเป็นพัก ๆ แต่ความร้อนก็มีได้เล็ดลอดคลาย ออกไปไหน ๆ ไม่สะดวกในยามค่ำคืน ไม่ทราบว่าจะตกลงมาเมื่อใด ข้าพเจ้านึกถึงเรื่องเก่าแก่ที่อยู่ใกล้ตัวและฝังอยู่ในจิตใจของมนุษยชาติทุกยุคทุกสมัยก็ว่าได้ แม้มนุษยทุกวันนี้มักจะปากแข็ง (ขอรักยที่กล่าวดังนี้) อ้างว่า คนมีการศึกษาคิดรู้เหตุผลพ้นยุคป่าเถื่อนโง่เขลางมายแล้วก็จริง แต่ข้าพเจ้าว่าใจส่วนลึกนั้นมิได้เป็นดังปากว่าไปเสียทุกคน

ข้าพเจ้าจึงพอใจที่จะกล่าวว่า คนทุกวันนี้ยังไม่พ้นตำนาน (Myth) ยังอยากเป็นตัวเองเหมือนเรื่องนิยาย ยังรักษามโนประเพณีดั้งเดิมไว้ เป็นแต่เปลี่ยนรูปไป เช่น การแต่งงาน การสวมมงคลสิ่งศักดิ์สิทธิ์เมื่อเจ็บไข้ได้ทุกข์ แต่ในส่วนลึกของจิตใจก็ยังคงกลัวสิ่งเก่าแก่ที่ข้าพเจ้าจะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

เรื่องเก่าแก่ที่จะเล่าในบทนี้ ข้าพเจ้าเก็บตกจากคำผู้อื่น คั่นคว้าเรียบเรียงเล่าไว้นานมาแล้ว ถึง ๘๐ กว่าปี ผู้เล่าก็ตายไปแล้ว เรื่องที่เล่านี้เป็น

ผลงานค้นคว้าทางวิชาการของกรรมการสยามสมาคม (Siam Society) คนหนึ่งได้รู้ได้พบเห็นแล้วรวบรวมมา รายงาน (report) ให้ที่ประชุมและคณะกรรมการสยามสมาคมฟังเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ จึงมีใ้เรื่องที่ข้าพเจ้าเขียนกุขึ้นเอง ผู้ทำรายงานเรื่องนี้ชื่อ นาย อ.จ. เออร์วิน เรื่องชื่อว่า “Siamese Ghosts and Demonology” ข้าพเจ้าขอใช้เป็นภาษาไทยว่า “เรื่องของผีไทยและอสุรกายวิทยาหรือปีศาจวิทยา” ก็พอจะฟังรู้เรื่อง ข้าพเจ้าได้อ่านหนังสือวารสารนี้นานมาแล้ว เคยเล่าให้ผู้อื่นฟังมาเหมือนกัน เมื่อบรรณาธิการวารสารไทยขอเรื่องมา ข้าพเจ้าเป็นคนแต่งเรื่องไม่เป็น ก็ขออาศัยและขออนุญาต นาย อ.จ.เออร์วิน เก็บความของท่านมาเล่าอีกทอดหนึ่ง ท่านที่เคยอ่านบท

รายงานของ นายอ.จ.เออร์วิน มาแล้วก็โปรดทำเลข ๆ เสีย

นายเออร์วิน ท่องเที่ยวไปทั่วเมืองไทยเพื่อสืบสาวเรื่องผีไทย ผีภูวน ฯลฯ บ้านใกล้เรือนเคียงกับไทย และได้ นำมาอภิปรายถกเถียงกันกับ คณะกรรมการสยามสมาคม ซึ่งมีชาวไทยและชาวต่างชาติผู้รู้ และสนใจในความรู้เรื่องเมืองไทย เรื่องนี้จึงไม่เรียกว่า ปาฐกถา

นายเออร์วิน อารัมภบทว่า มนุษย์ทุกชาติทุกประเทศ ทุกยุคทุกสมัย ดุยยังเชื่อในเรื่อง

กลัวก็มี คำว่าผี มีหลายชนิด เช่น ผีเรือน ผีป่า ปัญหาของ ผีมีอยู่ในรูปของการเชื่อถือ การเซ่นสรวงบูชา อันมีอยู่ในลัทธิ ถือผีนั้นเป็นไปอย่างกว้างขวาง มีลักษณะและมีวิธีการมากมาย เกินกล่าวได้ครบถ้วน ที่นายเออร์วินบ่นว่า กว่าจะรวบรวม ผีไทยประเภทต่าง ๆ ได้ก็ลำบากหนักหนา เพราะว่าไปตามคน ไทยที่เชื่อว่าผีมีจริง ก็มักจะไม่มีใครได้คำตอบที่พอใจนัก ยิ่งถือ กันว่าเป็นผีชนิดที่วนเวียนอยู่ ใกล้ ๆ ตัวคนแล้ว เขาไม่กล้าเล่าอะไรให้ฟัง ผีบางชนิดนั้นนายเออร์วินอยากรู้อยากเห็นมากสักหน่อย แต่ไปตามคน ๒-๓ คน ความก็ไม่ตรงกันเสียแล้ว บางผีชื่อเดียวกัน ไปถามคนคนละท้องถิ่น ผีชนิดนั้นชื่อนั้นก็มีลักษณะอาการแตกต่างกัน ออกไปอีกแล้ว

คำที่ใช้ว่า วิญญาณ ผี พราย อสุรกาย ซึ่งรวมเรียกว่า ผี แบ่งออกเป็นสามประเภทใหญ่ ๆ คือ ผีของคนที่ยาไปแล้วหนึ่ง ผีซึ่งมิได้เกิดจาก คนที่ตายไปแต่เกิดขึ้นเอง หรือเกิดโดยอำนาจของหมอผีหนึ่ง และผีที่มีได้สิงสถิตอยู่ในโลกมนุษย์แต่มีโลกของคนอยู่ต่างหากอีกหนึ่ง นายเออร์วินอธิบายรายย่อยของผีทั้งสามประเภทนี้ไว้ว่า

๑. ผีประเภทแรก คือ ผี ของคนที่ตายไปแล้วนั้น ปรากฏ

ร่างหลอกคนเป็น ๆ ได้ ดังที่พูดกันว่า ถูกผีหลอก ๆ ทำให้คนตกใจกลัวจนเจ็บไข้ก็มี ผีชนิดนี้ไม่เพียงแต่เห็นได้ด้วยตา แต่ยังรู้สึกได้ด้วยใจอีกด้วย เช่นนั้นจะมานั่งอยู่ปลายเตียงบ้าง ดิ่งเท้าคนนอนหลับบ้าง นายเออร์วินยกตัวอย่างคนถูกผีหลอก ประกอบบันทึกรายงานด้วยคำของเพื่อนฝรั่งสถานทูต และประสบการณ์ของตัวนายเออร์วินเองไว้ ข้าพเจ้าขอแนะนำประสบการณ์ของนายเออร์วินตามรายงานของนายเออร์วินมาเล่าย่อ ๆ คือ คืนหนึ่งนายเออร์วินกลับบ้านดึกมาก มือหนึ่งจูงหมาฮอส อีกมือหนึ่งถือโคมไฟ กำลังจะก้าวเข้าประตูบ้านพักอยู่แล้ว หมาฮอสเกิดไม่ยอมเข้าบ้าน ขึ้นกรานเท้า เหลียวหลังจ้องดูสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วทำเสียงประหลาดในลำคอ นายเออร์วินจึงปลดออกเท่าไรก็ไม่ยอมตามเข้าบ้าน นายเออร์วินแปลกใจจึงเหลียวหลังไปมองดูบ้าง แต่แล้วก็ต้องตะลึงจ้องอยู่ ๒-๓ นาที เพราะแลเห็นสิ่งหนึ่ง เป็นร่างของคนขนาดเล็ก กำลังนั่งยอง ๆ สูงราวครึ่งเมตร ตัวขาวโพลงตั้งแต่หัวจรดเท้า พอนายเออร์วินรู้สึกว้าว ไม่ใช่นั่นแน่ ๆ ก็แผ่นพรวดเดียวเข้าประตูบ้าน โอดผิง ๆ ขึ้นไปถึงชานบันได้ชั้นบนหัวชนล๊อบแลไม้บังใหญ่แล้วเลยหมดสติไปนาน เพื่อนฝูงต้องตื่นขึ้นมาแก้ไขจึงฟื้น

“...แลเห็นสิ่งหนึ่ง
เป็นร่างของคนขนาดเล็ก
กำลังนั่งยอง ๆ สูงราวครึ่งเมตร
ตัวขาวโพลนตั้งแต่หัวจรดเท้า...”

วิญญาณหรือผีอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น นอกเสียจากคนมีการศึกษาก็ว่าเชื่อน้อยหน่อย ถ้าด้วยการศึกษาก็เชื่อฝังหัวเสียโดยมาก คนไทยดูเหมือนไม่มีข้อยกเว้นในเรื่องนี้เลย เพราะชนแทบทุกชั้นเชื่อในความคงอยู่ของวิญญาณดีวิญญาณร้ายทั้งในภพนี้และปรภพ รวมแล้วเรียกว่า ผี และนับถือก็มี หวาด-

แล้วเขนอนเจ็บอยู่ ๖ เดือน พอหายเจ็บผมร่วงหัวโกร๋นไปหลายวัน นี่คือนิพพานของคน ที่นายเออร์วินได้พบเห็นมาเอง

๒. ผีอำ คือ ผีคนที่ตายไปแล้วมานั่งทับอก ทับตรงที่ดับในเวลาเขนอนหลับ จะกระดิกตัวไม่ได้ ร้องก็ไม่ออก มักเกิดกับคนที่นอนแปลกที่ เช่น นอนตามศาลาวัดเมื่อต้องเดินทางแรมคืนไปต่างจังหวัด ผีอำนี้ตรงกับคำอังกฤษว่า nightmare (ทำนองฝันร้าย) ดันอีกอีกกระดิกตัวไม่ได้

๓. ผีเปรต สูงราว ๑๖ เมตร ผอมหนังหุ้มกระดูก เวลาเป็นคนมีชีวิตได้ทำบาปไว้มากตายไปจึงเป็นเปรต ปากเท่ารูเข็ม ตาเล็กเท่าเล่มเข็ม หิวอยู่ตลอดเวลา พุคไม่ได้ได้แต่ร้องกรี๊ด ๆ นายเออร์วินเล่าเรื่องที่ชาวบ้านแถวสี่ลมสุสานจีน พบเปรตบ่อย ๆ ท่านผู้อ่านอย่าลืมนะ ถนนสี่ลมเมื่อ ๘๐ ปีมาแล้ว ไม่มีผู้คนกึกกักรามสวองมาอย่างทุกวันนี้

๔. ผีตายโหง เป็นผีของคนที่ถูกฆ่าตาย หรือเกิดอุบัติเหตุตาย เช่น ตกตึก ตกต้นไม้ รถทับ หรือคลอลูกตายทั้งกลม ผีตายโหงดุร้ายมากมักหลอกคนเป็นประจำตรงที่ที่ตาย

๕. ผีตายห่า เป็นผีของคนตายกันคราวละมาก ๆ ด้วยโรคระบาด เช่น อหิวาตกโรค กาฬโรค ผีตายห่าดุร้ายเหมือนผี

ตายโหง ผีทั้งสองประเภทนี้พวกหมอมักเอาไฟเทียนไปลนใต้กางใหม่ ๆ ในเวลาดึกส่งไฟไปเทียนลนกางให้น้ำมันผีไหลหยดลงถ้วยที่รอง แล้วเอาไปผสมกับกลิ่นหอมลงภาดาอาคมใช้เป็นน้ำมันพรายติดให้ชายหรือหญิงหลงรักตนหรือทำให้เป็นบ้าก็ได้ หมอผีเอาผีทั้งสองชนิดไปเลี้ยงเป็นผีพราย ให้อาหารกินแล้วใช้ให้ไปทำอะไรใครก็ได้ ถ้าใช้ให้ไปเข้าคน คนก็เสียสติ หรือเจ็บป่วยทรมาน นายเออร์วินอ้างตัวอย่างประกอบ ขอยกมาเรื่องหนึ่ง คือ ข้าราชการชาวไทยคนหนึ่ง นั่งอยู่ดี ๆ ก็ถูกผีพรายเข้าสิงเสียสติไปเลย แก่ใจอย่างไร ๆ ก็ไม่หาย ต้องไปเรียกหมอผีมาทำพิธีไล่วิญญาณร้ายเข้าไปในท่อนไม้คนไข้จึงคืนสติมา แล้วก็ไม่ว่าคนเป็นอะไรไปจำเรื่องราวไม่ได้เลย

๖. ผีกุมาร คือ วิญญาณของเด็กที่ตายในท้องแม่ หรือคลอดได้ ๒-๓ วันก็ตาย ถ้าไม่ฝังศพเด็กที่ตายเช่นนี้ให้ถูกต้องตามพิธี ผีเด็กก็จะเข้าสิงแม่ ทำร้ายแม่ให้ตายได้ หมอผีจึงต้องเอาศพเด็กยกใส่หม้อดินใหม่ ๆ ขนันด้วยผ้าขันตีปิดปากหม้อ แล้วจึงเอาไปฝัง

๗. ผีกระสือ ผีชนิดนี้นายเออร์วินบ่นว่า เวลาไปสืบถามชาวบ้านมักได้รับคำบอกเล่า

ไม่เป็นที่พอใจนัก เพราะคนบอก ๆ ต่าง ๆ กัน จนรวบรวมไม่ลงตัวได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นผีธรรมดารู้จักกันอยู่ทั่วไป บ้างก็บอกว่ามันสิงอยู่ในตัวผู้หญิงบางคน เวลาหญิงนั้นนอนหลับผีกระสือจะออกทางปากไปเที่ยวหาของโสโครกกิน แต่มันไม่ทำร้ายคน บ้างก็ว่าผีกระสือมีท่อนหัวลูกเป็นไฟสีแดงกลม ท่อนหางยาวราวครึ่งเมตรมีสีฟ้าเรือง ๆ บ้างก็ว่าหัวเหมือนลูกกบตัวยาวราว ๑๖ เมตร เป็นไฟสีแดงตลอดตัว บอกกันต่าง ๆ นานา และว่าหญิงที่เป็นกระสือชอบกินไส้เด็กในท้องแม่ จึงทำให้เด็กตายในเวลาคลอด บ้างก็ว่ากินไส้คนเป็น ๆ ก็มี หญิงกระสือมีนัยดากล้าแข็งไม่กระพริบตาเลย จึงต้องก้มดูดินตลอดเวลา และว่าผีกระสือมีมากในหมู่บ้านมอญและมลายู มันชอบไปหากินที่นั่น หญิงใดเป็นกระสือมักตายยากเข็นนัก ถ้าไม่บ้วนน้ำลายให้ลูกหลานหญิงกินเพื่อรับสืบเป็นกระสือต่อแทนตัว ก็ไม่ยอมตาย ร้องครวญครางอยู่อย่างนั้น แต่ถ้าผู้ใดได้รับสืบสายกระสือไปแทนตัว หญิงกระสือก็จะตายอย่างสงบ หยุดทรมาน

๘. ผีลมบ เป็นผีผู้หญิงที่ตายกลางป่า สิงอยู่ที่คนตายปรากฏเป็นหมอกควันรูปคนลอยไปมาอยู่แถวนั้น แต่ไม่ทำร้ายใคร

๘. ผีกะหาง (แต่เรามักเรียกว่า ผีกะหัง) เป็นผีผู้ชาย มีปีกหางอย่างนก ออกหากินกลางคืน แต่นายเออร์วินไม่ได้บอกว่า ปีกทำด้วยกระดังฝัดข้าว หางทำด้วยสากตำข้าว ผีกะหางนี้ทำร้ายคนให้เจ็บไข้ได้

๑๐. จ้าวผี จ้าวผีบางคน

“ถูกคุณไสย
มักเกิดจากหมอผี
ปล่อยอาถรรพ์อย่างหนึ่ง
หรือเสกก่อนเนื้อให้ลอยล่องไป
ถ้าถูกใครเข้า
ก็เจ็บไข้ถึงเสียชีวิต หรือตายเลยได้
ถ้าหมอผีไม่ปล่อยของอาถรรพ์เช่นนี้
เจ็ดวันต่อครั้ง
ของก็จะเข้าตัวหมอเอง”

ก็กลายเป็นเทพารักษ์ได้ มีผู้สร้างศาลให้ เมื่อยังมีชีวิตอยู่นั้นเป็นคนสำคัญมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งจึงมีคนเคารพบูชาเมื่อตายแล้ว เหมือนชาวจีนมีเจ้าผีและทำศาลให้วิญญาณสถิต จ้าวผีนั้นถ้าบนบานเช่นสวดดีก็ให้ผลดี แต่บูชาเช่นสวดไม่ดีผีก็ไม่ถูกก็ให้ผลร้าย มีคนหากินทางทรง

จ้าว คือ ให้จ้าวเข้าทรงตัว แล้วตอบคำถามที่ผู้มาบนบานอยากรู้ นายเออร์วินยกตัวอย่างศาลจ้าวพ่อเขาคอก บอกว่าที่เรียกว่า จ้าวพ่อเขาคอก เพราะมีประวัติว่า จ้าวนายองค์หนึ่งถูกพลัดตกจากเขาสันชีฟ จึงมีคนสร้างศาลให้สถิตอยู่จนทุกวันนี้ แท้จริงข้าพเจ้าผู้เขียนบทความนี้ก็ไม่ทราบ เคยอ่านหนังสือทราบว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประดิษฐานรูปเทพารักษ์ประจำศาลนี้ โดยนำหินจากเขาลูกนั้นไปสลัก แล้วทรงตกแต่งศาลให้งดงาม นายเออร์วินเล่าถึงจ้าวพ่อค้ำธงแถววัดดอน หรือวัดสุทธิวรารามว่าเป็นชาวจีนมีชื่อถูกฆ่าตายที่แถวนั้น แล้ววิญญาณสถิตอยู่ที่ศาลนั้น อาจเป็น ๘๐ ปีกว่ามาแล้วก็ได้

๑๑. ถูกคุณไสย มักเกิดจากหมอผีปล่อยของอาถรรพ์อย่างหนึ่ง หรือเสกก่อนเนื้อให้ลอยล่องไป ถ้าถูกใครเข้าก็เจ็บไข้ถึงเสียชีวิตหรือตายเลยได้ ถ้าหมอผีไม่ปล่อยของอาถรรพ์เช่นนี้เจ็ดวันต่อครั้งของก็จะเข้าตัวหมอเอง นายเออร์วินเล่าว่า ข้าราชการคนหนึ่งถูกคุณเข้าที่คันคอ เจ็บปวดทรมานมาก ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่า ถ้าไม่ได้พระสงฆ์อาจารย์ฝีมือดีถอนคุณออกทันกาล ข้าราชการผู้นั้นต้องตายแน่ ๆ

ผีประเภทที่ ๑ (ที่กล่าว

มา ๑๑ ชนิดนี้) ล้วนเป็นผีเกิดจากคนตายไปแล้ว แต่ข้าพเจ้าไม่เห็นนายเออร์วินกล่าวถึง ผีกุมารทอง ผีพรายอย่างในเรื่องขุนช้างขุนแผน และผีดิบทั้งไม่พูดถึงผีป๋วย หรือผีป๋วยและผีตายาย ซึ่งเป็นผีคู่แต่งงานชาวไทยต้องมีผ้าขาวสำหรับหนึ่งเช่นไหว้ในเรือนของพ่อแม่ตามประเพณีการแต่งงานของไทย หรือนายเออร์วินอาจให้รวมไว้ในผีเรือน(ผีประเภทที่ ๒) อันมิได้เป็นผีเกิดจากคนตาย แต่สิงสถิตอยู่ในโลกนี้ด้วย

ผีประเภทที่ ๒ คือ ผีที่มิได้เกิดจากคนตาย ก็คือ

๑. ผีเรือน เป็นผีประจำบ้านรักษาเรือนภายใน เล่าว่าบางทีคนในเรือนได้ยินเสียงผีเรือนบ่นพึมพำ แต่ไม่มีใครปรากฏให้เห็น ที่เคยเห็นกันก็ว่าเป็นรูปร่างของชายแก่ชรา

๒. พระภูมิเจ้าที่ เป็นผีกึ่งเทวดา รักษาบ้านภายนอกคนสร้างศาลไม้เสาเดียวไว้ให้สถิตอยู่หลังบ้าน แต่นายเออร์วินไม่พูดถึงพระภูมิสวน พระภูมินา หรือผีตาแฮกในศาลกลางนาของอีสาน ตาแฮกคือ ตาคนแรก หรือหมายถึงเจ้าที่ซึ่งเป็นต้นสกุล

๓. ผีโขมด มักให้คนเป็นแสงไฟวอมแววมตามุ่งนาหรือริมน้ำ แต่ไม่เหมือนผีกระสือ ผีโขมดนี้ในฤดูฝนมักทำให้ชาวเรือหรือคนหาปลาหลงทางบ่อย ๆ คิดว่าไฟ

ตะเกียงในบ้านคน นายเออร์วิน บอกว่าผีโสมคณี่ชาวอังกฤษ เรียกว่า Will O' the wisp

๔. ผีฟุ้งได้ เป็นแสงไฟ ทางยาว ฟุ้งไปมาบนท้องฟ้าใน เวลากลางคืน ใครเห็นผีฟุ้งได้ แล้วจะเคราะห์ร้าย นายเออร์วิน บอกว่าผีฟุ้งได้คนอังกฤษเรียกว่า shooting star

๕. เทวดาจุติ มีลักษณะ เป็นดวงไฟร่วงวูบวบลงจาก ท้องฟ้ามายังพื้นดิน ในเวลา กลางคืน ชาวบ้านว่าเทวดาจุติ ลงมาเกิดเป็นคน ห้ามไม่ให้ ทักถ้าผู้ใดแลเห็นดวงไฟชนิด นี้ เพราะจะไปเข้าท้องสัตว์อื่น เสีย อังกฤษเรียกแสงที่ร่วงวูบ จากฟ้าเช่นนี้ว่า falling star

๖. จูเขียวหางไหม้ คน หาบปลาไม่ชอบพบเห็น มีคน เล่าว่ามันมักพัวพันอยู่บนไม้ โพงพางคักปลา ทางของมันเป็น ไฟวูบเหมือนผีฟุ้งได้ นาย เออร์วินบอกว่า เป็นภูษนิค หนึ่งซึ่งทางของมันสีแดงเหมือน ไฟไหม้เท่านั้นเอง แต่คนไทย ว่าเป็นภูษี (จูเขียวหางไหม้ ถ้ากักผู้ใดเลือกออกมากรักษา ไม่ทันอาจตายได้-ผู้เขียน)

๗. ผีโป่งค่าง ว่ามีลักษณะ เป็นลิงดำอยู่ในป่า คนเดินป่า พักแรมนอนหลับ มันมักมาดูด เลือดที่หัวแม่เท้าของคน จึงมี เคล็ดว่า ให้นอนไขว้เท้าหรือ เอาเท้าชิดตะกั้นทั้งสองข้าง ไว้ แล้วจะกันผีโป่งค่างได้ นาย เออร์วินว่าค่างเป็นค้างคาวชนิด

ดูดเลือด คือพวก Vampire นั่นเอง แต่เมื่อคนตกใจตื่นขึ้น มันวิ่งหนีไปโดยเร็วก็นึกว่าลิง (ค่าง) หรือไม่ว่าคนนั้นคงเห็นลิง วิ่งอยู่ ข้าพเจ้า (ผู้เขียน) เคย ได้ยินบางคนบอกว่า เป็นตุ๊กแก ปาดูดเลือดสัตว์ป่า

๘. ผีกองกอย เป็นผีดูด เลือดเหมือนกัน แต่นายเออร์วิน ไม่ได้เล่าว่ามันร้อง ก้อย ๆ กระโดดเร็ว ๆ เหมือนที่ข้าพเจ้า (ผู้เขียน) เคยได้ฟังเขาเล่ากัน เมื่อยังเป็นเด็กอยู่

๙. ผีจะกละ มีรูปร่างเหมือน แมว อยู่ในป่า หมอผีมักนิยม เลี้ยงผีจะกละไว้ทำร้ายสัตว์

๑๐. ผีป่า มีหลายชนิด ถ้า ชาวป่าปลุกบ้านผิดที่ผิดทาง หรือคนเดินป่าพักแรมในที่ที่ไม่ เหมาะไม่ควร ก็มักถูกผีป่าทำ ร้าย กินวัวควาย ผู้คนล้มตาย หรือเจ็บไข้กันมาก ๆ นาย เออร์วินเล่าว่า พยายามบอกให้ ชาวบ้านรู้ว่าไม่ใช่ผี แต่เป็นไข้ ปาหรือโรคบิดอย่างแรง ก็ไม่ ยอมเชื่อ พวกพรานที่ล่าสัตว์ มาได้ต้องทำพิธี “เป็นสิน” คือ เถียนหน้าตา จมูก ปาก และ เท้าสัตว์ที่ล่ามาได้ เอาวางเช่น สรวง “เป็นสิน” แก่ผีป่า แล้ว จะปลอดภัย นายเออร์วินเล่าเรื่อง ผีป่าชนิดหนึ่งว่า พรานแก่ชวน พรานหนุ่มมือใหม่ ไปซัดหัง บนต้นไม้เพื่อล่าสัตว์ ตกกลาง คืนมีหญิงสาวเดินมาได้ต้นไม้ ร้องเรียกพรานหนุ่มให้ลงมา จากต้นไม้ พรานแก่รังพราน

หนุ่มไว้ไม่ให้ลงแต่ก็เกือบหมด ปัญญา จึงออกอุบายบอกพราน หนุ่มว่า ให้พรานหนุ่มบอกแก่ หญิงสาวนั้นให้ผูกร้านนั่งคุย กันใต้ต้นไม้ ตัวเขาจะตัดกิ่งไม้ โยนลงไปให้ทำร้านหญิงนั้นก็ ยอม พรานทั้งสองช่วยกันตัด กิ่งไม้โยนลงไปให้ หญิงสาวก็ ก้มลงเอาพินคาบกิ่งไม้ พราน หนุ่มตกใจเห็นผิดที่ พราน ๒

“ผีโป่งค่าง..

เป็นลิงดำอยู่ในป่า

ผมเดินป่าพักแรมนอนหลับ

มันมักมาดูดเลือดที่หัวแม่เท้าของคน

จึงมีเคล็ดว่า ให้นอนไขว้เท้า

หรือเอาเท้าชิดตะกั้นทั้งสองข้างไว้”

คนจึงช่วยกันเอาปืนยิงหญิงสาว ล้มลงกลายเป็นเสือโคร่งตัว มหึมา แต่นายเออร์วินไม่ชัก เรียกว่า เสือสมิง บอกแต่ว่าเป็น ผีป่าชนิดหนึ่ง

๑๑. ผีปอบ มีมากในหมู่ บ้านลาวพุงขาวและพวกข่า มี หมอผีเลี้ยงไว้แล้วปล่อยให้ เข้ากินดื่บไต่ไล่ฟุงคน คนนั้นก็ กินของสดคาวและผอมลงจน ตาย หมอผีอื่นก็ไล่ปอบไม่ออก คนลาวกลัวผีปอบมาก พวก หมอไล่ผีปอบจึงร่ำรวยด้วยการ

ทำพิธีขับไล่ปอบ ด้วยคำทำพิธี
ขับไล่ปอบที่เข้าสิงคน

๑๒. ผีนางตานี เป็นผีผู้
หญิงสิงอยู่ในต้นกล้วยตานี ๆ
ออกผลมีเมล็ดในผลมาก และ
มักออกปลีกลางลำต้น คน
บางกอกไม่กล้าปลุกกล้วยตานี
ไว้ในบ้าน ผีนางตานีนี้อันคนดี

“ผีนางตานี...

เป็นสาวสวย บอกลาทางภพนั้นดี
พระสงฆ์ที่ออกธุดงค์ในป่าลึก
เอาบาตรวางไว้โคนต้นตะเคียน
เข้าขึ้นก็จะมีอาหารหอมกรุ่น
อยู่เต็มบาตร”

มีวิชาหลังรู้จักเลี้ยงไว้ใช้ ก็เรียก
ออกจากต้นกล้วยใช้ไปทำธุระ
ได้ทุกอย่าง เป็นสาวสวยด้วย
บอกลาทางภพนั้นดี พระ
สงฆ์ที่ออกธุดงค์ในป่าลึก เอา
บาตรวางไว้โคนต้นตะเคียน เข้า
ขึ้นก็จะมีอาหารหอมกรุ่นอยู่
เต็มบาตร

๑๓. ผีนางไม้ เป็นผีผู้หญิง
สิงอยู่ในต้นตะเคียนป่า ไม่สิง
ไม้อื่น ถ้าใครตัดต้นตะเคียนไป
ปลุกบ้าน ผีนางไม้ที่อยู่ก็จะตาม
ไปสิงอยู่ที่เสาต้นนั้นและกลายเป็นผีเรือนไป

ผีประเภทที่สาม ซึ่งมีโลก
อยู่ต่างหากจากโลกมนุษย์นั้น
คนไทยนับถือไปในทางกึ่งลัทธิ
ศาสนา และกลัวเกรงกันมาก
ต้องทำพิธีเคารพบูชาให้ดีแล้ว
จะได้รอดชีวิตอยู่ได้นาน ๆ มี
ดังนี้

๑. ท้าวเวสสุวรรณ เป็นผี
กึ่งยักษ์กึ่งเทพ รูปร่างน่ากลัว
ถือตะบองเหล็ก (บางคนว่าท้าว
เวสสุวรรณ มี ๓ ขา คงนึกว่าตะบอง
เหล็กเป็นอีกขาหนึ่ง-ผู้เขียน) มี
ที่อยู่บนสวรรค์ ถ้าบูชาไม่ดี ทำ
ให้เด็ก ๆ เป็นผีตาย ท้าวเวส-
สุวรรณ เป็นเจ้าแห่งผีและยักษ์
ทั้งปวง

๒. พญามัจจุราช เป็นเจ้า
แห่งความตาย อยู่ได้บังคับบัญชา
ของท้าวเวสสุวรรณ มีหน้าที่
พิพากษาวิญญาณคนตาย ใคร
ทำดีทำชั่วในเวลามีชีวิตอยู่ พญา
มัจจุราชจะลงบาปให้ไว้ ถ้าคน ๆ
นั้น ตายไป หากทำชั่วทำบาป
ไว้ ก็ถูกส่งให้ไปลงนรกตาม
ลักษณะของบาปที่ทำมา ถ้าทำ
ดีทำบุญไว้ก็ส่งขึ้นสวรรค์

๓. นายอริยบาล หรือ
พระโยมพระบาล ก็เรียก (ข้าพ-
เจ้าผู้เขียนเข้าใจว่าคำที่ถูกคือ
นายนิริยบาล หรือยมบาล แต่
นายเออร์วินคงเรียกตามคำชาว-
บ้าน) เป็นหัวหน้าในนรก มี
หน้าที่ลงโทษวิญญาณคนบาป
ตามคำสั่งของพญามัจจุราช

๔. พระกาล รูปร่างอ้วน
ใหญ่ตัวดำนุ่งผ้าสีแดง เป็นผู้
ออกคำสั่งให้ลูกน้องไปเอาชีวิต

คนซึ่งถึงที่ตาย แล้วพาวิญญาณ
มาให้พญามัจจุราชพิพากษาคตาม
ผลกรรมตามบาปซึ่งที่จดไว้

นายเออร์วินรวบรวมผี
ไทยดังข้าพเจ้าเล่าย่อ ๆ มา
และบอกว่าผีประเภทที่สามนี้
นายเออร์วินไม่มีความรู้พอที่
จะวิจารณ์ได้ ด้วยเป็นเรื่องคดี
ถือผี ส่วนคาถาอาคมไล่ผีต่าง ๆ
นายเออร์วินบอกว่าไม่เกี่ยวกับ
เรื่องนี้จึงไม่นำมาเล่า เมื่อนาย
เออร์วินอ่านบทพราหมณ์เรื่องผี
ของไทยจบ นักปราชญ์ นัก-
วิชาการทั้งฝรั่ง ทั้งต่างชาติ
อื่น ๆ และไทย ได้ร่วมกัน
วิพากษ์วิจารณ์ไว้อย่างน่ารู้
น่าอ่านยิ่งกว่าบทความของนาย
เออร์วินเสียอีก เพราะเป็นการ
วิจารณ์เชิงวิชาการ กว้างขวาง
ไปถึงผีของชาติตะวันตกและ
ตะวันตก ทำให้ข้าพเจ้าผู้เก็บ
บทพราหมณ์ของนายเออร์วินมา
เล่าได้รับความรู้เรื่องของผีชาติ
อื่นอีกหลายชนิด

เนื่องจากนายเออร์วินยัง
รวบรวมผีไทยไม่ครบชนิดตาม
ที่คนไทยรู้จักชื่อ ซึ่งข้าพเจ้าผู้
เขียนเล่าเองก็ยังไม่ทราบทั่วกัน
เพราะยังมีผีท้องถิ่นอีกมากมาย
นายเออร์วินเล่าถึงผีกุมาร คือ
ผีเด็กที่ตายก่อนคลอดหรือหลัง
คลอด แต่ไม่เล่าถึงผีที่ตายทั้ง
แม่และลูกในท้อง ที่เรียกกัน
ว่า ผีตายทั้งกลม (ทั้งหมด) เรื่อง
หมอผีใช้ไฟเทียนลงคางเอา
น้ำมันพราหณ์ ก็เล่าว่าลงคางคน
ตายชนิดผีตายท่า (ตายมาก ๆ

ด้วยโรคระบาด)

ดังนั้นข้าพเจ้าจึงขอนำเรื่องผี 'The Phi' ซึ่งพระยาอนุমানราชชนแสดงปาฐกถาภาษาอังกฤษให้สมาชิกของสยามสมาคมฟังเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ และตีพิมพ์ลงในวารสารสยามสมาคม ข้าพเจ้าขอเพิ่มเติมผีบางประเภทที่นายเออร์วินไม่ได้จัดรายงานไว้ และท่านเจ้าคุณอนุมานได้นำมาเพิ่มเติมบรรยายไว้ในเรื่อง "The Phi" ขออนุญาตทายาทของท่านเก็บผีมาสัก ๒-๓ ชนิด ดังนี้

ภาคอีสานมี ผีโพง มีลักษณะคล้ายผีกระสือ คือ มีแสงเหมือนไฟลูกโหลง จึงน่าจะเรียก ผีโหลง แต่การออกเสียงของชาวไทยภาคอีสานไม่มีเสียงกล้ำ ทางเชียงใหม่ก็มีบอกว่า ผู้ใดเลี้ยงดินว่านวิเศษไว้มาก ๆ ก็กลายเป็นผีโพง และถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้โดยถ่มน้ำลายใส่คนนั้น ถ้าคนที่เป็นผีโพงไม่ชอบหน้าใครก็มักเอาไม้คานแม่หม้ายขว้างข้ามหลังคาบ้านคนที่ตนไม่ชอบ คนนั้นก็เกิดวิบัติต่าง ๆ แต่ทำไม่ต้องใช้ไม้คานแม่หม้าย ท่านเจ้าคุณก็ไม่ทราบท่านเล่าแต่ว่า เด็กเล็ก ๆ ที่เจ็บออก ๆ แอด ๆ คนโบราณให้เอาเงินแม่หม้ายมาชุบทำกาไลข้อเท้าใส่แล้วก็หายเจ็บไข้

ผีโพงมักออกหากินเวลากลางคืนฝนตกปรอย ๆ นัยว่าแสงที่พุ่งโหลงออกมานั้นออกจากจมูกของคนที่เป็นผีโพง

บ้านหญิงกลอดลูกใหม่ ๆ ผีโพงมาขอบมาเย็นชุ่มอยู่ใต้ถุนคอยกินของสกปรก คนเห็นเข้าเขาก็เอาหอกพุ่งไล่ ยิ่งจำได้ว่า เป็นใคร เข้าขึ้นตามไปดูก็จะพบว่าคนที่ถูกหอกนั้นคงเป็นปกติ แต่หอกไปปักติดอยู่ที่กอรว่านที่คน ๆ นั้นเลี้ยงไว้ใกล้เรือน ใครเลี้ยงว่านขลัง ๆ ไว้มาก ๆ ว่านจะเข้าสิงเจ้าของที่เลี้ยงให้กลายเป็นผีโพง

ท่านเจ้าคุณเล่าว่า "ผีห่า" นั้นมาทางเรือในเวลากลางคืน มีแต่เสียงคนร้องลอยมาตามลมเหวอเยว ๆ แต่ไม่มีคนแลเห็นทั้งเรือและคน เสียงนั้นดังมาเข้าหมู่บ้านบ้านใด คนจะเป็นไข้ป่วยตายทีละมาก ๆ ครั้งโบราณแต่ละบ้านในชนบทมักมีหม้อตาล เขียนวงกลม ๆ สองวง แทนลูกตา เขียนปากจมูกลงบนหม้อตาลด้วย แล้วเอาเชือกผูกหม้อตาลนั้นไว้ที่หัวบันไดบ้านไว้คุ้มกัน "ผีห่า" ไม่ให้ขึ้นบ้าน หม้อตาลนี้เรียกกันว่า "ตราขุนพล" "ผีห่า" กลัวนัก

ผีหลังกลวง เป็นคนเรานี้เอง แต่หลังเป็นรูกลวงทะลุตลอดอก แลเห็นตับไตไส้พุง มีหนอนไต่ยั่วเย้า เวลากลางคืนในป่า หรือตามห้วยหนองริมฝั่ง ถ้ามีคนออกดักสัตว์หรือจับปลา พวกมันนั่งสูมไฟเป็นวงคุยกันจะมีคนแปลกหน้ามาร่วมผิงไฟด้วย บางทีคนแปลกหน้านึกสนุกขึ้นมา ก็บอกให้คน

ข้าง ๆ เกาหลังให้ คนหลงเชื่อเอามือเกาหลัง มือทะลุเข้าไปในหลังมีหนอนติดมือออกมากร้องลั่น คนแปลกหน้าจะรีบลุดหนีแล้วหายไปเลย แต่มันไม่ทำร้ายใคร ผีหลังกลวงมีอยู่ตามป่าภาคใต้ ท่านเจ้าคุณสันนิษฐานว่าอาจไม่ใช่ผี แต่เป็นคนเผ่าพื้น

“บางทีคนแปลกหน้านึกสนุกขึ้นมา
ก็บอกให้คนข้าง ๆ เกาหลังให้
คนหลงเชื่อเอามือเกาหลัง
มือทะลุเข้าไปในหลัง
มีหนอนติดมือออกมากร้องลั่น
คนแปลกหน้าก็จะรีบลุดหนีหายไปเลย”

ดั้งเดิมของท้องถิ่นที่ฝรั่งเรียกอะบอริจินส์ (aborigines) ซึ่งยังมีหลงเหลือ นิยมเจาะหลังเป็นโพรง หนังสือชื่อซานไฮจิงของจีน เล่าถึงคนประหลาดอาศัยอยู่แถบชายแดนจีนตอนกลางว่าแปลกกว่าเผ่าอื่นที่มีรูทะลุกลางหลังตลอดถึงอกเป็นโพรง หัวหน้าเผ่าพวกหลังกลวงนี้เวลาไปไหนมาไหนจะมีบ่าวเอาไม้ไผ่สอดรูกลวงกลางอกของหัวหน้าแล้วช่วยกันหามห้วยท้ายเหมือนนั่งเกี้ยว จะเป็นเผ่าเดียวกับคน

(ต่อหน้า ๔๐)

โรคเอดส์

ยุวดี สิทธิพาทย์

ทั้ง ๆ ที่รู้อยู่แก่ใจแล้วว่า เรื่องที่กำลังจะพูดถึงอยู่นี้เป็นเรื่องของโรคที่ถูกสังคมรังเกียจอยู่ในปัจจุบัน แต่จะอย่างไรได้ เมื่อโรคเอดส์ยังเป็นโรคที่ไม่มียารักษาได้หายขาด เพราะฉะนั้น จึงอยากนำความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้มาบอกเล่าสู่กันฟัง ทั้งนี้ก็เพื่อจะได้รู้วิธีการป้องกันและระวังรักษาที่ถูกต้องกันเอาไว้ หากมีอะไรผิดสังเกตก็จะได้รีบไปตรวจเช็คกันได้แต่เนิ่น ๆ

จากแผ่นพับเรื่อง “โรคเอดส์” ของกองกามโรค กรมควบคุมโรคติดต่อ นั้น ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์เอาไว้ว่าเป็นโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัสชนิดหนึ่งที่เข้าสู่ร่างกาย และทำให้ภูมิคุ้มกันของร่างกายเสื่อมลงเป็นสาเหตุทำให้ติดเชื้อโรคชนิดต่าง ๆ และถึงแก่ความตายได้ง่ายกว่าคนปกติ ทั้งนี้โดยที่โรคเอดส์จะติดต่อกันได้ ๓ ทาง คือ ทางการร่วมเพศกับผู้ป่วยหรือผู้ที่มีเชื้อโรคเอดส์และจากแม่ที่ตั้งครรภ์ติดต่อไปถึงลูก และอีกทางหนึ่งก็คือทางกระแสเลือด ด้วยการรับถ่ายเลือดจากผู้ป่วยหรือผลิตภัณฑ์เลือดที่มีเชื้อโรคเอดส์ ใช้เข็มฉีดยาร่วมกับผู้ป่วย กรณีนี้มักจะพบบ่อยในผู้ติดยาเสพติด นอกจากนี้ก็ด้วยการ

รับบริจาคอวัยวะจากผู้ป่วยสำหรับอาการของโรคเอดส์นั้นก็แบ่งออกได้เป็น ๓ ระยะด้วยกัน คือ ระยะแรกหมายถึงผู้ที่ติดเชื้อโรคเอดส์แล้วและยังไม่ปรากฏอาการใด ๆ แต่สามารถแพร่เชื้อไปสู่ผู้อื่นได้ ส่วนระยะที่ ๒ จะเป็นผู้ที่ติดเชื้อโรคเอดส์แล้ว และมีอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ต่อมน้ำเหลืองโต น้ำหนักตัวลด อูจจาระร่วงเรื้อรังและอ่อนเพลีย มีฝ้าขาว ๆ บนลิ้น แต่ที่พบบ่อย ๆ มักจะเป็นต่อมน้ำเหลืองโตกันมาก และระยะที่ ๓ ระยะสุดท้าย หมายถึงผู้ติดเชื้อซึ่งมีอาการป่วยเต็มที่ มีอาการต่าง ๆ ดังนี้ เช่น ต่อมน้ำเหลืองโตทั่วไป มีอาการของปอดบวม มีอาการทางสมอง เช่น ความจำเสื่อม ปัญญาเสื่อม ไม่มีแรงหรือชัก อ่อนเพลียมาก น้ำหนักลด อูจจาระร่วงเรื้อรัง มีอาการไข้ อาจมีอาการเป็นผื่นจ้ำ ๆ คล้ายห่อเลือดตามร่างกาย

อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่ในปัจจุบันนี้ยังไม่มียารักษาจะมีก็เพียงยาที่ไปหยุดยั้งการเพิ่มจำนวนของเชื้อไวรัส ซึ่งมีผลทำให้ผู้ป่วยตายช้าลงเท่านั้น แต่ก็แน่นอนว่าผู้ป่วยที่เป็นถึงระยะที่ ๓ แล้ว มักจะตายทุกราย เพราะฉะนั้น หากมีอาการน่าสงสัยว่าจะเป็นโรคเอดส์ข้อ

ใดข้อหนึ่งใน ๑๐ ข้อ ที่จะกล่าวต่อไปนี้ก็รีบเข้ารับการตรวจเช็คกันให้ละเอียด สำหรับอาการที่น่าสงสัยว่าจะเป็นโรคเอดส์ ก็คือ

๑. ต่อมน้ำเหลืองโตทั่วไปนานเกิน ๑ เดือน
 ๒. น้ำหนักลด ๔-๕ กก. ภายใน ๑ เดือน
 ๓. มีก้อนสีแดงปนม่วงแก่ตามตัวและโตขึ้นเรื่อย ๆ
 ๔. เมื่ออาหาร เหนื่อยง่าย นานเกิน ๑ เดือน
 ๕. ไม่ไข้เกิน ๓๗.๘ องศาเซลเซียส เป็นเวลานาน ๆ
 ๖. ไอแห้ง ๆ นานเกิน ๑ เดือน
 ๗. อูจจาระร่วงเรื้อรัง นานเกิน ๑ เดือน
 ๘. เป็นแผลริมลูกกลาม นานเกิน ๑ เดือน
 ๙. มีอาการชัก แขนขาไม่มีแรง
 ๑๐. เป็นฝ้าขาวในปาก นานเกิน ๒ สัปดาห์
- เท่าที่บอกเล่าอาการละเอียดเกี่ยวกับโรคมาทั้งหมดนี้ ก็ไม่ได้หมายความว่าเมืองไทยเรามีปัญหาโรคเอดส์กันมากดอก หากแต่ว่าเป็นเพราะโรคนี้เป็นโรคอันตราย เป็นโรคติดต่อ

ติดอันดับอยู่ในขณะนี้ ก็เลยต้องนำเอาความรู้ที่ถูกต้องมาเผยแพร่ให้ชาวไทยได้รู้ได้เข้าใจกันมากขึ้น เพื่อจะได้ไม่ตกใจกลัวกันเกินกว่าเหตุไปเท่า นั้น เพราะจริง ๆ แล้วนับตั้งแต่พบผู้ป่วยโรคเอดส์รายแรกในประเทศไทยตั้งแต่เดือนกันยายน ปี ๒๕๒๗ มาจนถึงสิ้นเดือนสิงหาคมปีนี้นั้น บ้านเราก็มีผู้ป่วยโรคเอดส์ทั้งสิ้น ๑๑ ราย เป็นชาวไทย ๗ ราย และชาวต่างประเทศ ๔ ราย ซึ่งในจำนวนชาวไทยทั้ง ๗ รายก็เป็นชายรักร่วมเพศทุกราย โดยในขณะนี้ก็ตายไปแล้ว ๔ ราย ยังมีชีวิตอยู่เพียง ๓ รายเท่านั้น ส่วนผู้ป่วยชาวต่างประเทศ ๔ รายนั้น เป็นชายรักร่วมเพศเช่นเดียวกัน ขณะนี้ตายไปแล้ว ๑ ราย และที่เหลือได้เดินทางออกนอกประเทศไทยไปแล้ว อย่างไรก็ตาม เพื่อความปลอดภัย ป้องกันไว้ก่อน ด้วยการสวมถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ ส่วนในกลุ่มรักร่วมเพศอย่าเปลี่ยนคู่นอน พยายามหลีกเลี่ยงการร่วมเพศกับชาวต่างประเทศ และอย่าใช้เข็มฉีดยาร่วมกับผู้ติดยาเสพติด

บันทึก มหาวิทยาลัย ตักกสิลา

มหาโจรองคุลิมาล

ศาสตราจารย์เสฐียร พันธรังษี

บัดนี้ ยังเหลือเรื่องนักศึกษาคนสำคัญของมหาวิทยาลัยตักกสิลาอีกคนหนึ่ง คือ มหาโจรองคุลิมาล นักศึกษาผู้นี้มีนามในทะเบียนของมหาวิทยาลัยว่า อหิงสกุมาร

อหิงสกุมาร เป็นนักเรียนรุ่นเล็กที่สุดในบรรดานักศึกษาคนอื่น ๆ คืออาจารย์มหาพิณชุลเสนาบดี พระเจ้าปเสนทิ และหมอชีวก ท่านอายุอ่อนกว่านักศึกษา ๓ คนข้างต้นประมาณ ๒๕ ปี และอ่อนกว่าหมอชีวกหลายปี เป็นเด็กเกิดในนครสาวดี ในสมัยพระเจ้าปเสนทิขึ้นครองราชย์แล้ว

ชีวิตของอหิงสกุมารผู้กลายเป็นมหาโจร มีดังต่อไปนี้

พ่อขององคุลิมาล เป็นพราหมณ์ปุโรหิตผู้ใหญ่ อยู่ในราชสำนักพระเจ้าปเสนทิ แคว้นโกศล ทำราชการเป็นที่ปรึกษาพระราชาสืบเนื่องต่อกันมาหลายชั่วบรรพบุรุษ มีภรรยาชื่อ มันทานี นางเกิดในตระกูลพราหมณ์ชั้นสูงเหมือนผัว คิณที่แม่ขององคุลิมาลมีครรภ์แก่ใกล้คลอด มีเหตุการณ์บางอย่างในวังหลวง พระแสงศาสตราวุธซึ่งเก็บไว้ในที่ประทับ เป็นรัศมีลูกไฟลงเหมือนเกิดไฟไหม้ พระแสงนั้นสั่นระรัวกระทบกัน แสดงความหมายแห่งการสู้รบระหว่างพระแสงเล่มหนึ่ง กับพระแสงอีกเล่มหนึ่ง พระเจ้าปเสนทิตกพระทัย ไม่ทราบจะเกิดเหตุดี

ร้ายอันใด ได้แต่คอยจ้องดูพระแสงอยู่ทั้งคืน พอถึงตอนใกล้รุ่ง ข้างมณฑานีเมียบพราหมณ์ปุโรหิตก็คลอดลูกออกมาเป็นชาย ร่างกายสมบูรณ์

รุ่งเช้า พราหมณ์ปุโรหิตเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินตามที่เคยมา พอทรงเห็นหน้า พระราชาก็รับสั่งถาม “เมื่อคืนมีดวงดาวร้ายผ่านมาเหนือราชธานีของข้าหรือ หอกดาบอาวุธคู่มือของข้าจึงกระทบกันลูกเป็นไฟ ข้าตกใจนอนไม่หลับไปทั้งคืน”

“ขอเดชะ เมื่อคืนใกล้รุ่งภรรยาของข้าพระพุทธเจ้าคลอดลูกออกมาเป็นชาย” ปุโรหิตกราบทูล

“มันเกี่ยวข้องอะไรกับ

เรื่องอาวุธของข้าที่ลูกเป็นไฟ ลูกของเจ้ากับอาวุธของข้า ไม่เห็นเกี่ยวพันอะไรกัน”

“เกี่ยวกันพะยะค่ะ ข้าพระพุทธเจ้าตรวจดูฤกษ์เมื่อภรรยาคลอดลูกแล้ว เจ้าลูกคนนี้เกิดมาในฤกษ์ดาวโจร จึงเป็นเหตุให้อาเภทขึ้นแก่พระแสงศาสตราวุธ เป็นเรื่องเกี่ยวพันถึงดวงดาวถึงฤกษ์ และถึงราชบัลลังก์”

“เจ้านมายว่าลูกของเจ้าเกิดมา มันต้องเป็นโจรไปตามชื่อดาว อย่างนั้นหรือปุโรหิต”

“พะยะค่ะ ตามฤกษ์ของดวงดาว บอกว่าลูกชายของข้าพระพุทธเจ้า ต่อไปข้างหน้าจะกลายเป็นโจร”

“ใครอะไร ใครประชาชน หรือโจรราชบัลลังก์”

“โจรประชาชนพะยะค่ะ ไม่ลูกหลานถึงราชบัลลังก์”

“ถ้าอย่างนั้นบ้านเมืองของข้าคงเดือดร้อน” รับสั่งด้วยความวิตก “เจ้าต้องพยายามเลี้ยงดูให้ดี ฝึกฝนให้เป็นคนมีเมตตาปราณีไว้ก่อน ถ้าทำได้เสียแต่เด็ก โตขึ้นอาจเปลี่ยนนิสัยได้ ไม่ประพฤติร้ายถึงเป็นโจร”

ปุโรหิตทูลลากลับมาบ้านเล่าความให้เมียทราบ สองผัวเมียจึงช่วยกันหาฤกษ์ ตั้งชื่อให้ลูกว่า “อหิงสกะ” แปลว่า ผู้ไม่เบียดเบียน เป็นพิธีข่มนามเสียแต่แรกตามตำราพราหมณ์ ปุโรหิตสั่งให้ภรรยาหานางนมที่เลี้ยงที่ใจดีมีรูปร่างเป็นที่เจริญตาเจริญใจ มาเลี้ยงดูอหิงสกะ ช่วยอบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนอ่อนน้อม รู้ผิดรู้ถูกเกลียดการเบียดเบียน ประทุษร้ายมาแต่เด็ก จนเป็นที่ไว้วางใจได้ว่า เมื่ออหิงสกะโตขึ้นจักไม่เป็นโจร

ครั้นอหิงสกะกุมารมีอายุประมาณ ๑๕ ปี พราหมณ์ผัวเมียตกลงกันว่า ควรส่งลูกไปเรียนวิชา และฝึกหัดนิสัยต่อไป ที่มหาวิทยาลัยตักกิสลา ในแคว้นคันธาระ การศึกษาในมหาวิทยาลัยตักกิสลานั้น อาจารย์ทศปาโมกษ์ผู้เป็นใหญ่วางกฎเกณฑ์ไว้ว่า ถ้าผู้ใดมีเงินจ่ายให้จ่ายเป็นค่าเล่าวิชากับอาจารย์ได้ ให้หนักศึกษาพวกนั้นไม่ต้องทำงานหนัก นักศึกษาคนใด

ยากจน ไม่ต้องเสียเงิน แต่ต้องยอมตัวปฏิบัติอาจารย์ ทำงานหนักให้แก่มหาวิทยาลัยแลกกับวิชา พ่อของอหิงสกะกุมารมีเงินพอให้อาจารย์ได้ แต่สมัครใจปล่อยให้ลูกลำบาก ทำงานแลกกับวิชาเพื่อเป็นการดัดนิสัยเกียจคร้านของลูก

อหิงสกะ ยอมตัวปฏิบัติอาจารย์ด้วยความเคารพ ตั้งหน้าเรียนวิชาด้วยความหมั่นเพียร อาจารย์สั่งสอนอันใด ก็เล่าเรียนจนจบโดยรวดเร็ว วิชาที่อหิงสกะเรียนได้อย่างชำนาญขึ้นหน้ากว่าศิษย์รุ่นเดียวกันอย่างหนึ่ง คือวิชาเพลงอาวุธ

พวกศิษย์ของอาจารย์ทศปาโมกษ์เห็นอหิงสกะเล่าเรียนได้รวดเร็วและชำนาญกว่าตนก็พากันตั้งหน้าอิจฉา บางครั้งแกล้งอหิงสกะด้วยการล้อเลียนและรังแก แต่ไม่มีใครสู้อหิงสกะได้ เมื่อยิ่งแพ้ก็ยิ่งพากันอิจฉามากขึ้น จึงตกลงกันหาอุบายไล่ให้อหิงสกะออกจากมหาวิทยาลัย เพราะถ้าขึ้นมีคนเดียวตนอยู่ ย่อมเปรียบเหมือนมีหนามคอยแทงดวงตาอยู่

วันหนึ่งพวกศิษย์ทั้งหลายนัดกันเป็น ๓ หมู่ ผลัดเข้าไปฟ้องอาจารย์ด้วยเรื่องอย่างเดียวกันว่า ตั้งแต่อหิงสกะเข้ามาอยู่ในมหาวิทยาลัย พยายามเรียนจนเก่งกล้า บัดนี้มีข่าวว่า มันคิดฆ่าอาจารย์ แย่งตำแหน่งเสียฝ่ายอาจารย์เป็นคนรู้ใจอหิงสกะตอบว่า เป็นไปไม่ได้ อหิงสกะเป็นคนดีมีกตัญญู ถึงอย่างไรคงไม่คิดล้างครู ศิษย์ชุดแรก

ฟ้องไม่สำเร็จก็กลับออกมา ล่วงไปอีก ๒-๓ วัน ศิษย์ชุดที่ ๒-๓ เข้าไปฟ้องอย่างนั้นอีก อาจารย์ไม่เชื่อก็กลับออกมาอีก

ถึงตอนสุดท้าย ศิษย์กลุ่มที่สามเข้าไปฟ้องอหิงสกะ ด้วยข้อหาเช่นเดิม คราวนี้อาจารย์เริ่มหวั่นไหว รู้สึกว่าพวกลูกศิษย์ทั้งหลายคงไม่ได้นัดแนะกัน พากันมาฟ้องเหมือนกัน แต่ละคราวอย่างนี้ ดีร้ายอัยอหิงสกะคงคิดร้ายแน่ จึงออกอุบายคิดฆ่าเสียก่อน แต่จะฆ่าด้วยมือตนเอง ก็เกรงเป็นที่นิทาของคนทั้งหลายว่าอาจารย์ทำร้ายศิษย์ จึงคิดตกลงยืมมือคนอื่นฆ่า

อหิงสกะ จากบ้านมาอยู่ตักกิสลาหลายปี รู้ตัวว่าเรียนวิชาได้มากกว่าเพื่อน แต่อาจารย์ไม่เคยบอกผลการศึกษา อยากกลับบ้านเข้าหาอาจารย์ แต่อาจารย์ไม่อนุญาตจึงยังไม่มีทางกลับ

ระหว่างนั้นอาจารย์วางอุบายคิดฆ่า จึงเรียกอหิงสกะเข้าไปหา ถามว่า

“อหิงสกะ เจ้าอยากกลับบ้านหรือไม่?”

“อยากกลับครับท่านอาจารย์ กระผมคิดถึงพ่อแม่เหลือเกิน”

“แต่ยังกลับไม่ได้ เพราะยังเรียนไม่สำเร็จ เจ้าต้องเรียนวิชาอีกอย่างหนึ่ง เป็นวิชาส่วนปฏิบัติให้สำเร็จก่อน จึงกลับได้”

“เรียนอะไรอีกครับท่านอาจารย์ ผมยอมทำตามคำสั่ง

ทั้งนั้น”

อาจารย์เห็นอหิงสกะมีความมั่นใจสมตามอุบาย จึงบอกให้ออกจากมหาวิทยาลัยบุกไปตามภูเขาลำเนาป่า เห็นใครเข้ามาให้หมด ฆ่าไปไม่ต้องหยุด จนให้ครบจำนวนพันคนแล้วกลับมาหาอาจารย์ จะประสาทศิลปวิทยาการขั้นสำเร็จให้

อหิงสกะฟังอาจารย์ ไม่นึกว่าการศึกษาศ่วนปฏิบัติมีหลักสูตรดังนี้ จึงปฏิเสธไม่ยอมทำตาม อ้างว่าตั้งแต่เกิดมาในตระกูล พ่อแม่สั่งสอนให้มีเมตตาแก่คนทั้งหลาย มิให้มุ่งกรรมทำร้ายผู้รักชีวิตคนใด เมื่อมาอยู่มหาวิทยาลัยตักกิสลากับอาจารย์แล้ว อาจารย์เองนั้นแหละยังพร่ำสอนให้เป็นคนดีมีเมตตาต่อคนทั้งปวง การกลับคำด้วยประพจน์เช่นนี้จะเรียกว่าเป็นลูกที่คิซของพ่อแม่และศิษย์ที่ดีของอาจารย์ได้อย่างไร อหิงสกะอ่อนวอนอาจารย์ขอให้เปลี่ยนการเรียนขั้นสุดท้ายเป็นวิธีอื่น

“เจ้าพูดถูก ข้าเคยสั่งสอนเจ้าให้เป็นคนดี” อาจารย์ว่า “แต่จะช่วยให้ได้อย่างไร เมื่อหลักสูตรการศึกษาของเจ้าเป็นมาอย่างนี้ เจ้าต้องเชื่ออาจารย์ เจ้าจะเอาวิชากลับไปบ้าน หรือจะกลับบ้านโดยไม่สำเร็จวิชา”

เมื่อถูกอาจารย์ผู้กลาย เป็นโจรชู้แบบนี้ อหิงสกะต้องยอมจำนน น้ำตาไหลด้วยความจำใจ เพราะโง่ไม่ได้รู้ในอุบายที่เขาหลงให้ออกไปเรียนวิชาฆ่าคน เพื่อยืมมือคนอื่นฆ่า จึง

กราบอาจารย์ลาพวกศิษย์น้อยใหญ่ที่ตนเข้าใจว่าเขารักตนอยู่ คว้าอาวุธคู่มือทุกชนิด มีเครื่องยิง เครื่องแทง เครื่องตี และเครื่องฟัน เป็นต้น กับถุงย่ามใหญ่ ๑ ใบ ออกจากมหาวิทยาลัยไปมุ่งเข้าสู่สวนลึกแห่งป่า

ศิษย์น้อยใหญ่ผู้คอยอิงฉา อหิงสกะอยู่ ยืนน้อยยืนใหญ่ แต่ยังไม่รู้ในอุบายลึกลับของอาจารย์จึงพากันรุมถาม อาจารย์ให้พวกลูกศิษย์เอียงหูมากระซิบว่า อ้ายอหิงสกะมันจะเก่งกล้าฆ่าคนได้สักกี่คน คงต้องมีสักคนหนึ่งหันมามันมันบ้างจนได้ ศิษย์ฟังอุบายที่อาจารย์บอกต่างพากันชอบใจ พากันยกย่องว่าอาจารย์เป็นคนฉลาด

อหิงสกะสะพายย่ามใหญ่ มีมือถืออาวุธ เดินล่องจากเขตมหาวิทยาลัย บริกรรมในใจเรื่อยไปตามนิสัยของคนซื่อสัตย์ ต่อสัญญาว่า ตั้งแต่นี้ไปจะฆ่าคน ครั้งแรกก็ใจสั่น เพราะมองเห็นคนคอขาด และเลือดสดที่ไหลออกมาจากคอคน ด้วยฝีมือตน เกิดพะว้าพะวังอยู่หลายหน แต่ครั้นเดินพลางบริกรรมพลาง ใจก็กลายจากสภาพอ่อนโยนไปเป็นกล้าและกระด้างขึ้น จนลุถึงเขตภูเขาใหญ่ ตรงนั้นเป็นทาง ๔ แพร่ง แยกไปสู่เมืองใหญ่ ๆ ในชมพูทวีปทั้งสี่ทิศ เป็นที่ผ่านของพวกพาดิษและคนเดินทาง มีหมู่บ้านตั้งอยู่ห่างเป็นหย่อมไม่มากนัก อหิงสกะยืนตั้งใจ คอยฆ่าคนอยู่

คืนนั้น ชีวิตทั้งหลายไม่

ถึงฆาต ปลอดภัยได้ อหิงสกะนอนพักอยู่ที่ใต้ต้นไทรใหญ่ตลอดคืน วางอาวุธไว้ใกล้มือตนด้วยความไม่ประมาทของ ผู้เริ่มเปลี่ยนชีวิตบั้นতিকลับไปเป็นโจร นอนบริกรรม “ฆ่าคน - ฆ่าคน” จนกระทั่งหลับไปในราตรี

รุ่งเช้าตรู่ อหิงสกะระวังตัวไม่ยอมตื่นสาย เดินตรวจไปตามบริเวณไทรใหญ่ เห็นลำธารน้ำไหลมีอยู่ห่าง ๆ ข้างหนึ่งตัดสินใจวนเวียนอยู่ตรงบริเวณนั้น เพราะมีที่หลบซ่อนดี มีลำธารน้ำใส เป็นทางคนผ่าน คัดคอใครแล้วถ้ามือเปื้อนเลือดก็ซักได้ล้างในลำธาร ตกลงใจแล้วเข้าซ่อนอยู่ที่โคนต้นไม้

พอแสงตะวันกล้า มีหญิงชาวบ้านเทินหม้อน้ำออกจากหมู่บ้านแต่ไกล ตรงมายังลำธาร อหิงสกะแอบคอยอยู่จนกระทั่งนางมาถึง ปลอ่ยให้นางนั้นอาบน้ำจนสำราญ จึงโผล่ออกจากที่ซ่อน ถลันเข้าไปจะฆ่า หญิงนั้นเห็นคนเงื้อมดาบก็วิ่งหนีสะดุดหม้อน้ำที่วางไว้แตกกระจาย ล้มลงร้องขอชีวิต อหิงสกะคว้าคอไว้ได้

“เอ็งจะมาขอชีวิตอะไรกัน การฆ่าคนเป็นการเรียนวิชาของข้า ยอมให้ฆ่าเสียโดยดี ดาบในมือข้าจะบันคดเอ็งเป็นครั้งแรก และจะต้องมีคนมารอดาบของข้าอีก ต่อจากนั้นข้าจะสำเร็จวิชา เอ็งอนุเคราะห์ข้าให้เป็นผู้ได้ศิลปศาสตร์สักครั้งหนึ่งเกิด”

หญิงนั้นอ่อนวอนอยู่นาน

นางพร่ำถึงลูกน้อย ๒ คนที่กำลังนอนแบออยู่บนแผ่นเสื่อขาดทางบ้าน ศัตรูตายไปแล้ว จะทำมาหากินอย่างไร เพื่อเลี้ยงลูกก็ไม่มีทาง จึงตื่นแต่เช้าแบกหม้อน้ำมาดักน้ำ เอาไปขายแก่ชาวบ้าน พุดแล้วนางร้องให้ตรงเข้ากอดเท้าอหิงสกะ

นักศึกษาหนุ่มผู้เริ่มเป็นโจร ใจอ่อนเกิดเมตตามหาอุปนิสัยที่ฝึกมาแต่ก่อน ชะงักด่าบไว้ชั่วครู่ สงสารจับใจ นึกถึงคำของพ่อแม่ทางเมืองสาวัตถีที่สั่งสอนมาอย่างไร คิดจะเลิกสัญญาไม่ฆ่าใคร แต่กลับใจเพราะถูกบังคับด้วยความหลงอยากได้วิชาตามอาจารย์สั่งมือซ้ายจิกผมหญิงนั้น มือขวากุมดาบแน่น ท้องคาบปริกรรมว่า “ฆ่าคน-ฆ่าคน” อีกครั้งหนึ่ง ใจก็เป็นสมาธิแจ้งกระด้างไม่โยกคลอน ใจออกคำสั่งให้มือทำงาน อหิงสกะจ้วงฟันตรงคอต่อหญิงนั้นด้วยดาบเดียว เสียงร้องกรีดเลือดพุ่งกระจาย คนใจร้ายเอาศีรษะใส่ลงถุงย่าม ถีบร่างกายอันไร้วิญญาณลงลำธารไป

อหิงสกะเริ่มมีจิตใจของคนร้ายขึ้น ความดีที่เคยมีอยู่ในตัวจางหายไปทุกขณะ เห็นการฆ่าคนซึ่งเป็นความประพฤติชั่วว่าเป็นความดี ด้วยการกระทำดังแต่นั้นนั้น ความเหี้ยมโหดในดวงจิตที่สัมปยุตด้วยความเมตตา กลายมาเป็นดวงจิตโหดร้าย อหิงสกะหลบซ่อนตัวอยู่บนคาบไม้ตรงทาง ๔ แพร่ง เห็นคนเดินทางผ่านมา

ก็กระโจนลงมาจับประหารเสีย พ่อค้าเกวียนบางรายมีอาวุธครบมือ เตรียมป้องกันอันตรายในการเดินทาง แต่พอมาถึงทาง ๔ แพร่ง ก็มาเสียที่แก่อหิงสกะทุกรายไป ไม่มีใครแม้จำนวน ๑๐ จะต่อสู้กำลังและความสามารถในเชิงอาวุธของอหิงสกะได้ อหิงสกะซุ่มฆ่าคนอยู่อย่างนี้ เก็บศีรษะไว้จนเต็มถุงย่ามเต็มแล้วนำไปเททิ้งกองไว้ที่โคนไทรคอยนับอยู่ทุกวันว่า ได้ฆ่าคนไปแล้วเท่าไร หน้ามืดเพราะความโหดร้ายมาบังตา เห็นการฆ่าคนเป็นกีฬา เป็นวิชาที่ควรเรียนไม่รู้จบ

ตั้งแต่อหิงสกะ มาดักฆ่าคนเดินทางอยู่ตรงหนทาง ๔ แพร่ง ทำให้การค้าขายของพ่อค้าเมืองไกลจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกเมืองหนึ่งขาดตอนลง ผู้อยู่ปลายทางพากันเดือดร้อนสินค้าในเมืองสาวัตถีแคว้นโกศลและเมืองราชคฤห์แคว้นมคธ แพงขึ้นทุกวัน มรรคากลายเป็นที่ว่างจากคนเดินทาง หมู่บ้านใกล้เคียงกลายเป็นที่ร้าง หนทางไม่มีคนเดิน บ้านเรือนไม่มีคนอยู่อาศัย ความเป็นมรรคาและบ้านเมืองกลายมาเป็นป่าช้า

อหิงสกะซุ่มฆ่าคนตรงหนทาง ๔ แพร่งอยู่ประมาณเดือนหนึ่ง ได้หัวคนเอามาเก็บรวมไว้ที่โคนไม้ จนไม่มีที่เก็บ อหิงสกะ หาวิธีใหม่ กันเขตมีบริเวณโดยรอบเป็นป่าช้าหัวคน ตนเองเป็นผู้รักษา เพื่อสะดวกแก่การนับว่าครบพัน

หัวหรือยัง แต่หัวใจเริ่มมืดและเลือนลาง ความจำเสื่อมนับเท่าไรวนเวียนอยู่ไม่ครบสักครั้ง จึงตกลงใจใหม่่ว่า ที่ฆ่ามาแล้วเป็นอันไม่นับเพราะลำบากนักหาวิธีใหม่ ฆ่าได้เท่าไร ตัดนิ้วมือคนตายแต่ละนิ้วเอาทำพวงมาลัยคล้องคอไว้กับตัว อย่างนี้จะนับได้สะดวกดี

เวลาล่วงไป ชื่อเสียงความชั่วร้ายของอหิงสกะกระจายไปทั่วชมพูทวีป อหิงสกะย้ายที่ฆ่าคนจากหนทาง ๔ แพร่งออกไปชุมนุมซ่อนอยู่ตามภูเขาม้าง ท่งนาบ้าง ส่วนใหญ่ซ่อนตัวอยู่ในป่าระหว่างทางนครโกสัมพีกับอุชเชนี ใครเห็นหน้าโจร ก็เห็นนิ้วมือคนเป็นพวงมาลัยคล้องคออยู่ด้วย พวกกันวิงหนี และร้องว่า “โจรองคฺคฺลิมาลโจรองคฺคฺลิมาล” หมายความว่า โจรผู้มีนิ้วมือเป็นพวงมาลัย ชื่อที่เรียกกันว่า อหิงสกะ (ผู้ไม่เบียดเบียนใคร) กลายเป็น “องคฺคฺลิมาล” (มาลัยนิ้วมือ) มาด้วยประการดังนี้

แต่นั้นมา องคฺคฺลิมาลย่างไปทางไหน ที่นั่นมีแต่เสียงร้องด้วยความกลัว และสยดสยอง พวกเด็ก ๆ ไม่มีทางออกมาเล่นนอกบ้านเพราะกลัวโจร ร้านตลาดในเมืองต้องปิดนอนแต่หัวค่ำ ความรื่นเริงกลายเป็นความเจ็บเหงา เสียงนกเสียงกาในป่า และต้นไม้ใบหญ้าสยบไป เพราะอำนาจความร้ายกาจขององคฺคฺลิมาล

ระหว่างนั้น ข้าวโจรองคฺคฺลิมาล ถือดาบ ๒ มือ มีกาย

กำยำไว้หนวดเครารุ่มร่าม สะพายขามและคล้องนิ้วมือคนเป็นพวงมาลัยออกตระเวนตามป่า ปล้นฆ่าคนเดินทางไปในที่ต่าง ๆ ใกล้เคียงนคร ซึ่งอยู่ในอำนาจของพระเจ้าพิมพิสาร เข้าไปทุกที่ พระเจ้าพิมพิสารหวาดหวั่นพระทัยเกรงโจรร้ายจะบุกเข้ามาถึงชานนคร จึงให้ทหารทุกเหล่าออกไปคุมทางที่ปากป่าทุกแห่งมีรับสั่งว่า ถ้าเห็นอ้ายโจรองคฺคฺลิมาลผ่านเข้ามาให้ปิดทางไว้ จับฆ่าเสียเลยก็ได้ ถ้าไม่สามารถจับเป็น

แต่องคฺคฺลิมาลเป็นโจรบัณฑิต มีสติปัญญา สามารถ มีพวกพ้องลูกน้องมากมาย มันส่งสายออกสอดแนมว่าใครจะทำอันตรายต่อมัน รู้เท่าทันว่าทางใดมีกำลังมากก็หลีกเลี่ยงไปเสีย ขึ้นพักอยู่บนภูเขา คอยตระเวนเอาตามทางเปลี่ยวสายใหญ่ฆ่าใครได้ก็เอาเลือดสังเวจเจ้าไพรตามลัทธิโจร ขณะนั้นชื่อเสียงความชั่วร้ายของโจรและความกลัวภัยของคนทั้งหลาย แผล่อกปฏกมล ลุ่มกนกยามนา อจิรวดี มหิ และสรวุททั้งสิ้น

กล่าวฝ่ายทางแคว้นโกศล อันมีสาวัดดีเป็นนครหลวง บ้านเกิดของมหาโจรองคฺคฺลิมาล ขณะนั้นพระเจ้าปเสนทิยังครองราชสมบัติอยู่ ข้าวแพร่เข้าไปหลายวันแล้วว่า มีโจรร้ายคนหนึ่งเป็นนักศึกษาตักกสิลาเที่ยวไล่ฆ่าผู้คนเดินทางทั้งหลาย จนเป็นที่เดือดร้อนหวาดภัยกันทั่วหน้า บัดนี้อ้ายมหาโจร

ผู้มีดาบ ๒ มือ และมีนิ้วนคล้องเป็นพวงมาลัย กำลังใกล้เข้ามาถึงชานพระนคร

วันหนึ่งพระเจ้าปเสนทิรับสั่งให้พราหมณ์ปุโรหิตเข้าเฝ้าถามด้วยอาการร้อนพระทัย

“ข้าทราบบว่า มีอ้ายโจรคนหนึ่ง ชื่อองคฺคฺลิมาล มาคอยรังควานอยู่ตามชายพระนคร พระราชาในนครทั้งหลายเคยปราบมันมาแล้วแต่ปราบไม่ลง คราวนี้มันคงมาลงดีทางแคว้นโกศลบ้าง เจ้ารู้เรื่องหรือเปล่า ราษฎรพากันเดือดร้อนเต็มที”

พราหมณ์ปุโรหิตทูลว่า “ข้าพระพุทธเจ้าทราบบมาแต่ต้น แต่ยังไม่แจ้งด้วยเกล้าว่าควรใช้กำลังใด ออกไปจับเดียวกับอ้ายโจรโจรร้ายได้ เพราะมันชำนาญเชิงอาวุธยิ่งกว่านายทหารชั้นผู้ใหญ่ของเรา แต่ข้าพระพุทธเจ้าจะลองหาวิธีปราบมันดูสักครั้งหนึ่ง”

“เจ้าเป็นคนมีปัญญาอยู่ ลองหาทางดู แต่ข้าเสียตายนัก ถ้าพันธุละยังมีชีวิตอยู่ปานนี้ อ้ายโจรองคฺคฺลิมาลจะไม่รอดจากคมธนูของพันธุละไปได้ ดูเจ้าลิจจวิถึง ๕๐๐ ยังตายสิน เพราะธนูของเสนาบดี” รับสั่งด้วยน้อยพระทัยในความผิดที่พระองค์เองสั่งให้ฆ่าพันธุละเสนาบดี กับลูกชาย ๓๒ คนเสีย (ดูเรื่องพันธุละเสนาบดี)

พราหมณ์ปุโรหิตทูลลากลับบ้านปรึกษากับเมีย “นี่พราหมณ์ อ้ายโจรองคฺคฺลิมาลคนนี้ ข้าได้ยินชื่อมานาน ตรวจดูตามเหตุการณ์ ตามฤกษ์และ

ดวงดาว เห็นว่าไม่ใช่ใคร ที่แท้คืออหิงสกะลูกชายของเราเอง”

พราหมณ์ฟังข่าวแสดงเหตุผลต่าง ๆ เช่นลักษณะของโจรที่ได้รับคำบอกเล่า และเหตุการณ์ทุกชนิด ก็เชื่อฟังตัวว่า มหาโจรองคฺคฺลิมาลคือลูกชายแน่ เกิดความร้อนใจ ผัวเมียเห็นเป็นความรับผิดชอบใหญ่จะปล่อยให้ลูกชายกลายเป็นโจรเที่ยวฆ่าคนทั้งเมืองไม่ได้ ต่างปรึกษากันหาทางปราบลูก ที่สุดมองไม่เห็นใครสามารถนอกจากตัวเอง หากวานมือคนอื่นก็จะถูกโจรฆ่าอีก

“แล้วใครจะออกไปจับ?” ฝ่ายเมียเป็นคนถาม

“แกละจะออกไปจับ เพราะแกละเป็นแม่” ผัวตอบ

“ควรจะเป็นแกละ เพราะแกละเป็นพ่อและเป็นผู้ชาย”

“ข้ายังเกรงอยู่ ราษฎรในเมืองมีมากนัก ต้องปฏิบัติใกล้ชิดพระราชา แกละควรยอมเสียเวลาออกไปพบลูก ข้าจะให้บ่าวไปเป็นเพื่อน ถึงอย่างไรก็คงสำเร็จ เพราะขึ้นชื่อว่าลูกชาย ย่อมรักแม่มากกว่าพ่อ”

พราหมณ์ปุโรหิต บิดเบี่ยงเลื่องเท่านั้นไม่พอ ยังยกภายิดมาอ้างเอาแกละเมียว่า ขึ้นชื่อว่าเพื่อนที่คบค้ากันมาแต่ก่อนก็ดืมนารีที่ลุ่มหลงรักกันมาแต่ไหนก็ตาม แม้โจรทั้งหลายผู้เป็นเพื่อนเก่าของเรานั้นเล่า ย่อมเป็นเช่นเดียวกับพระมหากษัตริย์เราจะไว้วางใจว่ายังมีเมตตาปรานีข้อสัตย์ต่อเรานั้น อย่า

ห้วงเลย

แต่เป็นธรรมดาอยู่เองที่มารดาทั้งหลายย่อมมีความรักใคร่จิตใจอ่อนด้วยความรักบุตรธิดา และแข็งแกร่งในเมื่อรู้สึกว่าคุณจะต้องช่วยเหลือบุตรธิดาของตนให้พ้นภัย ในที่สุดเมื่อโต้เถียงกันได้พักหนึ่งนางมันตานีก็ยอมตกลง “เอาเมื่อแกไม่ไปจะทิ้งเลือดก้อนหนึ่งได้ก็ตามใจ ข้าไปของข้าเอง”

รุ่งเช้า นางพรหมณี จัดแจงออกจากบ้านผ่านกำแพงพระนคร เข้าสู่สวนลี้กแห่งป่าเขียวระหกระเหิน แสงหาที่อยู่ขององคุลิมาลด้วยหัวใจเมตตา ตามประสาของแม่ที่มีต่อลูก

ระหว่างนางพรหมณีเที่ยวเดินหาลูกชายไปทางโน้นบ้างทางนี้บ้าง อยู่เป็นเวลาหลายวันนั้น ขณะนั้นองคุลิมาลกำลังมีร่างกายทรากดำคล้ำ หัวเราะมีเลือดมนุษย์ติดเกราะกรังเผ้าผมและหมวดเครารุงรังหน้าตาเหี้ยมโหดเป็นโฉมไพร

บัดนี้องคุลิมาลไม่คำนึงถึงความดีงามสิ่งใดแล้ว ความคิดถึงพ่อแม่พี่น้องไม่มี ความคิดถึงความดีไม่ปรากฏอยู่ในดวงใจองคุลิมาลถือดาบ ๒ มือท่องเที่ยวไปด้วยความต้องการอย่างเดียวคือฆ่าคน-ฆ่าคนให้ครบจำนวน ๑,๐๐๐ ตามที่อาจารย์สั่ง บางขณะโจรมองดูพวงมาลัยนิ้วมือที่คล้องคออยู่ แต่นับไม่ได้ว่ามีจำนวนเท่าหนึ่งเท่าใด เพราะความจำลาง

เลื่อนเหลวไหล หัวใจแข็งกระด้างเหี้ยมโหด กลายเป็นคนขาดความรู้สึกผิดชอบไปสิ้นแล้ว

แต่บางขณะองคุลิมาลกลับได้สติ รู้สึกว่ากลิ่นเลือดแห้งที่ติดเกราะกรังอยู่ตามร่างกายคน เป็นกลิ่นเตือนให้หัวใจกล้าหาญ อยากได้กลิ่นคาวแห่งเลือดเอาไปเป็นเครื่องสังเวทเจ้าแม่กาลีตามลัทธิประหารของโจร องคุลิมาลมองดูป่าและฟ้าเป็นสีเลือด ควรแก่ความเป็นอยู่แห่งตน จึงเที่ยวตระเวนไปทางโน้นวันหนึ่งทางนี้วันหนึ่ง เพื่อแสวงหานุษย์ที่ตกเป็นเหยื่อแห่งดาบ

ในวันนั้น ถ้าหากองคุลิมาลฆ่าคนได้อีกคนเดียวก็จะได้นิ้วมือครบ ๑,๐๐๐ พอดี องคุลิมาลได้สติรีบเร่งตั้งความเพียรเป็นครั้งสุดท้าย หวังว่าถ้าฆ่าคนได้อีกหนึ่ง คนจักสำเร็จวิชา กลับนครตักกสิลา เข้าหาอาจารย์ เพื่อให้ประสิทธิประสาทศิลปวิทยาชั้นสุดท้ายให้แก่ตน

เวลาตะวันโพล้เพล้ใกล้มืดค่ำเข้ามาทุกที องคุลิมาลบุกป่าฝ่าหนามหาเหยื่อแห่งดาบเรื่อยมาตลอดวัน จนกระทั่งเหนื่อยอ่อน หยุดพักผ่อนหลับนอนเสีย ใกล้รุ่งเช้าจึงออกเดินทางหาเหยื่อต่อไปใหม่

ประจวบเป็นเวลาเดียวกัน พรหมณีแม่ของโจรองคุลิมาลระหกระเหินเที่ยวหาลูกชายมาหลายวัน วันนั้นมีความคิดขึ้นมาในเวลาใกล้ค่ำ พักผ่อนให้หายเหนื่อยเสียก่อน

ที่โคนไม้ รุ่งเช้าจักพยายามเที่ยวตามหาลูกต่อไป

เบื้องหน้าแต่เวลาที่มหาโจรองคุลิมาล เที่ยวประหารคนทั้งหลาย ตัดนิ้วมือเหยื่อของมันร้อยเป็นพวงมาลัยคล้องคอไว้เป็นจำนวนถึง ๘๘๘ แล้วนั้น

ณ พระมหาวิหารเชตวัน ในพระนครสาวัตถี อันเป็นที่ประทับประจำพรรษา แห่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาตลอดพรรษา ราตรีนั้นในพระวิหารเชตวัน พระภิกษุสงฆ์กำลังบำเพ็ญเพียรสมณธรรมอยู่ บางหมู่ถือกรรมฐานเป็นนิมิต เคนจกรรมอยู่โดยรอบบางหมู่สาธยายพระสูตรตามอัธยาศัย บางหมู่ฉันภัตตาหารภาวนา เพื่อความบรรลุธรรมขั้นสุดท้ายตามควรแก่อารมณ์

ขณะนั้นลวงเข้ามัจฉิมยาม แสงไฟนอกบ้าน และร้านตลาดในนครสาวัตถีดับมืดสนิทหมด ผิดจากเมื่อเริ่มราตรี แต่มองไปทางมหาวิหารเชตวัน สมเด็จพระชินสีห์ผู้มีพระภาคประทับอยู่ โดยรอบพระวิหารยังมีแสงไฟบริบูรณ์เป็นระยะ ๆ นาน ๆ ได้ยินกลองย่ำโมฆยามทางมุมวังข้างโน้น ลอยมาตามกระแสลมครั้งหนึ่ง

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ คันธกุฎี แม้ราตรีจะล่วงมาถึงครึ่งหนึ่งแล้ว ก็ยังมีได้บรรทม ยังประทับสำราญอยู่ในมรรคาแห่งสมาบัติ

ทรงตรวจดูเวไนยสัตว์ผู้ซึ่งอยู่ในวิบากกรรมเพื่อทรงโปรดประทานแสงสว่างแห่งธรรมให้เห็นเป็นพระจริยาวัตร ด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันมีมาตามแบบอย่างแห่งพระพุทธเจ้าแต่ปางก่อนทั้งหลาย

ลวงยามที่สามแห่งราตรี มีลมหนาวไม่นาน สมเด็จพระทศพลญาณทอดพระเนตรเห็นสัตว์หนึ่งมาซึ่งอยู่ในพระญาณสัตว์นั้นคือมหาโจรองคุลิมาลผู้มีบาปมีแก่กล้าใกล้การบรรลุธรรมมาแต่หนหลัง ทรงทราบจิตอันเป็นปัจฉัย เพื่ออริยมรรคของมหาโจรนั้นว่า วันรุ่งขึ้นมหาโจรกำลังก้าวล่วงลงสู่อนัตตริยกรรม เวลาและสถานที่แห่งการฆ่ามารดาใกล้มาถึง ถ้าหากไม่รีบเสด็จออกไปโปรดประทานธรรมเสียก่อน

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงเสด็จออกจากฌานกระทำความสะดวกแก่พระกริชกาย ทรงพระบริขารตามสมณวัตรเสด็จออกจากพระวิหารเชตวัน หลีกออกจากหมู่พ่อค้าเกวียน และคนเลี้ยงโคผู้กำลังด้อนโคออกจากบ้านในเวลาใกล้รุ่ง เสด็จเสียบไปตามทางนอกพระนครสาวัตถีเข้าสู่ป่าใหญ่ ตรงปากป่านั้น ทอดพระเนตรเห็นหมู่พ่อค้าเนยใสและนมวัว มีหม้อนมเทินมาบนหัว เมื่อเข้ามาใกล้สมเด็จพระผู้มีพระภาค ทุกคนยกหม้อนมลงจากศีรษะกระทำอัญชลีกรรม ทูลว่าพวกข้าเหล่านี้รับเดินทางจะเข้าสู่นครสาวัตถี

เพื่อหลีกเลี่ยงเวลาไม่ให้ทันสว่าง เพราะทราบว่ามีมหาโจรลงกลี-
มาลกำลังใกล้เข้ามา จึงขอให้
รีบเสด็จหนีไปเสีย พระพุทธ-
เจ้าตรัสตอบพวกพ้อค้านว่า
พระองค์มิได้มุ่งร้ายต่อโจร
โจรคงทำอันตรายต่อพระองค์
ไม่ได้ ครั้นแล้วเสด็จหนีไป
ตามพระปณิธาน จนกระทั่งถึง
ทาง ๔ แพร่ง อันมหาโจรลง-
กลีมาลจะผ่านมา และอันมารดา
ของมหาโจรจะผ่านไป ด้วย
ประการฉะนี้

ฝ่ายมหาโจรลงกลีมาล
เมื่อแสงทองจับขอบฟ้า ลูกขึ้น
เตรียมออกเดินทางเที่ยวหา
เหยื่อตามที่เคยมา เป็นขณะ
เดียวกับทางมารดาของมหาโจร
ขณะนั้นนางลูกจากโคนไม้
ออกเที่ยวเตร่ตระเวนหาลูกชาย
และขณะนั้นเป็นเวลาพอดีกับ
สมเด็จพระชินสีห์สัมมาสัม-
พุทธเจ้าเสด็จมาถึงตรง ๔ แพร่ง
แห่งมรรคา ที่มารดากับบุตร
จะมาพบกัน

สมเด็จพระทศพลญาณ
ประทับอยู่ที่ใกล้ร่มไทรใหญ่
แห่งหนึ่ง หันพระพักตร์ไป
ทางทิศตะวันออก อันเป็นทาง
ผ่านไปสู่มหาวิหารเชตวัน ประ-
ทับยืนอยู่อย่างนั้นจนได้เวลา

มหาโจรลงกลีมาลมีผม
เผ้ายุ่งเหยิง หนวดเครารุงรัง
มีอกุมดาบหน้าเหลี่ยมเกรียม
บุกปามาหลายร้อยโยชน์ จน
กระทั่งถึงหนทาง ๔ แพร่ง ซึ่ง
พระพุทธเจ้าประทับยืนหัน
พระปฤษฎางค์มาทางตน มัน
มองไปแต่ไกล ในใจคิดว่า

มนุษย์หรือเทพยดาองค์ใดหนอ
ห่มผ้ามีสีเหลือง อันเราไม่เคย
พบเห็นมาแต่ก่อนตั้งแต่ลงมือ
เที่ยวแสวงหาเหยื่อแห่งดาบ
เป็นต้นมา มหาโจรเดินเข้าไป
ใกล้ด้วยหมายจะดูให้รู้ชัด และ
กระหือมิอยู่ในใจ วันนี้อากาศ
สดใสบเป็นใจให้เรามาแต่เช้า ดี
ร้ายจะได้มีมือของบุรุษผู้นั้น
มาเพิ่มร้อยเป็นพวงมาลัย คง
ได้ครบจำนวนพันที่เราตั้งใจ
และกลับไปหาอาจารย์ที่ดักก-
ลีลา เพื่อประสาทวิทยการ
สุดท้าย แล้วคงได้กลับไปสา-
วตถิพพิดา มารดาเสียที

มันเร่งฝีเท้าเข้ามาใกล้ผู้
ครองผ้าสีเหลือง แล้วรองตะ-
โกนถามว่า “ท่านเป็นใคร เป็น
มนุษย์หรือเทพยดาองค์ใด มา
จากไหน ทำไมมายืนหันหลัง
อยู่”

พระพุทธเจ้า ตรัสตอบว่า
พระองค์มิใช่เทพยดาหรือมนุษย์
คนใด แต่เป็นสมณะผู้ไม่เบียด-
เบียนใครเป็นจริยาวัตร

องกลีมาลได้ฟังพระคำรัส
รู้สึกน่าเสียดายมีกระแสสะอาด
อ่อนโยนสงบ ไม่โศกฮากตาม
ลักษณะของคนหยาบ แต่มันคง
ตามลักษณะของผู้กล้าหาญ
เกิดสงสัยว่าบุรุษผู้นี้เป็นใคร
ได้ศึกษามาจากมหาวิทยาลัย
ดักกลีลา หรือแหล่งอาจารย์
ไหน จึงปราศรัยมีกระแสละมุน
ละไมถึงปานนี้ อย่าเลยเราจะ
ล่อให้ตายใจแล้ว จับฆ่าเสีย

มันจึงร้องถามไปว่า “คำ
ว่าสมณะนั้น หมายความว่า
อะไร จริยาวัตรที่ท่านพูดหมาย

ความถึงอะไร?”

“สมณะ คือผู้รักษากาย
และใจให้สงบ ไม่ทะเยอทะยาน
ในลาภยศ และแม้แต่ในศิลป-
ศาสตร์ที่ตนจะพึงได้โดยผิด
ทางเครื่องแต่งกายผู้ใด แปร
เปลี่ยนด้วยเลือดสด และมีกลิ่น
คาว บุคคลผู้นั้นไม่ชื่อว่าสมณะ
บุคคลผู้ใดเอาไว้นวดเครา
ยาวเอาไว้มเป็นกระเชงเหมือน
อย่างโจร หากความสะอาดใน
ร่างกายมิได้ ยังมีอาธูร คือ
เครื่องประหารอยู่ในมือเป็น
นิจ บุคคลผู้นั้นหาใช่สมณะไม่”

องกลีมาลเปลือยตัวฟัง
พระกระแสคำรัสพลินไป ด้วย
อุปนิสัยที่มีเป็นฐานอยู่ในตน
ดังนั้นจึงเกิดรู้สึกขุ่นใจไพเราะ
ในพระคำรัส เพราะวาจาเช่น
นั้นไม่เคยผ่านหูอย่างนี้มาแต่
ก่อน

สมเด็จพระสัมมาสัม-
พุทธเจ้าตรัสต่อไปว่า

“ส่วนดวงใจของบุคคล
ผู้ชื่อว่าสมณะนั้นเล่า มิแต่
ความสงบ ไม่มีโลก ไม่มีโกรธ
เที่ยวไปประหารคนทั้งหลาย
ไม่มีโทษะ หลงไหลไปตามคำ
ของใครผู้สอนผิด มิเมตตา
กรุณาต่อคนทั้งหลายอยู่เป็น
นิจ อันนี้ได้ชื่อว่าจริยาวัตร
ของสมณะ”

องกลีมาลยินกุ่มดาบฟัง
พระคำรัสมาถึงตรงนี้ มีสติตั้ง
ถูกคิดถึงเรื่องราวของตน ที่
ตนเป็นผู้ประหารคนทั้งปวง
ตนอาจเป็นผู้หลงไหลต่อคำสั่ง
ของอาจารย์ ที่บอกมาให้เที่ยว
ประหารคนเพื่อสืบลัทธิยา แต่

ขณะนั้นความรู้สึกผิดชอบยัง
ไม่สงบ มันเกิดความสงสัย
มีอารมณ์หงุดหงิดคิดขึ้นมา
ด้วยความโกรธ จิตกลับสู่วิ-
ชาและโกรธซึ่งยังกำบังอยู่ ตัด
สินใจจับสมณะองค์นั้นฆ่าเสีย
ให้จงได้ มันจึงจับตัวเดินใกล้
พระพุทธเจ้าเข้าไปแล้ว ตะโกน
ให้หยุด “หยุดเดี๋ยวนี้...หยุดเดี๋ยว
นี้ซี สมณะโง่ เราต้องการพูด
กับท่าน หยุดหันหน้ามาหาเรา
สักหน่อยก่อน”

“เราหยุดแล้ว เราหยุดมา
นานแล้ว” พระพุทธเจ้าตรัส
ตอบ

“ท่านหยุดที่ไหนกัน เรา
กำลังเดินตามท่าน ท่านมิได้
หยุดเลย”

“เราหยุดแล้ว เราหยุดมา
นานแล้ว เธอสิไม่หยุด เธอ
ตามเราไม่ทันเอง”

องกลีมาลนึกงอนใจอีก
ครั้งหนึ่ง สงสัยว่าเหตุใด
หนอสมณะองค์นี้จึงพูดเท็จว่า
หยุดแล้ว หยุดแล้ว เราพยายาม
เข้าใกล้ เดินตามก็แล้ว วิ่ง
ตามก็แล้ว ไม่มีทัน จะว่าหยุด
ได้อย่างไร อีกประการหนึ่ง
มันยิ่งสงสัย แต่ก่อนมามันเคย
วิ่งตามฆ่าคนมาเกือบพัน คน
ไหนคนนั้น วิ่งหนีไม่เกินความ
เร็วของมันไปได้ แต่มมาถึงคราว
จะไล่สมณะองค์นี้ มีอะไรหน่วง
เท่านั้นไว้ ตามเท่าไรก็ไม่ทัน
ได้ ยิ่งนึกยิ่งประหลาดใจ ยิ่ง
เพิ่มความพยายามทอฆาตพระ-
พุทธเจ้ามากขึ้น มันจึงร้อง
ตะโกนให้พระพุทธเจ้าหยุดอีก

“เราหยุดแล้ว หยุดมา

นานแล้ว เธอนั้นลี้ยงไม่หยุด เธอตามเราไม่ทันเอง”

ครั้นได้ฟังดังนี้อีกครั้งหนึ่ง มหาโจรก็มาถึงซึ่งความสงสัยสุดขีด มันทนอยู่ไม่ไหว จึงร้องถามพระพุทธเจ้าว่า “ท่านหมายความว่าอะไร ที่ว่าหยุดแล้วนั้น หมายความว่าท่านหยุดเดินหนีเราแล้วอย่างนั้นหรือ?”

“ใช่แล้วมหาโจร เราหยุดเดินหนีท่านแล้ว เราหยุดจากความเบียดเบียนมนุษย์และสัตว์ทั้งปวงแล้ว หยุดโลก หยุดไภร หยุดหลง และหยุดไม่ประหารใครแล้ว คราวหนึ่งเมื่อเรายังเยาว์วัย อยู่ในกรุงกบิลพัสดุ์ เราเองก็เหมือนอย่างเธอ เต็มไปด้วยความกระวนกระวาย มีความปรารถนาใหญ่ในชีวิตและสมบัติ บางอย่างเป็นความเดือดร้อนตนเอง บางอย่างเป็นความเดือดร้อนแก่คนทั้งหลาย เราท่องเที่ยวแสวงหาสิ่งเลวร้ายไปตามความต้องการของเรา เราเดินบ้าง วิ่งบ้าง มีอาการเหนื่อยอ่อนเหมือนอย่างเธอ แต่ครั้นเรามาสำนึกได้ว่าไม่มีอันใดเป็นผล ถ้าเราไม่มีความคิดชอบดำริชอบและกระทำการงานชอบ จากนั้นเราก็ไปถึงฝั่งเนรมิตขรา เป็นสถานที่อันคนเป็นมหาโจรอย่างเธอ คงจะเคยบุกบันผ่านฆ่าคนมามากต่อมากแล้ว เราได้พบความจริงที่นั่น และหยุดได้แล้ว จากความกระวนกระวายใจ และความพยายามไภรซึ่งใคร ที่เคยมีมาแต่ก่อน”

พระพุทธเจ้า ยังคงหันพระปฤษฎางค์ให้มหาโจรอยู่ แล้วรับสั่งต่อไป

“ส่วนที่เธอถามว่า เราหยุดเดินหนีเธอเสียแล้วอย่างนั้นหรือ ข้อนี้เป็นสัจธรรมอันหนึ่ง เราหมดเวรหมดภัยที่จะติดตาม เราหมดอันตรายที่จะต้องตกใจหนี เรายังหยุดอยู่กับที่ ไม่มีการหลบหลีกเธอหรือมารตนใด เรามิได้หนีเธอไปไหนไหน เราหยุดอยู่กับที่ เราหยุดหมดจากความกระวนกระวายใจทั้งหลาย ดูกรมหาโจร ตามเรามาเถิด เรากำลังคอยเธออยู่ เรามิได้หนีเธอไปทางไหนเลย”

รับสั่งมาถึงตรงนี้ พระพุทธเจ้าหันพระพักตร์มาเผชิญหน้ามหาโจร ประทับยืนนิ่งหลับพระเนตร ทรงฟังความในใจของมหาโจร ไว้ด้วยพระเจโตปริยญาณ

องคุลิมาล ได้เห็นพระสมณะเต็มตาของตนเป็นครั้งแรก เกิดความหวั่นใจในอำนาจพระบารมี มือที่จับดาบส้น จะขยับยกดาบขึ้นฟัน ก็ยกดาบนั้นไม่ขึ้น จะขยับปากพูด แต่พูดไม่ออก หัวใจที่เคยแข็งกร้าว อันตั้งไว้แต่เดิม จักจับพระสมณะผู้นี้ประหารเสีย ก็เริ่มอ่อนลง มองดูตรงหน้าของพระสมณะ เห็นเหมือนพระจันทร์ในวันเพ็ญมีรัศมีแห่งความงามสุดจะเปรียบกับมนุษย์ ผู้ใดที่เคยพบมาแต่ก่อนได้ กิริยาอย่างอื่นเล่า ก็สงบเสงี่ยมสมกับพระดำรัสที่ได้ฟังมาแต่ต้น

บุคคลเช่นนี้แหละคือสมณะ องคุลิมาลรำพึงในใจ ย้อนไปถึงอดีตกาลแต่หนหลัง ครั้นตนยังอยู่ในเมืองสาวัตถี คราวหนึ่งออกมาเล่นฝุ่นอยู่กับเพื่อนกลางลานบ้าน เคยโกนเกรเพื่อนใกล้บ้าน พ่อผู้เป็นพราหมณ์ปุโรหิตมาพบเข้า ก็เรียกตัวไปว่ากล่าวสั่งสอนต่อหน้าแม่ ไม่ให้ประพฤติเป็นพาลเกรต่อใคร พ่อแม่ให้รางวัลเพราะประพฤติดีก็หลายคราว ครั้นเมื่อออกจากนครสาวัตถีไปอยู่ที่มหาวิทยาลัยดักกสิลาในแคว้นคันธาระนั้นเล่า อาจารย์ทิสปาโมกข์ก็พร่ำสอนให้เป็นคนไม่เบียดเบียนเกรใครอีก แต่บัดนี้องคุลิมาลได้สำนึกว่าตนเองเป็นผู้ประหาร มีดาบและธนูเป็นอาวุธ คำว่า “อหิงสกะ” คือ “ผู้ไม่เบียดเบียนใคร” มิได้มีอยู่ในตน ยิ่งคิดไปยิ่งเห็นความชั่วร้าย คือ “ความไม่หยุดการประหาร” อันเป็นความประพฤติของตนโดยลำดับ

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงทราบวาระน้ำจิตขององคุลิมาล อันล่องลอยเป็นระยะมาจนถึงที่สุด ใกล้จะก้าวล่วงเข้าสู่ทางแห่งธรรมดังนี้แล้ว ก็ทรงเบิกพระเนตรตรัสถามมหาโจร

“องคุลิมาล เธอเห็นตามคำพูดของเราแล้วหรือ เรามิได้พูดเท็จดังที่เธอเข้าใจ เราได้หยุดแล้วจากการกระทำอันเศร้าหมองทั้งปวง แต่เธอนั้นลี้ยงไม่หยุดเลย”

พูดไม่ออก รู้สึกเบามือ เหมือนหนึ่งมือนั้นหลุดจากดาบ พระพุทธเจ้ามีพระดำรัสโดยทางธรรมต่อไป

“วาระแรก เมื่อเธอออกจากนครดักกสิลา เธอหลงผิดมิมีหจรีตเข้ามาปิดตนเอง และเพราะความคิดผิดของศิษย์กับอาจารย์ผู้อยู่สำนักเดียวกัน เป็นแรงกรรมผลักดันเธอให้ออกมาทำการประหาร องคุลิมาล เธอจงละอุปาทานในอดีตกาลนั้นเสีย เธอกำลังคิดถึงนครสาวัตถี คิดถึงบิดามารดาของเธออยู่หรือ ตถาคตมาพบกับเธอเพื่อปิดทางมิให้เธอก้าวล่วงสู่อนันตริยกรรมเสียได้ เป็นเวลาอีกไม่ช้านัก ถ้าเธอมิได้มาพบกับตถาคต เธอจะพบกับมารดาของเธอ เธอจะประหารนางผู้ให้ดื่มนมด้วยดาบคู่มือของเธอเอง”

เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสมาถึงตรงนี้ มหาโจรองคุลิมาล ลืมดาบพลาง ด้วยความตกใจ ทูลถามพระพุทธเจ้าว่าตนจะไปประหารมารดาด้วยอาการอย่างไรได้ เพราะจิตใจรำลึกถึงบุญคุณอยู่ไม่เหือดหาย สมเด็จพระผู้มีพระภาค จึงตรัสเล่าความตามเรื่องที่เป็นมา ซึ่งขณะนั้นตรงต้นทางด้านหนึ่ง ใกล้กรุงสาวัตถีทางโน้น แม่ขององคุลิมาลกำลังมากอพบลูกอยู่

บารมีธรรมที่เคยสั่งสมไว้แต่หนหลัง ยังความรู้สึกและปัญญาเห็นแจ้งบางประการให้เกิดแก่องคุลิมาลได้

มหาโจรน้ำตาไหล ทรดกลอง
นั่งคุกเข่าเฉพาะพระพักตร์
สมเด็จพระผู้มีพระภาค แต่
หน้ายังเหี้ยม มือยังกุมดาบ
แน่น เพราะความเป็นโจรยังมี
ได้เป็นสมุจเฉท

“องค์อุลิมาล เธอกุมดาบ
ไว้ในมืออย่างนั้น ไม่ต้องปล่อย”
พระพุทธเจ้าตรัสแก่เขา “เพราะ
ขึ้นชื่อว่า ผู้ยังไม่หมดภัย ต้อง
กุมอาวุธเพื่อระงับภัยไว้ด้วย
ความไม่ประมาท เหมือนครั้ง
หนึ่งตถาคตยังมีภัย ต้องกระ-
วณกระวายเหมือนเธอ ตถาคต
ก็กุมอาวุธไว้กับตนเช่นนี้ แต่
อาวุธของเธอกับของตถาคต
นั้นผิดกัน อาวุธของเธอเป็น
ดาบ แต่ของตถาคตคือสติ ตถา-
คตเคยมีสติอันกุมไว้แล้วเพื่อมิ
ให้เผลอสติ”

“อาวุธคือสติเป็นเครื่อง
ประหารกิเลส แต่อาวุธดาบ
เป็นเครื่องประหารหมู่นคน และ
ประหารตนเองด้วย การถือ
อาวุธของเธอนั้นกิตติ การประ-
หารของเธอกิตติ จักไม่มีผลอัน
ใด ไม่เคยมีตัวตนอันใดในอาวุธ
เช่นนั้น และการประหารนั้น
ทุกสิ่งทุกอย่างมีแต่ความว่าง
เปล่าเหมือนท้องฟ้า อันเธอ
และใครไม่สามารถจับต้องได้”

“ในลัทธิโจร ดาบที่ฟัน
ลงไป เลือดที่ไหลออกมา ไม่มี
สภาพยังเธอให้กระวนกระวาย
ได้ เธอยังประหาร ความเป็น
เธอคือ อหิงสกะ-ผู้ไม่เบียดเบียน
ใคร ของเธอ จะไม่มีตัวตน
อันใดเกิดขึ้นตามชื่อนั้นเลย”

องค์อุลิมาล มีสติระลึกได้

มากขึ้นตามพุทธคำรัส ค่อย
ขยับปาก ทูลว่า “จักไม่มีสิ่งใด
เป็นรูปเป็นร่างสามารถจับต้อง
ได้ทีเดียวหรือสมณะ?”

“องค์อุลิมาล สิ่งที่ต้อง
ได้ ไม่ใช่ของมีตัวตนดังที่คน
พาลเข้าใจ มีอยู่อย่างหนึ่งคือ
ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมอันยัง
ความสงบและความสว่างให้
เกิดแก่ตน และแก่คนอื่น ธรรม
นั้นเป็นสัจจะ เป็นสมบัติของ
สมณะเช่นตถาคตนี้”

“ธรรมนั้นมีอยู่ในที่ใด
จะพบได้อย่างไรเล่าสมณะ?”

พระพุทธเจ้าทรงแย้ม
พระโอษฐ์ ตรัสว่า “ธรรมของ
สัตบุรุษมีอยู่ที่วิหารเชตวันใน
กรุงสาวัตถี ลูกขึ้น-องค์อุลิมาล-
มา-เธอจงตามเรามา ลูกขึ้น
ยืน เอามือกุมดาบไว้ไม่ต้อง
ปล่อย-ตามเราไปสู่วิหารเชตวัน
ด้วยกัน”

เมื่อได้ฟังคำว่า วิหาร
เชตวัน ได้ยินคำปรารภถึงธรรม
ของสัตบุรุษจากพระโอษฐ์ดัง
นี้ ก็ทำให้รับรู้ความจำตั้งแต่
ครั้งก่อนเก่า เมื่ออยู่ตักกสิลา
ข่าวเรื่องเจ้าชายสิทธัตถะ โอรส
ของพระเจ้าสุทโธทนะ ผู้ครอง
กรุงกบิลพัสดุ์ เจ้าชายองค์นั้น
เป็นพระสวามีของพระนาง
พิมพา มีพระโอรสชื่อราहुล
เธอมีความเหนื่อยหน่ายในโลภี-
วิสัย ในความมีมารยาของนาง
ใน และสมบัติทั้งปวง ได้เสด็จ
ออกบวช ทรงพบธรรมอันมี
แต่ความสงบ อันตนมิได้พบ
มาแต่ก่อน สมณะองค์นี้ คง
เป็นสมณโคดมบรมศาสดา

องค์นั้นแน่แท้

พ้ององค์อุลิมาลคิดได้ว่า
สมณะโสดนที่ประทับยืนอยู่
ข้างหน้าตน เป็นพระสมณโคดม
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ก็เกิดปีติซาบซ่าน ขนลุกชูชัน
เป็นมหาโสมนัสอย่างประหลาด
ยิ่งได้พินิจดูพระพุทธรลักษณะ
ตั้งแต่พระบาทขึ้นไปจนทั่ว
พระวรกาย ยิ่งเห็นความมีสง่า
ดวงพระเนตรแสดงออกซึ่ง
พระมหากรุณา มิได้เหมือน
นัยน์ตาสีเลือดของตน จึงแน-
่ว บัดนี้ตนได้มาพบพระพุทธ-
เจ้าแน่แล้ว พระสมณะโสดน
รัชทายาทของกรุงกบิลพัสดุ์
ได้เสด็จมาโปรดตนให้หลุด
จากความเป็นโจรแล้ว

ครั้นแล้ว องค์อุลิมาลก็ตัด
สินใจทิ้งดาบ จะปลดนิ้วมือ
อันร้อยเป็นพวงมลัยโยนเข้า
ชายป่า สมเด็จพระบรมศาสดา
ผู้ทรงรู้วาระแห่งน้ำจิตของ
มหาโจร จึงทรงห้ามมิให้องค์-
อุลิมาลสลัดทิ้งอาวุธและเครื่อง
แต่งกายชิ้นใด ถืออาวุธอยู่
อย่างใด มีพวงมลัยคือนิ้วมือ
คน คล้องคอดอยู่อย่างไหน ให้
รักษาไว้ก่อน แล้วรับสั่งให้
เดินตามพระองค์ไป

องค์อุลิมาลถูกเข่าก้มลง
กราบ ประกาศตนถึงพระพุทธ-
เจ้าเป็นที่พึ่งที่ระลึก พระพุทธ-
เจ้าทรงอนุโมทนา เสด็จพระ
ดำเนินนำหน้าพามหาโจรผู้ยัง
มีมือเปื้อนเลือดอยู่ เเละลัดคด
ออกชายป่า เสด็จจาริกเข้าสู่
มรรคาตรงไปยังมหาวิหาร
เชตวัน ณ พระนครสาวัตถี

โดยลำดับ

เส้นทางที่สมเด็จพระผู้มี
พระภาค ผู้มีมหาโจรตามเสด็จ
ไปใกล้ ๆ นั้น มีเส้นทางเข้าสู่
ทางสายหนึ่งอันตัดกลางหมู่บ้าน
ใหญ่เข้าไป ขณะนั้นเป็น
เวลาก่อนค่ำ ท้องฟ้าของชมพู
ทวีปยังมีสีเป็นโลหิต พวกเด็ก ๆ
เลื่องลือกำลังต้อนโคเข้าบ้าน
พ่อค้าเกวียนต่างกำลังขนสินค้า
ลงจากเล่มเกวียน บรรดาหญิง
แม่บ้านกำลังออกมาไล่ต้อนสัตว์
เลื่องให้เข้าสู่ที่อาศัย ด้วยว่า
เป็นเวลาใกล้เข้าสู่ราตรี

เด็กและผู้ใหญ่ชาวบ้าน
ทั้งหลายเหล่านั้น มองเห็น
มหาโจรองค์อุลิมาล เดินตาม
สมเด็จพระผู้มีพระภาคมา ต่าง
คนต่างร้องโวยวายด้วยความ
ตกใจกลัว เด็กบางคนละจาก
ฝูงโควิ่งหนีเข้าไปหาพระพุทธ-
เจ้า กอดพระบาทขอร้องให้
ช่วย พวกหญิงแม่บ้านพากัน
กระจัดกระจายไม่เป็นอันทำ
งาน หมู่บ้านใดที่พระพุทธเจ้า
พาองค์อุลิมาลผ่านไป ก็มีแต่
ความกาหอลหลม่านด้วยความ
กลัวตายในบ้านนั้น แต่โจร
องค์อุลิมาลมิได้แสดงความโหด
เหี้ยมดุร้าย มีสายดาบทอดลงต่ำ
มีความสงบ เดินตามพระพุทธ-
เจ้าไป เหมือนพญาช้างเมามัน
ซึ่งถูกควาญผู้มีมนต์วิเศษทราบ
เสียแล้วฉะนั้น

สมเด็จพระทศพลญาณ
ทอดพระเนตรเห็นความหวาด
ภัย และความวุ่นวายของชาว-
บ้านทั้งหลาย จึงแย้มพระโอษฐ์
ตรัสแก่เขาว่า “บัดนี้ท่านทั้ง

หลายอย่างล้วย องค์กรคือมาดเป็นผู้มีมืออันสะอาดแล้ว องค์กรคือมาดมีสติอันสงบแล้ว ตาตาดจักพาองค์กรมาดไปสู่วิหารเชตวัน”

ครั้นยังความหวาดหวั่นของมหาชนให้สงบลงได้ และเสด็จพระดำเนินพาองค์กรมาดไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อประกาศความเป็นสัตนุรุษของมหาโจร สมตามพระปณิธานแล้ว สมเด็จพระบรมประทีปแก้ว ก็จาริกเข้าสู่ทางแห่งพระมหาวิหารโดยลำดับ

ขณะพระพุทธเจ้า ทรงพามหาโจรเข้าสู่ฆาตกรสังฆาต เป็นเวลาค่ำแล้ว กลางตลาดที่เคยมีผู้คนออกมาหาความสำราญสงบเงียบ พ่อค้าพากันปิดร้าน มองเห็นแต่แสงไฟริบหรี่เป็นแห่ง ๆ อยู่แต่ไกล คนทั้งหลายกำลังเตรียมตัวหลบภัยจากมหาโจรองค์กรมาด ซึ่งกำลังมีกิตติศัพท์เข้ามา สมเด็จพระบรมศาสดาเสด็จพามหาโจรผู้มีความสงบแล้ว ถึงพระมหาวิหารเชตวันเมื่อก่อนยามต้นแห่งราตรี

พระวิหารเชตวันนั้น ตั้งอยู่ในทิศทักษิณของพระนครสาวัตถี พระพุทธเจ้าพามหาโจรองค์กรมาด เข้าไปยังคันธกุฎีซึ่งมหาเศรษฐีอนาถปิณฑิกะสร้างถวาย ให้มหาโจรอาบน้ำชำระเลือดสดที่ติดเกราะอยู่ตามร่างกาย ล้างกลิ่นคาวที่หมักหมมอยู่ตลอดกาลนั้นเสียแล้ว ให้พักนอนอยู่ ณ เบื้องหนึ่งแห่งพระคันธกุฎี ยังมหา

โจรให้เกิดความวิเวกโดยธรรมชาติ และโดยธรรมตามสมควรแก่เวลา จนก้าวล่วงเข้าสู่ยามสุดท้ายแห่งราตรีกาล

ครั้นรุ่งเช้า ท้าวพระมหาวิหารเชตวัน พระภิกษุทั้งหลายต่างโจษจันกันถึงเรื่ององค์กรมาดว่าได้คิดตามสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้ามาอาศัยอยู่ในพระวิหารเชตวันแล้ว มหาโจรนั้นทิ้งเสียแล้วซึ่งดาบและธนูอันเป็นอาวุธคู่มือประหาร แม้พวกนี้จะมีที่มหาโจรเคยคล้องเป็นมัลลียอยู่เล่า ก็ทอดทิ้งเสียแล้วเช่นเดียวกัน ภิกษุบางพวกผู้บรรลุธรรมเป็นอริยบุคคลชั้นสูงต่างเกิดธรรมสังเวช แซ่ซ้องพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้าโดยธรรม ส่วนภิกษุบางพวกผู้เป็นปุถุชนตกอยู่ในกิเลสยังมีได้มีดวงตาเห็นธรรม ต่างพากันหวาดหวั่นตกใจกลัวเกรงว่าองค์กรมาดจักคว่ำดาบกลับคืนมา เพื่อประหารคนเสียตามที่เคยปฏิบัติเหี้ยมโหดมาแต่หนหลัง

กิตติศัพท์ของมหาโจรองค์กรมาด ผู้อันพระพุทธเจ้าทรงทรมานเสียแล้ว ดังนี้ ไซ้แต่จะแพร่หลายอยู่ในขอบเขตพระมหาเชตวันก็หาไม่ เวลาถึงสาย เมื่อพระภิกษุทั้งหลายออกบิณฑบาตไปตามสมณวิสัยชาวบ้านร้านตลาดก็พากันมาไต่ถามข่าวรู้กันไปทั่วพระนครจะมีคนใดที่ปราศจากความหวั่นภัยอันเคยมีมาแล้วนั้น มิได้มีเลย

ฝ่ายข้างพรหมณ์ปุโรหิตและนางมันตานีพรหมณี ๒

ผิวเมีย พ่อแม่ของมหาโจรองค์กรมาดนั้นเล่า ก็เกิดปีติโสมนัสกล้ำเมือรู้ข่าวว่าพระพุทธเจ้าทรงพระกรุณาต่อบุตรชายของตนแล้ว จึงนำความไปกราบทูลแด่พระราชว่า บัดนี้แคว้นโกศลปลอดภัยแล้ว มหาโจรองค์กรมาดวางดาบ ทั้งธนู มามอบตัวอยู่ในธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ พระมหาเชตวันเบื้องทักษิณโน้นแล้ว

“ข้าไม่เชื่อว่า พระพุทธเจ้าทรงพามหาโจรองค์กรมาดเข้ามา” พระราชารับสั่ง “คนทั้งหลายอาจดูตัวผิด แยกไปเห็นแล้วหรือว่าเป็นองค์กรมาด”

ปุโรหิตทูลว่า แม้จะยังไม่ได้ไปดูที่พระวิหาร แต่ก็พอเชื่อได้จากปากคำของพระภิกษุผู้เป็นอริยบุคคล อีกประการหนึ่งขอให้ทรงสังเกตต่อไปว่า ตั้งแต่วันนี้ไป ถ้ามหาชนทั้งหลายยังหวาดหวั่นโจรองค์กรมาดอยู่ ก็หมายความว่าโจรยังอยู่ในป่า ถ้าไม่ทรงได้รับข่าวคราวความเดือดร้อนอันใดมาจากชนบท ย่อมหมายความว่ามหาโจรองค์กรมาดถูกพระพุทธเจ้าทรมานเสียแล้ว หรือโจรนั้นได้ทิ้งดาบหนีออกจากแคว้นโกศลไปแล้ว

ทางพระวิหารเชตวัน วันนั้นสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้พระสารีบุตรเถระเป็นประธาน พร้อมด้วยภิกษุเหล่านั้นผู้เป็นอริยบุคคล ช่วยโกลนหมวดเถราโกลนผมในห้องกุฎีแล้ว พระองค์ประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทา คือการอุปสมบทด้วยการเปล่งพระวาจาของ

พระองค์เองว่า “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด” ให้แก่องค์กรมาดมหาโจรผู้เคยมีมือเปื้อนเลือด เคยมีมือกระชับอยู่กับธนูและดาบ มีหนวดเครารุงรังผมเผ้ายุ่งเหยิงมาแต่หนหลัง ได้เปลี่ยนเครื่องแต่งกายใหม่มาเป็นกาสาขาวศีลทอของคัมภีร์ศาสนา มีสมณบริจารเป็นสมบัติ มีจีวรและบาตรเป็นเครื่องอาศัย และมีธรรมเป็นเครื่องประคองใจอยู่

เมื่อมหาโจรองค์กรมาดเข้ามาอุปสมบทเป็นภิกษุอยู่ในพระพุทธศาสนา จากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ได้รับพระมหากรุณาใหญ่ ได้รับฟังพระธรรมอันเกี่ยวกับคุณของความมีสติเป็นอาวุธในเบื้องต้น อันเปรียบเทียบได้ด้วยนายพรานเนื้อ ผู้จะยังความเจริญให้แก่อาชีพของตน ย่อมต้องมีอาวุธคือมีด และธนูคู่มือคอยระแวดระวังอย่าให้ห่างไกลได้ฉนั้นใด ผู้หวังความเจริญและความสงบระงับให้แก่จิตของตนย่อมจำเป็นต้องคุมสติเป็นอาวุธไว้ประหัดประหารอุปกิเลสเครื่องเศร้าหมองแห่งจิตไว้ฉนั้น

ตั้งแต่นั้นมา องค์กรมาดผู้ถึงแล้วด้วยศีล มีความสงบเสงี่ยมไม่ลำพองใจเหมือนแต่ก่อน ก็ตั้งหน้าบำเพ็ญความเพียรใหญ่ แต่เพราะกิตติศัพท์ความดุร้ายขององค์กรมาดยังแพร่หลายอยู่ไม่หมด ภิกษุองค์กรมาดจึงยังเป็นที่ตั้งแห่งความหวาดภัยของภิกษุทั้งหลาย บางครั้งมีภิกษุผู้เป็น

ปุลชนคอยหลักหลบ เมื่ออง-
กุลิมาลเดินผ่านไปสู่เรือนสร้ง
น้ำ บางราตรีภิกษุทั้งหลายมี
ความกลัวไม่เป็นอันบำเพ็ญ
ธรรม วันหนึ่งพระพุทธองค์
จึงทรงดำริด้วยพระกรุณา ทรง
ปรารธนาจะยังความไม่กลัวภัย
ให้เกิดแก่ภิกษุทั้งหลาย จึง
ทรงพระกรุณาให้พระองค์กุลิมาล
อาศัยบำเพ็ญเพียรอยู่ในที่ใกล้
พระคันธกุฎี

ข้างมหาเศรษฐีอนาถ-
บิณฑิกะ ผู้จัดนาคทาหารมา
อังกาสแก่พระภิกษุสงฆ์มีพระ
พุทธเจ้าเป็นประธานมาตลอด
กาลเป็นนิจ ทราบพระดำริแล้ว
เห็นเป็นการไม่บังควรที่พระ
ภิกษุใหม่จะอาศัยอยู่ในคันธกุฎี
ของพระพุทธเจ้า จึงเสียสละ
ทรัพย์ส่วนหนึ่ง สร้างกุฎิถวาย
ให้พระองค์กุลิมาลต่างหากหลัง
หนึ่ง อยู่ไม่ห่างจากพระคันธกุฎี
นัก ตั้งแต่บัดนั้นมาพระองค์กุลิมาล
จึงได้สถานที่บำเพ็ญธรรมเป็น
ที่วิเวก สมควรแก่อริยาคัย
แห่งตนโดยลำดับ

นับแต่พระองค์กุลิมาล ได้
สถานที่พำนักอยู่ในกุฎิหลัง
หนึ่งที่อนาถบิณฑิกะเศรษฐี
สร้างถวายแล้ว ชีวิตใหม่ของ
ท่านเริ่มใกล้ชิดอยู่กับธรรม
ประจำตลอดคืนวันที่ผ่านไป
ตรงข้ามกับชีวิตที่เคยเดิมด้วย
ความกระวนกระวาย เข้ม
โหดร้ายมาแต่เก่าก่อน ครั้ง
ก่อนท่านได้อบรมมาให้เห็นคน
เป็นอาหารแห่งดาบและธนู มา
บัดนี้ท่านได้รับอบรมให้มีแต่
ความเอื้อเฟื้อเมตตาปรานี มี

อาจารย์อยู่ในระเบียบที่ดี พระ-
พุทธเจ้าทรงควบคุมสั่งสอน
ภิกษุผู้อุปสมบทใหม่รูปนี้ ให้มี
ดวงตาเห็นธรรม บรรลุพระ
อริยธรรมตั้งแต่ขั้นต่ำสุดไปจน
ถึงขั้นสูงสุด

ชีวิตของกุลิมาลตั้งแต่อุป-
สมบท จนกว่าได้รับบรรลุธรรม
ขั้นสูง มีหลายตอนปรากฏใน
ตำนานพระพุทธศาสนาที่ควร
ศึกษาคือ

สมัยเริ่มเมื่อเป็นนักบวช
อยู่ในมหายาหารเชตวัน ท่าน
ต้องมีชีวิตเนื่องด้วยผู้อื่นตาม
สภาพของความเป็นภิกษุ วัน
ต้นท่านต้องออกไปบิณฑบาต
ในพระนครสาวัตถีโดยลำพัง
เมื่อเข้าไปสู่ตรอกโคหมูบ้าน
โค มหาชนทั้งหลายที่ทราบว่
ท่านเป็นมหาโจรมาแต่ก่อน
พอเห็นท่านเดินมาแต่ไกลก็พา
กันยกถาดอาหารหนีไป ไม่
กล้าพบหน้า ท่านต้องเสียมลาก
อาหารแม้แต่น้อยหนึ่งก็ไม่มี
มหาชนบางพวกยังพากันหยิบ
ก้อนอิฐบ้าง ท่อนไม้บ้าง ขว้าง
ปาทำร้ายท่าน ก้อนอิฐบางก้อน
ถูกหลัง ถูกหน้า ถูกศีรษะแตก
เลือดไหลโทรมกาย แต่ท่านยัง
คงมีริยาวัตรของสมณะทอด
ตาลงต่ำ มีแต่ความสุภาพ ไม่
เป็นไปเพื่อเบียดเบียนคนทั้ง
หลาย ไม่คำนึงถึงภัยอันใด ถ้า
เป็นสมัยก่อนอย่าว่าแต่คน
เหล่านั้นจะเข้ามาทำร้ายท่าน
เลย เพียงแต่ได้ยินว่าท่านผ่าน
มาเท่านั้น ก็ต้องพากันวิ่งหนี
ไม่คิดถึงชีวิต

เมื่อท่านกลับวิหาร ไม่

สามารถออกบิณฑบาตผู้เดียว
ได้ ท่านจึงออกไปพร้อมภิกษุ
อื่น ภิกษุเหล่านั้นพาท่านตรง
ไปยังบ้านพราหมณ์ปุโรหิต
และนางมันตานีพราหมณี ผู้
เป็นบิดามารดา เพื่อภิกษาตาม
วัตรของภิกษุบวชใหม่ แต่ยัง
ไม่ทันจะเดินทางถึงบ้านโยม
ก็มีคนตรงเข้าทำร้ายขว้างปา
บ้าง ตีเอาบ้าง จนทำให้ภิกษุ
ทั้งหลายพากันเสื่อมจากลาภ
ไปกับท่านด้วย

ความลำบากในสมณเพศ
ของพระองค์กุลิมาลเป็นอย่างนี้
มาชั่วนานาน จนกระทั่ง
พระสารีบุตรเถระต้องเที่ยว
บอกความจริงแก่ชาวบ้านว่า
บัดนี้องค์กุลิมาลไม่ใช่คนมีอัน-
ตรายเหมือนเมื่อก่อนแล้ว อง-
กุลิมาลมีดวงตาเห็นธรรมขึ้น
โดยลำดับแล้ว บัดนี้องค์กุลิมาล
เป็นสหายของคนทั้งหลายแล้ว

วันหนึ่ง พระองค์กุลิมาล
ออกไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน
ตามลำพัง ผ่านบ้านหญิงมีครรภ์
แก่ผู้หนึ่ง นางและสามีเป็นคน
ยากจน ไม่สามารถหาหมอมาร
ทำการคลอดให้ได้ วันที่พระ
องค์กุลิมาลเดินผ่านมา หญิงนั้น
นั่งร้องครวญครางด้วยความ
เจ็บปวดอยู่ที่ชานเรือน ขอร้อง
ให้ชาวบ้านช่วย พระองค์กุลิมาล
ผ่านมาพบ ก็เกิดเมตตา แต่ไม่
สามารถทำอะไรได้ ท่านเดิน
ก้มหน้าผ่านไป จนกระทั่งกลับ
สู่วิหารเชตวัน ทูลเล่าเรื่องที่
ผ่านมาให้พระพุทธเจ้าทรง
ทราบ และขอให้ทรงแนะนำ
วิธีช่วยหญิงมีครรภ์

พระพุทธเจ้าตรัสแก่อง-
กุลิมาลว่า

“เธอจงกลับไปยังบ้าน
ของหญิงผู้มีครรภ์ จงแสดง
เมตตาต่อเขาด้วยสัจจะ ตั้ง
อธิษฐานว่า ด้วยเดชแห่งความ
มีได้ตั้งใจจะประหารชีวิตสัตว์
ทั้งหลายให้ตกลงไปตั้งแต่ก่อน
ขอให้นางนี้คลอดลูกโดย
ปลอดภัยเถิด”

องค์กุลิมาลหวนนึกถึงการ
ฆ่าคนของคนอันเป็นกรรม
หนักมาแต่อดีต รู้ว่าการฆ่า
ทุกครั้ง เป็นการตัดชีวิตให้ตก
ล่วงไป จะไปพูดแก่หญิงนั้น
อย่างไรได้ จึงทูลพระพุทธเจ้า
ว่า

“ถ้าข้าพระพุทธเจ้าทำ
อย่างนั้น จะมีเป็นมุสาวาทแก่
หญิงนั้นไปหรือพระเจ้าข้า
เพราะการฆ่าคนทุกคนเป็น
การยังชีวิตให้ตกลงไปทั้งสิ้น”

พระพุทธเจ้าตรัสว่า “อง-
กุลิมาล เธอจงไปและจงกล่าว
แก่หญิงนั้นว่า น้องหญิง เรา
ได้เกิดใหม่ในอริยชาติแล้ว ไม่
เคยตั้งใจจะปลงชีวิตใคร ด้วย
คำสัตย์อันนี้ ขอความสวัสดีจง
มีแก่นางและครรภ์ของนางด้วย
(โยโธ ภคินี อริยาย ชาติยา
ชาโต นาภิชานามิ สญฺจิจุ
ปาณํ ชีวิตา โวโรเปตา เตน
สจุเจน โสตุติ เต โหตุ โสตุติ
คพฺพสุส)

เมื่อได้ฟังคำรัสเห็นปาน
นี้ ด้วยความเป็นห่วงใยต่อหญิง
ผู้มีครรภ์ พระองค์กุลิมาลรีบ
ออกจากพระวิหารเชตวัน ตรง
ไปยังบ้านของหญิงนั้น กล่าว

สั่งจางาตามที่พระศากยโคตมเจ้า
สั่งสอนไว้ทุกประการ ด้วย
เดชะสั่งจางาของพระองค์กุลิมาล
หญิงนั้นคลอดบุตรได้โดยสวัสดิ
เป็นอัครรรย

ข่าวเรื่องพระองค์กุลิมาล
กล่าวสั่งจางา ช่วยให้หญิงมี
ครรภ์แก่คลอดบุตรได้โดยสะ-
ดวก แพร่หลายไปยังที่ต่าง ๆ
ทั่วพระนครสาวัตถี ตั้งแต่นั้น
มา ก็ปรากฏว่า เมื่อหญิงมีครรภ์
คนใดเจ็บครรภ์ไม่สามารถ
คลอดได้โดยสะดวก สามเณร
หญิงนั้นหรือบางทีญาติพี่น้อง
และตัวหญิงนั่นเอง ต่างพากัน
ไปหาพระองค์กุลิมาลยังวิหาร
เชตวัน ขอให้ท่านช่วยเหลือ
ดังแต่ก่อน พระองค์กุลิมาลแสดง
เมตตา กล่าวสั่งจางาที่พระ-
พุทธเจ้าสั่งสอนมาช่วยเหลือ
หญิงทั้งหลายทั่วหน้ากัน ตั้ง
แต่นั้นมา สั่งจางาของพระ
องค์กุลิมาลกลายเป็นคาถา ใช้
ทำนํามนต์ให้หญิงมีครรภ์คลอด
ลูก ได้นิยมใช้กันมาจนถึงเวลา
นี้

ความดีและความมีเมตตา
ของพระองค์กุลิมาล ผู้เป็นมหา
โจรใจร้ายแต่กาลก่อน ร่ำลือ
กันไปทั่วนครสาวัตถี ข่าวนี้นี้ได้
ยินไปถึงพระราช ทรงแน-
โฆทนาและรับสั่งแก่พราหมณ์
ปุโรหิตบิดาขององค์กุลิมาลว่า
“บ้านเมืองหมดอันตรายแล้ว
บัลลังก์ของพระองค์ไม่มีใคร
คุกคามแล้ว พลเมืองทั้งหลาย
หมดวันภัย ทำมาหากินได้
อยู่เย็นเป็นสุขสืบมา สุขของ
บ้านเมืองคราวนี้ไม่มีคราวใด

เทียบได้ ด้วยว่าเป็นสุขเกิด
จากความไม่มีความเป็นโจร
ผู้ร้ายอันมีอยู่ในหัวใจของคนดี”

“เป็นเพราะพระมหากรุณา
ของพระพุทธเจ้า ที่ทรงช่วยปราบ
ความเป็นโจรขององค์กุลิมาลได้
คราวนี้” ปุโรหิตกราบทูล “หา
ใช่ข้าพระพุทธเจ้าผู้เป็นพ่อ และ
หาใช่นางพราหมณ์ผู้เป็นแม่ของ
พระองค์กุลิมาลไม่ ข้าพระพุทธเจ้า
เห็นว่า ธรรมของพระพุทธเจ้า
นั่นเองที่ช่วยปราบพระองค์กุ-
ลิมาล”

พราหมณ์ปุโรหิต ทูลให้
พระราชาทรงทราบเรื่องตั้งแต่
รับสั่งให้ตนออกปราบโจร ได้
ตรวจอุกฤษยามและความเป็น
โจรขององค์กุลิมาลดู ก็รู้ว่า องค์-
กุลิมาลคือลูกชายของตนเอง
จึงตกลงให้นางพราหมณ์ผู้เป็น
มารดาออกไปพบ เพื่อสั่งสอน
ด้วยคิดว่าขึ้นชื่อว่าแม่ ย่อม
ห่วงใยต่อลูก และขึ้นชื่อว่าลูก
ย่อมเห็นแม่ของตนเหมือนหนึ่ง
ธารน้ำใสในยามกระหาย คง
ละพยสจากความเป็นโจรได้ง่าย

แต่เหตุการณ์ผิดหวังไป
ทั้งสิ้น นางพราหมณ์ออกไป
หาลูกถึงบ้านโน้นแล้ว ไม่สามารถ
พบลูกได้ตามปรารถนา เพราะ
ลูกกำลังรอประหารคนอื่นอีกสัก
คนเดียว ประหารแล้วก็จะได้
ตัดนิ้วมือร้อยเป็นพวงมาลัยให้
ครบจำนวนตามที่อาจารย์สั่ง
ถ้าพบมารดาของตนขึ้นเวลา
นั้น องค์กุลิมาลคงจำหน้าไม่ได้
แม้นางพราหมณ์เล่า ก็คงจำ
หน้าลูกชายไม่ได้เช่นเดียวกัน

“นี่ดีแต่พระพุทธเจ้าเสด็จ
ไปโปรดองค์กุลิมาล ทรงทรมาน
ลูกเสียทันท่วงที หาไม่กรุง
สาวัตถีจะกลายเป็นป่าช้า ความ
เดือดร้อนจักมีทุกหย่อมหญ้า
นี่ดีแต่ธรรมของพระพุทธเจ้าที่
ช่วยคนร้ายให้กลายเป็นคนดี
ยังความร้อนให้กลายเป็นเย็น
ลูกของข้าพระพุทธเจ้าจึงได้
มาบวชในพระพุทธศาสนา
ช่วยให้กรุงสาวัตถีมีความสุข
ขึ้นได้แต่บัดนี้ไป”

“จริงทีเดียว เป็นเรื่องจริง
ของท่านปุโรหิต ถ้าไม่มีธรรม
ของพระพุทธเจ้าคอยช่วยเหลือ
อยู่ กรุงสาวัตถีก็คงมีทุกข์เพราะ
จักกลายเป็นเมืองโจร”

ตั้งแต่นั้นมา พระราชา
ทรงตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม
ยิ่งขึ้น ทรงบำรุงภิกษุสงฆ์ผู้
ทรงศีลมากขึ้น สมกับความ
เป็นผู้ปกครองคนทั้งหลายมา
เป็นลำดับ

เรื่องเมืองมหาวิททยาลัย
ดักกลีลา และชีวิตหลายแบบ
ของนักศึกษาแห่งมหาวิทยาลัย
นั้น มีชีวิตพันธุ์ละ เสนาบดี
ผู้กล้าหาญ หมอชีวกผู้สามารถ
และชีวิตของมหาโจรองค์กุลิมาล
ผู้กลายมาเป็นสัตว์บุญเป็นต้น
ดังพรรณนามา พอสมควรแก่
เวลา และปสาทะของมหาชน
ด้วยประการฉะนี้

รูปแบบการพัฒนาชนบท ครบวงจร

ดร.เย็นใจ เลหาวิช

การพัฒนาชนบทจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ๓ ประการคือ

๑. ผู้นำ
๒. องค์กร
๓. วิธีการ

ตามระบบโครงสร้างการบริหารของประเทศไทย ผู้นำการพัฒนาที่ได้ผลและได้มีการพิสูจน์จากการปฏิบัติมาแล้วคือ นายอำเภอ ซึ่งควรมีบทบาท

ของหัวหน้ามิใช่ลงมือทำเองทุกอย่าง ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ บทบาทที่สมควรทำคือ นายอำเภอเป็นผู้ประสานงานให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนลงไปช่วยเหลือประชาชน โดยมีการประสานกันเป็นระบบ ไม่ใช่ต่างฝ่ายต่างทำ

๓. ส่งเสริม บทบาทสำคัญ คือ การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในแง่มุมต่าง ๆ โดยใช้เป้าหมายหลัก คือ “บวร” นายอำเภอและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้ามาช่วย ไม่ใช่ “พระเอก” แต่ต้องเล่นบทบาท “ตัวประกอบ” หรือผู้ช่วยพระเอก ช่วยให้ประชาชนพึ่งตนเอง ยืนอยู่บนขาตนเอง ได้โดยเน้นบทบาทส่งเสริม ไม่

ผลงานอย่างใกล้ชิด และรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบเป็นระยะ ๆ

๕. แนะนำ ถ้าเห็นว่าการดำเนินงานของประชาชนมีปัญหา ออกนอกถื่นนอกทางที่ถูกต้องเหมาะสม นายอำเภอมีหน้าที่แนะนำ หรือทำความเข้าใจกับประชาชน ให้ปรับการดำเนินงานเสียใหม่โดยอาศัยแนวทางตามกฎหมาย และประเพณีนิยมเป็นหลัก

๖. เผยแพร่ ช่วยประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความสำเร็จในการพัฒนาของชุมชนต่าง ๆ ให้ขยายผลกว้างออกไป เป็นการให้กำลังใจแก่ผู้กระทำความดีไปพร้อม ๆ กัน

๗ ประการ คือ

๑. ริเริ่ม กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความสำนึกในการพัฒนา ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่จากความท้อแท้สิ้นหวัง ไปสู่ความหวังที่จะสร้างชุมชนใหม่ชีวิตใหม่ เริ่มด้วยการคลุกคลีกับประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำ คือ “บวร” ย่อมาจาก “บ้าน, วัด, โรงเรียน” ซึ่งเป็นแกนนำตามธรรมชาติของสังคมไทย จากนั้นจัดให้มีการฝึกอบรม

ผู้นำแผ่นดินธรรม - แผ่นดินทองขึ้น ในกรณีที่มีการริเริ่มไปแล้ว หน้าที่นี้จะหมดไป

๒. ประสานงาน บทบาท

ให้เป็นผู้จัดการเอง

๔. ติดตาม คอยติดตามความคืบหน้าของการพัฒนา ทำการสำรวจ สรุป และประเมิน

๗. สืบทอด โครงการใดที่ประสบผลดีอยู่แล้ว แม้ว่าตนจะมีได้เป็นผู้ริเริ่มไว้ ก็ควรดำเนินการสืบทอดและขยายผลต่อไป ไม่ทำตนเป็นคนใจแคบ ส่งเสริมเฉพาะโครงการที่ตนเองเป็นผู้ริเริ่มเท่านั้น

องค์กรภาครัฐ

บวร

องค์กรภาคเอกชน

บ — บ้าน

ว — วัด

ร — โรงเรียน

นายอำเภอเป็น
ผู้ประสานงาน
การพัฒนา

ขั้นตอนการพัฒนาแบบ
ครบวงจร อาจลำดับได้ดังนี้:

๑. พัฒนาคน

— จิตใจ: มีความหวัง
ใหม่ ขยันขันแข็ง คิดพึ่งตน
เอง ร่วมมือกับเพื่อนบ้าน ละ-ละ-
เล็ก อบายมุข มีวินัย ใฝ่รู้

— สังคม: ร่วมกันทำ
ประโยชน์เพื่อสังคม โดยเริ่มต้น
ที่ครอบครัว พัฒนาความสะอาด
ในบ้าน ในท้องถิ่น ดูแลสิ่ง
สาธารณะ พัฒนาสิ่งสาธารณ-
ประโยชน์ ระวังกษาคความ
ปลอดภัย การรักษาสภาพปลอด
อบายมุข สาธารณสุข จัดกลุ่ม
เยาวชนบำเพ็ญประโยชน์ ฯลฯ

๒. พัฒนางองค์กร

— การรวมกลุ่มเพื่อ
ปฏิบัติการทางสังคม ต่าง ๆ
เช่น กลุ่มเยาวชน แม่บ้าน
รักษาความปลอดภัย ดูแลเรื่อง
ความสะอาด ฯลฯ

— การรวมกลุ่มเพื่อ
ปฏิบัติการในเรื่องการปกครอง
ตามระบอบประชาธิปไตย ตาม
โครงสร้างของทางราชการ ตั้ง
แต่ระดับสภาตำบล ลงมาจน
ถึงคณะกรรมการต่าง ๆ ของ
หมู่บ้าน/คุ้ม

— การรวมกลุ่มเพื่อ
ปฏิบัติการทางเศรษฐกิจ เช่น
กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่ม
การผลิตต่าง ๆ กลุ่มสหกร
สหการ สหกรณ์ ธนากรยา
ธนากรข้าว ฯลฯ

— การฝึกอบรมและ
พัฒนาในเรื่องการจัดการ ซึ่ง
เป็นหัวใจสำคัญของการบริหาร
องค์กรต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ

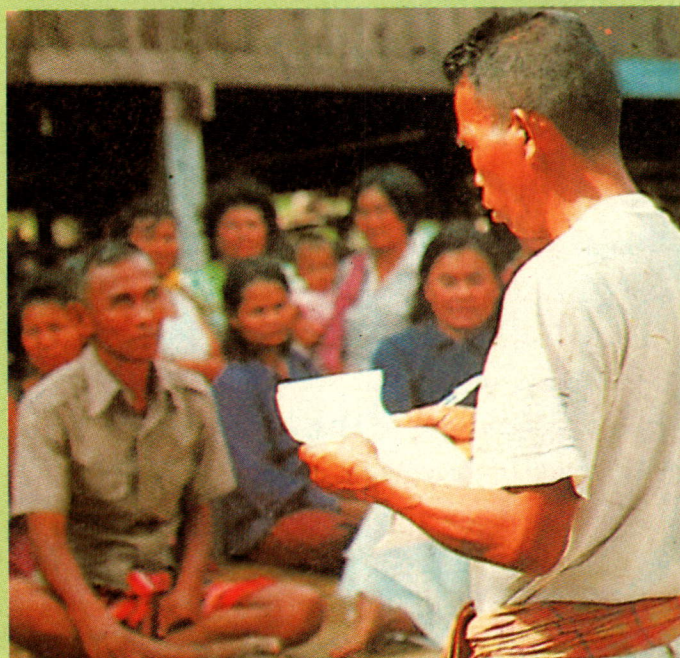
๓. พัฒนางาน

— อาชีพ : พัฒนาอาชีพ
โดยเน้นการให้ความรู้ และ
ประสบการณ์ในการฝึกอาชีพ
ที่มีอยู่เดิม และเริ่มฝึกอาชีพใหม่

ที่เหมาะสม โดยเชิญวิทยากร
จากภาครัฐและเอกชนมาช่วย-
เหลือ

— เทคโนโลยี : ให้ความรู้
และประสบการณ์ในการเรียนรู้
เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อการ

ประกอบอาชีพตั้งแต่ระดับการ
ผลิตด้านการเกษตร เช่น การ
ใช้ปุ๋ย การทำปุ๋ยหมัก การใช้
ยาปราบศัตรูพืช การผลิตยา
ปราบศัตรูพืชจากพืชธรรมชาติ
 ฯลฯ ไปจนกระทั่งเทคโนโลยี

การแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร เช่น เทคนิคการเชื่อม, การดอง, การอบแห้ง, การบรรจุหีบห่อ, ฯลฯ

๔. พัฒนาตลาด

— ตลาดในท้องถิ่น : ส่งเสริมให้มีการจัดตั้ง ขยาย และปรับปรุงตลาดในท้องถิ่น ให้มีความเหมาะสม มีการปรับสถานที่ให้สะอาด สะดวก โฆษณา ประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

— ตลาดภายนอก : ส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงใกล้ชิดกับตลาดภายนอก โดยเฉพาะตลาดผลผลิตการเกษตร และหัตถอุตสาหกรรม เพื่อระบายผลผลิตไปสู่ภายนอก แม้กระทั่งการส่งออกต่างประเทศ เรื่องนี้ภาครัฐน่าจะมียุทธศาสตร์ในการช่วยเหลือมาก โดยเชื่อมโยงกับเครือข่ายของภาคเอกชนที่มีอยู่แล้ว

๕. พัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

— พัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่น เช่น ป่าไม้, แหล่งสัตว์ป่า, สัตว์น้ำ ฯลฯ ให้มีสภาพดี พื้นฟูสภาพเดิมที่ถูกทำลายให้คืนมา มีการปลูกป่า ฯลฯ

— พัฒนาแหล่งน้ำ น้ำเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาชนบท จึงต้องมีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำทั้งที่มีอยู่แล้ว และแสวงหาแหล่งใหม่ให้เพียงพอ

— พัฒนาดิน ดินเป็นปัจจัยสำคัญของการผลิต ต้องมีการพัฒนาโดยอาศัยบุคลากรจากทางราชการมาช่วยในด้านเทคนิค และการจัดการ ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น การปฏิรูปที่ดิน การแก้ปัญหาดินเสีย, ฯลฯ

— พัฒนาถนนหนทาง คูคลอง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการผลิตและจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ ในบางท้องถิ่นอาจมีการติดตั้งวิทยุ โทรศัพท เพื่อติดต่อขาย

ผลิตผลกับพ่อค้าในเมือง เป็นต้น

๖. พัฒนาประสบการณ์การพัฒนา

— การดูงาน : ช่วยให้เกิดความรู้กว้างขึ้น เปิดหู เปิดตาของประชาชนนักพัฒนา ควร

ให้ผู้ผู้นำการพัฒนาได้มีโอกาสไปดูงานพัฒนาทั้งในแง่บวกคือการประสบความสำเร็จและแง่ลบ คือการประสบอุปสรรคความไม่สำเร็จ โดยศึกษาจากของจริง จะไม่หลงติดอยู่กับความสำเร็จของหมู่บ้านของตนเอง เพราะอาจมีที่อื่นที่เขาพัฒนาได้สูงกว่า

— การสัมมนา : มีการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างกันและกันในระดับจังหวัดอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง เพื่อเรียนรู้ความสำเร็จและอุปสรรค ตลอดจนวิธีการดี ๆ ที่นำมาใช้แล้วได้ผล จะช่วยให้มีการพัฒนาสูงขึ้นไปไม่มีสิ้นสุด และเป็นการกระตุ้นกันเองไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย

— การประชุมสมัชชาแผ่นดินธรรม-แผ่นดินทอง : เป็นการประชุมระดับชาติ ควรจัดให้มีขึ้นทุกปีตลอดไป โดยกรมการปกครองเป็นแกนนำในการจัด เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะผู้นำและแนวคิดต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

— การฝึกอบรม : เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรม-แผ่นดินทอง ควรจัดตั้งองค์กรเพื่อการฝึกอบรมขึ้น จัดให้มีเครือข่ายทั่วประเทศ แสวงหาวิทยากรระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ซึ่งส่วนหนึ่งก็คือ ประชาชนที่เป็นนักพัฒนาที่ประสบความสำเร็จมาแล้วมาเป็นวิทยากรเล่าประสบการณ์ของตนเอง

องค์กรนี้ควรเป็นหน่วยงานสำคัญของกรมการปกครองที่จัดขึ้นเพื่อการฝึกอบรม และจัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาโดยเฉพาะ

— การวิจัย : ควรมีการศึกษาวิจัย ติดตามประเมินผลการพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรม-แผ่นดินทองอย่างเป็นระบบ และดำเนินการต่อเนื่องตลอดไป หน่วยงานวิจัยควรเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่จัดขึ้นเพื่อการฝึกอบรม เพราะการฝึกอบรมและการวิจัยเป็นกิจกรรมที่ควรกระทำควบคู่กันไป ผลจากการวิจัยอาจนำมาใช้ปรับปรุงวิธีการฝึกอบรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้

ข้อสังเกตเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับราชาศัพท์

ม.ร.ว.แสงสุรย์ ลดาวัลย์

“ข้อสังเกตเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับราชาศัพท์” ผมได้นำเอาคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ซึ่งผู้ใช้นักนำไปใช้ไขว้เขวไม่ถูกที่ หรือไม่เหมาะสม มาตั้งเป็นข้อสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งก็หวังว่าจะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้สนใจบ้างตามสมควร

๑. ความหมายที่แตกต่างระหว่างคำว่า “พระบรมราชูปถัมภ์” และ “พระบรมราชานุเคราะห์”

คำว่า “พระบรมราชูปถัมภ์” และ “พระบรมราชานุเคราะห์” นั้น ยังมีผู้ใช้ปะปนกันอยู่ เห็นจะเป็นด้วยเข้าใจว่าเป็น

เสด็จออกมหาสมาคม
รับการถวายชัยมงคล
เฉลิมพระเกียรติใน
มหามงคลเฉลิมพระ-
ชนมพรรษา ๕ รอบ
พระที่นั่งชัยมงคล-
ภิเชก มณฑลพิธีท้อง
สนามหลวง

การช่วยเหลืออย่างเดียวกัน ที่จริงความหมายของคำสองคำนี้ต่างกันในสาระสำคัญ การใช้จึงต้องแยกใช้ให้ถูก

“พระบรมราชูปถัมภ์” มีความหมายไปในทางช่วยเหลือเกื้อกูล หรือช่วยคำจุน ดังนั้น ถ้าใช้กับสมาคมสโมสร หรือกิจการบางอย่างที่ทรงช่วยเหลือเกื้อกูล เช่น “ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับสมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์” หรือ “ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับการแข่งขันกีฬาแหลมทอง ครั้งที่ ๘ ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์” อย่างนี้ถูกต้องใช้ได้ แต่ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับทรงช่วยเหลือคนเจ็บคนตาย จะใช้พระบรมราชูปถัมภ์ไม่ได้ เพราะไม่ได้ทรงช่วยเหลือเกื้อกูลให้เจ็บให้ตาย ต้องใช้คำว่า “พระบรมราชานุเคราะห์” ซึ่งหมายถึง ทรงช่วยเพราะทรงสงสาร จึงทรงพระเมตตาทรงพระกรุณา เช่น ทรงช่วยในการรักษาพยาบาลข้าแผ่นดินคนหนึ่ง ก็พูดว่า “พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการรักษาพยาบาลแก่นาย...” หรือ “ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับนาย...เข้ารับการรักษาพยาบาลในฐานะคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์” ดังนี้ เป็นต้น

สำหรับสมเด็จพระบรมราชินี มิได้ใช้คำว่าพระบรมราชูปถัมภ์ และพระบรมราชานุเคราะห์ เพราะบรมราชาในศัพท์นี้หมายถึง “บรมราชาธิราช” คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยเฉพาะ จึงเปลี่ยนไปใช้คำอื่น เช่น พระราชูปถัมภ์ พระราชานุเคราะห์ แต่ในรัชกาลปัจจุบันนี้ ได้มีผู้บัญญัติศัพท์ขึ้นมาคำหนึ่ง คือ “พระบรมราชินูปถัมภ์” ผู้บัญญัติจะเป็นผู้ใดไม่ทราบ

ทราบแต่ว่าสายปัญญาสมาคมได้นำออกใช้ก่อนผู้ใดอื่น ช่างเป็นศัพท์ที่ไพเราะและคู่ควรแก่พระเกียรติยศเสียเหลือเกิน ต้องขอสดุดีไว้ ณ ที่นี้

สำหรับคำที่มีความหมายถึงการทรงช่วยด้วยพระเมตตานั้น ผมเคยได้ทราบว่าเจ้านายบางพระองค์ ท่านใช้เป็นราชาศัพท์สำหรับสมเด็จพระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ ๕ ว่า “พระบรมราชินีอนุเคราะห์” เป็นคำที่ไพเราะและสมพระเกียรติเหมือนกัน แต่สมัยนี้ ไม่ค่อยเห็นมีใครใช้เหมือนกัน ผมจึงรื้อฟื้นเอามาทูลเกล้าฯ และเชิญชวนให้ใช้ แม้สมเด็จพระบรมราชชนนี ก็น่าจะใช้ว่า “สมเด็จพระบรมราชชนนีอนุเคราะห์” ได้

๒. ความหมายที่แตกต่างระหว่างคำว่า “เฉลิมพระชนมพรรษา” และ “วันพระบรมราชสมภพ” (หรือ วันพระราชสมภพ)

ความจริง “วันเฉลิมพระชนมพรรษา” ไม่ได้หมายความว่า เป็น “วันพระบรมราชสมภพ” เป็นแต่เพียงวันบำเพ็ญพระราชกุศลเฉลิมฉลองเนื่องในมหามงคลสมัยคล้ายวันพระบรมราชสมภพ ที่ได้เวียนมาบรรจบครบรอบอีกปีหนึ่งเท่านั้นเอง

แต่เนื่องจากพระราชพิธีเฉลิมฉลองกระทำขึ้นในวันคล้ายวันที่เสด็จพระบรมราชสมภพ ดังนั้น จึงถือกันมาแต่โบราณว่า ถ้าจะพูดถึงวันเฉลิมพระชนมพรรษา ก็หมายถึงวันคล้ายวันพระบรมราชสมภพด้วย

โปรดสังเกตดู ผมใช้คำว่า “วันคล้ายวันพระบรมราชสมภพ” คือ มีคำว่า “คล้าย” อยู่ด้วย ไม่ได้ใช้ว่า “วันพระบรมราชสมภพ” เพราะวันพระราชสมภพสมัยนั้น ในรัชกาล

ปัจจุบันมีวันเดียว คือวันจันทร์ ที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๙๐ ส่วนวันที่ ๕ ธันวาคม ปีอื่น ๆ ทุกปีที่ผ่านมา ไม่ใช่วันพระบรมราชสมภพ เป็นวันคล้ายวันพระบรมราชสมภพ สมัยนี้ไม่ค่อยจะได้เรียกกัน เลยทำให้คนลืม โดยเหตุนี้กระมัง เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคมปีนี้ ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระบรมราชสมภพสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช จึงได้มีการถวายพระพรด้วยคำขึ้นต้นว่า “เนื่องในมงคลวโรกาสวันพระราชสมภพ” เป็นส่วนใหญ่ที่เขียนว่า “เนื่องในมงคลวโรกาสคล้ายวันพระราชสมภพ” มีน้อยเต็มที

๓. การใช้ราชาศัพท์คำว่า “พระบรมราชวโรกาส”

เมื่อวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ปีก่อนแม้จะเป็นเวลาที่ข้าวยากหมากแพงทั้งมิได้เสด็จประทับอยู่ในพระนคร แต่ก็ได้เห็นได้ยินคำถวายพระพรทั้งทางหน้าหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และวิทยุ เต็มที่อยู่อย่างเดิม รู้สึกชุ่มชื่นใจเสียจริง ๆ นี่แหละความภักดีของคนไทยที่มีอยู่ต่อเบื้องพระยุคลบาทของทั้งสองพระองค์

คำถวายพระพรนั้นคล้ายกัน แต่รายหนึ่งจะอยากให้เห็นต่างออกไปหรืออย่างไรก็ไม่ทราบขึ้นต้นว่า “เนื่องในพระบรมราชวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา”

แปลกกว่าเขาอื่นจริง แต่กลายเป็นนำเอาคำว่า “พระบรมราชวโรกาส” ไปใช้ไม่ถูกที่ ที่ท่านใช้คำว่า “ในมหามงคลวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา” หรือ “ในโอกาสกษัตริย์คล้ายวันพระราชสมภพ” นั้นถูกต้องและไพเราะดีแล้ว

สำหรับคำว่า “พระบรมราชวโรกาส”

ควรใช้ในประโยคต่อไป เช่น “ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส ถวายพระพรชัยมงคล ขอให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน” เป็นต้น

๔. รับสั่ง-ตรัส-ดำรัส-พระราชดำรัส-พระราชกระแส

ราชาศัพท์ทั้ง ๕ คำนี้ แปลว่า คำพูดหรือพูดทั้งนั้น แต่ในตำราราชาศัพท์แยกไว้ว่า “พระราชดำรัส-พระราชกระแส” ใช้สำหรับเจ้านาย

ได้ลองพิจารณาความในหนังสือเก่า ๆ เช่น “จดหมายหลวงอุดมสมบัติ” “จดหมายเหตุเรื่องพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระประชวร” ฉบับเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง และหนังสืออื่นอีกหลายเล่ม จำไม่ได้ว่าซื้ออะไรบ้าง เห็นว่าคำว่า “รับสั่ง” ก็ดี “ตรัส” ก็ดี “ดำรัส” ก็ดี ท่านใช้กับพระเจ้าอยู่หัวด้วยเหมือนกัน ตอนไหนจะใช้คำไหนสังเกตดูอยู่ที่น้ำหนักในเรื่องที่ทรงพูด เช่น เรื่องธรรมดาสามัญ ไม่เป็นราชการ หรือราชการเรื่องไม่สำคัญ ท่านใช้ว่ารับสั่งหรือตรัส ถ้าเป็นราชการเรื่องที่มีน้ำหนักมีความสำคัญ ก็ใช้พระราชดำรัส-พระราชกระแส ถ้าเป็นคำสั่งอันจะพึงตราเป็นด้วยทกกฎหมาย ก็ใช้คำว่า “พระบรมราชโองการ” ไปเลย

ขอยกตัวอย่างความในจดหมายเหตุเรื่องพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระประชวรมาเป็นตัวอย่าง คือ ตอนพระบงกคตกเป็นพระโลหิต เขียนว่า “พระอาการกำเริบมากขึ้น จึงรับสั่งให้พระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ พระประเสริฐศาสนดรามารองเข้าไปเฝ้าในที่จึง รับสั่ง ว่า พระโรคมากอยู่แล้ว ถ้าเห็นพระอาการเลื่อมมือ เหลือกำลัง ปัญญาแพทย์ก็ให้กราบทูลแต่โดยจริง” ส่วน

ตอนที่โปรดให้พระบรมวงศ์และข้าราชการแผ่นดินผู้ใหญ่เข้าไปเฝ้า เพื่อทรงสั่งเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน เขียนว่า รับสั่งให้หาพระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงเทเวศร์วัชรินทร์ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท ท่านเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ ที่สมุหพระกลาโหม เข้าไปเฝ้าในที่ทรงพระประชวร จึงมี พระราชดำรัสราชานุญาตสรรพกิจ การพระนครมอบให้ปรึกษากัน อย่าให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อน”

ดังตัวอย่างที่ยกมานี้จะเห็นได้ชัดว่าท่านใช้คำว่า “รับสั่ง” กับ “พระราชดำรัส” ตามความสำคัญของเรื่อง

การแยกใช้คำราชาศัพท์ ๕ คำตามความสำคัญของเรื่อง เข้าใจว่าจะมีมาแต่โบราณ ที่เข้าใจดังนี้เพราะไม่เพียงแต่มีหนังสือเก่า ในบัตรหมายที่สั่งราชการในพระราชสำนัก ท่านก็แบ่งไว้เป็น ๒ อย่าง อย่างหนึ่งเรียกว่า หมายรับสั่ง อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า หมายกำหนดการ

หมายรับสั่ง นั้น เป็นหมายสั่งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติราชการพิธีเป็นการภายในตอนล่างสุดของหมาย เขียนว่า “ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยให้ถามผู้รับรับสั่งโดยหน้าที่ราชการ” แล้วลงชื่อ ผู้รับรับสั่ง ปัญหาที่นำคิดมีอยู่ว่า ใครเป็นผู้รับสั่ง ผมใคร่ตรงดูแล้วเห็นว่าเมื่อเป็นงานหลวงในราชสำนักจะเป็นใครไม่ได้นอกจากพระเจ้าอยู่หัว ดังนั้น ก็พอเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า แต่ก่อนนั้นคำว่ารับสั่ง เป็นราชาศัพท์สำหรับใช้กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้แน่นอน

ส่วน หมายกำหนดการ พระราชพิธี

ต่าง ๆ ที่จะให้ทราบทั่วไป ขึ้นต้นด้วยการใช้ถ้อยคำว่า “เสนาบดีกระทรวงวัง (ปัจจุบันเลขาธิการพระราชวัง) รับพระบรมราชโองการเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสั่งว่า...” ทุกครั้งไป

ผมเคยนำข้อสังเกตของผมไปหารือกับท่านผู้รู้ บางท่านก็เห็นด้วย บอกว่าเคยเห็นเจ้านายท่านทรงเขียนหนังสือไว้ว่า พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งอย่างนั้นอย่างนี้ หรือตรัสอย่างนั้นอย่างนี้อยู่บ่อย ๆ ถ้าเป็นศัพท์บ่งบอกว่าใช้ได้แต่เจ้านาย ท่านจะนำไปใช้กับพระเจ้าอยู่หัวทำไม แต่บางท่านก็ค้านว่าใช้ปนกันไม่ได้ ที่ใช้ ๆ กันนั้นผิดคำราชาศัพท์ ครั้นเมื่อผมได้ตั้งปัญหาถามไปว่าในหมายรับสั่งทำไมใช้ “รับสั่ง” หรือว่าหมายนั้นไม่ถือว่าพระเจ้าอยู่หัวสั่ง เป็นเจ้านายพระองค์ใดพระองค์หนึ่งสั่งกระนั้นหรือ ท่านก็อธิบายไม่ได้ จึงเป็นปัญหาที่ยังดีไม่แตก เท่าที่นำมาเสนอนี้ก็มีใช่เป็นการยืนยันอย่างใดอย่างหนึ่ง เพียงแต่นำเอาเรื่องที่เคยสังเกตจากหนังสือเก่า ๆ มาเล่าสู่กันฟัง ในฐานะที่ทั้งผู้อ่านผู้เขียนเป็นผู้สนใจในราชาศัพท์ด้วยกันเท่านั้น

๕. การใช้คำว่า “ใน” แทน “ของ” ในประโยคราชาศัพท์

คำว่า “ของ” ที่พจนานุกรมให้ความหมายไว้ว่า ใช้เป็นคำสำหรับนำหน้านามที่เป็นผู้ครอบครองนั้น ถ้าผู้ครอบครองเป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือพระบรมราชวงศ์ มักไม่นิยมใช้คำว่า “ของ” แต่จะเปลี่ยนเป็นใช้คำว่า “ใน” แทน เช่น ประโยคที่พูดว่า “สมเด็จพระเจ้าฟ้า...ทรงเป็นพระราชธิดาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” อย่างนี้ใช้ไม่ได้ ต้องเปลี่ยนคำว่า “ของ” เป็น “ใน” ก็คือต้องพูดว่า “สมเด็จพระเจ้าฟ้า...ทรงเป็นพระ

ราชาธิปไตยในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”

สำหรับเจ้านายอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน ต้องใช้ “ใน” ทั้งสิ้น เช่น “พระองค์เจ้า... ทรงเป็นพระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า...” หรือถ้าจะพูดเพียงว่า “พระองค์เจ้า... ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า...” ก็มีความหมายเช่นเดียวกัน แต่การใช้ย่อตามประโยคหลังนี้ ผู้ฟังหรือผู้พบเห็นข้อเขียนควรต้องระมัดระวัง เพราะไม่ใช่เป็นพระโอรสธิดาท่านั้น จึงจะใช้ประโยคนี้ เป็นหม่อมห้ามท่านก็ใช้ เช่น หม่อมราชวงศ์โต จิตรพงศ์ ท่านเป็นหม่อมห้ามในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ก็ใช้ว่า “หม่อมราชวงศ์โต ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์” ได้เช่นเดียวกัน

นอกจากที่กล่าวมาแล้วนี้ ในราชศัพท์ยังมีการใช้คำว่า “ใน” แทน “ของ” อยู่อีกมากซึ่งจะยกตัวอย่างไว้พอเป็นสังเขป ดังนี้

“ข้าทูลละอองธุลีพระบาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”

“ข้าบาทบริจาริกาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”

“เจ้าจอมมารดาในรัชกาลที่...”

“พระราชหัตถเลขาในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ”

“พระราชโทรเลขในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”

“พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”

“พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”

แต่ในการที่แสดงถึงความเป็นเจ้าของในบางสิ่งบางอย่าง ท่านจะยังคงใช้คำว่า

“ของ” ไม่เปลี่ยนไปใช้ว่า “ใน” เช่น “สุนัขของพระองค์เจ้า ก” “ที่ดินของพระองค์เจ้า ข” แต่ก็มีข้อยกเว้นเมื่อจะพูดถึงห้างร้าน ธนาคาร ที่ได้รับพระราชทานตราตั้ง ท่านใช้ “ใน” เช่น “พระราชทานตราตั้งให้เป็นบริษัทสรรพสินค้าในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” หรือ “พระราชทานตราตั้งให้เป็นธนาคารในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”

สำหรับประโยคที่แสดงให้เห็นว่าเป็นของของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือพระราชวงศ์นั้น บางประโยคถ้าตัดคำว่า “ของ” ออกได้ท่านก็ตัด เช่น “ฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” เป็นต้น

๖. การใช้คำว่าพระกระยาและพระกระยาหาร

คำว่า “กระยา” แม้ในพจนานุกรมจะแปลครอบคลุมไปถึงเครื่องกินทั้งหมด แต่ในราชศัพท์นั้น คำว่า “พระกระยา” ท่านแปลว่า “ข้าว” และก็มีมักจะเข้าใจกันว่าเป็น “ข้าวสวย” โดยเฉพาะ ดังนั้นจึงมีผู้ถามไปทางชุมนุมส่งเสริมการใช้ภาษาไทย บ้างถามโดยตรงมายังผู้เขียนบ้าง ว่า “ข้าวต้ม” ในราชศัพท์ใช้ว่าอย่างไร ผมเห็นว่าคำถามนี้คงมีผู้สนใจในราชศัพท์พออยากจะได้ฟังคำตอบอีกมาก จึงนำมาเขียนรวมไว้ในที่นี้ด้วย

คำว่า “ข้าวต้ม” นี้ ผมทราบจากญาติผู้ใหญ่ที่อยู่ในพระราชสำนัก ในสมัยก่อนว่าข้าวต้มที่จัดเป็นเครื่องคั้นนั้น เรียกกันว่า “พระกระยาต้ม” แต่ผมมานึก ๆ ดูแล้วเห็นว่าไม่น่าจะใช้อย่างนั้นเลย เพราะอาหารที่เป็นข้าวมีมากมายหลายอย่างนัก ถ้าเรียก “ข้าวต้ม” ว่า “พระกระยาต้ม” ข้าวอย่างอื่น เช่น ข้าวผัด ข้าวต้ม ข้าวเหนียว มิต้องเรียก

ว่า “พระกระยาผัด” “พระกระยาตัง” “พระกระยาเหนียว” ไปด้วยหรือ พระกระยาผัดนั้นพอฟังได้ แต่พระกระยาตังดูจะกลายเป็นเรื่องชวนหัว ผมจึงคิดว่าคงไว้แต่ “พระกระยา” ซึ่งแปลว่า ข้าวคำเดียว ส่วนข้าวที่แปลงเป็น คัม เป็น ผัด หรือเป็นข้าวตังข้าวเหนียว เราเรียกชื่อเดิมไม่เปลี่ยนเป็นพระกระยาจะมีดีกว่าหรือ ที่จริงเรามีทางที่จะผูกประโยคให้ฟังรื่นหูได้คมไป เช่น เมื่อเราจะพูดถึงการตั้งข้าวต้มเป็นเครื่องเสวยตอนเช้า หรือตั้งข้าวตังหน้าตังเป็นเครื่องเสวยตอนบ่าย เราก็อาจพูดได้ว่า เทียบเครื่องข้าวต้มเป็นเครื่องเช้า หรือเทียบข้าวตังหน้าตังเป็นเครื่องว่าง ดังนี้เป็นต้น

สำหรับคำว่า “พระกระยาหาร” หมายถึง เครื่องเสวยทั่วไป ตรงกับศัพท์ในพจนานุกรมที่แปลว่า “กระยาหาร” ไว้ว่า “เครื่องกิน” ถ้าจะบ่งบอกให้ชัดว่าเป็นเครื่องกินประเภทใด เช่นอาหารไทยหรือฝรั่ง ก็อาจพูดได้ว่า “พระกระยาหารไทย” หรือ “เครื่องไทย” “พระกระยาหารฝรั่ง” หรือ “เครื่องฝรั่ง”

๙. พระชนมพรรษา-พระชนมายุ-พระชันษา ใช้ในที่แตกต่างกันอย่างไร

พระชนมพรรษาก็ดี พระชนมายุก็ดี และพระชันษาก็ดี เป็นราชาศัพท์แปลว่า อายุทั้ง ๓ คำ เวลานี้ดูจะนำไปใช้ปะปนกันไปหมด ไม่ว่าในหลวง สมเด็จพระบรมราชินี พระราชวงศ์ใหญ่น้อย เรามักจะใช้พระชนมายุกันทั้งนั้น ซึ่งไม่ถูกต้องเลย ประเพณีการใช้ถ้อยคำแต่ก่อนท่านกำหนดให้ใช้ต่างกันตามลำดับพระอิสริยยศศักดิ์ ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ใช้คำ

ว่า “พระชนมพรรษา” แทนคำว่า “อายุ” และใช้คำว่า “พรรษา” แทนคำว่า “ปี”

สมเด็จพระอัครมเหสี

สมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง

สมเด็จพระมหาอุปราชกรมพระราชวังบวรสถานมงคล

สมเด็จพระอนุชาธิราช

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช

สกลมหาสังฆปริณายกผู้ได้รับมหา

สมณุตตมาภิเษกเป็นสมเด็จพระมหาสมณเจ้าแล้ว

เจ้านายทั้ง ๙ ตำแหน่งนี้ จึงใช้คำว่า “พระชนมายุ” แทน “อายุ” และใช้คำว่า “พรรษา” แทนปีเช่นเดียวกัน

ส่วนพระบรมวงศานุวงศ์นอกจากที่ได้กล่าวถึงข้างต้นแล้ว ใช้คำว่า “พระชันษา” แทนคำว่าอายุ และจำนวน “ปี” ไม่เปลี่ยนเป็น “พรรษา”

ที่เรียนมานี้เป็นหลักที่ใช้กันมา แต่ในปัจจุบันพระบรมวงศานุวงศ์มีน้อยพระองค์ หากจะเทิดพระเกียรติด้วยการใช้ถ้อยคำให้สูงขึ้น ชั้นสมเด็จพระเจ้าฟ้าและพระองค์เจ้า ลูกหลวงจะใช้ “พระชนมายุ” ด้วยก็สมควร แต่พระราชวงศ์ชั้นพระองค์เจ้าหลานหลวง ควรใช้ “พระชันษา” เช่นเดิม

ข่าวเพื่อสื่อมวลชน

กะปิดีต้องไม่ใส่สี

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเตือนผู้ผลิตและพ่อค้าคนกลางอย่าใส่สีในกะปิ มิเช่นนั้นจะถือว่าได้กระทำการผิดกฎหมาย ฝ่าฝืนประกาศกระทรวงสาธารณสุข

ด้วยกะปิจัดเป็นอาหารพื้นบ้านอย่างหนึ่งของคนไทย ที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งจากการศึกษาวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา พบว่า ในปัจจุบันมีผู้ใช้สีผสมในกะปิกันอย่างแพร่หลายเพื่อทั้งสีสังเคราะห์สำหรับผสมอาหาร และสีย้อมผ้า โดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน เช่น เพื่อเป็นการอำพรางผลิตภัณฑ์ เนื่องจากมีการนำส่วนผสมอื่นมาผสมในกะปิอันได้แก่ แป้งมัน เป็นต้น ดังนั้น กระทรวงสาธารณสุข จึงได้คุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภค ด้วยการกำหนดให้กะปิเป็นอาหารประเภทหนึ่งในจำนวนหลายประเภทที่ห้ามใส่สีทุกชนิด ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๖๖ (พ.ศ. ๒๕๒๕) เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๕๕ (พ.ศ. ๒๕๒๔) ทั้งนี้เพราะโดยสภาพของกะปินั้นมีสีตามธรรมชาติอยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องใส่สีอื่นอีกแม้ว่าจะจะเป็นสีสังเคราะห์

สำหรับผสมอาหารก็ตาม ด้วยเหตุที่สีสังเคราะห์ผสมอาหารนั้นไม่มีคุณประโยชน์ต่อร่างกาย และหากบริโภคบ่อย ๆ มากเข้าก็จะสะสมในร่างกายอาจทำให้เกิดอันตรายได้ นอกจากนี้การใส่สีในกะปิยังทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดในลักษณะที่แท้จริงของกะปิด้วย เพราะกะปินั้นโดยปกติแล้วลักษณะสีควรเป็นสีน้ำตาลเข้มถึงน้ำตาลแดง มิใช่สีแดงเข้มหรือสีม่วงอมสีแดง ซึ่งเกิดจากการใส่สี

ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา จึงขอเตือนผู้ผลิตหรือพ่อค้าคนกลางอย่าได้ใส่สีในผลิตภัณฑ์กะปิไม่ว่าจะเป็นสีสังเคราะห์สำหรับผสมอาหาร หรือสีย้อมผ้า เพราะหากตรวจพบจะดำเนินการตามกฎหมายทันที เพราะถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย คือ ฝ่าฝืนประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๖๖ (พ.ศ. ๒๕๒๕)

อันตราย..... ห้ามใช้บอแรกซ์ ในอาหาร

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ชีบอแรกซ์ซึ่งมีผู้นำไปผสมในอาหารให้กรอบนั้น เป็นวัตถุที่ทางราชการห้ามใช้ในอาหาร เพราะจะมีอันตราย

ต่อผู้บริโภค โดยทางสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ได้มีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ หากพบการใช้บอแรกซ์ในอาหารก็จะดำเนินการตามกฎหมายแก่ผู้ผลิตทันที

บอแรกซ์ หรือ น้ำประสานทอง หรือ ผงกรอบ หรือ เม้งแซ ซึ่งมีชื่อทางเคมีว่า โซเดียมบอเรต มีลักษณะเป็นผลึกใส ไม่มีสี หรือเป็นผงสีขาวไม่มีกลิ่น มีรสขมเล็กน้อย ละลายในน้ำได้ดี โดยปกติแล้วจะใช้ในอุตสาหกรรมทำแก้ว เชื่อมทองเส้น แต่กลับมีผู้ผลิตอาหารบางคนเข้าใจผิดนำบอแรกซ์ไปผสมในอาหารต่าง ๆ เช่น ลูกชิ้น หมูยอ ไส้กรอก ทับทิมกรอบ ทอดมัน ผักกาดเค็ม เนื้อหมู ฯลฯ เพื่อให้อาหารเหล่านี้มีความกรอบหยุ่น ถูกใจผู้บริโภค ซึ่งถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายด้วยเหตุที่บอแรกซ์นั้นกระทรวงสาธารณสุขจัดให้เป็นวัตถุที่ห้ามใช้ในอาหารตามประกาศกระทรวงฯ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๒) เรื่อง กำหนดวัตถุที่ห้ามใช้อาหาร เพราะผู้บริโภคจะได้รับอันตรายได้ เช่น เมื่อเด็กรับประทานบอแรกซ์ในขนาด ๕ กรัม ผู้ใหญ่รับประทานในขนาด ๑๕ กรัม ก็จะทำให้เสียชีวิตได้ หรือหากร่างกายได้รับบอแรกซ์ในปริมาณสูง ก็จะทำให้เกิดการพิษ

แบบเฉียบพลัน คลื่นไส้ อาเจียน ท้องเดิน การทำงานของไตถูกทำลาย เกิดอาการช็อคและเสียชีวิต ส่วนผู้ที่ได้รับบอแรกซ์ครั้งละไม่มาก แต่บ่อยครั้งหรือเป็นประจำ ก็เกิดการสะสมบอแรกซ์ในร่างกาย เกิดอาการพิษแบบเรื้อรัง เบื่ออาหาร อ่อนเพลีย ประจำเดือนผิดปกติ และหัวล้านได้

อนึ่ง สำหรับปัญหาในเรื่องของการใช้บอแรกซ์ในอาหารของผู้ผลิตนั้น ทางราชการโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุขก็ได้มีการตรวจสอบอาหารจากตามท้องตลาดอย่างสม่ำเสมอ และหากพบการใช้บอแรกซ์ในอาหารก็จะดำเนินการตามกฎหมายทันที จึงขอเตือนให้ผู้ผลิตอย่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายโดยการผสมบอแรกซ์ในอาหาร แต่ควรคำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชนเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามผู้บริโภคก็สามารถตรวจสอบอาหารที่สงสัยว่าผสมบอแรกซ์เองได้โดยนำอาหารนั้นมาสับให้ละเอียด ละลายในน้ำเล็กน้อย รินเอาแต่น้ำมาทดสอบกับกระดาษขมิ้น ถ้ามีบอแรกซ์ผสมอยู่สีของกระดาษขมิ้นจะเปลี่ยนจากสีเหลืองเป็นสีชมพู หรือสีแดง หรือสีน้ำตาลทันที

(ต่อจากฉบับที่แล้ว)

ง) การขอประกันตัว
ถ้าท่านถูกควบคุมตัวท่านก็มีสิทธิที่จะขอประกัน ตั้งแต่ชั้นโรงพักเป็นต้นไปโดยประกันกับพนักงานสอบสวน ถ้าพนักงานสอบสวนส่งสำนวนไปยังอัยการแล้วก็ขอประกันต่อพนักงานอัยการ แต่ถ้าต้องขังอยู่ตามหมายศาลก็ให้ขอต่อศาล ถ้าระหว่างอุทธรณ์

นัดไต่สวนมูลฟ้อง ระหว่างไต่สวนมูลฟ้องนั้นท่านยังไม่ต้องขอประกัน เพราะยังไม่ถือว่าเป็นจำเลย ใครจะมาจับกุมขังท่านยังไม่ได้ จนกว่าศาลจะมีคำสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณา เมื่อศาลประทับฟ้องแล้ว ศาลจะออกหมายเรียกท่านมาแก้คดีพร้อมกับฟังการสืบพยานโจทก์ ในวันนัดสืบ

เมื่อเป็นความจะทำอย่างไร

สถิติ เล็งโชสง

ฎีกา ก็ให้ขอต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี โดยจะยื่นที่ศาลสูงหรือยื่นต่อศาลชั้นต้นก็ได้ ศาลชั้นต้นจะส่งคำฟ้องของท่านขึ้นไปยังศาลสูงเอง

สัญญาประกันชั้นสอบสวนหรือชั้นอัยการนั้นใช้ได้เพียงระหว่างสอบสวน เมื่อถูกฟ้องแล้ว ท่านจะต้องขอประกันต่อศาลใหม่ ในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องเองนั้น จะมีการ

พยานโจทก์นั่นเอง ท่านจะต้องมาศาล มิฉะนั้นจะถูกจับตัวมาขังไว้ วันมาศาลนั่นเอง ศาลจะสั่งให้ออกหมายขังท่านไว้ ท่านจำเป็นจะต้องยื่นคำขอประกันในวันนั้น

การขอประกันนั้นสิ่งสำคัญก็คือ หลักประกัน ซึ่งหลักใหญ่ก็คือ ทรัพย์ เพราะสัญญาประกันนั้นมุ่งถึงการบังคับเอาทรัพย์เป็นเงินจำนวนหนึ่งเมื่อมีการผิดสัญญาประกัน

เพราะฉะนั้น หลักประกันซึ่งเป็นทรัพย์จึงดีที่สุด เช่น โฉนดที่ดิน นส.๓ ต่างจังหวัดก็ได้ พันธบัตรรัฐบาล สมุดฝากออมสิน พันธบัตรออมสิน โดยเจ้าของทรัพย์เหล่านั้นจะต้องเป็นผู้ประกัน ถ้าเป็นของท่านเองได้ก็ยิ่งดี มีบางคนให้เช่าโฉนดที่ดินในการประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล ในราคาที่ค่อนข้างสูง ซึ่งศาลมักจะรังเกียจบุคคลเหล่านี้ และบางศาลก็ไม่ยอมอนุญาตให้ประกัน เพราะสงสารประชาชน ถ้าไม่ใช่หลักทรัพย์เช่นว่านั้น อาจให้บุคคลผู้มีทรัพย์เช่นว่านั้นไปยื่นขอประกัน โดยแสดงหลักทรัพย์ให้ทางการเห็นว่าเมื่อผิดสัญญาประกันแล้วสามารถที่จะบังคับเป็นเงินได้ แบบคำขอประกันที่ศาลมีแจกฟรี และมีพนักงานประชาสัมพันธ์เขียนคำร้องให้ฟรีด้วย อย่าได้ไปให้คนอื่นเขียนเข้า เพราะเขามักจะเรียกค่าเขียนแพงๆ เป็นร้อยเป็นพันโดยไม่จำเป็น

ราคาประกันนั้น เจ้าพนักงานหรือศาลจะกำหนดมากน้อย โทษหนัก เช่น ฆ่าผู้อื่น ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกงประชาชน ข่มขืนกระทำชำเรา ก็มักจะกำหนดสูงและขอประกันลำบาก ในชั้นศาลนั้นถ้าศาลชั้นต้นปฏิเสธไม่อนุญาตให้ประกัน หรือเรียกประกันสูงเกินไป ผู้ขอมีสิทธิ อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ และถ้าศาลอุทธรณ์ไม่อนุญาต ผู้ขอก็มีสิทธิ-ฎีกาได้ อุทธรณ์ฎีกาไม่สำเร็จ จะยื่นขอใหม่ก็ได้

ขอเตือนผู้เป็นนายประกันว่า หากท่านคิดจะประกันใครสักคนหนึ่ง ขอให้พิจารณาให้ดี เพราะศาลหรือเจ้าพนักงานตีราคาประกันแพงเป็นหมื่นเป็นแสน เมื่อจำเลยหรือผู้ต้องหาไม่ไปศาลหรือผิดนัดกับเจ้าพนักงาน ท่านจะถูกปรับเป็นเงินตามราคาที่กำหนดไว้ นั่นเป็นทรัพย์สินขายทอดตลาด กลายเป็นคนจนไปโดยไม่ตั้งใจ ถ้าท่านเห็นว่าผู้ต้องหาจะหลบหนี ก็ให้รีบจับตัวส่งศาลหรือส่งเจ้าพนักงาน แล้วขอถอนสัญญาประกันเสีย ท่านมีอำนาจจับเองได้โดยไม่ต้องให้เจ้าพนักงานจับ

จำเลยในคดีที่มีโทษถึงประหารชีวิต ถ้าไม่มีทนายศาลจะตั้งให้ฟรี และถ้าโทษตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป หรือเด็กอายุไม่เกิน ๑๗ ปีเป็นจำเลย และต้องการทนาย ศาลก็จะตั้งให้ฟรีเหมือนกัน อนึ่ง จำเลยที่ยากจน ในคดีโทษจำคุกตั้งแต่ ๓ ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง ๑๐ ปี ก็มีสิทธิที่จะขอให้ศาลตั้งทนายให้ฟรีเช่นเดียวกันแต่ต้องขอก่อนศาลเริ่มพิจารณา

จ) การซักถามพยานในศาล สุ่มคิดว่าท่านไม่ได้จ้างทนาย ท่านจะต้องว่าความเอง เบื้องต้นท่านจะต้องลำดับพยานหลักฐานให้ดี ว่าพยานปากไหนจะเข้าเบิกความต่อศาลลำดับที่เท่าใดว่ายังงี้ มีเอกสารที่ฉบับที่จะต้องส่ง

ประกอบคำเบิกความของพยานปากนั้น ๆ ท่านจะต้องจัดไว้ให้เป็นระเบียบ แล้วซักซ้อมพยานให้คิดได้กล่าวมาแล้ว ข้อสำคัญก็คือ ท่านจะต้องจดคำถามพยานของท่านไว้เป็นข้อ ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบปาก และคำถามนั้นจะต้องไม่ใช่คำถามนำ เช่น ถามว่า “พยานเห็นคนร้ายใช่ไหม” อย่างนี้ไม่ได้ ต้องถามว่า “วันนั้นพยานได้เห็นคนร้ายหรือเปล่า เห็นด้วยแสงอะไร อยู่ห่างพยานแค่ไหน จำได้ไหมว่าเป็นใคร” อย่างนี้ได้

ท่านมีสิทธิถามพยานได้ ๒ ครั้ง คือซักถามในตอนต้น หลังจากท่านซักถามแล้ว ฝ่ายตรงกันข้ามจะถามค้าน การถามค้านนี้ไม่ห้ามถามนำ เมื่อฝ่ายตรงกันข้ามถามค้านเสร็จ ท่านจึงจะถามได้อีกครั้งหนึ่ง เรียกว่า ถามติง การถามติงนั้นจะถามนำไม่ได้และจะถามเป็นอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากเป็นข้อข้อเท็จพยานเบิกความไว้แล้ว เพราะถูกอีกฝ่ายหนึ่งถามค้าน เช่นพยานเบิกความตอบท่านว่า “ข้าฯ เห็นจำเลยกำลังแบกเครื่องรับโทรทัศน์ออกจากบ้านโจทก์” พอทางฝ่ายจำเลยถามค้านพยานกลับเบิกความว่า “ข้าฯ เห็นจำเลยหลบถุงกระดาดออกจากบ้านโจทก์” อย่างนี้ ท่านอาจจะถามติงว่า “ทำไมพยานจึงเบิกความต่างกัน ตอบโจทก์ว่า เห็น

จำเลยหลบเครื่องรับโทรทัศน์ แต่ตอบทางฝ่ายจำเลยว่า เห็นจำเลยหลบถุงกระดาด ขอให้พยานลำดับเหตุการณ์ให้ดี และเบิกความอีกครั้งว่าเห็นจำเลยหลบอะไรกันแน่” ถ้าจะถามเป็นอย่างอื่นแล้วต้องขออนุญาตศาล จึงจะถามได้

พยานหลักฐานที่ท่านจะนำเข้าสู่ชั้นให้ระบุไว้ในบัญชีตามตัวอย่างที่แนบมาให้ดูนี้ และต้องยื่นบัญชีที่ว่านั้นต่อศาลก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า ๓ วัน ไม่นับวันยื่นและวันสืบ ถ้านับวันสืบและยื่นด้วยก็เป็น ๕ วัน มิฉะนั้น ศาลจะยอมให้ท่านสืบพยาน อย่างไรก็ตาม ถ้าท่านได้ยื่นบัญชีพยานไว้แล้วในชั้นไต่สวนมูลฟ้องก็ไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชีซ้ำกันในชั้นพิจารณาอีก เพียงแต่ยื่นเพิ่มเติมที่ยังไม่ได้ระบุก็พอ

การถามค้าน นั้นเป็นการถามของคู่ความฝ่ายตรงกันข้าม เขาจะถามอย่างไรก็ได้ ไม่ห้ามถามนำดังกล่ามาแล้ว เพราะฉะนั้นพยานมักจะงง และถ้าเป็นพยานปลอมก็จะมาดกม้าตายเอาดอนถูกถามค้านนี้เอง ข้อสำคัญก็คือ ไม่ว่าจะเป็นการซักถาม ถามค้าน หรือถามติงก็ดี จะต้องถามให้ตรงกับเรื่องหรือประเด็นที่น่าสืบกันเท่านั้น จะถามหรือพูดเพื่อเจื่อนอกเรื่องไม่ได้

สำหรับเอกสารที่ประสงค์จะอ้างอิง เกี่ยวกับพยานคนใด

ก็ยื่นให้พยานคนนั้นดู เมื่อพยานอธิบายเอกสารนั้นแล้ว จึงยื่นเอกสารนั้นต่อศาล ศาลจะส่งให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตรวจดู เพื่อเขาจะได้ถามค้านต่อไป

เมื่อโจทก์สืบพยานหมดสิ้นแล้วให้บอกศาลว่า ตนหมดพยานแล้ว เพื่อศาลจะได้นัดสืบพยานจำเลยต่อไป

ฉ) การอุทธรณ์ฎีกา ไม่ว่าท่านจะเป็นโจทก์หรือจำเลย เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาแล้ว ท่านมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ และเมื่อศาลอุทธรณ์ตัดสินแล้ว ก็มีสิทธิที่จะฎีกาต่อศาลสูงสุด บางคดีก็ต้องห้ามคดีอุทธรณ์ฎีกา และเมื่อคดีถึงที่สุดแล้วให้ลงโทษท่าน ไม่ว่าโทษใด ๆ ท่านเอง หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับท่าน มีสิทธิที่จะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระเจ้าอยู่หัว ขอพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งไม่มีแบบพิธี อาจยื่นในเรือนจำ หรือยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็ได้ คราวนี้ไม่สำเร็จรอไว้ ๒ ปีขอใหม่ก็ได้ เว้นแต่โทษประหารชีวิตขอได้เพียงครั้งเดียว

(๕)

คำฟ้อง

คำฟ้อง

นายโจทก์ฟ้องว่า
นายจำเลยได้ลักทรัพย์ของโจทก์
พร้อมด้วยสิ่งของอื่น ๆ อีก
มูลค่าประมาณ ห้าหมื่นบาท
หรือมากกว่า

31 มี.ค. ๒๕๓๒

คดีหมายเลขดำที่ 1234 / ๒๕ 32
(หมายเลขคดีนี้ ศาลจะเป็นผู้ลงมือยื่นฟ้อง)

ศาล จังหวัดมหาสารคาม

วันที่ 31 เดือน สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕ 32

ความ อาญาสินไหม

ระหว่าง
นายสุพิชญ์ เล้งไธย โจทก์
นายก้อนแก้ว บัวเงิน ที่ 1, นายสอนไทย บัวขาว ที่ 2 จำเลย

ข้อหาหรือฐานความผิด ลักทรัพย์ หรือ รับของโจร
จำนวนทุนทรัพย์ 10,825.- บาท -- สตางค์
ข้าพเจ้า นายสุพิชญ์ เล้งไธย

โจทก์
เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย อาชีพ ทานา เกิดวันที่ 5
เดือน มีนาคม พ.ศ. 2475 อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 123 หมู่ที่ 1
ถนน ถนนนาบิต ตรอก/ซอย ตลาด ใกล้เคียงตลาดควาปี ตำบล/แขวงหนองแสง
อำเภอ/เขต วาปีนูน จังหวัด มหาสารคาม โทรศัพท์ ---
ขอยื่นฟ้อง นายก้อนแก้ว บัวเงิน ที่ 1, นายสอนไทย บัวขาว ที่ 2
จำเลย

เชื้อชาติ ไทย - ไทย สัญชาติ ไทย - ไทย อาชีพ ทานา - ทานา
อยู่บ้านเลขที่ (1) 1 (2) 2 หมู่ที่ 1 ถนน วาปีนูน - มหาสารคาม
ตรอก/ซอย -- ใกล้เคียง -- ตำบล/แขวง จันทนา
อำเภอ/เขต แกก้า จังหวัด มหาสารคาม โทรศัพท์ --
มีข้อความตามที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑. เมื่อคืนวันที่ 17 ต่อ 18 เมษายน 2532 ได้มีคนร้ายหลายคน ไม่ทราบจำนวน
แน่นอน ได้บังอาจเข้าไปไต่ต้อนบ้าน อันเป็นเคหสถานที่อยู่อาศัยของโจทก์ โดยมีอาชญากรรมทำนานา แล้วร่วม

(พ.ล.)

หมายเหตุ ในช่องสำหรับลงชื่อโจทก์จำเลย ถ้าเป็นราษฎรให้ลงชื่อตัวและชื่อสกุล ถ้า
พนักงานอัยการเป็นโจทก์ให้แสดงตำแหน่ง

กันลักเอากระบือตัวผู้ 1 ตัว ราคา 8,000 บาท ของโจทก์ ซึ่งมีไว้ใช้ในการประกอบสิกรรมทำนา

ไป เหตุเกิดที่ตำบลหนองแสง อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม

ข้อ 2. ต่อมาวันที่ 20 เดือนเดียวกันเวลากลางวัน โจทก์และเพื่อนบ้านได้ติดตามไปพบจำเลย

ทั้งสองกำลังฆ่าและชำกระดูกกระบือตัวผู้ของโจทก์อยู่ ซึ่งเหลือเฉพาะส่วนหัวและหนัง โจทก์กับเพื่อน

บ้านจึงร่วมกันจับกุมจำเลยที่ 1 ไว้ได้ ส่วนจำเลยที่ 2 ถูกรื้อถอนและหนีไปได้ ได้แต่ล้อมมาเป็นของกลาง

เหตุฐานรับของโจร เกิดที่ตำบลหนองแสง อำเภอลำปำ และ ตำบลวังบัว อำเภอแกลง จังหวัดมหา

สารคาม เกี่ยวกันพัน ทั้งนี้ โดยตามวันเวลาที่กล่าวในฟ้องข้อ 1 จำเลยทั้งสองกับพวกได้ร่วมกันลักเอา

ทรัพย์ดังกล่าวของโจทก์ไป หรือมิฉะนั้นระหว่างวันเวลาที่กล่าวในฟ้องข้อ 1 ตลอดมาจนถึงวันเวลาที่

กล่าวในฟ้องข้อ 2 วันเวลาใดไม่ปรากฏชัด จำเลยทั้งสองได้ร่วมกันรับทรัพย์ดังกล่าวไว้โดยรู้ว่าเป็น

ทรัพย์ที่ได้มาจากการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์

ข้อ 3. การกระทำของจำเลยทั้งสองกับพวกดังกล่าวทำให้โจทก์เสียหาย คือ โจทก์สูญเสียกระบือ

ตัวผู้ดังกล่าวของโจทก์ราคา 8,000 บาท โจทก์ต้องเช่ากระบือของคนอื่นมาใช้ในการทำนาในปีนี้

เป็นเงิน 2,000 บาท และ โจทก์ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการติดตามกระบือของโจทก์ที่ถูกลักอีก 825

บาท รวมค่าเสียหายทั้งสิ้น 10,825 บาท กับทั้งจำเลยจะต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่โจทก์ในอัตราร้อยละ

ละ 7.5 ต่อปีด้วย โจทก์ไม่มีทางอื่นใดที่จะบังคับจำเลยทั้งสองได้ จึงขอबारมีศาลเป็นที่พึ่ง

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

(๖)

คำขอท้ายคำฟ้องอาญา

การที่จำเลยได้กระทำตามข้อความที่กล่าวมาในคำฟ้องนั้น ข้าพเจ้าถือว่าเป็นความผิดต่อกฎหมาย และบทมาตราดังนี้ คือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335, 357, 83

ขอให้ศาลออกหมาย เรียก จำเลยมาพิจารณาพิพากษาลงโทษตามกฎหมาย และขอให้ศาลสั่งและบังคับจำเลยตามคำขอต่อไปนี้

๑ ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระค่าเสียหายแก่โจทก์ 10,825 บาท พร้อมค่าฤกกษ์เบียดร้อยละ 7.5 คำนับนับแต่วันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจำเลยทั้งสอง จะชำระเสร็จ

๒ ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันเสียค่าฤชาธรรมเนียมในอัตราอย่างสูงแทนโจทก์

- ข้อควรสังเกต 1. คดีนี้เป็นคดีอาญาสันนิษฐาน คือมีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาปนกัน กฎหมายให้สิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้อง คดีแพ่งร่วมกับฟ้องคดีอาญาหรือ จะแยกฟ้องก็ได้
2. ประมวลกฎหมายอาญาที่อ้าง 3 มาตรานั้น มาตรา 335 เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ ผู้มีอาชญากรรมซึ่งมีโทษหนักกว่าลักทรัพย์ธรรมดา มาตรา 357 เป็นความผิดฐานรับของโจร และมาตรา 83 เป็นมาตราที่ว่าด้วยการกระทำความผิดร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป มาตรา 83 นี้จะอ้างหรือไม่ก็ได้ แต่สองมาตราแรกต้องอ้าง
3. การกระทำคู่ต่อสู้โดยผิดกฎหมาย ทำให้เขาเสียหาย ดังกรณีลักทรัพย์นี้ถือว่าเป็นละเมิด จำเลยจะต้องเสียค่าฤกกษ์เบียดระหว่างผิดกันร้อยละ 7 ครึ่งคือค่าฤกกษ์ (คชพ.หลัง) ข้าพเจ้าได้ยื่นสำเนาคำฟ้องโดยข้อความถูกต้องเป็นอย่างเดียวกันมาด้วย
- 2 (สอง) ฉบับ และรอฟังคำสั่งอยู่ ถ้าไม่รอให้ถือว่าทราบแล้ว

กฤษณ์ ๔๕/๖๖

โจทก์

(พลิก)

คำฟ้องฉบับนี้ข้าพเจ้า นายสุพันธุ์ เล็งรัมย์ โจทก์
ทนายความใบอนุญาตที่ _____ อยู่บ้านเลขที่ 123 หมู่ที่ 1 ถนน ถนนม่าน
ตรอก/ซอย ตลาด ใกล้เคียง ตลาดวาปี ตำบล/แขวง ทองแสง
อำเภอ/เขต วานานุม จังหวัด มหาสารคาม โทรศัพท์ --
เป็นผู้เรียง และพิมพ์

๑๙๙๘ ๑๖/๑๐

ผู้เรียง
และพิมพ์

คำฟ้องฉบับนี้ข้าพเจ้า _____
อยู่บ้านเลขที่ _____ หมู่ที่ _____ ถนน _____
ตรอก/ซอย _____ ใกล้เคียง _____ ตำบล/แขวง _____
อำเภอ/เขต _____ จังหวัด _____ โทรศัพท์ _____
เป็นผู้เขียนหรือพิมพ์

หมายเหตุ (ต่อจากหน้าก่อน)

- การฉกฉวยนั้นหมายความว่าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ที่ถึงกำหนดแล้ว เช่น
ยืมเงินเขาไปแล้วไม่ชำระตามกำหนดเรียกว่าฉกฉวย ถ้าไม่ได้กำหนด
ดอกเบี้ยกันไว้ก็คิดได้ร้อยละ 7 ครั้งต่อปีนับแต่วันฉกฉวย แต่หากกำหนด
การชำระหนี้กันไว้ก็คิดกันตามสัญญาตั้งแต่เริ่มยืม ผู้พิมพ์หรือพิมพ์
สำหรับกรณีละเมิด กฎหมายให้ถือว่าลูกหนี้ผิดตั้งแต่วันละเมิด กรณี
ตามข้อโจทก์ควรคิดดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่กระทำความผิด แต่โจทก์ละสิทธิ
คิดตั้งแต่วันฟ้อง
4. โจทก์ขอทำสำเนาคำฟ้องยื่นต่อศาลพร้อมด้วยต้นฉบับสำหรับส่งให้จำ
เลยคนละ 1 ฉบับด้วย สำหรับคดีนี้ต้องมีสำเนา 2 ฉบับตามที่กล่าวไว้
ข้างต้น
5. วันที่ในฟ้องลงวันที่ยื่นฟ้อง จะลงไว้ล่วงหน้าหรือถอยหลังไม่ได้ และโจทก์
ต้องนำฟ้องมาขึ้นที่ศาล จะส่งทางไปรษณีย์ไม่ได้ มาเองไม่ได้ก็มอบฉันทะ
ให้ผู้อื่นนำมาขึ้นแทน

○ (๑๕ ก.)
บัญชีพยาน

คดีที่

ร.๑๒๓๔๕

๙ มี.ค. ๖๒

คดีหมายเลขดำที่ 1234 / ๒๕ 32

ศาล จังหวัดมหาสารคาม

วันที่ 31 เดือน สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕ 32

ความ อาวุโสใหม่

ระหว่าง นายสุพิชญ์ เล็งไธย โจทก์
นายก้อนแก้ว บัวเงิน กับพวก จำเลย

ข้าพเจ้า นายสุพิชญ์ เล็งไธย โจทก์

ขอระบุพยานของข้าพเจ้ารวม 5 อันดับ ตามบัญชีตารางข้างล่างนี้

อันดับ	ชื่อพยาน	บ้านเลขที่ หมู่ที่ ถนน ตรอก/ซอย	ใกล้เคียง	ตำบล/แขวง	อำเภอ/เขต	จังหวัด	หมายเหตุ
1	โจทก์อ้างตนเองเป็นพยาน	123 หมู่ 1	ตลาดสดวาปี	หนองแสง	วาปีปทุม	มหาสารคาม	นำ
2	นางสายทอง เล็งไธย	123 หมู่ 1	ตลาดสดวาปี	หนองแสง	วาปีปทุม	มหาสารคาม	นำ
3	นายอุดม สติเชื้อ	ผู้ใหญ่นบ้านหมู่ 1	ตลาดสดวาปี	หนองแสง	วาปีปทุม	มหาสารคาม	นำ
4	บัตรประจำตัวประชาชนของจำเลยที่ 2 ซึ่งเก็บไว้ในที่เกิดเหตุ						นำ
5	ร้อยตำรวจโท ธงชัย ใจดี	พนักงานสอบสวนอาเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม (ผู้ตรวจสอบที่เกิดเหตุ และเก็บบัตรประจำตัวประชาชนของจำเลยที่ 2 ไว้ในที่เกิดเหตุ)					หมาย
หมายเหตุ	- ปกติบัญชีพยานนี้ยื่นภายหลังฟ้อง แต่ก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 3 วัน แต่เราจะยื่นไปพร้อมฟ้องก็ได้ - พยานนำหมายความว่า ทั่วความพาพยานไปศาลเอง ส่วนพยานหมายนั้น ไปตามหมายเรียกของศาล						

มักเป็นกรณีพยานไม่ยอมไปศาล หรือพยานที่เป็นข้าราชการ ท้องการหมายศาลประกอบการลาราชการ

๙ มี.ค. ๖๒

ผู้ระบุ
(พลิก)

○ (๗)
คำร้อง

คดีหมายเลขดำที่ 1234 / ๒๕ 32
คดี เลขแดงที่ / ๒๕

ศาล จัหวัดมหาสารคาม
วันที่ 21 เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕ 32
ความ อาญาสินไหม

ระหว่าง { นายสุพิชญ์ เล็งไธย์ โจทก์
นายก้อนแก้ว บัวเงิน กับพวก จำเลย

ข้าพเจ้า นายก้อนแก้ว บัวเงิน โจทก์
เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย อาชีพ ห่านา เกิดวันที่ 5
เดือน มีนาคม พ.ศ. 2475 อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 123 หมู่ที่ 1
ถนน ถนนพหลโยธิน ตรอก/ซอย ตลาด ใกล้เคียง ตลาดวโฑ ตำบล/แขวง หนองแสง
อำเภอ/เขต วชิรเขต จังหวัด มหาสารคาม โทรศัพท์ --
ขอยื่นคำร้องมีข้อความตามที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑. ความที่ศาลนัดสืบพยานโจทก์ในวันที่ 21 กันยายน ศกนี้ เวลา 9.00 น. นั้น

โจทก์ไม่สามารถจะมาเบิกความเป็นพยานตนเองได้ เนื่องจากโจทก์ป่วยเป็นโรคท้องร่วงอย่างรุนแรง

จะต้องไปโรงพยาบาลหลังจากมาแะยื่นคำร้องนี้ที่ศาลแล้ว เพื่อรักษาพยาบาล

๒. ขอศาลได้โปรดเลื่อนการสืบพยานไปภาคบ่าย หรือ วันที่ 5 เดือนหน้า เวลา 9 นาฬิกา

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

(พลอ)

หมายเหตุ ข้าพเจ้ารอฟังคำสั่งอยู่ ถ้าไม่รอให้ถือว่าทราบแล้ว

๒๕/๙

ผู้ร้อง

คำร้องนี้ ข้าพเจ้า นายสุพิชญ์ เล็งไธย โจทก์ เป็นผู้เรียง และ พิมพ์

ผู้เรียง/พิมพ์

ข้อควรระวัง - การขอเลื่อนคดีนั้น พึงทำด้วยความจำเป็นและจริงใจ เช่นป่วยก็ป่วยจริง ในคดีนี้จะเห็นว่า โจทก์มีความจริงใจ คือขอเลื่อนไปภาคพายของวันนั้น แสดงว่าโจทก์ป่วยจริง ไม่ได้แกล้งป่วย ถ้าไม่สะดวกแก่ศาลก็ขอเลื่อนไปวันที่ 5 เดือนหน้า แสดงถึงความมีไมตรีจิต

- การดำเนินคดีด้วยความจริงใจนั้นมีความสำคัญมาก เพราะเป็นการให้ความเคารพแก่ศาล ซึ่งมีผลทางคดีได้เหมือนกัน เพราะการดำเนินคดีโดยไม่สุจริต ประวิงคดี หรือ เอาเปรียบอีกฝ่ายหนึ่งนั้น ทำให้เกิดความรำคาญแก่ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง เพราะเขาจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ท่านอาจแพ้คดีโดยไม่จำเป็น

- พึงระวังกันว่า การเป็นความนั้น เป็นการสลับกันระหว่างโจทก์กับจำเลย อย่าได้สู้กับศาลเป็นอันขาด พึงกระทำทุกอย่างด้วยความเคารพศาล

ตัวอย่างร่างคำฟ้องคดีอาญา

ท่านผู้อ่านได้เห็นคำฟ้องตามแบบฟอร์มแล้ว ต่อไปนี้จะให้เฉพาะร่างคำฟ้องบางประเภท ซึ่งท่านสามารถนำไปเขียนหรือพิมพ์ลงในแบบฟอร์มเอง

๑) ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ และบุกรุก (กระทำความผิดเดียวผิดกฎหมายหลายบท ศาลจะลงโทษบทที่มีโทษหนักที่สุด)

เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๓๒ เวลากลางวัน จำเลยนี้ได้บังอาจบุกรุกเข้าไปในที่ดิน นส.๓ เลขที่ ๑๒๓ ตำบลบางหว้า อำเภอบางบาล จังหวัดมหาสารคาม ของโจทก์ อันเป็นการรบกวนครอบครองอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวของโจทก์ โทษปกติสุข แล้วจำเลยได้บังอาจตัดฟันต้นกล้วย ๕ ต้น ราคา ๕๐ บาท ต้นมันสำปะหลัง ๑๒๐ ต้น ราคา ๑,๐๐๐ บาท ซึ่งโจทก์ปลูกไว้ในที่ดินดังกล่าว อันเป็นการทำลายทรัพย์สินพืชผลของโจทก์ผู้เป็นภริยา เสียหายคิดเป็นมูลค่ารวมทั้งสิ้น ๑,๑๒๐ บาท เหตุเกิดที่ตำบลบางหว้า อำเภอบางบาล จังหวัดมหาสารคาม

คำขอท้ายฟ้อง

๑. ให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๕ (๔), ๓๖๒, ๕๐

๒. ให้จำเลยชดเชยค่า

เสียหาย ๑,๑๒๐ บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยร้อยละ ๗.๕ ต่อปี นับแต่วันฟ้องจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์

๓. ให้จำเลยใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ด้วย

หมายเหตุ

คดีนี้เป็นอาญาสินไหม มีทั้งคดีแพ่งและอาญาปนกัน คือ ข้อหาบุกรุกทำให้เสียทรัพย์ นั้นเป็นคดีอาญา ส่วนการเรียกค่าเสียหายเป็นคดีแพ่ง ซึ่งโจทก์ฟ้องรวมกันมา คดีส่วนอาญานั้นเป็นกระทำความผิดกฎหมายหลายบท ศาลจะลงโทษบทหนักที่สุด คือข้อหาทำให้เสียทรัพย์อันเป็นพืชของภริยาตามมาตรา ๓๕๕ (๔) มีโทษจำคุกถึง ๕ ปี ส่วนฐานบุกรุกตามมาตรา ๓๖๒ นั้น จำคุกเพียงปีเดียว สำหรับมาตรา ๕๐ นั้นเป็นบทที่ว่าด้วยการกระทำความผิดกฎหมายหลายบท จะอ้างมาตรานี้ด้วยหรือไม่ก็ได้ แต่สองมาตราแรกต้องอ้าง

๒) ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา และอนาจาร

เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๓๒ เวลากลางวัน จำเลยได้บังอาจกระทำความผิดต่อโจทก์หลายกรรมต่างกัน กล่าวคือ

ก) จำเลยได้บังอาจใช้กำลังกายปลุกปล้ำกอดจูบโจทก์ ซึ่งมีภริยาของจำเลยและอยู่เชิญโจทก์ว่าจะฆ่าให้ตายหาก

โจทก์ขัดขืน จนโจทก์อยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ จากนั้นจำเลยได้ใช้ลิ้นของจำเลยสอดใส่เข้าไปในปากของโจทก์ และใช้มือทั้งสองของจำเลยคลุกคล้าจับต้องหน้าอกและอวัยวะสืบพันธุ์ของโจทก์ อันเป็นการกระทำความผิดต่อโจทก์โดยโจทก์ไม่ยินยอม

ข) หลังจากจำเลยได้กระทำความผิดต่อโจทก์ตามฟ้องข้อ ก. แล้ว จำเลยได้บังอาจบีบคอโจทก์และบังคับให้โจทก์นอนลง กับทั้งขู่เชิญไม่ให้โจทก์ขัดขืน จนโจทก์อยู่ในภาวะที่ไม่สามารถต่อสู้หรือขัดขืนได้แล้วจำเลยได้บังอาจกระทำชำเราโจทก์ซึ่งมิใช่ภริยาของจำเลยจนสำเร็จความใคร่ของจำเลย ๑ ครั้ง เหตุทั้งหมดเกิดที่ตำบลน้ำตก อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

คำขอท้ายฟ้อง

ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๖, ๒๗๘, ๕๑

หมายเหตุ การฟ้องคดีนี้โจทก์ถือว่าจำเลยกระทำผิด ๒ กรรมต่างกัน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๑ ให้เรียงกระทงลงโทษและให้นับโทษต่อกัน มาตรา ๒๗๖ เป็นความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราหญิง ส่วนมาตรา ๒๗๘ ว่าด้วยการกระทำความผิดต่อแต่ละกระทงมีโทษสูงถึง ๑๐ ปี

๓) ความผิดฐานหมิ่นประมาท

เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๓๒ เวลากลางวัน จำเลยได้บังอาจใส่ความโจทก์ต่อนายบัวลา เลื่อนกลาง ราษฎรหมู่บ้านหนองหอย ตำบลน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ว่าโจทก์เป็นคนไม่ดี ประพฤติตนไม่สมกับที่เป็นครูบาอาจารย์ เป็นชู้กับนางหอมหวล บัวบาน ราษฎรหมู่บ้านหนองหอยที่ว่านั้น การกระทำของจำเลยทำให้โจทก์เสียชื่อเสียง ถูกประชาชนดูหมิ่น และเกลียดชังทั่วไป อันเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท โจทก์ไม่ได้ร้องทุกข์เพราะประสงค์จะดำเนินคดีเองเหตุเกิดตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

คำขอท้ายฟ้อง

ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๒๖

หมายเหตุ ความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้น แม้กล่าวความจริงก็ผิด ดังคำพิพากษาที่ว่า ยิ่งจริงยิ่งผิด หากการกล่าวนั้น น่าจะทำให้เขาเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง เว้นแต่การกล่าวความจริงนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน เพราะฉะนั้น การบรรยายฟ้องข้างต้นจึงไม่จำต้องกล่าวว่า คำพูดของจำเลยไม่เป็นความจริง

๔) ความผิดฐานฉ้อโกง

เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๓๒ เวลากลางวัน จำเลยนี้โดยทุจริตได้บังอาจหลอกลวงโจทก์ โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จว่า จำเลยสามารถส่งโจทก์ไปทำงานในประเทศลิเบีย แต่โจทก์ต้องเสียค่าบริการ ๓๕,๐๐๐ บาท โจทก์หลงเชื่อตามที่จำเลยหลอกลวงได้เสียค่าบริการให้แก่จำเลยไปเป็นเงิน ๓๕,๐๐๐ บาท ความจริงจำเลยไม่สามารถส่งโจทก์ไปทำงานที่ประเทศลิเบียดังกล่าว และจำเลยไม่เคยติดต่องานที่ประเทศดังกล่าวแต่อย่างใด โจทก์เพ่งทราบความจริง เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๒ เพียง ๒ วันก่อนฟ้องคดีนี้ โดยยังมีได้แจ้งความ เพราะประสงค์จะดำเนินคดีเอง เหตุเกิดที่ตำบลและอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น การกระทำของจำเลยทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย กล่าวคือ นอกจากเงินที่จำเลยหลอกเอาไป ๓๕,๐๐๐ บาทแล้ว โจทก์ยังได้เสียค่าจ้างคนติดตามตัวจำเลย ซึ่งหลบหนีสิ้นเงินไป ๕,๐๐๐ บาท โจทก์ได้ติดตามทวงถามให้จำเลยชำระเงินค่าเสียหายแก่โจทก์ ๔๐,๐๐๐ บาท แต่จำเลยหลบหนีไม่ยอมพบโจทก์ หรือผู้แทนของโจทก์ ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย ซึ่งจำเลยจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์พร้อมด้วยดอกเบี้ยร้อยละ ๗ ครั้งต่อปี

นับแต่วันละเมิดถึงวันฟ้อง เป็นเงิน ๒๕๐ บาท

คำขอท้ายฟ้อง

๑. ให้ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๑

๒. ให้จำเลยชำระค่าเสียหาย ๔๐,๒๕๐ บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยร้อยละ ๗ ครั้งต่อปี ในต้นเงิน ๔๐,๐๐๐ บาท นับแต่วันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจำเลยจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับให้จำเลยใช้ค่าฤชาธรรมเนียมในอัตราอย่างสูงแทนโจทก์ด้วย

๒. คดีแพ่ง

สำหรับการดำเนินคดีแพ่งนั้นเป็นเรื่องของเอกชนโดยเฉพาะ ทางการไม่เป็นธรรมให้และท่านจะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลด้วย เฉพาะค่าขึ้นศาลนั้น ร้อยละ ๒.๕ เมื่อท่านยื่นฟ้องแต่ไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ถ้าท่านไม่มีเงินเสียค่าธรรมเนียม ท่านอาจจะขอฟ้องอย่างคนอนาถาได้ สำหรับจำเลยไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล เว้นแต่ถ้าเมื่อแพ้คดี ศาลอาจจะสั่งให้จำเลยใช้ค่าธรรมเนียมศาลรวมทั้งค่าทนายแทนโจทก์ สำหรับการดำเนินกระบวนการพิจารณา คดีแพ่งนั้นค่อนข้างจะเคร่งครัดกว่าทางอาญา ผู้เขียนจึงขอแนะนำให้ทนายทำแทน ถ้าไม่มีเงินจ้างทนายก็ขอให้พึ่งบริการทางกฎหมายของกรมอัยการ และที่อื่น ๆ และถ้ามี

ทางตกลงกันได้ก็พึงทำการตกลงกันนั้น อย่าลืมทำสัญญากันไว้เป็นหนังสือลงลายมือชื่อของฝ่ายที่จะต้องรับผิดชอบนั้นเขาปฏิเสธภายหลังได้

ที่ผู้เขียนเป็นห่วงโยமாகก็คือชานา ซึ่งถูกนายทุนเรียกดอกเบี้ยแพง ๆ บางรายร้อยละ ๑๐ ต่อเดือนก็มี โดยกฎหมายแล้วเขาจะเรียกเกินร้อยละ ๕ สลึงไม่ได้ คือ ร้อยละ ๑๕ ต่อปี และจะคิดทบต้นไม่ได้ด้วย เว้นแต่เมื่อครบปีแล้วผู้กู้กับผู้ให้กู้จึงจะตกลงกันรวมดอกเบี้ยที่ค้างชำระเข้าเป็นเงินต้นได้ เพราะฉะนั้น ข้อตกลงคิดดอกเบี้ยกันร้อยละ ๕ ต่อเดือน หรือร้อยละ ๑๐ ต่อเดือนนั้นจึงเป็นการขัดต่อกฎหมาย และเป็นโมฆะ กรณีเช่นนี้ผู้ให้กู้จะได้เพียงร้อยละ ๗ ครั้งต่อปีระหว่างผิดนัดเท่านั้น เข้าทำนองโลกมากลากหาย และเมื่อท่านนำที่ดินไปจำนองเขา เขาจะต้องฟ้องคดีบังคับจำนอง นำทรัพย์ที่จำนองออกขายทอดตลาด ก่อนฟ้องบังคับจำนองเขาจะต้องบอกกล่าวตามกฎหมายก่อนเจ้าหน้าที่บางรายชอบรับขายฝาก เพราะไม่ต้องฟ้องศาลถึงเวลาไม่ได้คืน ทรัพย์สินที่ขายฝากก็จะหลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับซื้อฝากอย่างถาวรไม่มีทางแก้ ข้อสำคัญก็คือ ผู้รับซื้อฝากชอบล่อหลอกให้เลยเวลา โดยพูดว่า ไม่เป็นไร

หรอก แม้จะเกินกำหนดก็จะยอมให้ได้คืนได้ แต่พอเกินเข้าจริง ๆ กลับพูดเป็นอื่น จะเอาราคาสูงลิบลัว ซึ่งชานาไม่มีปัญญาซื้อคืน เพราะฉะนั้นหากท่านขายฝากทรัพย์สิน โดยเฉพาะที่ดินไว้กับนายทุนแล้วก็ขอให้ระวังให้ดี ต้องหาเงินไปไถ่เสียภายในเวลากำหนด ถ้าเขาไม่รับก็ให้รีบนำเงินนั้นไปแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้เป็นหลักฐาน หรือไปที่เจ้าหน้าที่ซึ่งรับจดทะเบียนขายฝากนั้น ขอให้เจ้าหน้าที่บันทึกไว้ว่าท่านได้ใช้สิทธิไถ่คืนภายในกำหนดแล้ว แล้วท่านจึงไปเจรจาขอไถ่คืน ถ้าเขาไม่ยอมให้ไถ่ก็ฟ้องศาล ซึ่งท่านมีหวังชนะคดีอย่างแน่นอน

คดีแพ่งนั้น จะฟ้องได้ก็ต่อเมื่อหนี้ถึงกำหนด อันนี้พึงระวัง เช่น ให้เขายืมเงินไปโดยไม่มีกำหนดใช้คืนนั้น ท่านจะต้องทวงถามให้เขาใช้คืนภายในระยะเวลาหนึ่ง ๕ วัน ๑๐ วัน ก็แล้วแต่ เมื่อเขาไม่ชำระภายหลังนั้น ท่านจึงจะฟ้องได้ แต่ถ้าสัญญากำหนดไว้ว่าจะใช้คืนเมื่อใด เมื่อพ้นกำหนดนั้นก็ฟ้องได้เลยโดยไม่ต้องทวงอีก หรือจะทวงก็ไม่มีข้อห้าม สำหรับหนี้ที่เกิดจากมูลละเมิด เช่น เขาขับรถชนรถของเราหรือตัวเราเสียหาย หรือบาดเจ็บอย่างนี้ กฎหมายถือว่าลูกหนี้ผิดนัดมาแต่ละวันละเมิด ไม่ต้องทวงถามก็ฟ้องได้เลย การทวงถามนั้น

ไม่จำเป็นต้องทวงด้วยจดหมาย เพียงทวงถามด้วยปากเปล่าก็ได้ เว้นแต่กฎหมายในเรื่องนั้น ๆ จะให้ทวงถามเป็นหนังสือ เช่น การบอกกล่าวบังคับจำนอง ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา ๗๒๘ เป็นต้น

คำฟ้องคดีแพ่ง ต้องกล่าวโดยชัดแจ้งว่าจำเลยเป็นหนี้ โจทก์ค่าอะไร จำนวนเท่าใด (ถ้าเป็นหนี้เงิน) ถึงกำหนดแล้วไม่ชำระ จึงขอให้ศาลบังคับให้จำเลยชำระเงินต้นเท่าใด และดอกเบี้ยเท่าใด ไม่ต้องอ้างบทมาตราในกฎหมาย เหมือนฟ้องคดีอาญา

คำให้การ คดีแพ่งนั้น ต่างกับทางอาญาเป็นตรงกันข้ามเลยทีเดียว เพราะทางอาญานั้น จำเลยจะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การถือว่าปฏิเสธ แต่คดีแพ่งนั้น ถ้าจำเลยให้การไม่ชัดแจ้งถือว่ายอมรับ และคำให้การนั้นจะต้องยื่นแก้คดีภายใน ๘ วันนับแต่วันที่ได้รับหมายเรียกและสำเนาฟ้องของโจทก์ มิฉะนั้นถือว่าขาดนัดยื่นคำให้การ ซึ่งมีหวังแพ้คดีไปแล้ว ๘๐%

การอ้างเอกสาร ก็ต่างกับคดีอาญา คือ คดีแพ่งนั้นผู้อ้างจะต้องส่งสำเนาเอกสารนั้นให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วันก่อนวันสืบพยาน

นัดแรก เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้น เช่น เอกสารนั้นเป็นหนังสือของอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งทราบคืออยู่แล้ว หรือเป็นเอกสารมหาชนที่อีกฝ่ายหนึ่งตรวจดูได้เอง เช่น ทะเบียนบริษัท หรือทะเบียนบ้าน เป็นต้น

ส่วนการสืบพยานและการซักถาม เหมือนกับคดีอาญา เว้นแต่ว่า คดีแพ่งนั้นถ้าจะนำสืบพยานอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น จะสืบว่าพยานมีสาเหตุกับฝ่ายตน เป็นต้น ตนจะต้องถามค้านในข้อนั้นไว้เสียก่อนแล้วจึงนำพยานมาสืบว่าพยานปากนั้นเบิกความเป็นปฏิปักษ์ต่อตนโดยไม่มีมูลความจริง เพราะพยานคนนั้นมีสาเหตุกับตนด้วยเรื่องแย่งที่ดินกัน เป็นต้น มิฉะนั้นศาลจะไม่รับฟังข้อหักล้างนั้น

สำหรับบุคคลผู้ยากจน ทำเองไม่เป็น และไม่มีเงินจ้างทนาย ผู้เขียนขอแนะนำให้ไปพึ่งบริการกฎหมายของกรมอัยการโดยเฉพาะเกษตรกรที่ยากจน ท่านจะได้รับการช่วยเหลือเป็นอย่างดี ท่านอาจจะต้องเสียค่าใช้จ่ายนิด ๆ หน่อย ๆ เช่น ค่าส่งหมาย ค่าธรรมเนียมศาล หรือค่าพาหนะพยาน เป็นต้น ส่วนค่าทนายความนั้นทางพนักงานอัยการจะเป็นผู้ทำหน้าที่แทนเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่ มีอยู่ทุกจังหวัด และทุกอำเภอ

ที่มีศาล ท่านจะได้รับคำปรึกษาที่ถูกต้อง ปราศจากการคดโกงหรือเล่ห์เหลี่ยม เพราะท่านเหล่านั้นล้วนเป็นพนักงานอัยการผู้มีเงินเดือน และทำงานแผนกนี้เพื่อรับใช้ประชาชนโดยเฉพาะ เป็นหน่วยงานในราชการที่มีระเบียบวินัย สำหรับกรุงเทพฯ ติดต่อได้ที่กรมอัยการ ใกล้วัดพระแก้ว

บริการทางกฎหมายอีกแห่งหนึ่งก็คือ ของสภานายความแห่งประเทศไทย ท่านที่อยู่ในกรุงเทพฯ ก็อาจจะไปรับบริการได้ที่สภานายความถนนราชดำเนิน ใกล้อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ส่วนในต่างจังหวัดให้ไปถามที่ศาลว่าสำนักงานอัยการกรมการทนายความของสภานายความอยู่ที่ใด ประชาสัมพันธ์ศาลหรือทนายที่มาจากศาลจะบอกท่านได้ แล้วท่านไปติดต่อขอความช่วยเหลือจากท่านที่นั่น บริการของสภานายความนี้มีเงื่อนไขว่าท่านจะต้องยากจน และไม่ได้รับความเป็นธรรม ๒ อย่างประกอบกัน ท่านไม่ต้องเสียค่าทนายท่านเองเดียวกับบริการของกรมอัยการ สำหรับส่วนกลางที่กรุงเทพฯ นั้นท่านอาจจะโทรศัพท์สอบถามได้ที่หมายเลข ๒๒๔๘๘๗๓ และ ๒๒๔๖๘๓๓

นอกจากนั้นก็ยังเป็นที่ สโมสรเนติบัณฑิตยสภา ชั้น ๒

ซึ่งอาจจะให้คำปรึกษาแก่ท่านได้ แต่ขอข่ายการช่วยเหลืออาจจะจำกัดกว่า ๒ หน่วยงานข้างต้น ดิฉันสโมสรเนติบัณฑิตยสภาอยู่ตรงกันข้ามกับกรมอัยการในกรุงเทพฯ

คำฟ้องอุทธรณ์

ฟ้องอุทธรณ์ก็คล้ายกับฟ้องชั้นต้น คือ ประกอบด้วยข้อหา เหตุผล และคำขอ แล้วนำไปยื่นต่อศาลภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันฟังคำพิพากษาศาลล่าง แต่ต่างกับฟ้องชั้นต้นตรงที่ว่าชั้นอุทธรณ์ (หรือฎีกา) นั้นเราหาว่าศาลล่างทำไม่ถูกหรือตัดสินผิดพลาดจากข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายแล้วแต่กรณี พร้อมกับยกเหตุผลและข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานในสำนวนนั้นประกอบลงท้ายด้วยคำขอให้ศาลสูงพิพากษาแก้หรือกลับคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่างเสีย ไม่ว่าคดีแพ่งหรืออาญามีสาระอย่างเดียวกัน เว้นแต่ว่า คดีอาญานั้นทำอุทธรณ์ไปยื่นแล้วก็แล้วไปเป็นหน้าที่ของศาลที่จะส่งสำเนาอุทธรณ์ให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ส่วนคดีแพ่ง เป็นหน้าที่ของผู้อุทธรณ์ที่จะเสียค่าธรรมเนียมศาลและนำส่งสำเนาอุทธรณ์ และติดตามจนกว่าการส่งสำเนาอุทธรณ์จะสัมฤทธิ์ผลหลังจากนั้นก็คอยฟังคำพิพากษาศาลสูง วัง ๆ

(ต่อหน้า ๘๐)

ภาษาไทยของเรา

ท่านผู้หมิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

ข้าพเจ้าได้กล่าวถึงการออกเสียงคำภาษาไทย ซึ่งเก็บได้จากเสียงพูด เสียงอ่านจากสถานที่ต่าง ๆ มีจาก วิทยุ โทรทัศน์ โรงมหรสพ งานพิธีต่าง ๆ ที่มีการพูดการอ่าน บทเวทีอภิปราย สถานที่พูดปลุกใจประชาชน ตลอดจนสถานศึกษาหลายแห่ง เป็นต้น ที่เก็บมาแล้วที่ท่านผู้อ่านก็เพราะรู้สึกผิดสังเกตในเรื่องการออกเสียงคำ ด้วยผิดไปจากหลักการออกเสียงที่เราท่านเคยเรียนรู้มา และการออกเสียงผิดหลักภาษาไทยนี้กำลังระบาดไปในชนเกือบทุกหมู่เหล่ามากขึ้นทุกทีมาหลายปีแล้ว เสียงพยัญชนะ ร.เรื่อ ล.ลิง สับสน การออกเสียงคำควบกล้ำสับสนจนนึกเสียดว่า คำบางคำอาจจะเลิกใช้ไปแล้วก็ได้ เช่น ลักขโมย ก็ออกเสียงเป็น รักขโมยเบิกโรง เป็น เบิกโลง คุณหญิงตราตั้ง เป็น คุณหญิงตาตั้ง บ้างก็พูด โขกหัว เป็น โขลกหัว แต่ที่โขกน้ำพิท ใจป่า กลายเป็น ใจปล้า ตึงเครียด เป็น

ตริงเครียด จะเพาะ เป็น จะเพราะ ก็มี เพื่อนเล่าให้ฟังว่าเคยได้ยินคนพูดทักทายกัน “หนูมาทูน้องบ๊วย ๆ” หรือผู้ตอบตอบว่า “หนูมาเป็นคั้งควาคะ” ก็เห็นคนฟังเขาฟังหน้าตาเฉย แสดงว่าเข้าใจความหมายดี นับว่าเคราะห์ดีที่การสื่อความหมายคงจะยังใช้การได้ แต่ถ้าผู้ฟังคนใดมีอาการฉงนฟังแล้วอดหัวเราะไม่ได้ ก็เห็นที่จะผิดใจกันหรือไม่ก็ต้องถูกต้องว่า ไร้สติปัญญา กระนั้นข้าพเจ้าก็ยังอดคิดไม่ได้ว่าการออกเสียงผิด ๆ อย่างนี้นักภาษาบางท่านคงไม่ขบขันแน่เพราะกลัวจะเป็นการทำลายคำในภาษาไทยให้หืดหัวและความหมายแคบลงไป หรืออาจหายไปเลย โดยเฉพาะคำที่เป็นคำควบกล้ำของภาษาไทย ส่วนกลาง ถ้านิยมพูดนิยมอ่านกันแบบนี้เรื่อย ๆ นักบัญญัติศัพท์จะต้องรับภาระสร้างคำใหม่ขึ้นแทนคำที่ขาดหายไปเรื่อย ๆ ต่อไปคำ ๆ เดียวอาจพูดไม่รู้เรื่อง ต้องเข้าประโยค

จึงจะเดาได้ว่าผู้พูดหมายถึงอะไรแน่ เช่น พูดว่า คุณ นั้น หมายถึง คุณ่า หรือครูสอนหนังสือ (คน)

ก่อนจะกล่าวถึงสิ่งเก็บตกข้อที่สองต่อไปนั้น ใครจะขอเพิ่มเติมการพูดและการอ่านคำกล่า้อีกสักคำหนึ่ง ซึ่งเป็นสำคัญ และเราได้ยินประกาศคำนี้จากวิทยุ (บางสถานี) อยู่เสมอเป็นคำภาษาอื่นที่ไทยรับมาใช้ตั้งชื่อสถานที่สำคัญ คือ คำว่า วัดมะ- กุด- กะ- สัต- ตริ- ยา- ราม (วัดมกุฏกษัตริยาราม) ท่านผู้คิดชื่อนี้ท่านก็คงมุ่งหมายให้อ่านอย่างนี้แต่แต่ปัจจุบันมักได้ยินอ่าน วัด-มะ- กุด- กะ- สัต- ตะ- ริ- ยา- ราม อยู่บ่อย ๆ ขอเสนอง่าย ๆ ว่า ถ้าผู้ซึ่งอ่านว่า กะ- สัต- ตะ- ริ- ยา- ราม หวนไปนึกถึงคำศัพท์ว่า กษัตริย์ กษัตรา ในคำกลอนเก่า ๆ ก็คงเข้าใจ ส่วนนักเรียนภาษาไทยย่อมเข้าใจแล้วว่าต้องอ่าน กะ- สัต- ตริ- ยา- ราม ก็เพราะศัพท์ว่า กษัตริย์ กับ อาราม

สนิทกันเป็น กษัตริยาราม เท่านั้นเอง คำกล่าอย่างนี้พบเสมอในคำที่มาจากภาษาสันสกฤต

การอ่านคำไทยที่มาจากภาษาฝรั่ง ด้วยวิธีถอดเสียงเป็นตัวอักษรไทย เช่น ชื่อหนังสือพิมพ์ไทย ชื่อประเทศ ชื่อเมือง ชื่อคน นั้น ข้าพเจ้าเคยได้ยินเสียงบ่นของบางท่านว่า อ่านยุ่งยาก คราวหนึ่งผู้อ่านทางวิทยุบ่นออกมาดัง ๆ ขณะที่ท่านผู้นั้นกำลังกระจายเสียงอยู่ว่า ไม่ทราบจะออกเสียงอย่างไรดี ถามผู้รู้ท่านก็บอกบอกมาต่าง ๆ กันเลยอ่านไม่ถูก เช่น ชื่อหนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ เดลิโหม์ บางกอกโพสต์ ชื่อประเทศ เช่น เดนมาร์ โปรตุเกส ชื่อเมือง ลอนดอน ออกซ์ฟอร์ด ปารีส ชื่อคนเช่น ฟอร์ดแมคอาเธอร์ นิกสัน ลอเรนซ์ ผู้อ่านรู้ให้อ่านว่า เด-ลี-นิวส์-ส์-ส์-ส์ ออกเสียง ส์ ด้วยเพราะศัพท์ฝรั่งเป็น news ก็ต้องเสียง “ส์” ชูช่าหน่อย ถ้าคนอ่านออกเสียงอย่างคนอังกฤษคงอ่านว่า “นูส์” ดังนั้นเราจึงมักได้ยินคนอ่านชื่อฝรั่งจากตัวอักษรไทยด้วยสำเนียงต่าง ๆ กัน บางท่านก็ออกเสียงแบบไทย ๆ ว่า เด-ลี-นิว ออก-สะ-ฟอด นิก-สัน บางท่านก็ว่า เด-ลี-นิวส์-ส์-ส์ อ็อกซ์ซ์เฟิร์ด นิก-ซัน ชาวอิ-แท-เลี่ยน ซึ่งก็น่าเห็นใจในข้อนี้ ข้าพเจ้าได้รับคำสั่งสอนจากครูชั้นผู้ใหญ่ผู้เขียนตำราภาษาไทยว่า คำฝรั่งในภาษาไทยนี้ก็อ่านเอาตามใจเถิด

ออกเสียงอย่างไรก็ได้ อย่าให้ผิด สระ พยัญชนะ ตัวสะกดก็แล้วกัน มันจะผิดชื่อของเขาไปละนั่นคำว่า เดนมาร์ก ถ้าอ่านตามหลักการประสมอักษรไทยก็ต้องอ่านว่า เดน-มาก เพราะมากเป็นเสียงโท แต่เรานิยมออกเสียงว่า เดน-หมาก ใส ห นำ มาก เข้าไปในใจเป็นเสียงเอก ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้เขียนตัว ห ไว้ อ่านว่า บางกอกโพสต์ ทั้ง ๆ ที่เขาไม่ได้ใส ไม่โทไว้บนคำ โพสต์ให้เป็นเสียงตรี และก็ไม่ต้องออกเสียงตัว st. ของ post แบบฝรั่งด้วย ถือว่าเป็นตัวสะกดและการันต์ห้ามออกเสียงไว้แล้ว ฉะนั้นคำชนิดนี้ก็อ่านได้ตามถนัดปากอย่าให้ถึงกับผู้ฟัง จักจี๋โสตประสาทก็พอแล้ว

(แต่ปัจจุบันนี้ ราชบัณฑิตยสถานได้จัดทำเกณฑ์การถ่ายทอดเสียงอ่านและการสะกดคำที่เป็นภาษาต่างประเทศไว้แล้ว)

ต่อไปนี้เป็น การพูดถึงสิ่งเก็บตก ข้อสอง ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้คำและการนำคำเข้าประโยคอย่างที่คุณไทยแต่ก่อนเรียกว่า ผูกประโยค แต่ปัจจุบันนี้เขาใช้กันว่าสร้างประโยค เมื่อพูดถึงคำว่าสร้างก็ต้องขอออกนอกเรื่องไปสักเล็กน้อยตามที่เคยขออนุญาตท่านผู้ฟังไว้แต่ต้นแล้วว่า อาจพูดไปไม่ตามลำดับข้อใดก็ได้ หากมีสิ่งเก็บตกข้ออื่นเข้ามาพัวพันกับข้อที่กำลังพูด คนไทยแต่ก่อนใช้คำว่า สร้าง คู่กับ

คำว่า ปลุก ปลุกต้นไม้ ปลุกบ้าน สร้างเรือน สร้างเมือง สร้างพระพุทธรูป กบเด็กสร้างบ้าน กบหัวล้านสร้างเมือง ซึ่งล้วนแต่เป็นการสร้างวัตถุสิ่งของ อาคารบ้านเรือนที่เห็นได้ จับต้องได้ และต้องใช้เครื่องมือในการสร้างเป็นชิ้นต่าง ๆ เช่น จอบ เสียม สิ่ว เลื่อย ค้อน ตะปู ในการสร้างบ้านศัพท์ของสถาปนิกและวิศวกรก็ยังใช้อยู่คือ โครงสร้าง ของอาคาร แต่สำหรับภาษานั้น ถ้าจะคิดคำคิดความหรือแต่งเรื่องต่าง ๆ ท่านใช้ว่า ผูก เช่น ผูกคำ ผูกความ ผูกประโยค ผูกเรื่อง ดังกลอนของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย) มีว่า “เหมือนหนึ่งบทพจน์ประพันธ์สรรพาวา ก็คือว่าผูกคำประจำความ” คำว่า ผูก ที่แปลว่า ร้อย รัศมีได้ ด้วยเชือก เช่น หนังสือโบราณจารลงบนใบลานเป็นแผ่น ๆ แล้วเอาเชือกร้อยไว้เป็นผูก ๆ เรียกว่า ๑ ผูก ๒ ผูกนั้นท่านยังนำคำ “ผูก” มาใช้ในเรื่องของภาษาด้วย ส่วนว่า “ผูกถ้อยร้อยคำ” ยังมีอยู่จนเดี๋ยวนี้ แต่เราคนไทยสมัยใหม่ คงจะทิ้งความหมายของคำ ผูก ที่ใช้ในเรื่องของภาษาไปเสีย จึงเหลือความหมายเดียว คือ ร้อย รัศมีด้วยเครื่องรัด เช่น ผูกไมตรี ผูกควาย ผูกผม เมื่อจะใช้ในเรื่องของภาษาก็หันไปเพิ่มความหมายของคำว่า สร้าง ให้กว้างออกแทนคำว่า ผูก เช่น สร้างคำ สร้างประโยค สร้างเรื่อง สร้างข้อสอบ สร้าง

บทละคร คำว่า โครงสร้างก็นำมาใช้กับภาษาด้วย แทนคำว่า รูปเค้าหรือเค้าโครงเหมือนดังฝรั่งใช้คำว่า build, construct, structures อันเป็นคำที่เขาใช้ในการสร้างอาคารสร้างวัตถุ รวมถึงการสร้างคำสร้างประโยคกับโครงสร้างในเรื่องภาษาด้วย ส่วนคนไทยที่ว่า สร้างเรื่อง นั้น มีอยู่แล้วมีความหมายในทางไม่ดี เหมือนครั้งรัชกาลที่ ๕ ท่านมีคำ ฎ คือ บังเรื่อง ผูกเรื่อง ขึ้นเองเพื่อใส่ความคน หรือให้คนเชื่อให้คนเข้าใจผิดเพื่อประโยชน์บางอย่างของคน ซึ่งฟังดูก็ไม่ดีสำหรับคำนี้

วกเข้ามาถึง การใช้คำใช้ความ ต่อไป มีคำจำพวกลักษณะนาม คือ นามที่ตามหลังจำนวนสังขยา ซึ่งคำชนิดนี้นักเรียนภาษาไทยออกจะระอาที่มีใช้อย่างฟุ่มเฟือยจนเกินจดจำ และจึงทำให้ใช้เฉพาะสิ่งเฉพาะอย่าง แม้จะเป็นสิ่งแสดงถึงความร่ำรวยค่าของภาษาไทยก็ตาม ข้าพเจ้าเข้าใจเห็นใจ และรู้สึกอย่างนั้นเหมือนกัน แต่คำลักษณะนามที่ใช้กันดาษดื่นในชีวิตประจำวันก็ไม่มีมากเกินไปจนจะหยิบมาใช้ให้ถูกต้อง เช่น คน ๒ คน พระสงฆ์ ๒ รูป สุนัข ๓ ตัว แต่ช้าง ๑ เชือก รัชกาลที่ ๔ โปรดให้ใช้ลักษณะนามของช้างขึ้นระวางว่า ช้าง เช่น ๒ ช้าง รถ ๑ คัน ดินสอ ๑ แท่ง บ้าน ๑ หลัง เหล่านี้เป็นลักษณะนามที่ใช้เป็นประจำ คำว่า สิ่งอย่าง อัน ก็ใช้

กับสิ่งของที่ไม่มีชีวิตเป็นคำกลาง ๆ เช่น “มีของ ๒-๓ สิ่ง หรือ ๒-๓ อย่างอยู่ในลิ้นชักโต๊ะ” กระนั้นปัจจุบันนี้ ลักษณะนามที่ใช้ไม่ก็คำในชีวิตประจำวันนี้ ก็กำลังถูกปฏิบัติเพราะมีผู้เปลี่ยนคำใช้ใหม่ อาจเป็นด้วยผู้ใช้เบื่อกที่จะเลือกหยิบของเก่ามาใช้ หรืออาจต้องการแสดงศิลปะหรือเทคนิคการใช้ให้ความสะกดหูสะกดตา เรียกร้องให้ผู้ที่ได้ยินได้พบตื่นเต้น ท่านเองเป็นประเภทคำไทยในภาษาโฆษณาหรือภาษาหนังสือพิมพ์ ซึ่งมักจะได้รับการยกเว้นให้ใช้ผิด ๆ ได้เป็นพิเศษกระมัง ข้าพเจ้าก็ไม่แน่ว่าแน่ แต่ผลของการใช้ลักษณะนามแบบใหม่นี้ นักเรียนนำเอาไปใช้ตามในเวลาตอบข้อสอบ หรือแต่งความซึ่งต้องการคำไทยและภาษามาตรฐานเลยต้องถูกตัดคะแนน ดังนั้น สำหรับการใช้นิพนธ์นี้นักเรียนก็ควรถือว่าเป็นการใช้คำผิดหลักของภาษา และก็ไม่อาจเรียกได้ว่าภาษาไทยเจริญขึ้น จึงได้เกิดหลักการใช้คำแบบสมัยใหม่อย่างที่ยกมานี้

ตัวอย่างการใช้ลักษณะนามที่ถูกปฏิบัติมีดังนี้ “ระบุ ๕ ตำรวจ คดีฆ่า ๓ ศพ” “ตัว ๓ นักเรียนสาว” “ฉลองสองสมาชิกในการรับโล่ทองคำ” “๔ มหาโจรปล้น ๒ เฒ่าชรา” นี่นับว่าเป็นการใช้ลักษณะนามอย่างแหวกแนว (ภาษาปากสมัยนี้) เพื่อผู้อ่านผู้ฟังตื่นเต้น ถ้าเพื่อเหตุนี้หากจะใช้ลักษณะนามตามแบบเดิม

ก็คงไม่เสียหายต่อความมุ่งหมายเท่าใดนัก เพราะเนื้อหาของความตื่นเต้นอยู่ในตัวแล้ว ถ้าจะลองใช้ว่า “ระบุตำรวจ ๕ นาย คดีฆ่า ๓ คน” “ตัวนักเรียนสาว ๓ นาง หรือ ๓ คน” ก็ไม่ทราบว่าจะผิดความต้องการหรือไม่ คำลักษณะนามว่า นาย และ นางพอจะใช้แทนคำว่า คน ได้ทั้งไม่ซ้ำคำว่า คน ในบรรทัดเดียวกันด้วย แต่คำว่า ศพ ก็คือ คนตาย คำว่า ฆ่า ก็คือ ทำให้ตาย, ทำลายชีวิตเสีย ฉะนั้น ฆ่า ๓ ศพ ก็คือ ทำให้คนที่ตายแล้ว ๓ คนตายอีก ฟังดูก็ไม่ได้เรื่อง ฉะนั้นในการที่จะพูดและจะเขียนให้คนทั่วไปฟังหรือให้คนอ่านก็จำเป็นต้องคำนึงถึงคำที่ใช้ ทั้งในด้านความหมายและหลักเกณฑ์ของการใช้คำ ถ้าทำได้เสมอ ๆ ภาษาไทยก็ก้าวหน้าไปในทางที่น่าพอใจ เราไม่ควรถือเอาแต่เพียงว่า คนอ่านคนฟังรู้เรื่องก็พอแล้ว หรือถือเอาว่าพูดง่ายดี สั้นดี เรียกร้องผู้อ่านผู้ฟังดี การทำสิ่งใดผิดแนวทางออกไปก็เกิดคุณ คือเด่นดีเหมือนกัน แต่เป็นคุณเฉพาะตัวคือทำตัวเด่นดังโดยไม่เห็นจำเป็นต้องใช้ตามหลักภาษา ซึ่งก็ไม่แน่ว่าเสมอไป และหากคำนึงถึงคุณแก่ส่วนรวมด้วยก็จะดียิ่ง

ครั้งกรุงสุโขทัยนั้น บรรพบุรุษไทยท่านกำหนดลักษณะนามไว้ใช้เพียงไม่กี่คำ จำได้ง่าย ใช้ก็ไม่ยาก นอกจากคำว่า วัน

คืน เดือน ปี และคำในมาตราต่าง ๆ แล้ว ท่านก็มีคำว่า คน

(ต่อหน้า ๔๐)

ภาษาไทยของเรา

(ต่อจากหน้า ๓๒)

องค์ สิ่ง อัน ดวง เป็นพื้น ท่านผู้ฟังจะพบในศิลาจารึกและในหนังสือเตมิกถามีว่า พานหมาก ๒ ดวง แหวน ๒ ดวง หมาก ๔ สิ่ง (ในสุนัขนรก) ลม ๓ อัน สระน้ำ ๒ อัน คีล ๘ อัน วิมาน ๘ อัน เทวคา ๕ องค์ อย่างนี้สะดวกแก่ผู้ใช้ดีแท้ ๆ ปัจจุบันนี้ผลของการกำหนดลักษณะนามไว้มากมาย ทั้งการใช้ก็รู้จักตั้งกล่าวมา อาจทำให้ผู้ใช้เบื่อหน่าย จึงเกิดคำว่า ๕ คำรวม ๓ ช้าง ๘ มหาโจร ๒ สมชิก ๓ นักเรียนสาว ข้าพเจ้าใคร่ขอร้องนักเรียนผู้สนใจภาษาไทยว่า การใช้คำอย่างนี้พูดกันเล่นเฉพาะตัวก็พูดได้ แต่อย่าใช้ในภาษาพูดและภาษาเขียนชนิดที่ต้องทำเป็นความเรียง หรือที่ต้องการภาษามาตรฐาน

คัดมาจากบทความเรื่อง “ภาษาไทยเกินตก” ออกอากาศทางสถานีวิทยุศึกษา กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๑๔

ผีไทย ๆ ของคนไทย

(ต่อจากหน้า ๓๔)

หลังดวงภาคใต้หรือไม่ก็ไม่มีทราบ

การ “ผีดผี” ของอีสานนั้นยังถือเป็นจารีตสำคัญเท่ากับผีดกฏหมาย เพราะจารีตคือ กฎหมายของสังคมโบราณ เรือนของชาวเหนือต้องมีห้องผี

เรือน คือ ผีปู่ตายาย ซึ่งทางเหนือเรียกว่า ผีปู่ย่า แต่ทางอีสานเรียกว่า ผีปู่ตา ไทยภาคใต้เรียกว่า ผีตายาย ภาคกลางเรียกว่า ผีปู่ตายาย ชาวเหนือต้องบูชาผีปู่ย่าด้วยดอกไม้สดทุกเย็น พิธีแต่งงานของชาวเหนือนั้น เจ้าบ่าวจะต้องแบ่งดอกไม้แห้งจากห้องในเรือนของตน เอาไปวางรวมไว้บนห้องผีปู่ย่าของเจ้าสาว เป็นทำนองรวมญาติ เรียกว่า แบ่งผี ไทยภาคกลางก็มีพิธีไหว้ผีเวลาแต่งงาน มีผ้าไหว้ต่างหากหนึ่งสำหรับ

ข้าพเจ้าเก็บเรื่องผีไทยของนาย อ.จ.เออร์วิน กับ ของพระยาอนุমানราชชน (ตอนท้ายเรื่อง) มาเล่าสู่ท่านผู้อ่านพอสมควร มิฉะนั้นเรื่องจะยาวมากไปหากเล่าโดยพิสดาร เพราะถือว่าเป็นเรื่องของผีประจำชาติ ลัทธิถือผีของคนไทยโบราณนี้ คนโบราณชาติอื่นก็ย่อมมีของแต่ละชาติเช่นเดียวกันทั่วโลก เพราะลัทธิถือผีมีมาก่อนลัทธิศาสนาใหญ่ ๆ

เมื่อเป็นความจะทำอย่างไร

(ต่อจากหน้า ๗๖)

อาจจะไปรับคำแก้อุทธรณ์ที่อีกฝ่ายหนึ่งยื่นไว้ต่อศาลมาเก็บไว้ดู ชั้นอุทธรณ์ฎีกานั้นไม่ควรจ้างทนายใหม่ให้เสียเงิน เพราะการเขียนอุทธรณ์ฎีกาไม่ใช่สิ่งยาก ท่านเขียนเองก็ได้ หรือให้ทนายที่เขาว่าความให้ท่านเขียนให้อ้าง่าย เพราะจำข้อเท็จจริงได้ตลอดอยู่แล้ว

อิศรญาณชาญกลอนฯ

(ต่อจากหน้า ๓๒)

นวนของเจ้าอิศรญาณเป็นสำนวนที่แต่งดี

ข้อนี้มีหลักฐานยืนยันอยู่ในหนังสือชื่อ “บันทึกสมัคมวรรณคดี” ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๙๔ มีเรื่องว่า

“พระวรเวทย์พิสิฐ เสนอว่า มีกลอนสุภาพเรื่อง อิศรญาณ อีกเรื่องหนึ่งที่ดีควรถือเป็นแบบฉบับได้

สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ตรัสว่า “ผู้แต่งบทเป็นพระอยู่ วัดบวรนิเวศ สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงผนวช เป็นภิกษุ แก่แต่งกลอนดีจริง แต่แต่งตามอารมณ์ที่พึงสร้าง...”

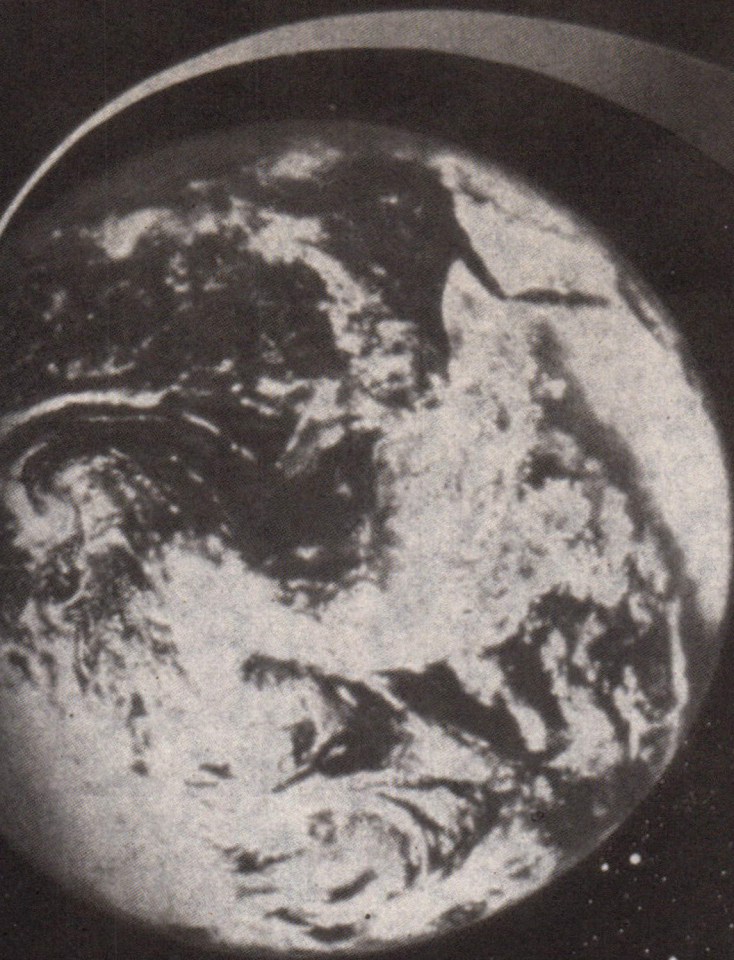
ปัญหาประการสุดท้ายเกี่ยวกับผลงานของเจ้าอิศรญาณก็คือ ทำไม คำกลอนของเจ้าอิศรญาณจึงเรียกว่า สุภาษิต อิศรญาณบ้าง เพลงยาวเจ้าอิศรญาณบ้าง

สุภาษิต พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ อธิบายไว้สั้น ๆ ว่า “คำพูดที่เป็นคติ. ส.;ป. สุภาษิต = ถ้อยคำที่กล่าวดีแล้ว” ซึ่งถ้าถือตามหลักนี้แล้ว คำกลอนของเจ้าอิศรญาณก็คงตั้งชื่อเป็นสุภาษิตได้ เพราะเป็นคำพูดที่เป็นคติ ซึ่งมีหลายคำกลอน เป็นคติสอนใจอย่างลึกซึ้งทีเดียว และหลายคำกลอนไพเราะจับใจ ไม่แพ้กวีสำคัญ ๆ ของไทยอีกหลายท่าน

ส่วน เพลงยาว ในพจนานุกรมฉบับเดียวกัน ได้อธิบายไว้ว่า “หนังสือหรือจดหมายถึง

คู่รัก แต่งเป็นกลอนแสดงข้อความรักหรือตัดพ้อ เป็นต้น (ตัดมาจากกลอนเพลงยาว).” ตามคำอธิบายนี้ การเรียกหรือการตั้งชื่อคำกลอนของเจ้าอิศรญาณว่า เพลงยาวเจ้าอิศรญาณ คงจะสับสนบ้าง เพราะเป็นคำกลอนที่ไม่ได้มีถึงคู่รักฯ หรือท่านผู้ตั้งชื่อขึ้น จะพิจารณาเห็นว่าเป็นคำกลอนตัดพ้อก็อาจเป็นไปได้ ยากที่จะเดาใจผู้ตั้งชื่อ เพราะตามประวัติของคำกลอนอิศรญาณว่า เกิดเพราะความน้อยใจของผู้แต่งที่ถูกกล่าวหาว่าเป็น “บ้า” แล้วมีผู้คนเห็นคล้อยตามเป็นอันมาก

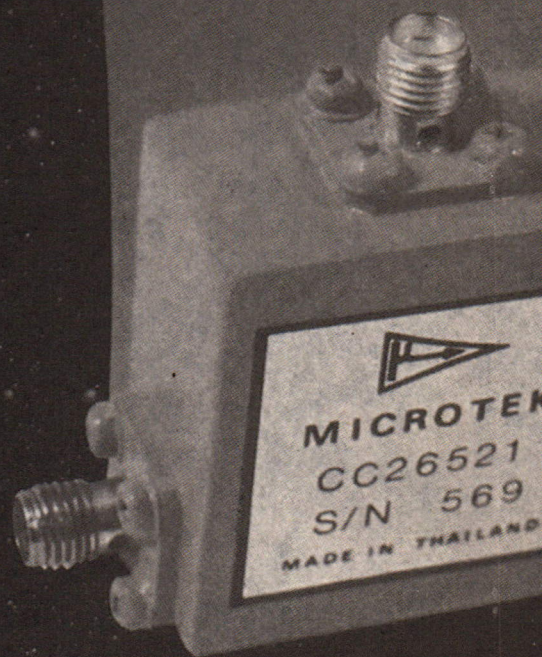
ท่านผู้อ่านจะเห็นด้วยกับชื่อใดนั้น เป็นเรื่องของท่าน ความสำคัญนั้นน่าจะอยู่ที่เนื้อหาสาระ และความไพเราะลึกซึ้งในเชิงกลอนนั้นแหละ

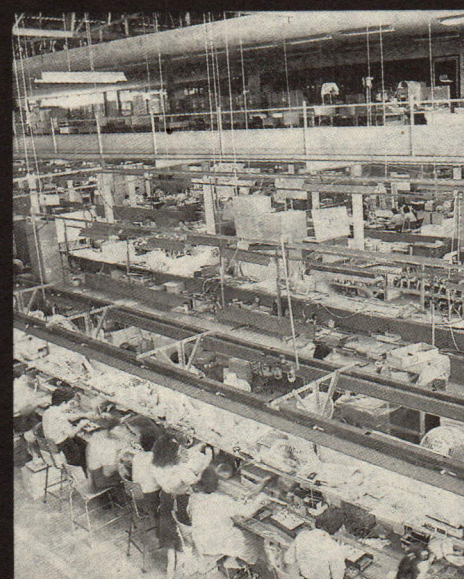
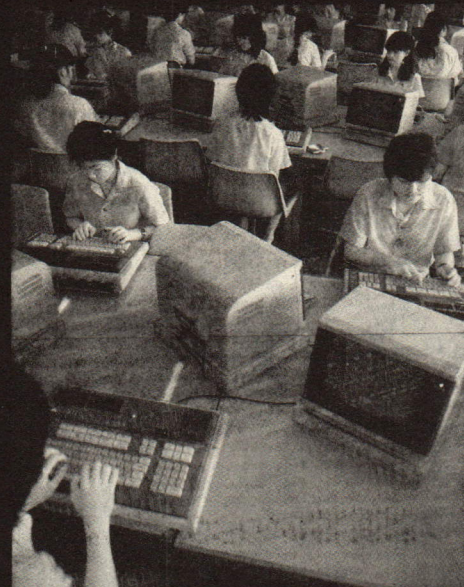
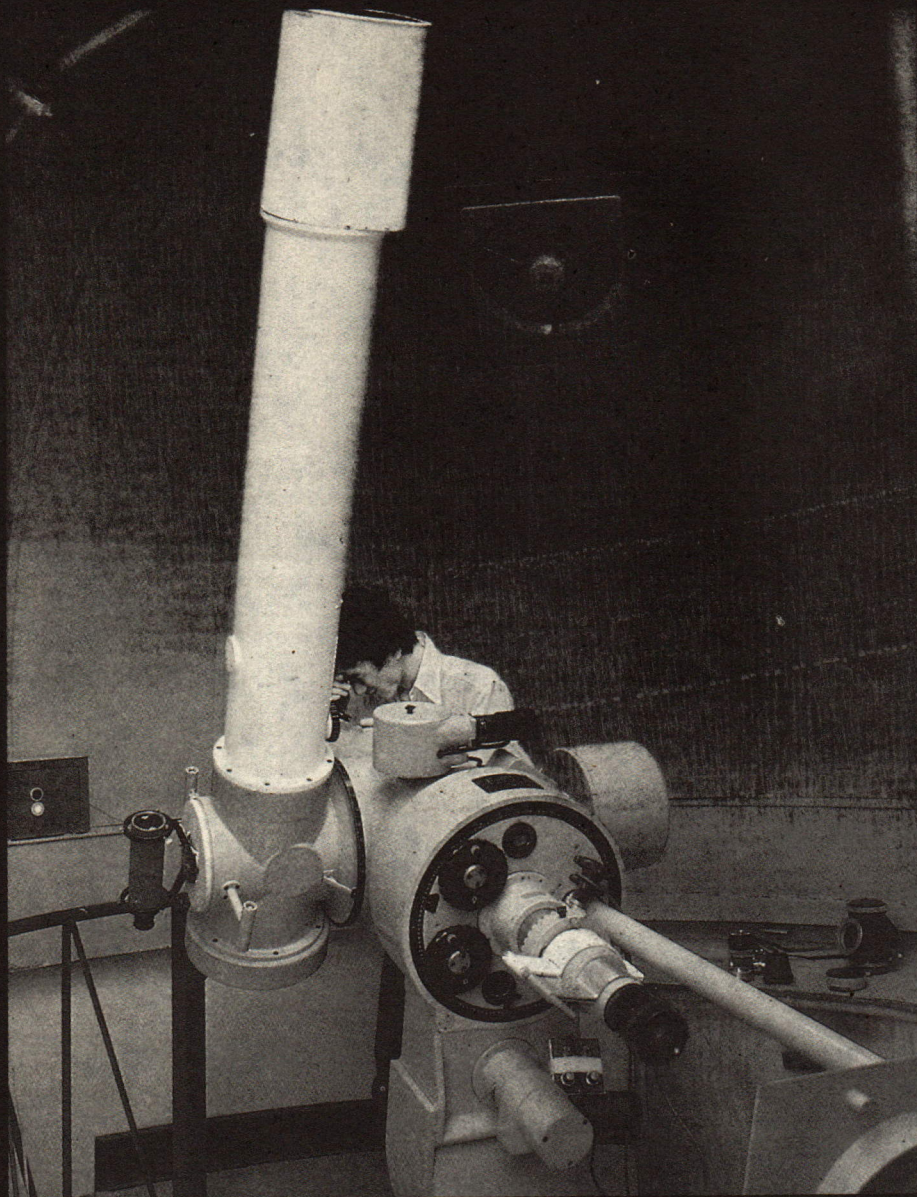

การสูญเสียโครงสร้าง ของวิทยาศาสตร์ไทยในระดับรากฐาน

ระพี สาคริก

หลังจากที่ได้สังเกตเห็น
การแสดงออกอย่างต่อเนื่องโดย
แหล่งต่าง ๆ ซึ่งน่าจะถือเป็น
ขุมปัญญา ของวิทยาศาสตร์
และเป็นความหวังของการวิจัย
ตลอดจนใช้ประโยชน์เพื่อการ
พัฒนาความเจริญให้แก่สังคม
ไทยที่สะท้อนภาพทำให้อดรู้สึก
ไม่ได้ว่า เรากำลังมุ่งวิถีการจัด
การศึกษา วิจัยและใช้ประโยชน์
จากวิทยาศาสตร์ได้อย่างมั่นคง

อยู่บนรากฐานที่แท้จริง หรือ
กำลังมุ่งวิถีทิศทางที่สวนกัน
กับสังคม โดยที่ยังคิดยิ่งทำ
ไป ก็ยิ่งสูญเสียรากฐานที่แท้จริง
ลึกซึ่งมากขึ้นเรื่อย ๆ

อนึ่ง หากเราไม่สามารถ
วิเคราะห์และรู้ได้ว่า สถานการณ์
ของการจัดการและการใช้ประ-
โยชน์จากการศึกษาในปัจจุบัน
กำลังเป็นอย่างไร และไม่สามารถ
บอกได้ว่าอนาคตของสังคมไทย
จะเป็นอย่างใด เราจำเป็นต้อง
ตั้งคำถามว่า วิชาการศึกษาควร

ศึกษา และไม่สามารถก้าวต่อ
ไปบนวิถีทางที่มุ่งหวังแท้จริง
ได้อย่างแน่นอน

เรามักได้ยินคำกล่าวที่ว่า
“วิทยาศาสตร์ เป็นสิ่งสร้าง
ความเจริญให้แก่สังคมมนุษย์”
ซึ่งถ้ามองมาแล้วชั่ว ๆ ซาก ๆ
จนกระทั่งสมือนว่า ทำให้ความ
รู้สึกในเรื่องนี้ จึงมีความรากฐาน
ที่แท้จริงอยู่ในจิตสำนึก “ได้

เปลี่ยนแปลงไปเป็นพฤติกรรมที่
กล่าวกันตามยุคสมัยแต่ไร้ความ
หมาย เพราะขาดกระแสที่นำไป
สู่การคิดและแสวงหาสิ่งซึ่งเป็น
เหตุเป็นผลกันอย่างเปิดใจ

หากเราเชื่อร่วมกันว่า
วิทยาศาสตร์เป็นสาระสำคัญ
ที่ควรมียู่ภายในรากฐานการ
สร้างความเจริญที่แท้จริง เรา
ก็ควรจะได้รับการพิจารณา ทบท-

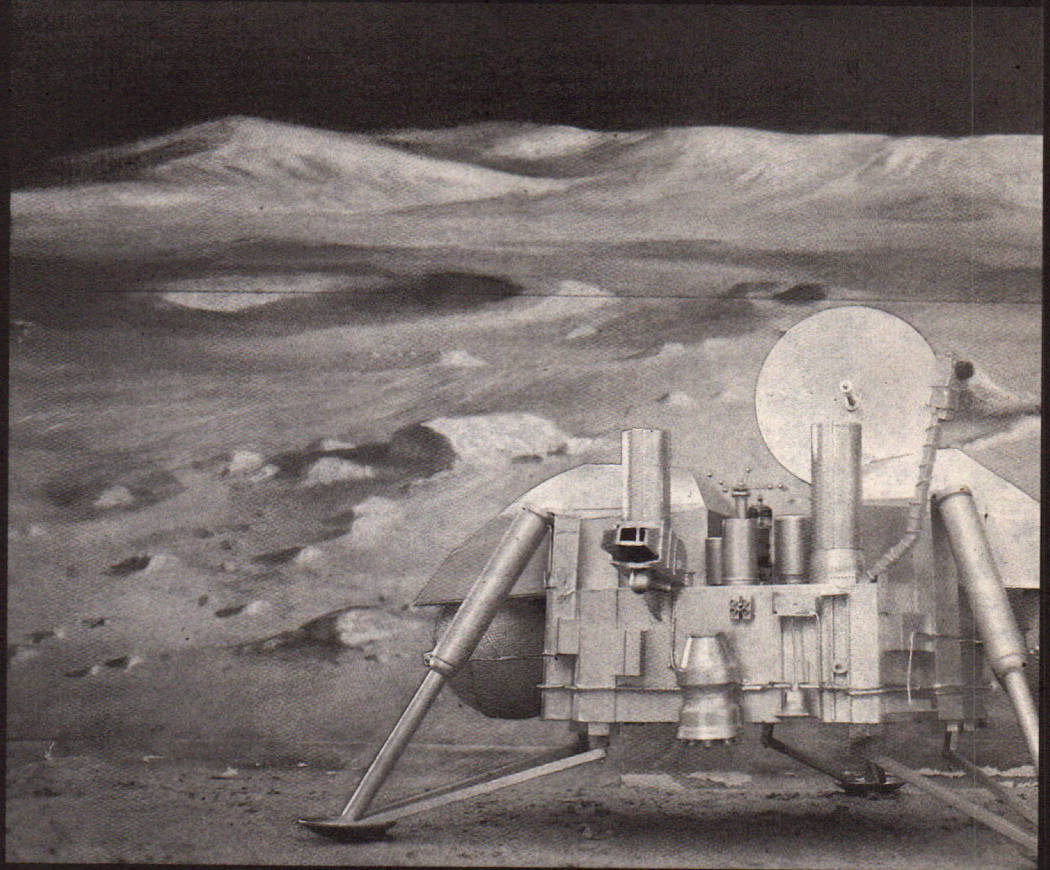
ทวนความหมายของวิทยาศาสตร์กันเสียใหม่ ให้ลึกซึ้งถึงแก่นแท้อย่างขึ้นไปถึง

หากเราเชื่อร่วมกันว่าชีวิตที่เกิดมาเป็นคน จำเป็นต้องมีการศึกษา และเป้าหมายการจัดการศึกษาที่แท้จริง คือการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ กับอีกด้านหนึ่ง คุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ควรเริ่มจากการเรียนรู้สิ่งซึ่งปรากฏการเปลี่ยนแปลงอยู่ภายในกระแสชีวิตประจำวันของแต่ละคน อย่างเข้าถึงระบบ ซึ่งเป็นเหตุเป็นผลระหว่างกันและกัน เพื่อนำเอา “การรู้เหตุรู้ผล” หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ “ความเป็นผู้รู้จริงทางวิทยาศาสตร์” ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งสามารถใช้ได้ทุกเรื่องในกระแสชีวิตประจำวัน

เราน่าจะตระหนักได้ถึงหลักการสำคัญในการดำเนินวิถีชีวิตว่า “ทุกสิ่งทุกอย่างที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิตและจิตใจมนุษย์นั้น ล้วนมีสิ่งซึ่งเป็นเหตุเป็นผลของการเปลี่ยนแปลงที่แฝงไว้ด้วยอิทธิพลมนุษย์ทั้งสิ้น” ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงวิทยาศาสตร์ ภายในจิตใจได้สำนึกของผู้เกี่ยวข้อง จึงน่าจะรู้ได้ว่า มีมนุษย์อยู่ในรากฐานก่อนการมองออกไปสู่รูปวัตถุ และเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในกระแสชีวิตประจำวันของแต่ละคน

ดังนั้น ก่อนการศึกษาวิจัยวิทยาศาสตร์ เพื่อการเรียนรู้และหวังความเป็นผู้รู้จริง จึงควรจะได้มีการมุ่งแสวงหาความจริงภายในตนเองไว้เป็นรากฐาน เพื่อหวังการนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีเอกภาพ หาใช่เอาแต่มุ่งเน้นอยู่กับการอ้างตำราและสิ่งซึ่งหาได้จากห้องเรียน

ได้ว่าเป็นบุญเจตดอกสำคัญ ที่จะนำไปสู่ความเป็นผู้รู้จริงทางวิทยาศาสตร์ และยังเป็นการเปิดประตูตนเอง ให้แรงจูงใจซึ่งเชื่อว่า โดยธรรมชาติแล้วมีอยู่ภายในทุกคน สามารถปรากฏออกมาและนำไปสู่การกำหนดวิธีการเพื่อใช้ประโยชน์ได้อย่างชอบด้วยเหตุและผล การศึกษาวิทยาศาสตร์ก็จะสามารถตอบ

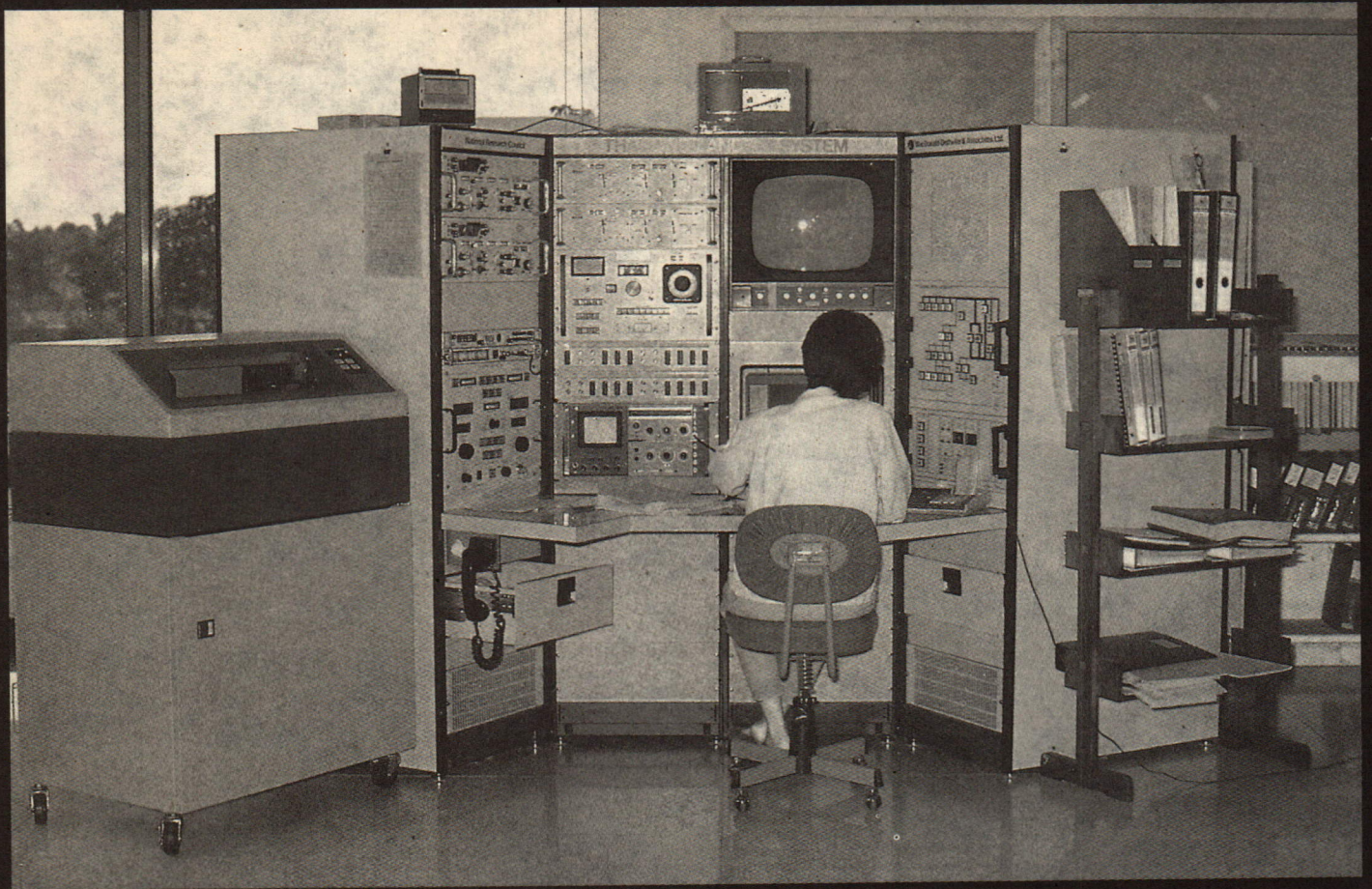
กับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งได้จากด้านรูปวัตถุที่ปรากฏอยู่ทั่วไปภายนอกชีวิตของแต่ละคน

หากเราเชื่อร่วมกันว่ามนุษย์เป็นทั้งเหตุและผลของวิทยาศาสตร์ เราก็ควรมุ่งเน้นวิถีทางและเป้าหมายการจัดการศึกษาสู่ “การพัฒนารากฐานความคิดคนให้มีอิสรภาพ (ละอิตตา) ลึกซึ้งยิ่งขึ้น” โดยที่ถือ

สนองการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแต่ละคนได้อย่างแท้จริง

ภาพของวิทยาศาสตร์ที่สะท้อนออกมาให้เห็นได้ในปัจจุบัน ให้อะไรแก่ชีวิตไทยบ้าง

ในภาวะสังคมไทยยุคปัจจุบัน เมื่อมีการแสดงออกที่

เน้นความสำคัญของวิทยาศาสตร์ เราแทบไม่พบภาพสะท้อนที่ทำให้รู้สึกได้เลยว่า มีการมองวิทยาศาสตร์โดยถือรากฐานชีวิตคนที่แท้จริงเป็นพื้นฐานรองรับ แต่กลับพบว่า มีการมองอย่าง "ยึดติดอยู่กับด้านที่เป็นรูปวัตถุของสิ่งของซึ่งคิดและประดิษฐ์ขึ้นโดยคนด้วยกันเอง" ซึ่งจริงๆ แล้ว ก็เป็นสิ่งที่แฝงไว้ด้วยเจตนาารมณ์เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือ ยิ่งไปกว่านั้นยังส่งผลทำลายอิสรภาพทางความคิดซึ่งควรจะมิไว้เ็นรากฐานจิตใจของแต่ละคน

ไม่ว่าเครื่องมือดังกล่าว จะเพื่อการใช้ประโยชน์โดยตรง หรือเพื่อหวังการแสดงผลออกที่สามารถส่งผลทั้บดม

บุคคลอื่น โดยที่เชื่อว่าจะสามารถยกระดับตนเองให้เด่นขึ้นในด้านความมื่ออำนาจ หรือไม่กี่ใช้เป็นเครื่องมือครอบงำให้ผู้อื่นหลงยึดติด โดยที่มุ่งหวังให้ตกเป็นเหยื่อเศรษฐกิจ

ทั้ง ๆ ที่โดยเหตุและผลจริง ๆ แล้ว วิทยาศาสตร์ก็คือหลักความจริง และสัจธรรมของชีวิตคนซึ่งโดยหลักการที่ได้กล่าวมาแล้ว ก็ถือเป็นเหตุและผลของวิทยาศาสตร์ และมองด้วยภาพรวม ยังเห็นว่าเป็นวิทยาศาสตร์ในระดับที่เป็นรากฐานของทุกเรื่อง แต่ภาวะที่เป็นจริง และสะท้อนภาพให้เห็นได้อย่างต่อเนื่องในยุคปัจจุบัน กลับได้พบภาพของวิถีทางที่ก้าวไปเน้นการเสนอแนะ ไม่

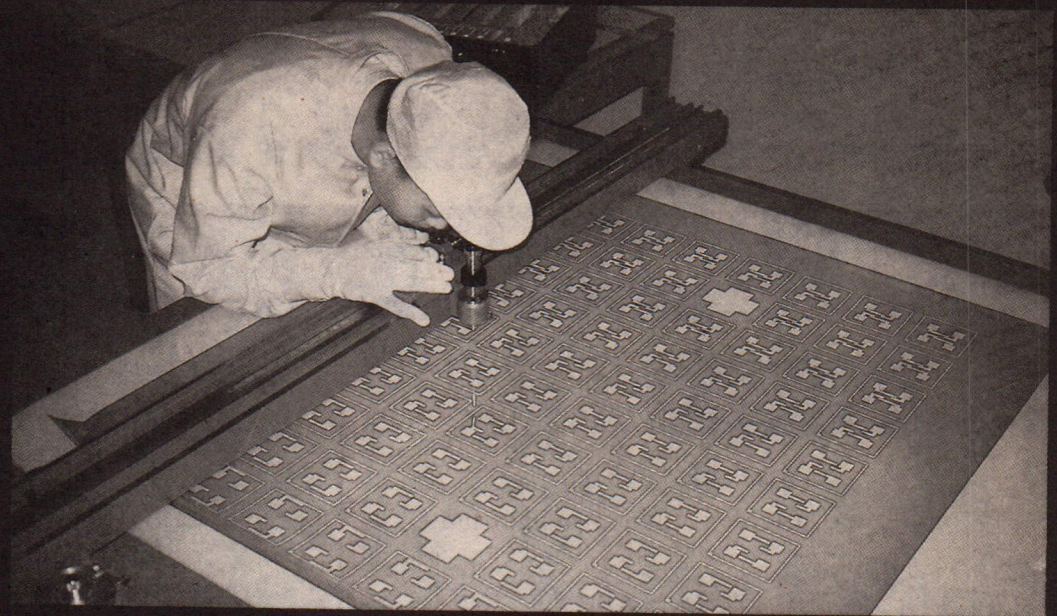
ว่าผ่านพฤติกรรมใด ๆ ที่เกิดจากการยึดติดอยู่กับเรื่องอื่น ๆ ซึ่งถือว่าส่งเสริมกระแส นำไปสู่การทำลายวิทยาศาสตร์ในระดับรากฐานชีวิตที่แท้จริง

สาระทั้งหลายที่ปรากฏอยู่ในข้อเขียนประเด็นนี้ หากได้หมายความว่า ผู้เขียนจะไม่เห็นด้วยกับการเสนอภาพสะท้อนของวิทยาศาสตร์ ในลักษณะที่เป็นผลผลิตและเป็นเครื่องมือสื่อเทคโนโลยีซึ่งมีภาวะเป็นรูปวัตถุ แต่การเน้นแนวเสนอหรือแสดงออกดังกล่าว หากชีวิตคนทั้งหลายภายในชุมชน มีความมั่นคงอยู่บนรากฐานที่แท้จริงให้มั่นใจได้ทั่วไป ย่อมหวังได้ว่าจะนำไปสู่แนวทางที่เป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์

แต่ในขณะที่สังคมไทย ได้สูญเสียรากฐานที่แท้จริงไป เกือบหมดสิ้นแล้ว เพราะมี ภาวะแปลกปลอมเข้ามาแทรกแซงแทนที่ ยิ่งไปกว่านั้น นอกจากกระแสดังกล่าวจะยังไม่ ลดลงแล้ว ยังมีการทวีความ รุนแรงยิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ การ เสนอแนวทางด้วยภาพดังกล่าว ย่อมส่งผลร่วมการทำลายให้มี ผลมากขึ้นไปอีก

ซึ่งภายในรากฐานของ สาเหตุนี้ อาจสืบเนื่องมาจาก พลังที่ส่งเสริมเองเป็นต้นเหตุ เพราะสูญเสียรากฐานที่แท้จริง ไปแล้วด้วยเช่นกัน จึงมุ่งแสดง ออกอย่างปราศจากการรู้เท่าทัน

การสะท้อนภาพของวิทยา- ศาสตร์ออกมาปรากฏ ใน ลักษณะที่เป็นผลผลิตด้านรูป วัตถุ หากคำนึงถึงแล้วว่าจะไม่ ส่งผลกระทบทำให้คนซึ่งอีก ด้านหนึ่งเป็นกลุ่มผู้รับ "ไม่แปร สภาพจิตใจตนเอง ตกเป็นทาส ได้ ฝ่ายผู้ก่อเหตุควรจะต้อง แสดงความรับผิดชอบและมั่นใจ ได้เสียก่อนว่า คนทั้งหลายได้ มีการปูพื้นฐานตนเองไว้ด้วย ภาวะการรู้ตนเองซึ่งเป็นรากฐาน ของการรู้เท่าทันต่อภาวะภาย นอกได้แล้วเสียก่อน มิฉะนั้น แล้ว บรรยากาศที่เกิดจาก การ

เสริมสร้างวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็น เพียงเครื่องมือสื่อเทคโนโลยี จะทำให้เกิดผลที่เรียกว่า "คน ตายเพราะลมหายใจตนเอง" เพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

ไม่ว่าเรื่องนั้นจะเป็นมลพิษ ในอากาศ ในน้ำ ในดิน และใน อาหาร ตลอดจนในเครื่องอุปโภค บริโภคอื่นใด ซึ่งมีผลเป็นพิษ แก่ร่างกาย หรือ ทัศนียภาพของ การที่ธรรมชาติถูกทำลาย และ การมีอิทธิพลจากสิ่งก่อสร้าง สิ่งประดิษฐ์รูปลักษณะต่าง ๆ ที่สร้างหรือประดิษฐ์โดยคน เข้ามาเป็นมลพิษภายในกระแส วัฒนธรรมของชีวิต ซึ่งมีผล เป็นพิษแก่จิตใจและความคิด ทำให้ประชาชนตกเป็นทาส วัฒนธรรมและเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

อิสรภาพทางการศึกษา เท่านั้น ที่จะสามารถนำความ หวัง และมองเห็นวิถีทาง ที่จะ นำไปสู่การแก้ปัญหานี้ได้ อย่าง ถึงรากฐานที่แท้จริง

กิจกรรมเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

การผลิตสื่อทางวิชาการของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

หนังสือภาษาไทย

๑. ศิลปะถ้ำในประเทศไทย
๒. สมุดภาพทำเนียบรัฐบาลและนายกรัฐมนตรี
๓. จากฟ้า...สู่ดิน เล่ม ๔

หนังสือภาษาอังกฤษ

๑. Members of the Cabinet Royal Thai Government

เทปโทรทัศน์

๑. ชุด "มรดกของชาติ"
เรื่อง มรดกวรรณกรรมไทยด้วยพระมหากษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์

๒. ชุด "อยู่อย่างไทย"

- ๒.๑ เรื่อง ชุมชนริมฝั่งน้ำ
- ๒.๒ เรื่อง อุทยานพุทธมณฑล
- ๒.๓ เรื่อง ร้องรำทำเพลงมอญ

๓. ชุด "วันอาสาฬหบูชา" (๑๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒)

๔. ชุด "เฉลิมพระเกียรติ"

- ๔.๑ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก
- ๔.๒ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร
- ๔.๓ สมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์

ข่าวเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ

การจัดสัมมนาเรื่อง การส่งเสริมศาสนาและจริยธรรมแก่เยาวชน

คณะกรรมการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรมในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติได้จัดให้มีการสัมมนาเรื่อง "การส่งเสริมศาสนาและจริยธรรมแก่เยาวชน" เมื่อวันที่ ๒๓-๒๔ สิงหาคม ๒๕๓๒ ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล โดยมี พลเอกเทียนชัย สิริสัมพันธ์ รองนายกรัฐมนตรี ประธานคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ เป็นประธานในพิธีเปิดและปิดการสัมมนา

มีผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้งหมด ๑๕๕ คน ประกอบด้วย พระสงฆ์

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ ผู้แทนองค์การศาสนา ผู้แทนองค์การเยาวชน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ผู้แทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนสื่อมวลชน

ผลที่ได้รับ ผู้ที่รับผิดชอบและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรมแก่เยาวชนได้มาพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างกัน เพื่อร่วมพิจารณาหาแนวทางปรับปรุงการสอนจริยศึกษาการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรมแก่เยาวชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และทำให้เกิดความร่วมมือประสานงานกันระหว่างสถานศึกษา สถาบันทางศาสนา หน่วยราชการและองค์การเอกชนที่เกี่ยวข้อง

การจัดปฐมนิเทศผู้ที่เดินทางไปต่างประเทศ

คณะกรรมการจัดปฐมนิเทศผู้ที่เดินทางไปต่างประเทศ โดย ฯพณฯ พลโทจรัล กุลละวณิช ประธานคณะกรรมการจัดการปฐมนิเทศให้ความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย แก่ผู้ที่เดินทางไปต่างประเทศ และผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ให้การต้อนรับชาวต่างประเทศ รุ่นที่ ๑๖ จำนวน ๒๗๗ คน ในระหว่างวันที่ ๒๔-๒๕ กรกฎาคม ๒๕๓๒ ณ ธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่

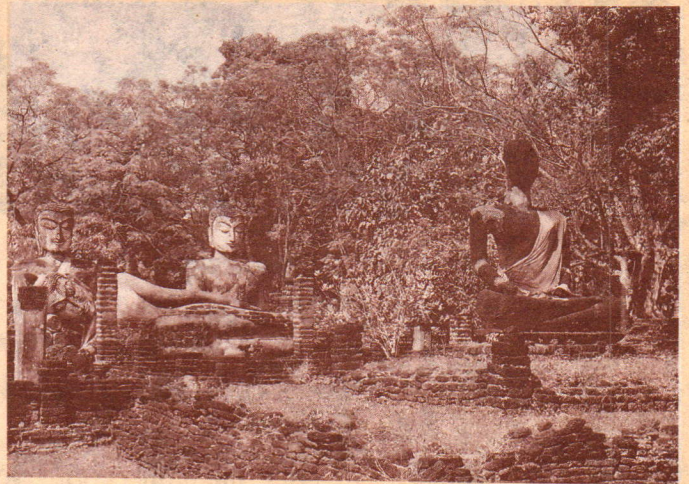
จัดการบรรยายเรื่องความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีไทย

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ โดยคุณหญิงเต็มสิริ บุญยสิงห์ ในฐานะที่ปรึกษาสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ และกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ได้กรุณารับเป็นวิทยากรไปบรรยายเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย แก่คณะครูจากประเทศแคนาดา จำนวน ๖ คน ณ ห้องประชุมสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์ แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒ เวลา ๘.๐๐-๑๒.๐๐ น.

การจัดนิทรรศการในงานเทศกาลท่องเที่ยวไทย

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จัดนิทรรศการท่องเที่ยวไทย ขึ้นเมื่อวันที่ ๑๑-๑๕ สิงหาคม ๒๕๓๒ ณ ห้องบางกอกคอนเวนชัน เซ็นทรัลพลาซ่า ลาดพร้าว รูปแบบในการจัดนิทรรศการ นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับอุทยานประวัติศาสตร์ ซึ่งถือเป็นมรดกของชาติที่สำคัญ เช่น อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ฯลฯ เป็นต้น

ทั้งนี้ได้แสดงเป็นภาพถ่าย พร้อมคำบรรยายได้ภาพทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้เข้าชมได้ทราบถึงมรดกที่สำคัญ

ของชาติโบราณสถานที่น่ารู้ น่าชม และเป็นศาสนาสถานที่เป็นสถาปัตยกรรมฝีมือช่างมาหลายยุคหลายสมัย

การจัดนิทรรศการในครั้งนี้ได้รับความสนใจจากนักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชนทั่วไปทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศเป็นอันมาก

รู้ให้ซึ่งถึงยาสามัญประจำบ้าน (ต่อจากหน้า ๕๕)

เปล่า แต่ไม่ว่าจะเลือกยาอะไรไว้ประจำบ้านก็ตาม ที่สำคัญอย่าลืมเก็บรักษาให้ดีถูกวิธีด้วย เช่น ต้องแยกเก็บยาต่างหากจากของกินของใช้อื่น ๆ ยาใช้ภายนอกและยาใช้ภายในก็ต้องแยกส่วนกัน ยาทุกชนิดที่เก็บต้องมีฉลากที่ชัดเจนมีข้อความครบถ้วนเกี่ยวกับสรรพคุณยา วิธีใช้ยา คำเตือนหรือข้อควรระวังการใช้ยา เพื่อว่าเวลาหยิบใช้จะได้ใช้นั้น ๆ ได้ถูกวิธียังงี้ละ ฉลากยาที่ใช้สำหรับภายนอกและฉลากยากินต้องแตกต่างกันให้เห็นชัดและต้องไม่เก็บ

ยาไว้ในที่ร้อนชื้นหรือโดนแสงแดดส่องถึงโดยตรง อีกทั้งเก็บให้สูงพ้นมือเด็กด้วย

ยาสามัญประจำบ้านนั้นเป็นยาที่เลือกแล้วว่า เมื่อผู้ไข้ยาปฏิบัติตามคำแนะนำบนฉลากยาแล้วจะไม่มีอันตรายจึงควรที่จะมีติดไว้ประจำบ้าน และเป็นยาที่ควรเลือกใช้รักษาบรรเทาอาการเจ็บป่วยของคนในครอบครัวแทนการใช้ยาชุดหรือการใช้ยาตามคำโฆษณาเป็นอย่างยิ่ง เชื่อเถอะมีไว้ประจำบ้านเพื่อรักษาอาการป่วยไข้เล็ก ๆ น้อย ๆ ก่อนที่อาการจะลุกลามมากไปกว่านี้

ปฏิทินกิจกรรมของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๑ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด "เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ถั่วเหลืองพืชทองของชาวไร่" (ตอนที่ ๓)	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วดีวงศ์ ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วดีวงศ์ ตอนจบ	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๔ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง การจัดทำกฎหมายลายลักษณ์อักษร รายการโทรทัศน์ รายการโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติ เรื่อง สมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ. เวลาหลังข่าวภาคค่ำ ทางสถานีโทรทัศน์ รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย
๕ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง การออกเสียงคำควบกล้ำ ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๖ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง การทำบุญ	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ถั่วเหลืองพืชทองของชาวไร่ ตอนที่ ๔	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๘ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง จำนำ	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๙ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง สุนทรภู่ ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๐ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง สุนทรภู่ ตอนจบ	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๑ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง พระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๒ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง การอนุรักษ์ในแง่วิชา	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๓ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง พระพุทธเจ้า คือใคร	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ "อยู่อย่างไทย" เรื่อง เพลงพื้นเมืองภาคกลาง	เวลา ๑๕.๓๐- ๑๕.๕๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๑๔ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง การอนุรักษ์ในแง่่วิชา ตอนที่ ๒	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๕ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง กุ๊ยมและค่าประกัน	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๖ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "มรดกของชาติ" เรื่อง กฎหมายของไทย	เวลา ๑๑.๐๐-๑๑.๓๐ น. ทางสถานีวิทยุ ๕๑๕ กรป.กลาง
	รายการวิทยุ "สตุดีบุคคลสำคัญ" เรื่อง พระแสงอัฐฎาวุธ และ พระแสงสำคัญสำหรับแผ่นดิน	เวลา ๐๗.๓๐- ๐๘.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด สตุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง แนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เรื่อง วันอาสาฬหบูชา	เวลา ๐๗.๐๐- ๐๘.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการโทรทัศน์ "ชุดวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา" เรื่อง วันอาสาฬหบูชา	เวลาหลังข่าวภาคค่ำ ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง วัดสุทัศน์เทพวราราม ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๘ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง วัดสุทัศน์เทพวราราม ตอนที่ ๒	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๙ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง การเปลี่ยนแปลงคำในภาษาไทยให้เป็นแบบแผน	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๐ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง การสวดมนต์ได้ประโยชน์อย่างไร	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๑ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ละหุ่งพืชไรที่มีอนาคต	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๒ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ประเด็น, พ้องแย้ง	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๓ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง อนุสาวรีย์ท้าวสุทนต์	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๔ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด สตุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการพัฒนาอิเล็กทรอนิกส์ รายการโทรทัศน์ "อยู่อย่างไทย" เรื่อง อุทยานพุทธมณฑล	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ. เวลา ๑๘.๐๐- ๑๘.๓๐ น. ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๘ อ.ส.ม.ท.
๒๕ กรกฎาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด สตุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้ด้วยสารานุกรมไทย	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง ภาษาไทยเก็บตก ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๒	รายการวิทยุ “สคูตี่บุคคลสำคัญ” เรื่อง คำแนะนำเรื่องกรรhap บังคมทูลเชิญเสด็จ	เวลา ๐๗.๓๐- ๐๘.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง แห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ศาสนา เรื่อง คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ถั่วเขียวที่ตลาดต้องการ ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติ เรื่องสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร	เวลาหลังข่าวภาคค่ำ ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจ แห่งประเทศไทย
๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ศาลทหารกับศาลพลเรือน	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒	รายการวิทยุ “อยู่อย่างไทย” เรื่อง ช้างกับชีวิตไทย	เวลา ๐๗.๓๐- ๐๗.๕๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง แห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด สคูตี่บุคคลสำคัญ เรื่อง ประวัติ เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์) ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด สคูตี่บุคคลสำคัญ เรื่อง ประวัติ เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์) ตอนจบ	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑ สิงหาคม ๒๕๖๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง “จากฟ้า...สู่ดิน”	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒ สิงหาคม ๒๕๖๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง การใช้ภาษาไทยในปัจจุบัน	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓ สิงหาคม ๒๕๖๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ศาสนา เรื่อง การเข้าถึงนิพพาน	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๔ สิงหาคม ๒๕๖๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ถั่วเขียวที่ตลาดต้องการ ตอนที่ ๒	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๕ สิงหาคม ๒๕๖๒	รายการโทรทัศน์ “มรดกของชาติ” เรื่อง มรดกวรรณกรรมไทยด้วยพระมหากษัตริย์คุณ ของพระมหากษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ตอนที่ ๒	เวลา ๑๔.๐๐- ๑๔.๓๐ น. ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง ๑๑
	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด มรดกของชาติ เรื่อง พระตำหนักทับขวัญ ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๖ สิงหาคม ๒๕๖๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง ข้าวปายาส ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๗ สิงหาคม ๒๕๖๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่องกฎหมายเกี่ยวกับการย้ายที่อยู่	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๘ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง พระตำหนักทับขวัญ ตอนที่ ๒	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๙ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง ภาษาไทยเก็บตก ตอนที่ ๒	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง พระพุทธศาสนาทำให้คนเราด้อยพัฒนาจริงหรือ รายการวิทยุ "อยู่อย่างไทย" เรื่อง ในรอบ ๑๒ นักชัตร	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ. เวลา ๑๕.๓๐-๑๕.๕๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง การทำซีอีว	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง พระราชกรณียกิจบางประการ ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๓ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง เศรษฐกิจกับกฎหมาย	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๔ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง พระประวัติพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรรพาสัตตศุภกิจ ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๕ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง พระประวัติพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรรพาสัตตศุภกิจ ตอนจบ	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง การใช้คำไทยในปัจจุบัน	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๗ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง โลกหน้ามีจริงหรือไม่	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๘ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง เลี้ยงปลาควายอย่างไร เพื่อปลาจึงจะไม่มีกลิ่นสาบ	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๙ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๐ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "สดุดีบุคคลสำคัญ" เรื่อง พระแสงอัษฎาวุธ และ พระแสงสำคัญสำหรับแผ่นดิน รายการวิทยุ "มรดกของชาติ" เรื่อง ถ้าใครใจบุญสร้างวัดวาอารามก็เป็นคนโปรด รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง พระนเรศวรมหาราช	เวลา ๐๗.๓๐-๐๗.๔๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เวลา ๑๑.๐๐-๑๑.๓๐ น. ทางสถานีวิทยุ ๙๑.๑ กรป.กลาง เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๒๑ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง พระตำหนักทับขวัญ ตอนที่ ๓	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๒ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง พระตำหนักทับขวัญ ตอนที่ ๔	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๓ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง ข้าวปายาส ตอนที่ ๒	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๔ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "สดุดีบุคคลสำคัญ" เรื่อง ขอให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง มารคืออะไร	เวลา ๐๗.๓๐- ๐๗.๔๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๕ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง การแก้ปัญหาเด็กเป็นโรคขาดอาหาร	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๖ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง ข้าวปายาส ตอนที่ ๓	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "อยู่อย่างไทย" เรื่อง สารพัดสับคำนวน รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง พระตำหนักทับขวัญ ตอนที่ ๕	เวลา ๐๗.๓๐- ๐๗.๔๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๘ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง พระตำหนักทับขวัญ ตอนที่ ๖	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๙ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง พระตำหนักทับขวัญ ตอนที่ ๖	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓๐ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง ข้าวปายาส ตอนที่ ๔	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด ศาสนา เรื่อง หลักการหรือธรรมะอะไรที่นักศึกษาควรยึดถือเป็นหลักในการศึกษา	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง การเลี้ยงวัวขุนอย่างง่าย	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง อายุความ	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ "เอกลักษณ์ของชาติ" ชุด มรดกของชาติ เรื่อง พระตำหนักทับขวัญ ตอนที่ ๗	เวลา ๑๔.๕๕- ๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๔ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด มรดกของชาติ เรื่อง พระตำหนักทักษิณ ตอนที่ ๘	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๕ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด มรดกของชาติ เรื่อง พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระรามธิบดีที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๖ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง คำรากศัพท์	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๗ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ศาสนา เรื่อง แก่นแท้ของศาสนาคืออะไรและแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาคืออะไร	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๘ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ข้าวโพด	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๙ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง กฎหมายสำหรับประชาชน	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๐ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง พระศรีพนมมาศ นักพัฒนาสมัยรัชกาลที่ ๕ ตอนที่ ๑	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๑ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง พระศรีพนมมาศ นักพัฒนาสมัยรัชกาลที่ ๕ ตอนที่ ๒	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๒ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง รัชกาลที่ ๖ กับดุสิตธานี เมืองประชาธิปไตยที่ไผ่ผืน	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๓ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง ภาษาไทยเก็บตก ตอนที่ ๓	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๔ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ศาสนา เรื่อง ในการฟังเทศน์เมื่อไม่เข้าใจศัพท์บาลี ผู้ฟังควรปฏิบัติอย่างไร	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ “อยู่อย่างไทย” เรื่อง ขวนไปเฝ้าสมเด็จพระสังฆราช	เวลา ๑๕.๓๐-๑๕.๕๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๑๕ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ไก่ฟ้าพิชิตมีอนาคตสดใส	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๖ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ทะเบียนชื่อบุคคล	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๗ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “สดุดีบุคคลสำคัญ” เรื่อง หลวงบุญมานพพาณิชย์	เวลา ๐๗.๓๐-๐๗.๔๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ “มรดกของชาติ” เรื่อง อุทยานประวัติศาสตร์	เวลา ๑๑.๐๐-๑๑.๓๐ น. ทางสถานีวิทยุ ๙๑.๕ กรป.กลาง
	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง เจ้าคุณประมุข	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๑๘ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๙ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด มรดกของชาติ เรื่อง รัชกาลที่ ๖ กับดุสิตธานีเมืองประชาธิปไตยที่ไผ่ผืน ตอนจบ	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๐ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง ชื่อเดือนของไทย	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๑ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ศาสนา เรื่อง ทำไมวัดต่าง ๆ จึงนิยมสร้างอุโบสถให้ใหญ่โตมากนัก เป็นการดินเปลือกหรือไม่	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๒ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ดั่งวงวง	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๓ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ทะเบียนอาวุธปืน	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๔ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด สดุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง หลวงบุญมานพพาณิชย์ รายการวิทยุ “อยู่อย่างไทย” เรื่อง อย่าประมาทการใช้คำไทย	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ. เวลา ๐๗.๓๐-๐๗.๕๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๕ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด มรดกของชาติ เรื่อง พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รายการโทรทัศน์ “อยู่อย่างไทย” เรื่อง ร้องรำทำเพลงมอญ	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ. เวลา ๑๘.๐๐-๑๘.๓๐ น. ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๕ อ.ส.ม.ท.
๒๖ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง ถิ่นศิลปินเจ	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๗ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง การใช้คำลักษณะนาม	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๘ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด ศาสนา เรื่อง ทำบุญดีอย่างไรและทำอย่างไรเรียกว่าทำบุญ	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๙ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ผ้าไทยตลาดยังต้องการเพิ่ม	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓๐ กันยายน ๒๕๓๒	รายการวิทยุ “เอกลักษณ์ของชาติ” ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ผ้าไทยตลาดยังต้องการเพิ่ม ตอนจบ	เวลา ๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุ ขส.ทบ.

หมายเหตุ เอกสารที่ ลอช.ผลิตขึ้นนี้ ท่านจะหาอ่านได้ที่หอสมุดแห่งชาติ หอสมุด ร.ร.มัธยม ร.ร.เทศบาล วิทยาลัยครู มหาวิทยาลัย หอสมุดประชาชน ที่อ่าน น.ส.พ.ประจำหมู่บ้าน วัดพัฒนา ธนาคารบางแห่ง ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์บริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยฯ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ศาลากลางจังหวัด ตลอดจนหน่วยราชการ และรัฐวิสาหกิจทั่วประเทศ ฯลฯ ที่ใกล้บ้านท่าน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับพระพุทธศาสนา

(ต่อจากหน้า ๑๔)

ชาติสุดท้าย เป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ นอกจากนั้นในระยะหลังยังมีการใช้คำว่าบารมีในความอื่นด้วย เช่น พระบารมีปกเกล้า แสดงว่าบารมีน่าจะมีความหมายหลายอย่างตามสมัยและลักษณะวัฒนธรรมในสังคม ดังนั้นจึงควรนำข้อมูลเกี่ยวกับคำว่าบารมีมาศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดเพื่อให้ทราบว่า ความหมายและความคิดของคำว่าบารมีที่เปลี่ยนไปแต่ละยุคสมัยนั้น มีผลอย่างไรต่อความคิดเรื่องการบำเพ็ญธรรมเพื่อพุทธภูมิ และต่อการประพฤติปฏิบัติธรรมะโดยทั่วไปของพุทธศาสนิกชน ตลอดจนมีผลอย่างไรต่อวัฒนธรรมไทยทั้งนั้นนอกจากจะเป็นประโยชน์ทางพุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นประโยชน์แก่ความรู้ทางสังคมวิทยาของไทยเราด้วย

พระราชนิพนธ์ดังกล่าวมานี้ ถ้าผู้ใดมีโอกาสไปหาอ่านด้วยตนเองโดยตลอดแล้ว ย่อมจะต้องมีความคิดตรงกันว่า เป็นหนังสือที่ทรงคุณค่าให้ความรู้ทั้งด้านอักษรศาสตร์ ธรรมะ ตลอดจนสังคมวิทยา และเมื่อยิ่งทราบถึงความหมายของทศบารมีโดยละเอียด ว่ามีลักษณะอย่างไรใด ต้องบำเพ็ญประการใด ก็จะเกิดความชื่นชมโสมนัสว่า พระราชจริยวัตรขององค์พระผู้ทำงานวิจิตรอยู่ในครรลองของทศบารมีโดยแท้ จึงไม่จำเป็นที่นางสงฆ์แต่ประการใดว่าเหตุใดจึงทรงเป็นขวัญใจของชาวไทยทั้งชาติ ดังนั้น ทุกคนจึงพร้อมใจกันที่จะถวายพระพรชัยมงคล ขอให้ทรงพระเจริญสุขสวัสดิ์ ปราสาจากภัยพิบดินานาประการ ขอให้ทรงพระสำราญทุกวันคืน เพื่อความชื่นใจของพสกนิกรชาวไทยสืบไปชั่วกาลนาน

รู้ให้ซึ่งถึงยาสามัญประจำบ้าน

วีระชัย แก้วพันธุ์...เรียบเรียง

ถ้าจะพูดถึงคำว่า ยาสามัญประจำบ้าน บางท่านอาจจะรู้จักคำนี้เป็นอย่างดี ในขณะที่บางท่านก็อาจจะแค่คุ้น ๆหูแต่ไม่แน่ใจในความหมายนัก หรือบางท่านอาจจะไม่รู้จักเลยเสียด้วยซ้ำ ความจริงถ้าจะพูดกันอย่างเป็นทางการแล้ว ยาสามัญประจำบ้านก็คือยาที่กระทรวงสาธารณสุขเลือกให้ประชาชนใช้ในการบำบัดรักษาอาการของโรคเมื่อมีการเจ็บป่วยเล็กน้อย ๆ สำหรับตนเองหรือบุคคลในครอบครัว โดยกำหนดด้วยยา สูตรตำรับยา การแสดงสรรพคุณยา วิธีใช้ ข้อระวัง คำเตือนหรือข้อห้ามใช้ รวมทั้งขนาดบรรจุยาด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้ที่ใช้ยาสามารถใช้ยาได้อย่างถูกต้องปลอดภัยและได้ผลในการรักษาดี สำหรับประโยชน์ของยาสามัญประจำบ้านนั้นมีมากมายทีเดียว นอกจากจะใช้เป็นยาบรรเทาอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยได้ดี มีความปลอดภัยสูงและประหยัดค่าใช้จ่ายแล้ว ยาสามัญประจำบ้านยังมีหลากหลายรายละเอียดการใช้ครบถ้วนและถูกต้อง จึงสามารถเลือกใช้ยาตามสรรพคุณที่แสดงไว้บนฉลากช่วยให้ได้ยาได้ถูกขนาด ถูกคน ถูกเวลา ถูกขนาด และถูกวิธีด้วยกัน มีหน้าจำหน่ายบรรจุยาสามัญประจำบ้านที่กำหนดไว้นั้นเหมาะสมเพียงพอที่จะรักษาบรรเทาอาการเจ็บป่วยทั่วไปเล็กน้อย ๆ ด้วย จึงเป็นการเตือนผู้ให้ยาว่า หากใช้ยาหมดทั้งซองหรือทั้งขวดแล้ว อาการเจ็บป่วยยังไม่หายก็แสดงว่าควรไปรับการตรวจรักษาที่สถานอนามัยหรือโรงพยาบาลได้แล้ว เพราะ

โรคที่เป็นนั้นคงไม่ใช่โรคเล็กน้อยที่จะรักษาตัวเองได้

ยาสามัญประจำบ้านนั้นมีถึง ๖๓ รายการด้วยกัน แต่โดยทั่วไปแล้วยาที่ควรมีไว้ประจำบ้านของแต่ละครอบครัวมีเพียง ๑๑ รายการก็พอใช้ในยามจำเป็นแล้ว ๑๑ รายการดังกล่าว ได้แก่ ยาธาตุน้ำแดง ยาน้ำแคลิเนปคิน ผงน้ำตาลเกลือแร่สำหรับแก้ท้องร่วง ยาเม็ดแก้แพ้ ยาเม็ดพาราเซตามอลหรือยาเม็ดแอสไพริน อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้เพราะให้ผลในการบรรเทาอาการปวด ลดไข้ได้ดีพอ ๆ กัน แต่ต้องรู้จักใช้ยาอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาแอสไพรินควรกินหลังอาหารแล้วดื่มน้ำตามมาก ๆ เนื่องจากยานี้เป็นกรดหากกินตอนท้องว่างจะระคายเคืองกระเพาะ ทำให้เกิดแผลในกระเพาะอาหารได้ ตอนนี้ขอเริ่มรายชื่อยาสามัญประจำบ้าน ๑๑ รายการที่เหลืออีก ๖ รายการต่อไปเลย ได้แก่ ยาลดไข้ ชนิดน้ำเชื่อมสำหรับเด็ก เหล้าแอมโมเนียหอม ยาทาแก้คันคันทิงเจอร์ไล่แมลงหรือทิงเจอร์ไอโอดีน ยารักษาแผลน้ำร้อนลวก และสุดท้ายคือ ขี้ผึ้งแก้ปวดบวม นอกจากยา ๑๑ รายการดังกล่าวมาแล้วนี้ อยากจะแนะนำยาที่จำเป็นสำหรับครอบครัวคิดไว้ในตู้ยาประจำบ้านอีกสักสองสามชนิดก็พวกยาระบาย ยาถ่ายพยาธิ ยารักษาโรคผิวหนัง

เป็นอย่างไร มียาสามัญประจำบ้านตามรายชื่อดังกล่าวหรือ

(ต่อหน้า ๔๗)

เราสู้

ประพัฒน์ ตรีนรงค์

อนุสาวรีย์ เราสู้ ตั้งอยู่ริมทางหลวงสายละหานทราย-
ตาพระยา ตอนบ้านโนนดินแดง ตำบลโนนดินแดง อำเภอละหานทราย
ห่างจากศาลากลางจังหวัด ๑๓ กิโลเมตร

อนุสาวรีย์แห่งนี้มีรูปร่างเป็นฐานสี่เหลี่ยมแท่งใหญ่ และมี
รูปวีรชนที่ประกอบด้วยข้าราชการฝ่ายพลเรือน ตำรวจ ทหาร และ
ประชาชนถือธงชาติไทย ในระแวกที่อยู่ในพื้นที่ต่อสู้ศัตรู เป็น
สัญลักษณ์แห่งชัยชนะอันมาจากเหตุการณ์เมื่อชาวบุรีรัมย์ ที่มีประชาชน
และเจ้าหน้าที่ของราชการทั้งฝ่ายพลเรือน ตำรวจ ทหาร ได้ผนึก
กำลังเป็นอันหนึ่งอันเดียวต่อสู้ศัตรูคือ ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์
ที่พยายามเข้ายึดขั้ววังการสร้างทางสายนี้ ซึ่งถือว่าเป็นเส้นทาง
ยุทธศาสตร์สำคัญ และด้วยความรักความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจ
เดียวกันของวีรชนผู้เสียสละแม้กระทั่งชีวิตของชาวบุรีรัมย์ยังคงกล่าว
เส้นทางสำคัญทางยุทธศาสตร์สายนี้ก็สำเร็จลงตามความมุ่งหมาย
ทุกประการ

อนุสาวรีย์ เราสู้ สร้างขึ้นในสมัยที่นายบำรุง สุขมุขย์
เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ กอ.รมน. จว.บร. พร้อมด้วยข้าราชการ
และประชาชนร่วมกันสร้างขึ้น โดยประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อ
วันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ และทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๒๖
สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๓

อนุสาวรีย์แห่งนี้เป็นอนุสาวรีย์สคูติวีรกรรมของคนไทยใน
ท้องถิ่นที่ร่วมแรงร่วมใจต่อสู้ศัตรูของชาติอย่างสุดชีวิต จึงได้มีสิ่ง
อันจะพึงระลึกถึงชั่วกาลนาน

ปราสาทหินเมืองต่ำ

ปราสาทหินเมืองต่ำ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สร้างเป็นปราสาท ๕ องค์ ล้อมรอบด้วยระเบียงคด ชุ่มประติมากรรม ตะวันออกด้านนอก ตรงกลางหน้าบัน จำหลักเป็นรูปเทวะนั่งชันเข่าอยู่เหนือเศียร เกียรติมุข ประกอบด้วยลายก้านขด เหนือ ขึ้นไปทั้งสองข้างเป็นรูปนาคราช ๕ เศียร รอบ ๒ ชั้น ศิลปะหลังประติมากรรมหลักเป็น หน้าเกียรติมุข หรือหน้าสิงห์ขบคานลำ พวงมาลัย เสาประติมากรรมหลักเป็นรูปสิงห์ขึ้น เท้าสะเอวจับพุ่มกัน

ภาพ : อนุตรา หงษ์สุวรรณ

